

Noortegarantii tugisüsteemi rakendamise mõju ja tulemuslikkuse analüüs

Maarja Käger, Tauno Õunapuu, Kats Kivistik, Merle Tambur, Kristjan Kaldur

Lõpparuanne

Detsember 2020

Uuring:	Noortegarantii tugisüsteemi rakendamise mõju ja tulemuslikkuse analüüs
Autorid:	Maarja Käger Tauno Õunapuu Kats Kivistik Merle Tambur Kristjan Kaldur
Teostajad:	MTÜ Balti Uuringute Instituut OÜ LevelLab
Tellijaja:	Sotsiaalministeerium

Uuringu teostasid MTÜ Balti Uuringute Instituut ja OÜ LevelLab Sotsiaalministeeriumi tellimusel. Täname olulise panuse eest Merit Tatarit ning kõiki intervjueerituid. Uuringusse andis suure panuse ka projekti tellija meeskond, kuhu kuulusid Kelli Ilisson, Tiina Linno, Deisi Pohlak ja Lii Pärj Sotsiaalministeeriumist.

Uuringut rahastati Euroopa Sotsiaalfondi perioodi 2014–2020 meetme „Tööturuteenused tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ toetuste andmise tingimustest „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“.

SOTSIAALMINISTEERIUM

Balti Uuringute Instituut

Lai 30
51005 Tartu
tel 699 9480
ibs.ee

LevelLab OÜ

Maakri 19/1
10145 Tallinn
tel 513 8041
levellab.ee

SISUKORD

Mõisted ja lühendid	7
Lühikokkuvõte	10
Summary	13
Sissejuhatus	16
1. Uuringu metoodika	17
2. NEET-olukorras olevad noored ja noortegarantii tugisüsteemi kontekst	26
2.1. Miks on oluline toetada noorte haridustee jätkamist ja tööturule suundumist?	26
2.2. Mis on andnud tõuke noortegarantii tugisüsteemi luua?	27
3. Noortegarantii tugisüsteem	33
4. Kvantitatiivsete andmete ülevaade	37
4.1. KOV-ide osalemine seiretes	38
4.2. NEET-noortega kontakteerumine	43
4.3. Noortega kontakteerumise viisid	45
4.4. Abi vastuvõtmise ja sellest keeldumise põhjused	49
4.5. Noorte sotsiaaldemograafiline ülevaade	54
4.6. Noorte hõivemäär ja keskmise brutotöötasu muutumine	58
5. Noortegarantii tugisüsteemi rakendamine	62
5.1. NGTS kui proaktiivne lähenemine	62
5.2. Noortega kontakteerumine	64
5.2.1. E-kirjade näidised	70
5.3. Noorte toetamine	71
5.3.1. NEET-staatuse põhjused ja ennetamine	71
5.3.2. Toetamise protsess	72
5.3.3. Hinnang IT-lahendusele	77
5.3.4. Hinnang juhtumikorraldusele	81
5.3.5. Juhtumi kestvus ja noorte toetamiseks kuluv aeg	84
5.4. Rahastamine ja toimimise ressursid	87
5.5. Kommunikatsioon	91
6. Koostöö noore abistamisel	96
6.1. Koostöö osalised ja sisu	96
6.2. Koostööd mõjutavad tegurid	101
6.2.1. NEET-olukorras olevate noorte toetamise olulisuse ning sihtrühma eripärade mõistmine	101
6.2.2. Teenuste olemasolu	103
6.2.3. Teadlikkus võimalikest koostööpartneritest	103
6.2.4. Varasem kokkupuude võimalike koostööpartneritega ja võrgustikukoostöö	104

6.2.5. Spetsialistide pädevus, kogemus ja tehtu tunnustamine.....	105
6.2.6. NGTS-i väärtustamine.....	106
6.2.7. Tegevuste rahastuse ja seadusandluse piirangud	107
7. NGTS-i kasu ja kulutõhusus.....	109
7.1. NGTS-iga liitumine ja NGTS-i kasutamine.....	109
7.2. Mõju noorele	113
7.3. Mõju KOV-ile	116
7.4. Kulu-tulu mudel.....	118
8. NGTS-i mõju ja tulemuslikkus läbi hindamiskriteeriumite	124
8.1. Asjakohasus	124
8.2. Tulemuslikkus.....	126
8.3. Kulutõhusus	129
8.4. Jätkusuutlikkus.....	130
9. Järeldused ja soovitused	134
Soovitused.....	141
Lisad	145

Joonised

Joonis 1. Analüüsi protsess koos peamiste meetoditega	18
Joonis 2. Kvalitatiivse andmekogumise protsess.....	24
Joonis 3. NEET-noorte (15–24-aastased) osakaal samavanuselisesest rahvastikust protsentides, valitud EL-i riigid ja aastad 2010–2019.....	29
Joonis 4. Juhtumikorralduse mudel	36
Joonis 5. KOV-ide grupid seiretes I-V osalemise järgi	38
Joonis 6. Seiretes I-V osalenud kohalike omavalitsuste arv, sh uued liitujad ja katkestajad võrreldes eelmise seirega	39
Joonis 7. Noortega kontakti võtmise ja kontakti saamise aktiivsus seirete kaupa	41
Joonis 8. Abivajadusega noorte osakaal seirenimekirja noorte arvust	42
Joonis 9. Seirenimekirjade suurus, kontakti võtmise aktiivsus ja kontakti saamine seiretes I-IV ...	43
Joonis 10. KOV-ide edukus noortega kontakti saamisel I-IV seires	44
Joonis 11. Noorte jaotus abivajaduse olemasolu järgi	45
Joonis 12. Noortega e-kirja teel kontakteerumise keskmine aeg päevades KOV-i grupist sõltuvalt seiretes I-IV	46
Joonis 13. Seirete I-IV mediaan keskmine noortega kontakti võtmise aeg päevades peale seire algust KOV-ides	47
Joonis 14. Kontakteerumise aja seos vastamisaktiivsuse ja abivajadusega seiretes I-IV	48
Joonis 15. Noorte tööle ja/või õppima asumine alates kontakti võtmisest kuni 31.05.2020	48
Joonis 16. Abivajadusega noorte hõivesse jõudmine alates kontakti võtmise kuupäevast seiretes I-IV	49
Joonis 17. Abivajadusega noorte hulk ja kontakti saamise osakaal protsentides seiretes I-IV.....	50

Joonis 18. Noorte abivajaduse põhjused seiretes I-IV	50
Joonis 19. Noorte märgitud abivajaduse põhjuste komplektid seiretes I-IV.....	51
Joonis 20. Abivajaduse põhjused noorte soost, vanusest ja haridustasemest sõltuvalt	52
Joonis 21. Peamised noorte abist keeldumise põhjused seiretes I-IV.....	53
Joonis 22. Peamised abist keeldumise põhjused noorte soost, vanusest ja haridustasemest sõltuvalt	54
Joonis 23. Seirenimekirjadesse I-IV kuulunud noorte sotsiaaldemograafiline jaotus	55
Joonis 24. NEET-noorte osakaal KOV-ide 16–26 aastaste noorte hulgas ja TOP25 kõrgeima NEET-noorte osakaaluga KOV-i.....	56
Joonis 25. Abivajadusega noorte osakaal kõikidest nimekirjas olevatest noortest KOV-ide kaupa ja TOP25 kõrgeima osakaaluga KOV-i	56
Joonis 26. 16–26-aastaste noorte sooline jaotus Eesti elanikkonnas ja NGTS-i seirenimekirjades	57
Joonis 27. 16–26-aastaste noorte vanuseline jaotus Eesti elanikkonnas ja NGTS-i seirenimekirjades	57
Joonis 28. 16–26-aastaste noorte jaotus haridustaseme järgi Eesti elanikkonnas ja NGTS-i seirenimekirjades	58
Joonis 29. Hõivemäära muutus 7 kuu jooksul alates seire algusest seirete I–IV andmete põhjal ..	59
Joonis 30. Hõivemäära muutus 12 kuu jooksul alates seire algusest seirete I–III andmete põhjal	60
Joonis 31. Töö leidnud I–II seires osalenud noorte keskmise brutopalgaga muutus seire algusest alates	60
Joonis 32. Tööle või õppima asumine 6 kuu (seired I-IV) ja 12 kuu (seired I-III) jooksul peale seire algust.....	61
Joonis 33. Proaktiivne vs. reaktiivne lähenemine.....	62
Joonis 34. NGTS-i olulisemad võimalikud koostööpartnerid ja teised teenused	96
Joonis 35. Erinevad koostööviisid või- etapid	98
Joonis 36. Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid	101
Joonis 37. NGTS-i kulu-tulu analüüsi mudel	119
Joonis 38. NGTS-i asjakohasus, tulemuslikkus, kulutõhusus ja jätkusuutlikkus.....	124

Tabelid

Tabel 1. Andmestiku 2 andmekvaliteedist tulenevad piirangud ja mõju analüüsile	20
Tabel 2. Intervjuude sihtrühmad, valimid ja rõhuasetused lähtuvalt uurimisküsimustest	22
Tabel 3. Ülevaade toimunud seiretest	37
Tabel 4. Seirete I-IV nimekirjades olevate NEET-noorte osakaal kõikidest 16–26-aastastest noortest	39
Tabel 5. Ülevaade KOV-ide NGTS-i rakendamisest seirete kaupa	40
Tabel 6. KOV gruppide noorte, NEET-noorte ja töötute osakaal	42
Tabel 7. Ühe seire kaks võimalikku stsenaariumit kui kõik KOV-id saavutaksid NGTS-i rakendamisel samad aktiivsuse näitajad, mille saavutasid kõigis neljas seires osalenud KOV-id III-IV seireks	43
Tabel 8. Seirete I–IV ja eksperthinnangute põhjal leitud sisendnäitajate väärtused ja kirjeldus...	119
Tabel 9. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–IV seire tulemuste põhjal	120
Tabel 10. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–XII seire tulemuste põhjal	121

Tabel 11. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele KOV-i vaates 6 aastasel perioodil sõltuvalt sisendparameetri S2 väärtusest, kui perioodi alguses toimuks 4 seiret ja seirenimekirja pikkus (S1) on iga seire puhul 10 000	122
Tabel 12. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–XX seire tulemuste põhjal kuni 31.12.2027	122
Tabel 13. NGTS-i väljund- ja tulemusnäitajad	127
Tabel 14. NGTS-i kulutõhusust mõjutavad kaudsed lühi- ja pikaajalised tegurid	130

MÕISTED JA LÜHENDID

EHIS – Eesti Hariduse Infosüsteem

EL – Euroopa Liit

EMTA – Eesti Maksu- ja Tolliamet; EMTA TSD on tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsioon.

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

Hõive – noore töötamine või õppimine; hõivemäär – osakaal sihtrühma noortest, kes on asunud kas tööle või õppima.

IKT – info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

Juhtumikorraldaja – kohaliku omavalitsuse (KOV) töötaja, kes vastutab nimekirjas oleva noore abivajaduse väljaselgitamise ja abi osutamise eest (nõustab, koostab juhtumiplaani, suunab teenusteni, jälgib tegevuste täitmist, töötleb andmeid, töötab koos teiste spetsialistidega juhtumikorralduse käigus jms). Sõltuvalt omavalitsusest (peamiselt partneriks olevates kohalikes omavalitsustes) on KOV-is tööl eraldi inimene, kelle põhiline tööülesanne on noori toetada. Samas on omavalitsusi, kus juhtumikorraldaja ülesanded on antud olemasolevale KOV-i spetsialistile, nt sotsiaaltöötajale, lastekaitse spetsialistile või noorsootöötajale.

Juhtumikorraldus – abivajava noore individuaalsetest vajadustest lähtuv sekkumismeetod, mille raames pakutakse ja/või korraldatakse isiku probleemide lahendamiseks abimeetmeid lihtmenetluse või juhtumiplaani abil.

Juhtumiplaan – abivajavale noorele pakutavaid tegevusi ja nende ajakava kirjeldav dokument STAR-is, mille juhtumikorraldaja koostab koostöös noore ja teenuseosutajaga. Rakendatakse erandjuhul multiprobleemsete juhtumite korral, kui probleemide lahendamiseks kaasatakse erinevaid teenuseosutajaid. Praktikas on alustatud vaid paar juhtumiplaani, noore toetamist kajastatakse lihtmenetlusena ka siis, kui eri pooli kaasatakse.

KOV – kohalik omavalitsus, vastutab oma piirkonna noorte abistamise eest. Aruandes kasutatakse kohati ka terminit partner-KOV või partneromavalitsus – tegu on KOV-iga, kes on noortegarantii tugisüsteemi (NGTS) SoM-i ja KOV-i vahel sõlmitud partnerluslepingule tuginedes 2018.–2020. aastal testinud ja selle arendamiseks panustanud. Vabatahtlikult NGTS-i rakendav KOV võib otsustada, kas ja millises seires ta osaleb, kusjuures arendustegevusteks vajalikku tagasisidet esitada ei ole kohustuslik. Kohati jagatakse intervjueeritud NGTS-i rakendamise järjepidevust ja STAR-i kasutamise aktiivsust arvestades rahvaarvu järgi väikesteks, keskmisteks ning suurteks KOV-ideks, kusjuures keskmistes on 8000 – 20 000 elanikku.

Lihtmenetlus – noorele lühiajalise toe pakkumine ja tema abistamine, sealhulgas vajalike teenuste ja toetuste tutvustamine. Noorega kokku lepitud ja lihtmenetluse raames pakutavaid tegevusi kirjeldab juhtumikorraldaja juhtumikorralduse juhendi kohaselt STAR-is lihtmenetluse liigi „NGTS noor 16–26“ all. Praktikas ei ole lihtmenetlusi sageli STAR-is fikseeritud, lihtmenetlusena on kajastatud 26% abivajadustest ja selle raames tehtut on kirjeldatud umbes kolmandiku puhul.

M1T – „Minu esimene töökoht“ – vähese töökogemusega 16–29-aastase Eesti Töötukassas arvele võetud noore tööle aitamiseks maksab töötukassa tööandjale palgatoetust ja hüvitab noore koolituskulu.

NEET-olukorras olevad noored, NEET-noored – noored, kes ei õpi, tööta ega osale väljaõppes või koolitusel; **NGTS-i sihtrühmaks olevad NEET-noored** ei ole ka töötuna arvel, neil pole tuvastatud puuduvat töövõimet või üle 80-protsendilist töövõime kaotust. Küll aga võivad nad osaleda koolitusel. Nad ei saa töötamise toetusteenust, ei tegele ettevõtlusega, ei saa hüvitist alla pooleteiseaastase lapse kasvatamise eest, ei kanna vangistust või eelvangistust, ei viibi asendus- või kaitsevæeteenistuses. NGTS-is osalenud, toetatud või abi saanud noor on aruandes inimene, kelle kohta on STAR-is märkinud ametnik ja noor ise (läbi ankeedi) abivajaduse „Jah“ või STAR-is on avatud liht- või juhtumimenetlus; vt ka mõiste **Nimekiri**.

NGTS – noortegarantii tugisüsteem – tööriist kohalikule omavalitsusele, mis võimaldab saada teada enda piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest ning pakkuda neile vajaduse korral tuge, et haridusteele naasta ja tööturule jõuda. Noortegarantii tugisüsteem koosneb juhtumikorraldusest ja STAR-i infosüsteemi lahendusest.

NG – noortegarantii – 2013. aastal ellu kutsutud algatus, mille käigus on Euroopa Komisjoni soovitusel ka Eesti võtnud vastu NG tegevuskava. Selle raames pakutakse noortele tegevusi, kust NEET-noored tuge saavad haridustee jätkamisel või tööellu siirdumisel.

Nimekiri – järgmiste riiklike registrite põhjal tekitatud nimekiri potentsiaalselt abivajavatest ehk NEET- noortest: rahvastikuregister (RR); Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS); töötamise register (TÖR) ja maksukohustuslaste register (MKR); töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register (EMPIS); töövõime hindamise ja töövõimetuse andmekogu (TETRIS); sotsiaalkaitse infosüsteem (SKAIS); kaitsevæekohustuslaste register (KVKR); riiklik kinnipeetavate, karistusjärgselt kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register (VangIS); sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR).

Noortega tegelejad – koondnimetus spetsialistidele, kes noortega kokku puutuvad: lastekaitsespetsialistid, sotsiaaltöötajad, noorsootöötajad, haridusspetsialistid, NGTS-i juhtumikorraldajad, haridusasutuste töötajad, noortele teenuste osutajad.

Proaktiivne, proaktiivsed teenused – ennetav, ettevaatav, ennetavalt ja aktiivselt millegi tegemine, nt noorte toetamine;¹ avalik teenus, mida asutus osutab oma initsiatiivil, isikute eeldataval tahtel ja vajadusel ning riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude andmete alusel.²

---

¹ Eki.ee. Ametniku soovitusõnastik „proaktiivne“.

² Vabariigi Valitsuse 25.05.2017 määrus nr 88 „Teenuste korraldamise ja teabehalduse alused“.

Seire – NGTS-i kontekstis nimetatakse seireks seda, kui selgitatakse välja 16–26-aastaste mitteaktiivsete noorte nimekiri. Selleks tehakse riiklike registrite (9 andmekogu) päringuid ja nende nimekirjadega töötatakse seirele järgneva ajaperioodi jooksul. I seire toimus 01.06.18–14.10.18, II seire 15.10.18–14.03.19, III seire 15.03.19–14.10.19, IV seire 15.10.19–14.03.20 ja V seire 15.03.20–14.10.20.

SoM – Sotsiaalministeerium – NGTS-i ellukutsuja, arendaja ja rakendamise seiraja, infopäevade, koolituste ja kommunikatsiooni korraldaja, vajalike IT lisaarenduste tellija. Aruandes kajastatud ka käesoleva aruande aluseks olnud uuringu tellijana.

SKA – Sotsiaalkindlustusamet, STAR-i haldaja.

STAR – sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister – register, kust juhtumikorraldajad näevad nende KOV-i potentsiaalselt abivajavate noorte nimekirja. Selle abil on võimalik noortega ühendust võtta ja nendega tehtavat jäädvustada.

TAT – noortegarantii tugisüsteemi arenduse ja testimise toetuse andmise tingimused.

Teenuseosutajad – juhtumikorraldaja ja noore koostöös valitud asutused (nt Eesti Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, Tugila jne), kelle pakutavate teenuste toel abivajav noor eesmärkide täitmise poole liigub.

Tugivõrgustik, võrgustikukoostöö – tugivõrgustikku kuuluvad noorele või noortega tegelejale (noorsootöötajad, noortele teenuste osutajad, haridusasutuste töötajad) olulised inimesed, kelle poole probleemide korral pöörduda saab ja kellega on võimalik ka ennetavalt mõtteid ning kogemusi vahetada. Noorte tugivõrgustikku võiksid kuuluda pereliikmed, sõbrad ja mõned täiskasvanud koolist või seoses hobiga, et noort vajaduse korral teiste spetsialistide juurde suunata. Noortega tegeleja tugivõrgustikku võiksid kuuluda erinevad spetsialistid, kellega regulaarselt kogemusi vahetada ja koostöös (võrgustikukoostöö) noort toetada.

TÖR – töötamise register

LÜHIKOKKUVÕTE

Haridustee katkemine või pikemaks ajaks töötuks jäämine võib mõjutada olulisel määral noore inimese elu – on oht, et see suurendab tõenäosust jääda töötuks ka tulevikus, sattuda vaesusesse, olla sotsiaalselt tõrjutud ja/või teenida madalamat töötasu. Noore probleemide lahendamata jätmine mõjutab oluliselt kogu ühiskonda: näiteks majanduslikus vaates võib kasvada sotsiaalsüsteemi koormus, ühiskondlikus vaates võivad esile kerkida mitmesugused sotsiaalsed või struktuursed probleemid. Nende vältimiseks on välja töötatud erinevaid noorte inimeste tööhõivega seotud meetmeid ja teenuseid, millele täiendavalt alustati 2016. aastal noortegarantii tugisüsteemi (NGTS-i) loomisega.

NGTS, mida esmakordselt rakendati 2018. aastal, on kohaliku omavalitsuse (KOV-i) tööriist. NGTS võimaldab sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR) koondatud töötamise ja õppimise andmete abil saada teada piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest (NEET-noortest) ning pakkuda neile ennetavalt sihistatud tuge ennekõike haridustee jätkamiseks ja/või tööle suundumiseks. Olukorras, kus sageli noorteni neile suunatud teenustest teavet kas ei jõua, noored ise ei jõua pakutavate teenusteni või on erinevad teenused keskendunud ühe noore inimese probleemi lahendamisele, on NGTS väärt ühenduslüliks teenuste, teenusepakujate ja spetsialistide vahel. NGTS-i tugevuseks on noore töötuse ennetamisele ja tööturule aitamisele suunatud juba olemasolevate teenuste ökosüsteemi kasutamine ning erinevate tegevuste koondamine.

Uuringu alustamisel 2020. aasta kevadel oli toimunud neli NGTS-i seiret ja käimas viies. Uuringu eesmärk oli anda hinnang NGTS-i rakendamise asjakohasusele, mõjule ja tulemuslikkusele, kulutõhususele ning jätkusuutlikkusele. Selleks analüüsiti:

- NGTS-i esimeses neljas seires osalenud noorte tausta;
- STAR-is kajastatud juhtumikorraldaja märkmed noorte abivajaduse või abistamise kohta;
- noorega kontakteerumise ja toetamise protsesse ning neid toetavat IT-lahendust ja juhtumikorralduse mudelit;
- NGTS-i rakendamise tulusid ja kulusid;
- juhtumikorraldajate pädevust;
- NGTS-i kommunikatsioonitegevusi;
- mõju noorele, KOV-ile ja riigile.

Aruandes tuuakse välja nii NGTS-i eri osapooltega tehtud intervjuude käigus selgunud head praktikad kui ka hilisemal analüüsil NGTS-i rakendamisega esile tulnud kitsaskohad.

Muuhulgas kinnitab uuring varasemat tõdemust, et haridustee jätkamise ja tööturule suundumise toetamisel on suur roll aktiivsetel tööturumeetmetel, võrgustikutööl, personaalsel nõustamisel ning ennetusel. Sellest tulenevalt – ja arvestades noorte madalat informeeritust – toetab NGTS koosmõjus teiste teenustega väga otseselt NEET-noorte olukorra leevendamist Eestis.

Uuring näitab ka, et NGTS aitab kaasa mitteaktiivsete noorte tööturul osalemisele ja/või haridustee jätkamisele, sest suurendab abi vajavate noorteni jõudmise tõenäosust, võimaldab noorte ennetavat toetamist ja annab juhtumikorralduse mudelina suunised toetamiseks. Samuti arvestab NGTS lisaks noorte inimeste isiklikele vajadustele ja võimalustele ka neile suunatud teenuste ning võimaluste rohkusega, mistõttu on asjakohane tähelepanu pöörata tihedamale koostööle teiste sarnaste teenuste pakkujatega. NGTS-i asjakohasuse suurendamine on paljuski seotud tulemuslikkuse ja tõhususe ehk järjepidevuse ja kvaliteedi suurendamisega ning tegevuste täpsustamisega.

Kuigi aruandes on toodud mitmeid aspekte, millele tähelepanu pöörates on võimalik seatud eesmärged edaspidi tõhusamalt täita ja tehtust parem ülevaade saada, on NGTS siiski tulemuslik. STAR-i andmetele tuginedes on NGTS-i rakendamine koos tugimeetmetega aidanud noortel oluliselt paremini toime tulla (tööle ja/või õppima suunduda) juba järgmiseks seireks (s.o 3-6 kuu jooksul). Lisaks selgusid NGTS-i abil mitmed kaudsed positiivsed tulemused ja mõjud, näiteks:

- oma eesmärkide või n-ö tee leidmine;
- senisest elustiilist ja peremudelid välja saamine;
- noorte toetamise päevakajalisuse kasv;
- abistamise järjepidevamaks muutumine;
- KOV-i positiivne mainekujundus.

Paraku võetakse ühendust vaid ligikaudu poolte registripõhiselt võimalike abi vajavate noortega (NEET-noortega) ning kontakt saadakse neist omakorda viiendikuga; abi vajab ja saab ligikaudu 3% kontakteerututest ehk ligikaudu 2% kõigist nimekirjas olijatest. Uuring näitas, et oma roll NEET-noortega ühenduse saamisel ja toetamisel on:

- nii KOV-i poliitikakujundajate, juhtumikorraldajate, noorsootöötajate, noortele teenuseid pakkujate kui ka noore lähedaste teadlikkusel NEET-noortest ja tuge pakkuvatest teenustest;
- NEET-noortega tegelemise oluliseks pidamisel;
- juhtumikorraldaja pädevusel;
- piisava töötajaskonna olemasolul;
- koostööl teiste spetsialistide ja teenusepakkujatega;
- STAR-i kasutusmugavusel ja probleemide lahendamisel teistes registrites, millele tuginedes võimalike abi vajavate noorte nimekiri tekib.

Kulutõhususe hindamisel keskenduti peamiselt riigi, KOV-i ja noore üldisele vaatele. Arvestades seni tehtud kulutusi NGTS-i toimima saamiseks, võiks seirete jätkumisel NGTS riigile kulutõhusaks muutuda 2021. aastal. KOV-idele on aga NGTS-i kulutõhusus kehtivaid maksupõhimõtteid ja nende rahastamist arvestades madal ning esimestel aastatel ületab NGTS-i korraldamisega seotud kulu täiendavat maksutulu mitmekordselt. KOV-ide jaoks tekitavad olulist lisaväärtust kaudsed (näiteks sotsiaaltoetuste mahu ja meditsiinisüsteemi kulu vähenemine) ning rahas raskesti mõõdetavad tulud (näiteks noorte usalduse suurenemine riigi ja KOV-i vastu, positiivsem eluhoiak). Seejuures muudab järjepidevalt seiretes osalemine ja noorte toetamine NGTS-i rakendamise efektiivsemaks ning kulutõhusamaks.

Hoolimata mitmetest positiivsetest mõjudest näitab uuring, et ilma Sotsiaalministeeriumi toetuseta ei ole NGTS-i rakendamine jätkusuutlik ning kannatada võivad saada tulemuslikkus ja asjakohasus.

Uuringust selgus ka, et lisaks riiklikule rahastusele aitavad NGTS-i järjepidevalt ja tõhusamalt rakendada üldise teadlikkuse kasv, noortega tegelejate töö suurem väärtustamine, STAR-i nimekirjade kvaliteedi ja kasutusmugavuse paranemine, tugevate koostöövõrgustike olemasolu ning sobilik töökorraldus KOV-ides.

NGTS-i rakendamisega jätkamine vähemalt lähitulevikus eeldab riikliku rahastuse püsimist ja kesket koordineerimist Sotsiaalministeeriumist.

SUMMARY

Discontinued education or longer-term unemployment at a young age can have a significant impact on a young person's entire future life, including an increased probability and risk of future unemployment, falling into poverty, becoming socially excluded and/or earning a lower salary. Failure to solve a young person's problems also has serious consequences for the society and the state as a whole. For example, an increased strain on the social security system from an economic viewpoint or multiple social or structural issues from a social viewpoint. This is why various measures and services have been developed for solving the issues of employment of young people. In addition to those, development of the Youth Guarantee Support System (YGSS) was initiated in 2016 and piloted in 2018.

The YGSS is a tool for the local government which, through data on studies and employment collated from different Estonian registries in the STAR information system (*sotsiaalteenuste ja -toetuste andmereregister*), enables learning about young people not in education, employment or training (NEET youth) in their area and, if necessary, offering them targeted support proactively, primarily for continuing their education and/or reaching the labour market. In a situation where information about services aimed at young people fails to reach them, they fail to access the services and different services focus on solving the problems of a specific young person, the YGSS is a link between other services, service providers and specialists, thus utilizing the already existing activities and the existing ecosystem of services aimed at the prevention of unemployment among young people and helping them into the labour market.

By the start of this study in spring 2020, four YGSS surveys had been completed and a fifth was underway. The objective of the study was to provide an assessment of the relevance, impact, effectiveness, cost-effectiveness and sustainability of the implementation of the YGSS. For that, the following was reviewed:

- the background of young people who had participated in the first four surveys of the YGSS
- case managers' notes about assistance to young people in the STAR
- processes for contacting and supporting young people, the supporting IT solution and the case management model
- costs and benefits of the YGSS
- the competence of case managers
- the communication activities of the YGSS
- the impact to the young individual, the local government and the state

The report highlights good practices that deserve reflection from interviews with various parties of the YGSS as well as weaknesses in the application of the YGSS that were revealed by the analysis.

The study also confirms the findings of the previous studies that active labour market measures, networking, individual counselling and proactivity play an important part in supporting continued

education and entrance into the labour market. In view of this and considering the low level of information among young people, the YGSS clearly contributes to alleviation of the situation of NEET youth in Estonia, in conjunction with other services.

The study shows that the YGSS is relevant in contributing to the participation of non-active youth in the labour market and/or their continued education as it increases the probability of reaching the youth in need of assistance, enables proactive supporting of the young individual and provides, as a case management model, guidelines for supporting the young individual, taking their needs and opportunities into account. Considering the multitude of services and opportunities aimed at young people, it is also relevant to pay attention to enhanced cooperation with other service providers. Increasing the relevance of YGSS is to a great extent related to effectiveness and efficiency, in other words increasing the consistency and quality of the activity and clarification of the focus points.

The YGSS is effective, although the report indicates several aspects which, if addressed, could allow to achieve the set objective more efficiently and get a better overview of the outcome in the future. According to the STAR data, the YGSS with its support measures has helped young people to cope significantly better (get a job and/or start studying) as soon as by the next survey (i.e. essentially within 3-6 months). Several further indirect positive outcomes and impacts were identified, such as finding one's goals or 'one's own way', getting out of a previous lifestyle and family model, increased topicality of youth support, increased consistency of assistance to young people and positive image development for the municipality. On the other hand, only approximately half of the individuals in the list of young people potentially in need of assistance (NEET youth) based on the registries were contacted and contact was achieved with one fifth of them. Assistance is needed and received by approx. 3% of those contacted, i.e. approx. 2% of those listed. The study shows that the affecting factors include:

- awareness about NEET youth and support services among local government policymakers, case managers, youth workers, providers of services to young people and their families
- attaching importance to working with NEET youth
- the case manager's competence
- availability of sufficient personnel
- cooperation with other specialists and service providers
- user friendliness of the STAR and issues in other registries, the data of which are used to compile the list of young people potentially in need of assistance to display in STAR.

The cost-effectiveness assessment focused mainly on the view of the state, the local government and the young individual. Considering the previous costs of the YGSS in order to get the system functioning, the YGSS might become cost-effective for the state by 2023 if the surveys continue. Considering the current principles of taxation and financing of local governments, the YGSS neither is nor probably will be cost-effective for local governments. On the other hand, local governments value indirect revenue (e.g. reduction of volumes of social benefits and costs of the healthcare system) and advantages that cannot easily be assessed in financial terms (e.g. increased trust among young people towards the state and the local government, a more positive attitude to life). Continuous participation in surveys and supporting of young people makes the application of the YGSS more effective and more cost-effective.

Regardless of the various positive impacts, the study shows that the implementation of the YGSS is not sustainable without support from the Ministry of Social Affairs and its effectiveness and relevance might also suffer. Continuous application of the YGSS is supported not only by state financing but also by increased awareness, increased promoting of the efforts of those working with young people, improved quality of the lists and user friendliness of the STAR, presence of strong cooperation networks and a suitable work organization in local governments.

Based on the above, the application of the YGSS needs, at least in the near future, to continue with the support of state financing and coordination from the Ministry of Social Affairs. Below are indicated the most important recommendations for continued implementation of the YGSS:

1. To continue with the YGSS with the support of state financing and coordination from the Ministry of Social Affairs.
2. To direct 50% of the additional tax revenue related to the implementation of the YGSS back to supporting the function of the YGSS.
3. To increase the number of surveys per year from the current two to 3 or 4.
4. By improving the user friendliness of the STAR and the training of those implementing the YGSS, to enhance the quality of working with lists and filling in of the STAR.
5. To repeat the cost-effectiveness assessment after each 3-year period.
6. To increase the awareness of all parties about NEET youth, the importance of supporting them and the opportunities of doing so.
7. To increase the awareness of case managers (and others working with young people) about services aimed at young people, their providers and cooperation opportunities.
8. To rethink the goals and opportunities of communication, taking all possible target groups, the trajectory of a young individual reaching the YGSS, the process of supporting a young individual and the additional possible benefit of communication into account.
9. To pay more attention to the plain language principles and the clarity of messages in communication.
10. To adjust the instructions of the YGSS and case management so that they would take NEET youth into consideration and support the case manager more than before.
11. To identify opportunities to adjust the Personal Data Protection Act in order to support young people more efficiently.
12. To support case managers in supporting young people and establishing and developing regional networks (a recommendation to policymakers at local governments).
13. To ensure a uniform quality of the support service to NEET youth throughout Estonia and to reduce regional differences in access to services, support provided to young people and accessing the services.
14. To value and support those working with young people in order to prevent young people from acquiring NEET status and to improve the effectiveness of supporting youth.

SISSEJUHATUS

Haridustee pooleli jätmine ja noorena pikemaks ajaks töötuks jäämine võib mõjutada suurel määral noore inimese kogu tulevast elu, sh suurendada tõenäosust ja riski jääda töötuks ka tulevikus, sattuda vaesusesse, olla sotsiaalselt tõrjutud ja/või saada madalamat töötasu. Vähendamaks nimetatud riskide tõenäosust, on Eestis töötatud välja mitmeid meetmeid noorte toetamiseks. Alates 2018. aastast kuni 2020. aasta sügiseni testiti noortegarantii tugisüsteemi (NGTS), mis võimaldab kohalikel omavalitsustel (KOV) saada teada enda piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest ning pakkuda neile vajaduse korral koostöös teiste teenuseosutajatega tuge, et haridusteele naasta ja tööturule jõuda. 2020. aasta kevadel tellis Sotsiaalministeerium uuringu, et saada infot, kas NGTS on avaldanud loodetud mõju NEET-noorte toetamisel ja suurendanud noortele suunatud teenuste koosmõju.

Hindamaks NGTS-i rakendamist tutvuti varasemate NEET-noortega seonduvate uuringute ja andmetega, intervjueriti NGTS-i ellukutsujat ja rakendamise seirajat, NGTS-i rakendavate KOV-ide esindajaid, NGTS-i koostööpartnereid ja noori. Peale selle toimusid fookusgrupi intervjuud NGTS-i rakendajate ja nende koostööpartneritega ning valideerimisseminar, et uuringu tulemusi kontrollida ja täpsustada. Lisaks analüüsiti nelja esimese seire jooksul (01.06.18–14.03.20) NGTS-i juhtumikorraldajate STAR-i kantud märkeid ja seirete nimekirjades olevate NEET-noorte noorte registrikandeid. Uuringus on püütud võimalusel valideerida ja toetada tulemusi erinevatest andmeallikatest kogutud info põhjal.

Uurimisküsimusi ja kasutatud meetodeid arvestades on esitatud ka üksikud uuringu eesmärki silmas pidades väärtuslikud arvamused. Kuna analüüsi kohaselt ei omanud üldjuhul KOV ega noore taust mõju NGTS-i rakendamisele, ei ole neid esile toodud, kui need on olnud ebaolulised.

Kokkuvõttes kirjeldab käesolev aruanne hindamise aluseks olnud uurimisküsimustele ja uuringu käigus selgunud probleemkohtadele tuginedes NEET-noorte olukorda ja NGTS-i väljatöötamise ajendeid (ptk 2), NGTS-i ja selle senist rakendamist (ptk-d 3–6) ning NGTS-i kasu ja kulutõhusust (ptk 7). Muu hulgas kajastatakse ka noortega kontakteerumist, NGTS-i töövahendiks olevat STAR IT-lahendust ja juhtumikorralduse mudelit, NGTS-i rahastamist, kommunikatsioonitegevusi ning koostööd noorte toetamisel. Peatükis 8 esitatakse NGTS-i eri aspekte läbi hindamiskriteeriumite. Aruanne lõpeb olulisemate järelduste ning soovitusetega, kuidas tõsta NGTS-i asjakohasust, tulemuslikkust, kulutõhusust ja jätkusuutlikkust. Pöörame tähelepanu, et kuna aja jooksul on NGTS-i tingimusi jm uuendatud, kuid uuringu aluseks oli rakendusperiood 01.06.18–14.03.20, on mõningaid probleeme hakatud juba lahendama.

1. UURINGU METOODIKA

Uuringut alustati 20.04.2020 ja aruanne valmis 20.12.2020. Uuringu alustamisel oli noortegarantii tugisüsteemi raames toimunud neli seiret ning käimas oli viies. I–V seires oli NGTS-i rakendanud või parasjagu rakendas 70 kohalikku omavalitsust 79-st (vt ptk 4 tabel 3 ja joonis 6). Kõigis viies seires on osalenud 15 KOV-i. Abivajavateks hindasid juhtumikorraldajad STAR-i andmete esmase analüüsi põhjal ligi 20% nimekirjas olnud noortest. Uuringu alguses oli teada, et sõltuvalt omavalitsusest rakendatakse NGTS-i erinevalt ja sellega on seotud nii KOV-i poliitikakujundajad (omavalitsuse juhid, osakonnajuhid), noortega tegelejad (sh juhtumikorraldajad, lastekaitsespetsialistid, sotsiaaltöötajad, haridusspetsialistid, noorsootöötajad) kui ka nende partnerid (Eesti Töötukassa, Johannes Mihkelsoni Keskus, Tugilad jt).

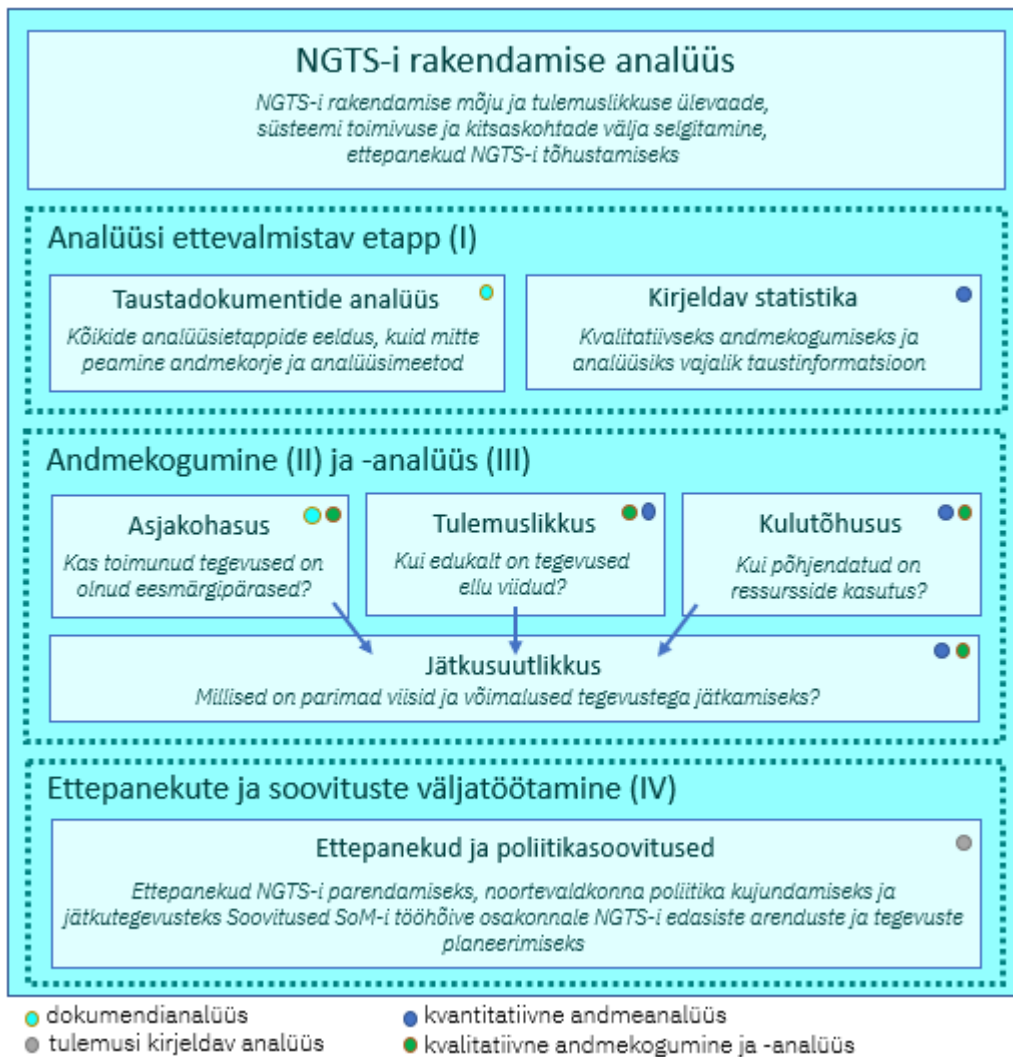
Uuringu meetodika valikut mõjutasid järgmised asjaolud:

- hankedokumendid, sh neis toodud uuringu eesmärk ja tellija nägemus kasutatavast meetodikast;
- uurimisküsimused;
- töö teostaja varasem kogemus sarnaste uuringute teostamisel ja töös NGTS-iga sarnases valdkonnas ning seotud osalistega;
- uuringu esimeste etappide käigus saadud info.

Eelneva tõttu hinnati uurimisküsimustele tuginedes NGTS-i asjakohasust, tulemuslikkust, kulutõhusust ja jätkusuutlikkust neljas etapis (joonis 1). Esimene etapp ehk analüüsi ettevalmistamine keskendus taustadokumentide ja andmestike kirjeldavale analüüsile. Need olid vajalikud järgmisteks etappideks ehk andmekogumise täpsustamiseks (meetodid, valimid, küsimustikud), andmeanalüüsiks (sh eriallikatest pärit andmete võrdlus) ning ettepanekute ja soovitude väljatöötamiseks.

Taustadokumentide analüüs

Teemaga seonduvate dokumentidega tutvumise eesmärk oli luua sissejuhatav lühikirjeldus selle kohta, miks on vaja toetada NEET-noortega tegelemist ja nende tööturule või tagasi haridusteele aitamist ning millised on noorte ja NEET-noorte murekohad tööturuga seotud valdkondades. Dokumendianalüüs andis ka lühiülevaate noortegarantii (NG) loomise aluseks olevatest sündmustest ning NGTS-i loomise eesmärgist ja korraldusest. Dokumendianalüüsi käigus käsitleti nii NG kui ka NGTS-iga seotud dokumente, aruandeid ja programmkirjeldusi. Tööturu ja noorte ning NEET-noortega seotud teemade kirjeldamiseks kasutati nii Eestis koostatud uuringuaruandeid kui tutvuti ka teiste riikide kogemuste ja teaduskirjandusega.

Joonis 1. Analüüsi protsess koos peamiste meetoditega

Kirjeldav statistika

Tellijalt saadud NGTS-i seirete jt statistiliste andmestike analüüs ja kirjeldamine olid aluseks, et anda ülevaade NGTS-is osalenud KOV-idest ja toetatud noortest. Samuti koostati nende põhjal intervjuude valimid ning küsimustikud ja saadi taustainfot, et ettepanekuid-soovitusi välja töötada.

Kvantitatiivanalüüs põhineb järgmistel tellija edastatud statistilistel andmestikel:

- **Andmestik 1** – andmestikus on umbisikustatud info kõigi Eesti kohalike omavalitsuste mitteaktiivsete noorte (NEET-noorte) kohta seisuga 23.10.2019 (vanusegrupp, sugu, omandatud haridustase ja viimase õppeasutuse õppekeel, viimase töötamise lõpukuupäev ning elukoht kohaliku omavalitsuse täpsusega). Andmestik koosneb 15 690 kirjest ja leidis analüüsis kasutust eelkõige üle-eestiliste võrdlusandmete esitamisel.
- **Andmestik 2** – andmestikus on STAR-ist pärinev NGTS-i kasutanud KOV-ide umbisikustatud info NGTS-i seirete I–IV nimekirjades olnud mitteaktiivsete noorte kohta (kohalik omavalitsus, seire number, vanusegrupp, sugu, omandatud haridustase ja viimase õppeasutuse õppekeel, viimase töötamise lõpukuupäev, STAR-i registrist noorele saadetud e-kirjade, SMS-ide ja tavakirjade arv, seireküsimustiku saatmise kuupäev, info küsimustiku

avamise ja täitmise kuupäevade kohta, juhtumikorraldaja ja noore hinnangud abivajadusele, info abivajaduse olemasolu või puudumise põhjuste kohta, algatatud liht- ja juhtumimenetluste arv). Andmestik koosneb 37 196 kirjest (kokku 23 835 erinevat noort, kellest paljud olid mitme seire nimekirjades).

- **Andmestik 3** – andmestik on koostatud Eesti Maksu- ja Tolliameti TSD deklaratsioonide, töötajate registri ja Eesti Hariduse Infosüsteemi umbisikustatud andmete põhjal. Andmepäring esitati seirete I–IV kõigi 2666 noore kohta, kellega KOV-il õnnestus vähemalt ühe seire raames kontakti saada, ning juhuvalimiga 2000 nimekirjades olnud noore kohta, kes ei vastanud KOV-i kontaktisoo vile või kellega ei püütudki ühendust võtta. Andmestik sisaldab töötamise ja õppimise episoodide (alguse- ja lõpukuupäevaga ning õppimise puhul ka õppetaset) ning igakuist deklareeritud brutotöötasu ajavahemikus 01.07.2018–31.05.2020. Andmestik koosneb 7593 kirjest (kokku 4666 erinevat noort, kellest paljud olid mitme seire nimekirjades).

Uuringu meeskond ühendas andmestikud 2 ja 3 tellija igale kirjele loodud umbisikustatud identifikaatori (UID) abil). Samuti korrastati andmestikku 2, kodeerides avatud tekstiga infoväljad ning väljad kontakti otsimise ja saamise tunnustega. Valminud koondandmestik on peamine andmekogu kvantitatiivanalüüsi ning kulu-tuluanalüüsi tegemisel. Veel on kogutud avalikke andmeid Statistikaameti andmebaasist³ (andmetabelid RV0240, NH24, LES39 ning tööpoliitika näitajate⁴ rakendus).

Andmestike töötlemiseks käesoleva uuringu raames saadi andmekaitseinspektsiooni teadusuuringu luba.

Andmestike analüüsi jooksul selgusid tabelis 1 kajastatud probleemid, millest tulenevate piirangutega edasises analüüsis tuli arvestada. Kuna andmete puuduste mahtu on keeruline hinnata, soovitakse otsuste langetamisel kasutada lisa-eksperthinnanguid ning mitte teha uusi suuremahulisi analüüse enne, kui andmete kvaliteet ei ole paranenud.

Nimelt on olulisim NGTS-i I-IV seire kvantitatiivse analüüsi aluseks olev andmestik (andmestik 2, vt tabel 1) ebatäielikult ja ebaühtlaselt täidetud, seejuures ei ole ka põhjaliku kaardistamise tulemusena uurijatele teada kõikvõimalikud lüngad ja erinevused STAR-i täitmises KOV-ide poolt NGTS-i menetlustes. Seetõttu tuleb uuringus esitatud kvantitatiivsete tulemuste puhul silmas pidada seda, et andmestikku korrigeeriti uurijate poolt lähtuvalt andmestike eelanalüüsis ilmnenud infost ja teatud loogilistest eeldustest. Kvantitatiivanalüüsiks kasutati seega täpsemate tulemuste huvides andmekvaliteedi osas korrigeeritud, mitte vaid STAR-i nn originaalandmeid. Detailsemalt on andmestik 2 andmekvaliteedist tulenevaid piiranguid ja mõju analüüsile kirjeldatud tabelis 1.

---

³ Statistikaamet. „Statistika andmebaas“.

⁴ Statistikaamet. „Tööpoliitika näitajad“.

Tabel 1. Andmestiku 2 andmekvaliteedist tulenevad piirangud ja mõju analüüsile

Piirang	Mõju
Andmestik 2 ei sisalda STAR-i piiratud võimaluste tõttu toimunud telefonikontaktide andmeid (vt ptk 5.3.3)	Väga oluline. Intervjuudele tuginedes moodustavad telefonikontaktid suure osa KOV ja noorte suhtlusest
Lihtmenetluste ja juhtumiplaanide STAR-i registrisse mittekanndmine juhtumikorraldaja poolt	Väga oluline. STAR-i registri järgi alustati lihtmenetlust ainult 26% juhtumikorraldaja märgitud abivajadusega noortega ja juhtumiplaan ei tehtud mitte ühtegi. SoM-i esindaja sõnul ei olnud alguses STAR-is võimalik avada eraldi menetlust sildiga „NGTS noor 16–26“. Võimalikud on juhud, kus juhtum antakse üle nt lastekaitselt NGTS-i juhtumikorraldajale, kuid menetlus jäetakse samaks ja seega on paljud menetlused seetõttu statistikast välja jäänud. Mitme KOV-i esindajad väitsid, et STAR-is ei algatatud lihtmenetlusi teadlikult, põhjustena toodi ajakulu ja seda, et menetlus alustati hoopis nt programmide „Noorte Tugila“ ja „Hoog Sisse“ poolt kasutatavas Logiraamatus. Samal ajal nähtub intervjuudest, et tegelikult aidati peaaegu kõiki noori, kelle kohta abivajaduse märke tehti ning mõnel juhul viitasid intervjuueeritud juhtumikorraldajad ka põhjalike juhtumiplaanide koostamisele. Lahendusena on analüüsis eeldatud, et kõik abi vajanud noored (nii noore kui ka juhtumikorraldaja märgitud) on seda ka saanud. Indiviiditasandi analüüsis ehk eraldiseisvalt iga indiviidi kohta selliste eelduste tegemine oleks aga kergesti eksitav ehk võiks anda vale tulemuse
STAR-i registrisse juhtumikorraldaja lisatud andmete üldine kvaliteet	Väga oluline. Mõju tegelikku ulatust on võimatu hinnata, kuid näiteks 20 noorega, kelle puhul on märgitud lihtmenetlus (st ilmselgelt on nendega suheldud), pole STAR-i registris märgitud, et ühendust on võetud. Intervjuudest nähtub, et mõned KOV-id on suhelnud noortega alternatiivseid kanaleid kasutades ega ole STAR-i teavituse saatmise, abivajaduse hindamise ja menetluste alustamise välju üldse täitnud, on teinud seda osaliselt või vigaselt. Kuna osa menetluste kestuseks on märgitud 0 päeva (vastuolus juhtumikorralduse juhendiga) ning enamik intervjuueeritud noortest ei teadnud, et neid töö- või õppimiskoha leidmises toetatud oleks, on küsitavusi ka abivajaduse ning abistamise märkimise ühtsuses või kvaliteedis. Uuringu meeskonna hinnangul ei ole seega STAR-i täitmise kvaliteet piisav indiviiditasandi analüüsiks
STAR-i registri andmete väljavõtte kvaliteet	Väga oluline. Analüüsi käigus selgus, et juhtumikorraldajad on juhtumimenetluse staatust erinevalt kajastanud. Uuringu meeskonnale esitatud andmete väljavõttes olid kajastatud vaid osad menetlused, mille seisund andmete väljavõtu hetkel oli algatatud või lõpetatud, kuid tegelikkuses on kasutatud veelgi rohkemaid staatuseid ehk arvestatav osa juhtumikorraldustest ja juhtumiplaanidest ei kajastunud analüüsitud andmetes. Sellest tulenevalt on menetluste

	<p>arvu kajastatud aruande põhiosas vaid põgusalt, detailsem vigastele andmetele tuginev ülevaade on lisatud lisadesse</p>
<p>Metoodilised muudatused eri seirete nimekirjade koostamisel</p>	<p>Väga oluline. Metoodilised muudatused eri seirete nimekirjade koostamisel on SoM-i esindaja sõnutsi seotud eelkõige rahvastikuregistri seaduse muudatusega 2019. aasta alguses mõjutades I ja II ning III ja IV seire nimekirjade erisust (vt ka ptk 4 sissejuhatus ja tabel 4). Muudatused on olnud vajalikud, tehes nimekirju täpsemaks. Teisalt teevad eri seirete nimekirjade võrdlemise keerukamaks ja vähendavad trendide analüüsi usaldusväärsust. Muudatused on olnud seotud peamiselt välis- ja vahetus(üli)õpilastega ning osakoormusel õppijatega. Näiteks võib tuua Tartu linna, kus on üliõpilaste suure arvu tõttu eriti märgatavad erinevused: I seire 2069, II seire 2667, III seire 920, IV seire 855, kusjuures II seire nimekirjas olnud ei ole reeglina ei Tartu ega mõne teise KOV-i III seire nimekirja edasi kandunud. Sarnaseid, kuid veidi väiksemas mastaabis kõikumisi nimekirjade suuruses esineb mitmes KOV-is</p>
<p>Noored, kellel puudub haridustaseme märke, võivad olla kas põhihariduseta või puudulike EHIS-e andmetega. Samuti võivad puududa pikka aega välismaal elanud noorte viimase haridustaseme andmed (s.o märgitud on ainult viimane Eestis omandatud haridustase)</p>	<p>Mõõdukalt oluline. Analüüsis on eeldatud, et Eestis elavate noorte haridustase on EHIS-es korrektne, kuid pikemat aega (koos vanematega) välismaal elavate noorte puhul on tõenäoline, et nende välismaal omandatud haridus EHIS-es ei kajastu. Samuti võib teatud juhtudel puududa välismaal omandatud kõrgem haridustase. Aruandes on kõikide selliste noorte haridustasemeks põhihariduseta.</p> <p>Abivajadusega noorte hulgas, kes enamasti viibisid Eestis, on põhihariduseta noorte osakaal 12%, mis on võrdne Statistikaameti andmetega Eesti 16–26-aastaste noorte haridustaseme kohta. Abivajaduseta noorte korral, kes ei ole märkinud, et nad välismaal elavad, on põhihariduseta noorte osakaal sarnane (10%), kuid abivajaduseta välismaal elavate noorte seas on vastav protsent 21</p>
<p>Noore õppekeele andmed põhinevad viimase lõpetatud õppeasutuse õppekeelel, mis on ainuke riiklikes registrites kättesaadav info</p>	<p>Mõõdukalt oluline. Noore tegelik suhtluskeel võib erineda EHIS-es märgitud õppekeelest. Seda kinnitab nt asjaolu, et Narvas on 2011. aasta rahvaloenduse andmetel 15–29-aastastest eesti keele emakeeleks märkinud 2% elanikest, aga õppekeelena on eesti keel märgitud 30% sama piirkonna NGTS-i seire nimekirjas olevatest 16–26-aastastest, kelle õppekeel on teada. Ka intervjuud noortega näitasid, et eesti õppekeelest hoolimata ei pruugi noor olla võimeline eesti keeles suhtlema. Seega ainult õppekeele infole tuginedes ei ole võimalik usaldusväärselt analüüsida, kas esineb ka märkimisväärsed rahvuse ja suhtluskeele põhiseid erinevusi</p>
<p>Lihtmenetluste sidumine andmestikus 2 kõigi seiretega</p>	<p>Väheoluline. Kui noore suhtes on algatatud lihtmenetlus, siis on vastav märke lisatud kõigi temaga seotud kirjade juurde, sõltumata seirest ja menetluse tegelikust toimumisajast. Kuna lihtmenetlusi oli vähe, siis oli võimalik andmestik korrastada</p>

I ja II seire nimekirjades on päringute tegemise aja tõttu üksikuid noori, kelle elukoht oli vahepeal muutunud ja kes seetõttu näiliselt elasid seires mitteosalevas KOV-is	Väheoluline. Selliseid kirjeid on kokku 100, ehk u 0,3% kõigist kirjetest
---	--

Andmestik 3 kohta nähtub analüüsist, et TÖR-i ei ole tööandjad sageli korralikult täitnud ehk andmed ei ole päris täpsed. St kui noor töölt lahkub, siis ei võeta teda sageli registrist maha (20% juhtudest, kui noor oli mingil kuul TÖR-i registris kirjas, talle EMTA TSD aruannete järgi palka ei makstud). EHIS-e registriandmete kasutamise korral tuleb arvesse võtta, et info on ainult tasemeõppes osalemise kohta, täiendkoolituste info puudub (nt kui noor suunati Töötukassasse ja sai sealt tööturukoolitust). Samuti ei ole teavet välismaal töötamise või õppimise kohta.

Algselt oli uuringus plaanitud kasutada tulemuslikkuse, kulutõhususe ja NGTS-i sekkumise täpsemaks hindamiseks indiviiditasandi regressioonalüüsi ja erinevused-erinevustes-meetodit (*diff-in-diff*), kuid tabelis 1 esitatud andmekvaliteedi probleemide tõttu ei olnud võimalik neid analüüsiviise kasutada. Seda seepärast, et regressioonalüüs eeldab korrektsete andmete olemasolu indiviiditasandil ning erinevused-erinevustes-meetodi kasutus eeldab lisaks kahe väga sarnase võrdlusgrupi (ehk siis nn eksperimendis – NGTS-is toetust saanud – osalenute ja kontrollgrupi) olemasolu. Enne uuringut ja andmestike saamist ei teadnud uuringu meeskond STAR-i andmestiku puudujääke ja piiranguid, mistõttu on eeltoodud piiranguid arvestades teostatud vaid olemasolevate andmete kirjeldav statistiline analüüs ja põhjuslikkust on proovitud hinnata makrotasandi analüüsiga.

Poolstruktureeritud intervjuud ja fookusgrupi intervjuud

Lähtuvalt uurimisküsimustest oli uuringul kuus peamist sihtrühma, kelle kogemusi ja arvamusi uuriti NEET-noorte haridustee jätkamise või tööle saamise toetuse teemal (tabel 2).

Tabel 2. Intervjuude sihtrühmad, valimid ja rõhuasetused lähtuvalt uurimisküsimustest

Sihtrühm	Intervjueeritute arv	Personaalintervjuude valimi alus	Intervjuu rõhuasetus⁵
1. NGTS-i kasutanud KOV-i juhtumikorraldajad	11 KOV-i, 12 intervjuud; peale selle 4 KOV-i põgus tagasiside NGTS-i rakendamisele; 11 fookusgrupi intervjuus osalejat	Järjepidevalt rakendanud (partner-KOV-e 5 + vabatahtlikke 3), katkestanud (3). Arvestasime KOV-i suurust, töötuse määra, seiretes osalemist ja STAR-is NGTS-i märgete tegemise aktiivsust ⁶	Asjakohasus, tulemuslikkus, jätkusuutlikkus

⁵ Sõltuvalt intervjuust võidakse saadavat infot kasutada kõigile hindamisküsimustele vastamiseks.

⁶ Ülejäänud näitajaid arvestades on KOV-id jagatud suurteks, keskmisteks ja väikesteks rahvaarvu järgi, kusjuures keskmises KOV-is on 8000 – 20 000 elanikku.

2. KOV-i poliitikakujundajad⁷	9 intervjuerit (osakonnajuhid, abivallavanemad); 2 fookusgrupi intervjuus osalejat	Järjepidevalt rakendanud (3), katkestanud (3), mitteosalenud (3) KOV-ide. Arvestasime ka KOV-i suurust, töötuse määra, seiretes osalemist ja STAR-is NGTS-i märgete tegemise aktiivsust	Asjakohasus, tulemuslikkus, kulutõhusus (täpsustamine), jätkusuutlikkus
3. NGTS-i kaudu abi saanud 16–26-aastased mitteõppivad, -töötavad noored	19 intervjuud	Valimi moodustamisel arvestati KOV-i suurust ja asukohta ning noore haridustaset, vanust, sugu ja õppekeelt	Asjakohasus, tulemuslikkus, mingil määral kulutõhusus ja jätkusuutlikkus
4. NGTS-i kaudu abi saamisest keeldunud 16–26-aastased NEET noored	4 intervjuud	Valimi moodustamisel arvestati erinevaid KOV-i tunnuseid, vanuserühma, haridustaset, sugu ja õppekeelt	Asjakohasus, mingil määral tulemuslikkus ja jätkusuutlikkus
5. Sotsiaalministeeriumi poliitikakujundajad	2	Valdkonna spetsialistid	Taustainfo asjakohasuse, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse hindamiseks ning kulutõhususe täpsustamiseks
6. KOV-ide sisesed ja välised koostööpartnerid, kes on NGTS-i noortele pakkunud abimeetmeid	7 partnerit, 8 intervjuerit (nii NGTS-i testivate KOV-ide kui ka vabatahtlikult liitunute koostööpartnerid); 6 fookusgrupi intervjuus osalejat	Uuringu käigus kaardistatud olulisemad koostööpartnerid	Kõik hindamisalused, kulutõhusus peamiselt kvantitatiivanalüüsi täpsustamiseks

Allikas: uuringu tegija koostatud

Intervjuud teostati neljas etapis (joonis 2) ja need toimusid maist oktoobrini 2020. Sissejuhatavate süvaintervjuude eesmärk oli tellijalt ja NGTS-i rakendajatelt saada teavet, et dokumendianalüüsi ja kirjeldava statistika põhjal koostatud küsimustikke kohendada. Seejärel toimusid süvaintervjuud juhtumikorraldajate, KOV-i poliitikakujundate ning koostööpartneritest NEET-noortega tegelejatega. Uuringu vahetulemused valideeriti ja täpsustati fookusgrupi intervjuudes. Fookusgrupi intervjuud andsid infot uurimisküsimustele vastamiseks ja edasiste süvaintervjuude (kõik intervjuud noortega ja 6 intervjuud tabelis 2 loetletud sihtrühmade 1, 2 ja 6 esindajatega) küsimustike täiendamiseks. Intervjuude põhiküsimustikud (vt lisa 1) kooskõlastati tellijaga. Poolstruktureeritud intervjuudele omaselt kohendati küsimustikke nii intervjuudeks valmistades kui ka nende käigus, arvestades intervjueritu tausta ja intervjuu käigus saadud infoga.

⁷ Sõltuvalt KOV-ist võivad KOV-i poliitikakujundajad täita ka juhtumikorraldaja ülesandeid ning lisaks poliitikakujundajale võib KOV-is olla veel spetsialiste, kes nimekirjadega tegelevad.

Joonis 2. Kvalitatiivse andmekogumise protsess

Sõltuvalt COVID-19 olukorrast ja intervjueritute üle Eesti paiknemisest toimusid nii **intervjuud kui ka fookusgrupi intervjuud lähtuvalt intervjueritu eelistusest digitaalselt või telefoni teel**. Fookusgrupi intervjuud toimusid Zoomi keskkonnas, mis võimaldas ühe fookusgrupi ajal osalenud ka väiksemateks gruppideks jagada. Ühe noore intervjuu toimus kirjalikult. Intervjueritute nõusolekul intervjuud salvestati. Edasise analüüsi kvaliteedi ja faktitäpsuse tagamiseks intervjuud transkribeeriti ning kodeeriti Atlas.ti-d kasutades.

Juhtumikorraldajate ja poliitikakujundajate valimi moodustamisel lähtuti tabelis 2 toodud alustest. Jooksvalt arvestati valimi kohendamisel intervjuudest saadud teabega (täpsemat uurimist vajavad probleemid, esile toodud head tavad-kogemused jne). Kui intervjuu kutsele ei vastatud, helistati olulisematele osalistele telefoni teel, et saada nõusolek.

Fookusgrupi intervjuud toimusid juunis 2020 ja need tehti kolme uuringu sihtrühmaga – juhtumikorraldajate, poliitikakujundajate ja koostööpartneritega. Fookusgruppide üldine eesmärk oli saada tagasisidet, kuivõrd NGTS toetab NEET-noorte abistamist ja millised muudatused oleksid vajalikud. Ühe fookusgrupi puhul keskenduti sellele, kuidas KOV rakendas NGTS-i ja kui tulemuslik see oli, ning juhtumikorraldaja töökoormusele. Sihtgrupi moodustasid juhtumikorraldajad. Järgmise kahe fookusgrupi kese oli NGTS-i protsessil ja jätkusuutlikkusel (sh kulutõhususel) ning koostöövõrgustike arendamisel. Fookusgruppide sihtgrupp olid nii juhtumikorraldajad, poliitikakujundajad kui ka koostööpartnerid.

Noorte intervjuude valimi moodustamisel lähtuti tellijalt saadud andmestikest ja tabelis 2 toodud valimi moodustamise alustest. 190 noorest koosneva valimi moodustamiseks rühmitati andmestikus olijad lähtuvalt valimi moodustamise alusest 10 gruppi: 9 rühma NGTS-is osalenud noortest ja 1 mitteosalenutest. NGTS-is osalenute valimi moodustamisel grupeeriti noored KOV-i suuruse ja haridustaseme järgi. Valimi esinduslikkust soo, vanusegruppide ja suhtluskeeke järgi jälgiti grupiüleselt. Igast NGTS-is osalenute rühmast püüti infot saada 2–3 noorelt. Grupiüleselt jälgiti piirkondlikku, vanuselist ja soo ning õppekeele põhist jaotust. Noortega kontakteerumiseks saadeti valimisse sattunutele grupi kaupa (riskide maandamiseks koosnes valim 190 kontaktist, kuid intervjuud pidi teostama vaid 19 noorega) tellija abil Rahvastikuregistrist saadud kontaktandmetele e-kirjad. Valitud noorte puhul saadeti pärast e-kirja ka SMS. E-kirjadele reageerisid väga vähesed, SMS-idele (6 tk) ei reageerinud mitte keegi. Ülejäänud noored saadi kätte telefoni teel. Enamik intervjueritud noori ei mäletanud, et keegi KOV-ist neid nõustanud või toetanud oleks haridustee jätkamisel või tööle minekul. Kontakteerumist (e-kirja sisu, toe pakkumisele vastamine) ei osatud kommenteerida. Seega püüti paari nooreni jõuda ka juhtumikorraldajate abiga. Kuna selgi viisil ei õnnestunud esialgsest intervjuu kokkuleppes hoolimata kõigiga ühendust saada ega osatud väga põhjalikku tagasisidet kontakteerumisele anda, ei pea uurijad noorte sellisel moel intervjuerimist sobivaks meetodiks, et tagasisidet küsida. Sisukamat tagasisidet võiks saada vahetult pärast toe saamist.

Kvalitatiivse analüüsi piirangud

Teine piirang on asjaolu, et uuringu andmekogumisest ja -analüüsist suure osa moodustavad intervjuud, mis peegeldavad intervjueeritute subjektiivseid arvamusi ja tõlgendusi. Saadud tulemused ei ole arvuliselt esitatavad ja üldistatavad, vaid esindavad võimalikult suurt kogemuste ja arvamuste hulka.

Lisaks on katsetamisele iseloomulikult NGTS-i paralleelselt edasi arendatud ehk kõik kvalitatiivse analüüsi aluseks olevad andmed ei ole võrreldavad omavahel ega kvantitatiivsete andmetega ning intervjueeritute kogemused pärinevad eri aegadest.

Kulutõhususe hindamise metoodika

Kulutõhususe hindamisel kasutati tellija esitatud varasemalt kasutatud mudelit, koondandmestikku, Statistikaameti andmeid ning fookusgruppide ja personaalintervjuudega kogutud infot. Mudelit valideeriti ja arendati edasi iga järgmise andmekogumisetapi, sh valideerimiseminari käigus.

Valideerimiseminar

Uuringu järelduste ja soovitude koostamisele keskenduv valdkondlike spetsialistide ja NGTS-i rakendajatega peetud valideeriv seminar toimus 05.10.2020. Tulenevalt COVID-19 olukorrast toimus seminar Zoomi keskkonnas. Seminaril olid esindatud nii noortega tegelejad kui ka koostööpartnerid, kokku 31 osalejat (sh 6 uuringu meeskonna liiget). Seminaril ja selle raames toimunud väiksemate arutelude ning Mentimeter-i küsimuste eesmärk oli saada lisateavet uurimisküsimustele vastamiseks, selgitada teatud tulemusi ning töötada välja soovitud valdkonna arenguks. Arutelude eesmärk oli ka tagada ettepanekute realistlikkus ja elluviidavus. Seminarile tuginedes täpsustati uuringuaruannet.

Lisaks varem välja toodud piirangutele ei olnud isikuandmete kaitsest, teema tundlikkusest, info killustatusest ja puudulikkusest ning sihtrühma eripära tõttu võimalik koostada ka põhjalikke näidisjuhtumeid, vaid piirduti aruandesse pikitud noorte toetamisega seonduvate näidetega.

2. NEET-OLUKORRAS OLEVAD NOORED JA NOORTEGARANTII TUGISÜSTEEMI KONTEKST

Peatükk annab lühiülevaate põhjustest, miks on oluline toetada noorte haridustee jätkamist ja tööturule suundumist ning millised on tagajärjed nii riigile, ühiskonnale kui ka noorele endale, kui seda ei tehta. Seetõttu käsitleme lühidalt ka viimase aastakümneni suundumusi tööturul nii Eestis kui ka Euroopa Liidus (ennekõike 2008. aasta majanduskriisi võtmes) ning selgitame, miks ja kuidas andsid need suundumused tõuke üleeuroopalise noortegarantii (NG) algatuse loomiseks ning noortegarantii tugisüsteemi (NGTS) väljatöötamiseks. Pikemalt käsitlevad NGTS-i ja selles osalemise statistikat peatükid 3 ja 4.

2.1. Miks on oluline toetada noorte haridustee jätkamist ja tööturule suundumist?

Haridustee pooleli jätmise või noorena pikemaks ajaks töötuks jäämine võib mõjutada suurel määral inimese kogu tulevast elu, sh suurendada tõenäosust ja riski jääda töötuks ka tulevikus, sattuda vaesusesse, olla sotsiaalselt tõrjutud ja/või saada madalamat töötasu.⁸ Näiteks võidakse töötuna oleku tõttu jääda kinni madalama sissetuleku ehk n-ö palgavaesuse lõksu, mis – tuues näiteks kaasa kehvema elatustaseme, elukvaliteedi ja tervisliku seisundi või ebakindluse tuleviku suhtes – võib omakorda võimendada tulevasi raskusi ja hakkamasaamist tööturul.⁹

Selline ebakindlus ja murekohad väljenduvad ka neis aspektides, millega Eesti noored silmitsi seisavad ja milles nad tuge vajavad: näiteks hirm taas põruda ja uusi asju proovida; negatiivsed emotsioonid koolist; madal motivatsioon; sotsiaalse võrgustiku vähene toetus; teadmatus ja segadus tuleviku ees; vaimse tervise mured ning sõltuvused jm.¹⁰ Kuid noorele ei avalda mõju mitte ainult töötuna või mitteaktiivne olek, vaid samasuguseid negatiivseid tagajärgi võib kaasa tuua ka ebakvaliteetne või negatiivne tööturule suundumise protsess ja/või halb esimese töökoha kogemus.¹¹ Teisisõnu, kuigi on oluline toetada noore tööturule või haridusse suundumist, on samavõrra tähtis suundumise ja suunamise kvaliteet.

Samamoodi nagu teistes riikides mängib noorte tööturule suundumisel või seal hakkamasaamisel suurt rolli ka Eesti tööturu olemus ja selle sektoriaalne jaotus. Kuid ka see, milliseid (tänapäevaseid) oskusi noortele haridussüsteemis õpetatakse. Teisisõnu on noorte tööturule suundumisel olulised mõlemad – nii inimene (noor) ise kui ka süsteem (riik ehk riigiasutused ja teised osalised ning tööturu struktuur) tervikuna.

---

⁸ Nurmela, K. „Noored ja tööturg – 5 küsimust“. SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS; Lang, T. (2020). „Noored töötuse nõiarings“. Jaanuar 23. Toolu.ee.

⁹ Ibid.

¹⁰ Sotsiaalministeerium. (2019). „Noortegarantii tugisüsteem aitab omavalitsustel noortest hoolida“. September 9. Sotsiaalministeeriumi ajaveeb.

¹¹ Caliendo, M., Kluve, J., Stöterau, J., Tübbicke, S. (2018). „Study on the Youth Guarantee in light of changes in the world of work“. Part 1. European Commission.

Kõikide eelnimetatud negatiivsete tegurite lahendamata jätmisel on tagajärjed ka ühiskonnale ja riigile tervikuna. Näiteks majanduslikus vaates võib kasvada sotsiaalsüsteemi koormus, ühiskondlikult võivad esile kerkida mitmesugused sotsiaalsed või struktuursed probleemid (näiteks konfliktisuse kasv ühiskonnas, geograafiline-sotsiaalne segregatsioon linnades, usalduse vähenemine riigiinstitutsioonide suunal jmt; vt ka ptk 7). Lisaks on oluline toetada Eestis noorte tööturule suundumist, kuna Eesti demograafilise ehk kahaneva rahvastiku olukorra pärast tuleb praegu tööturule juurde märksa vähem noori, kui sealt inimesi vanuse tõttu lahkub.¹² Seega on iga noor väärtuslik ainuüksi juba Eesti majanduse pikaajalise ja jätkusuutliku toimimise tõttu. Ka NEET-noorte vähendamine elanikkonnas on üks võtmetegur olukorra parandamiseks.

2.2. Mis on andnud tõe noortegarantii tugisüsteemi luua?

Üldjoontes on NGTS-i loomiseks tõe andnud kaks suundumust, millest üks on Eesti-sisene ning teine Euroopa-ülene.

Eesti-siseselt esineb mitu noorte tööturule suundumisega seotud kitsaskohta. Juba 2015. aastal on Riigikontroll sedastanud, et senised noortele suunatud meetmed Eestis on olnud liiga üldised ja juhtinud tähelepanu vajadusele teha rohkem koostööd eri poolte vahel (näiteks HTM-i ja SoM-i, aga ka kohalike omavalitsuste jt vahel). Peale selle tuuakse Riigikontrolli aruandes välja, et eri riigiasutuste arengukavades planeeritud tegevuste elluviijad peaksid suutma paremini leida ning motiveerida NEET-noori osalema juba olemasolevates teenustes.¹³ Teisest küljest tõstetakse esile, et needsamad teenused on sageli kas ebapiisavalt kättesaadavad, killustunud või hoopis alakoormatud.¹⁴

Kuid nagu ka eelnevas alapeatükis kirjeldatud, tuleb noori toetades ja neile teenuseid pakkudes arvestada ka nende endiga seotud asjaolusid ning eripärasid. Eesti noorte, kuid eelkõige just NEET-noorte puhul on tegemist väga mitmekesise rühma inimestega, kelle **mittetöötamise või -õppimise põhjused on sageli keerulised, võimendunud või süvenenud eri tegurite omavahelises koosmõjus ning kelle probleemidega tuleb seetõttu tegeleda komplekselt ja individuaalselt.**¹⁵

Õpingutest või tööturult eemal olemist mõjutavad tegurid võivad olla nii individuaalsed kui ka struktuuraalsed: vanus; madal haridustase või erialase hariduse ja oskuste puudumine võrreldes pikka aega tööturul olijatega; lähedase hooldamine; erivajadus; vaesus; kuulumine rahvusvähemusse; sisserände taust; probleemid tervise või seaduskuulekusega; sobivate töökohtade puudus piirkonnas.¹⁶ Kuigi nimetatud tegurid mõjutavad noorte positsiooni enamikus

---

¹² Kutsekoda. (2017). „Eesti tööturg täna ja homme. Ülevaade Eesti tööturu olukorrast, tööjõuvajadusest ning sellest tulenevast koolitusvajadusest“. OSKA uuringuaruanne.

¹³ Riigikontrolli ülevaade Riigikogule. (2015). „Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2014.–2015. aastal. Riigikontrolõri kokkuvõte Eesti riigi arengu, majanduse ja tööturu probleemidest“.

¹⁴ Sotsiaalministeerium. (2018). „Noortegarantii tugisüsteem (NGTS). Koolitusmaterjal KOV töötajale“.

¹⁵ Haaristo, S., Kirss, L., Kupts, M., Leetmaa, R., Masso, M., Osila, L., Piirits, M., Rell, M., Turk, P. (2015). „Praxis teemapaber töökatte puudusest. Valimised 2015“. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis.

¹⁶ Vt nt Riigikontrolli ülevaade Riigikogule. (2015). „Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2014.–2015. aastal. Riigikontrolõri kokkuvõte Eesti riigi arengu, majanduse ja tööturu probleemidest“; Kõiv, K., Paabort, H. (2020). „Raskemates oludes noorte (NEET noorte) jaoks tugiteenuste käivitamine ja rakendamine KOVis. Toetav abimaterjal“. Eesti avatud noortekeskuste ühendus; Statistikaameti ajaveeb. Statistikaablogi. „Kas Eestis on

maailma riikides, võivad need eri paigus olla ka erisuguse kaaluga – sõltuvalt riiklike institutsioonide tõhususest, riikliku tugisüsteemi struktuurist, ühiskondlikust läbilõikest, aga ka traditsioonidest jmt. Näiteks võib erivajadusel või sisserände taustal ühes riigis olla hoopis teistsugune kaal tööturule sisenemiseks või seal hakkamasaamiseks kui teises.

Lisaks on **Eesti noorte informeeritus neile suunatud tegevustest ja teenustest sageli väga madal ning nende kasutamine sõltub paljuski noore enda algatusvõimest** (st oskusest, soovist ja motivatsioonist vastavat infot leida ning teenust kasutada).¹⁷ NEET-noorte puhul näitavad ka mõned uuringud, et noortel on tulevikuplaanid tehtud lähitulevikule mõeldes ja pikemaid perspektiive ei nähta. Kuigi haridustee jätkamist peetakse pigem prioriteediks, on selle realiseerumine tihedalt seotud perekondlike ja finantsiliste aspektidega.¹⁸

Madal informeeritus võib omakorda tuleneda ka sellest, et noorte infoväli ja kommunikatsioonikanalid on teistsugused kui need, mille kaudu vastavat informatsiooni levitatakse. Teisalt võib teave noorteni küll jõuda, kuid valel ajahetkel (nt koolis saadud karjäärinõustamise info võib olla juba ununenud hetkeks, mil seda tegelikult vaja on). Teisisõnu on siinkohal **oluline informatsiooni pakkumise süsteemsus, järjepidevus ja läbimõeldus** (asjaolu, mis tuleb välja ka siinse uuringu intervjuudest, vt NGTS-i kommunikatsiooni osas ptk 5.5).

Nii institutsionaalsed kui ka individuaalsed asjaolud on toonud Eestis kaasa olukorra, kus eelkõige just **tööturu valdkonnas on spetsialistide jõudmine nooreni ja noore enda jõudmine teenuseni olnud suhteliselt ebakorrapärane ning juhuslik**. Kuigi noortele suunatud teenuseid ja tegevusi on Eestis mitu (nt töötukassa teenused, sh minu esimene töökoht, Rajaleidja, Tugila, STEP-programm, Johannes Mihkelsoni Keskuse tegevused, täiskasvanute gümnaasiumite ja kutsekoolide tegevused jt), **on tekkinud ka üha suurem vajadus lisateenuse järele, mis võimaldaks ennekõike NEET-noorteni jõuda veelgi sihistatumalt ja süstemaatilisemalt**.

Euroopa-üleselt on olnud noorte tööturu ning ennekõike NEET-noortega senisest aktiivsema tegelemise peamine tõuge 2008.–2010. aasta üleilmne majanduskriis, mille tagajärjed tabasid sarnaselt paljudele teistele riikidele ka Eestis proportsionaalselt kõige enam just noori inimesi. Nii oli näiteks majanduskriisijärgsel, 2010. aastal Eesti teiste Euroopa riikidega võrreldes noorte töötuse poolest viiendal kohal – 33% Eesti 15–24-aastastest noortest olid 2010. aastal töötud.¹⁹ Kuna vahetult enne majanduskriisi ehk 2007.–2008. aastal jäi töötuse määr Eestis noorte hulgas aga 7–10% vahele, tähendab see seda, et majanduskriisi tulemusena noorte töötute arv vähemalt kolmekordistus. Ka COVID-19 kevadise eriolukorra tõttu kaotasid Eestis 2020. aasta märtsist juunini kõige enam töö just noored.²⁰

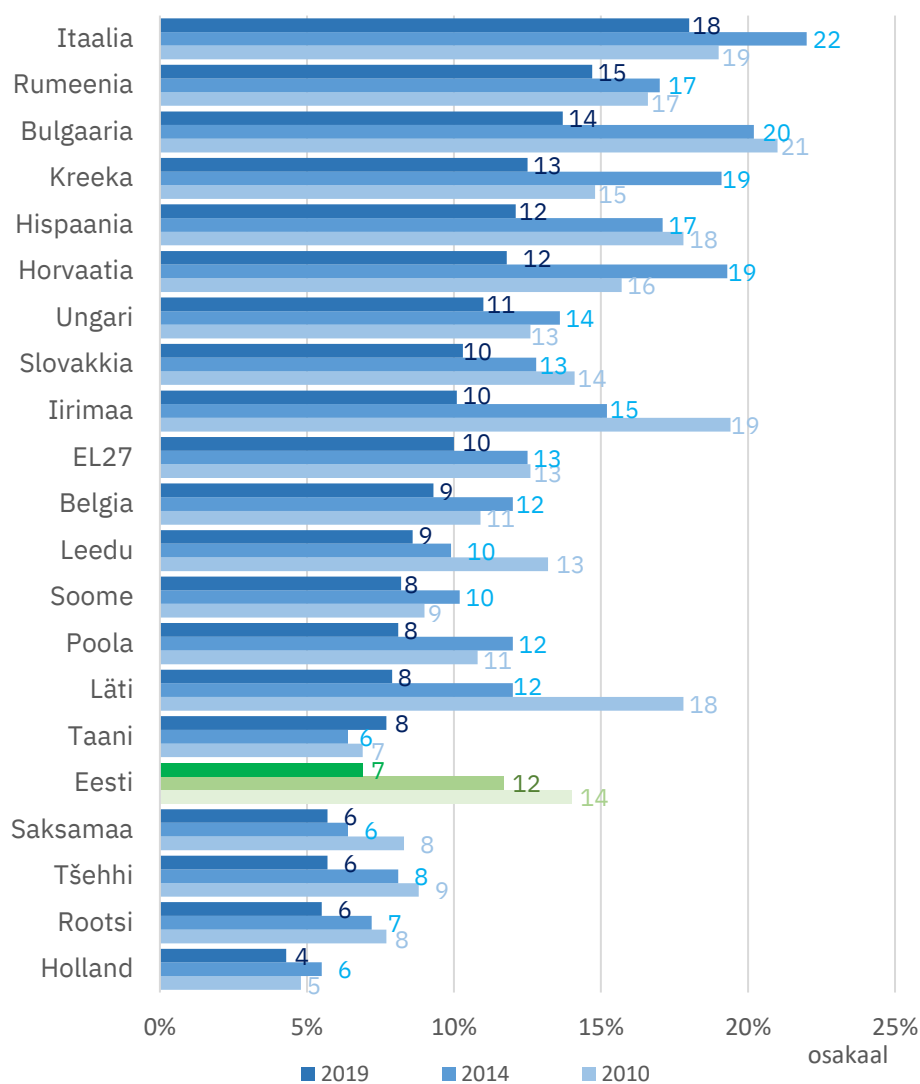
töötavate noorte defitsiit?“ 23. veebruar 2016; Kasearu, K., Trumm, A. (2013). „Noorteseire Eestis. Poliitikaülevaade 5/2013“. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. Eesti Noorsootöö Keskus.

¹⁷ Tatar, M., Käger, M., Vollmer, M., Kivistik, K., Pertšjonok, A. (2017). „Tegevuse „Minu esimene töökoht“ vahehindamine“. Balti Uuringute Instituut.

¹⁸ Rebane Züger, Margit. (2017). „Haridustee katkemise tõttu NEET-staatusesse sattunud noorte võimalused tööturule siirdumisel või haridustee jätkamisel noorte pilgu läbi“. Magistritöö. Tartu Ülikool.

¹⁹ Sealjuures 2010. aasta esimese kvartalis oli noorte töötuse määr Eestis 41%.

²⁰ Statistikaameti ajaveeb. Statistikablogi. „Töö kaotavad sagedamini noored ja lihttöölised“. 16. juuni 2020.

Joonis 3. NEET-noorte (15–24-aastased) osakaal samavanuselisesest rahvastikust protsentides, valitud EL-i riigid ja aastad 2010–2019 (Allikas: EUROSTAT, 2020)

NEET-noorte arv oli Eestis majanduskriisi haripunktis võrreldes teiste EL-i riikidega keskmiselt kõrgem. Viimase dekaadi hea majanduskasvu tingimustes on nende osa Eestis siiski vähenenud alla EL-i keskmise (joonis 3). Seega, nii nagu **noored näivad olevat vastuvõtlikumad tööturu ja majandustsüklite suurtele negatiivsetele muutustele** (samamoodi nagu nt vähemusrahvusesse kuuluvad inimesed Eestis)²¹, paraneb heades tingimustes nende olukord tööturul ka ebaproportsionaalselt kiiremini võrreldes teiste vanuserühmadega.²²

Näiteks majanduskriisi haripunktis oli Eesti noorte tööpuuduse poolest EL-i liikmesriikide hulgas ühel halvimatest positsioonidest. 2015.–2019. aastal on Eesti noorte töötuse määr aga suurel määral vähenenud ning Euroopa Liidu keskmisest omakorda 4–5 protsendipunkti võrra väiksem

²¹ Vt nt Kaldur, K., Vetik, R., Kirss, L., Kivistik, K., Seppel, K., Kallas, K., Masso, M., Anniste, K. (2017). „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017“. Balti Uuringute Instituut, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. Või Pohla, T., Kaldur, K. ja Kivistik, K. (2016). „Eesti tööturu rahvuslik ja keeleline jaotus“. Balti Uuringute Instituut.

²² Vt nt European Commission. (2010). „Employment in Europe 2010. Chapter 3: Youth and Segmentation in EU labour markets“.

(Eestis 11,1% vs. 15% EL27-s keskmiselt).²³ Samuti peab rõhutama, et Eestis on keskhariduseta inimeste osakaal noorte vanusegrupis suur. Nende üldine majanduslik olukord on halvem kui keskhariduse või kõrgema haridusega inimestel, keskhariduseta inimesed on sagedamini ka töötud või eemal tööturult, mistõttu haridustee katkestamise ennetamise riskirühm on ennekõike 16–17-aastased.^{24,25} Samuti moodustavad suure hulga (ligikaudu poole) NEET-noortest isikud, kes hoolitsevad laste või teiste pereliikmete eest.²⁶

Noorte töötus, tööturule sisenemise probleemid ja takistused ning NEET-noorte murettekitav osakaal elanikkonnast pole seega ainult Eesti omapära – selliste murekohtadega seisavad silmitsi pea kõik EL-i liikmesriigid. Samuti, nagu eelpool nimetatud, võimenduvad tagajärjed noorte hulgas ebaproportsionaalselt ennekõike majandusliku ebastabiilsuse ajajärkudel. Just 2008.–2010. aasta üleilmne majanduskriis, mis tabas väga tugevalt ka noori, andis uue tõuke lahendada noorte tööturu probleeme Euroopa Liidu liikmesriikide üleselt.

Selle käigus sai 2013. aastal alguse uus, **NG algatus**.²⁷ Selle eesmärk polnud kitsalt vaid noorte olukorda ja nende tööalast konkurentsivõimet parandada, vaid noorte toetamise kaudu seati eesmärgiks ka tõsta EL-i konkurentsivõimet, pakkudes aktiivset, innovatiivset ja kvalifitseeritud tööjõudu. Noortegarantii aluseks sai praktiline põhimõte (ja lubadus ehk „garantii“), et kõik alla 25-aastased noored, kes seda soovivad, saavad nelja kuu jooksul alates töötuks jäämisest või formaalharidussüsteemist lahkumisest kvaliteetse töö-, haridustee jätkamise, õpipoisiõppe või praktikapakumise.²⁸ Noortegarantii algatuse raames on ka Eesti vastu võtnud NG tegevuskava,²⁹ mille raames pakutakse noortele tegevusi, kuhu nad (sh NGTS-i kaasabil, vt täpsemalt allpool) suunata.³⁰

Eespool toodu kohaselt on aga noorte jõudmine teenusteni olnud ebakorrapärane ja juhuslik, noortega ühenduse saamine on olnud keeruline. Mittetöötamise ja -õppimise põhjused on sageli keerulised, võimendunud või süvenenud eri tegurite koosmõjus. Seega alustati 2016. aastal **NGTS-i** väljatöötamist, mis võimaldaks kohalikul omavalitsusel tuvastada noore individuaalne abivajadus ja seejärel pakkuda talle sihitatud abi ja teenuseid, ennekõike haridustee jätkamiseks ja/või tööle suundumiseks. NGTS on seega tööriist kohalikule omavalitsusele, mis võimaldab saada teada enda piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest, et pakkuda neile vajaduse korral tuge haridusteele naasmiseks ja tööturule jõudmiseks. Noore jaoks on NGTS süsteem, mis vajaduse

---

²³ Eurostat. (2020). „Youth unemployment rate by sex“.

²⁴ Haridus- ja Teadusministeerium. (2019). „Koolivõrgu programmi 2020–2023“ seletuskiri.

²⁵ Räis, M., Kallaste, E., Kaska, M., Järva, J., Anspal, S. (2014). „Põhi- ja keskhariduseta täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise toetamine“. Centar.

²⁶ Statistikaamet. (2020). „LES39: 15–29-aastased, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored) vanuserühma ja isikute rühma järgi“.

²⁷ Euroopa Liidu Teataja. (2013). „Nõukogu soovitus, 22. aprill 2013, noortegarantii loomise kohta“.

²⁸ Ibid.

²⁹ Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium. „Tegevuskava Euroopa Liidu noortegarantii elluviimiseks“.

³⁰ Noortegarantii osalemise vanusepiir on 25 eluaastat ning alampiir sõltub liikmesriigiti sellest, millises vanuses lõpeb koolikohustus (näiteks Eestis siis, kui noor saab 17 aasta vanuseks, Austrias aga näiteks 15-aastasena). NGTS-i puhul tuleneb alumine vanusepiir aga tööturuteenuste ja -toetuste seaduse §-st 6, mis võimaldab alates 16. eluaastast ennast töötuks registreerida ja saada Eesti Töötukassa pakutavaid tööturuteenuseid. Samuti võimaldab töövõimetoetuse seadus alates 16. eluaastast hinnata töövõimet. Sihtrühma ülemine vanusepiir tuleneb noorsootöö seadusest, mille §-s 3 sätestatakse, et Eestis on noor kuni 26-aastane isik.

korral toetab teda tagasi kooli või tööle minemisel ning teenuste vahel liikumisel (vt NGTS-i osas täpsemalt ptk 3).

NGTS-i lisaväärtus ei seisne aga pelgalt selles, et noort abistada või toetada teda tööturule sisenemisel – sellist abi oli võimalik kohalikest omavalitsusest, töötukassast või mujalt (nt noorsootööst) saada ka enne NGTS-i loomist ja rakendamist. NGTS-i lähenemine on mõnevõrra uudsem, kus **kohalik omavalitsus kaardistab ise – ennetavalt ehk proaktiivselt – piirkonnas potentsiaalselt abivajavad noored, pöördub noore poole proaktiivselt ning pakub talle abivõimalusi.**^{31,32}

Teisisõnu: kui varasemalt on jäädud lootma selle peale, et abivajav noor teadvustab ise enda olukorda, on teadlik talle sobivatest teenustest ning pöördub ise vastava spetsialisti poole, siis NGTS-iga on olukord ümber pööratud ning noor püütakse leida ja abivajadus tuvastada isegi juba enne, kui noor ise abi saamiseks kuhugi pöördub (või kui sageli ei pöördu).³³ Seega on eesmärk **suunamine teenuse või teenusteni, mis toetavad noore liikumist tema eesmärgi poole.**

Teine NGTS-i eripära on pakutavate lahenduste terviklikkus, st noorega seotud juhtumikorraldusse peaksid ideaalis olema kaasatud kõik olulised ja seotud asutused, alates tervishoiust kuni hariduse ja õigussüsteemini, aga ka noorsootööni (mis võimaldab peale erialaste oskuste toetada mitteformaalsete oskuste nagu näiteks meeskonnatöö või suhtlemisoskuse arendamist), ning tööandjad (tööpraktika ja -kogemus, aga ka pikaajaline töökoht). **Tegemist ei ole teenusega, mis on mõeldud asendama mõnda muud noorele juba pakutavat teenust, vaid on ennekõike mõeldud toimima teatud mõttes (ühena mitmest) vahendajana. St teenusena, mis on ühelt poolt proaktiivne**³⁴ (st ei jää ootama noore enda aktiveerumist ja kontaktivõtmist) **ning teisalt ühenduslüli teiste teenuste, teenuseosutajate ja spetsialistide vahel.**

NGTS kasutab seega ära juba olemasolevaid tegevusi ja noorte töötuse ennetamisele ja noorte tööturule aitamisele suunatud teenuste ökosüsteemi: näiteks tegevused formaalhariduses (sh nt hariduslikud tugiteenused), karjääriteenused (sh karjääriinfo, grupi- ja individuaalne karjääriinõustamine) ja tööturuteenused (töötukassa teenused) ning noorsootöö (sh vabatahtlikus tegevuses osalemine).

---

³¹ Sotsiaalministeerium. (2019). „Noortegarantii tugisüsteem aitab omavalitsustel noortest hoolida“. 9. september. Sotsiaalministeeriumi ajaveeb.

³² NGTS-i loomisel kritiseeriti sellist proaktiivset lähenemist, kus riik ise pöördub ja abi pakub. Kuigi üldjuhul pöörduvad inimesed abivajaduse korral ise avaliku sektori asutuse poole, võeti NGTS-i puhul see meetod kasutusele ennekõike põhjusel, mis on välja toodud ka [sotsiaalhoolekande seaduse seletuskirjas](#) (2015, “Sotsiaalhoolekande seadus 98 SE”): “Rahvusvaheline praktika ja Eesti enda kogemus näitavad, et abivajajateni jõudmine eeldab personaalset lähenemist ja usalduse tekitamist ehk individuaalset, juhtumipõhist tegutsemist. Samas on noori, kellel puudub tavapärase aktiivne suhtlusringkond, kes veedavad enamiku aja kodus ja kelleni ei ole noorsootöö meetoditega (mobiilne noorsootöö, võrgustikutöö, aga ka teavituskampaaniad) võimalik jõuda. Viidatud põhjustel ongi vajalik, et kohalik omavalitsus teeks ise esimese sammu, jõudmaks noorteni, kes vajavad ebasoodsast olukorrast väljumisel tuge. Seejuures on abi vastuvõtmine vabatahtlik.”

³³ Sellise abivajaduse tuvastamiseks on loodud eraldi IT-lahendus kohalikele omavalitsustele (STAR), mille kaudu abivajav noor tuvastatakse.

³⁴ Proaktiivsed teenused avalikus sektoris on eraldi avaliku teenuse liigina kehtestatud Vabariigi Valitsuse 25.05.2017 määrusega nr 88 „[Teenuste korraldamise ja teabehalduse alused](#)“. Määruses defineeritakse proaktiivne teenus kui avalik teenus, mida asutus osutab oma initsiatiivil, isikute eeldataval tahtel ja riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude andmete alusel.

Sellise tervikliku sekkumise kriitiline pidepunkt on just juhtumikorraldus ehk see, kas ja kui professionaalselt noorega kontakteerutakse, tema vajadused tuvastatakse, millist sekkumist peetakse vajalikuks, kas ja millise teenuseni noor edasi suunatakse ning kuidas teda edaspidi toetatakse (vt ptk 5-6). Eriti oluline on ka piirkonnas töötav ja toimiv võrgustik noorte abistamiseks. Samas, kuna mitu asutust ja organisatsiooni noortega juba tegelevad – näiteks Tugilad noorsootöö, koolid hariduse ja töötukassa tööturu võtmes –, on küsimus selles, kas ja kui palju omavahel sihtrühma ehk sama noore pärast konkureeritakse ja seeläbi tegevusi dubleeritakse. Vt koostööd ja tegevuste võimalikku dubleerimist täpsemalt peatükist 6.

NG-ga laiemalt ning NGTS-iga kitsamalt on loodud alus ja vundament, millega pakkuda head ja potentsiaalselt ka kiiret lahendust toetada noorte, eelkõige NEET-olukorras noorte, töö- või haridusellu suundumist. NGTS on ennetav võrgustikutööd soosiv süsteem, kus abivajaja on võimalik tuvastada enne, kui ta ise mõne asutuse poole pöördub või pöördumata jätab.

3. NOORTEGARANTII TUGISÜSTEEM

Käesolev peatükk annab ülevaate noortegarantii tugisüsteemist (NGTS) ja selle kavandatud toimimise loogikast, tuginedes NGTS-i alusdokumentidele³⁵. Peatükis 4 on detailsem NGTS-i rakendamise kvantitatiivne kirjeldus, mille aluseks on STAR-i andmetel põhinevad andmestikud. Peatükid 5-6 kajastavad põhjalikumalt NGTS-i tegelikku rakendumist.

Noortegarantii tugisüsteemi hakati KOV-ides kasutama 2018. aasta juunist. NGTS-i eesmärk on:

1. selgitada välja noored, kes riiklike andmeregistrite alusel ei tööta ega õpi ja võivad vajada ebasoodsast olukorrast väljumiseks KOV-i tuge;
2. aidata-suunata mitteaktiivseid ehk tööturult ja haridusest eemal olevaid noori tööturule või haridust omandama.

NGTS koos vastava STAR-i IT-lahendusega on seega kohaliku omavalitsuse tööriist, mis võimaldab saada teada enda piirkonna mitteõppivatest ja -töötavatest noortest ning pakkuda neile vajaduse korral tuge haridusteele naasmiseks ja tööturule jõudmiseks.

NGTS-i kasutamise soovi korral tuleb kohalikul omavalitsusel esitada taotlus STAR-is enne iga uue seire algust: 1. märtsiks ja 1. oktoobriks. Taotluse esitamisega KOV kinnitab, et neil on piisavalt ressursi nimekirja sattuvate noortega tegelemiseks.

Aprillist 2018 kuni oktoobrini 2020 on NGTS-i katsetatud või testitud viie omavalitsusega (Saaremaa vald, Raasiku vald, Kohtla-Järve linn, Tartu linn ja Võru linn), kuid vabatahtlikult on NGTS-i kasutanud vahelduva eduga ka teised omavalitsused (vt ptk 4).

Partner-KOV-ides töötavad juhtumikorraldajatena spetsialistid, kelle põhikohustus on NGTS-i arendamise ja nimekirjas olevate noorte toetamise panustada. NGTS-i rakendamise kulud hüvitatakse Euroopa Sotsiaalfondist, lähtudes SoM-i ja KOV-i vahel sõlmitud koostöölepingust. Vabatahtlikult NGTS-i rakendavatel KOV-idel on olnud võimalus taotleda toetust tööalast konkurentsivõimet suurendavate teenuste avatud voorust³⁶. Partner-KOV-ide juhtumikorraldajatelt kogutakse jooksvalt ja rakenduskoosolekute käigus tagasisidet NGTS-i arendamiseks.

NGTS koosneb juhtumikorraldusest ja STAR-i infosüsteemi lahendusest (vt infosüsteemi lahenduse juhendit³⁷ ja ptk 5.3.3). Sinna hulka kuuluvad STAR-i arendustööd ja testimine, mitteaktiivsete noorte, KOV-ide ja laiema avalikkuse teavitamine. Samuti on selle osa juhtumikorralduse mudel, mis on töötatud välja partner-KOV-ide kogemuste põhjal. **Juhtumikorraldus on oma olemuselt abivajaja individuaalsetest vajadustest lähtuv noore toetamine, mis hõlmab abivajaduse selgitamist,**

---

³⁵ Sotsiaalministeerium. (2018). „Noortegarantii tugisüsteem (NGTS). Koolitusmaterjal KOV-i töötajale“; Toolu.ee. (2019). „Noortegarantii tugisüsteemi juhtumikorralduse juhend“.

³⁶ Riigi Teataja. (2018). „Tööalast konkurentsivõimet suurendavad teenused“.

³⁷ Vt Toolu.ee. (2018). „Noortegarantii tugisüsteem(NGTS). Koolitusmaterjal KOV-i töötajale“.

nõustamist, noore probleemide lahendamiseks abimeetmete pakkumist ja/või korraldamist ideaalis lihtmenetluse või juhtumiplaani abil, tagades, et noor saab õigel ajal piisavat abi.

Juhtumikorraldaja toetamiseks ja juhtumikorraldajatele ühtse aluse loomiseks NGTS-i rakendamisel on koostatud juhtumikorralduse juhend³⁸, mis hõlmab mh juhiseid, kuidas nimekirjas olevate noortega kontakteeruda, abivajadust välja selgitada, lihtmenetlust ja juhtumiplaani koostada, menetlust lõpetada. See annab esialgse ülevaate võimalikest teenustest, milleni noort suunata. Juhtumikorralduse juhendi lisades on ka noortega kontakteerumiseks ja abivajaduse kaardistamiseks saadetatavate kirjade näidised ning toetavad näidisküsimused. **STAR kajastab potentsiaalselt abivajavate noorte nimekirja ja võimaldab selles olevate noortega proaktiivselt kontakteeruda ning menetlusega seotud infot talletada.**

NGTS-i sihtrühm on 16–26-aastased noored, kes vastavad kõigile järgmistele tingimustele:

1. ei õpi;
2. ei tööta;
3. ei ole töötuna arvel;
4. ei ole tuvastatud puuduvat töövõimet või üle 80-protsendilist töövõime kaotust;
5. ei saa töötamise toetamise teenust;
6. ei tegele ettevõtlusega;
7. ei saa hüvitist alla pooleteiseaastase lapse kasvatamise eest;
8. ei kannu vangistust või eelvangistust;
9. ei viibi asendus- või kaitseväeteenistuses.

NGTS-i sihtrühma kriteeriumite järgi moodustatakse iga seire alguses potentsiaalselt abivajavate noorte nimekiri järgmistele registritele tuginedes³⁹:

1. Rahvastikuregister (RR; Siseministeerium)
2. Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS; Haridus- ja Teadusministeerium)
3. Töötamise register ja maksukohustuslaste register (TÖR, MKR; Maksu- ja Tolliamet)
4. Töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register (EMPIS; Eesti Töötukassa)
5. Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu (TETRIS; Eesti Töötukassa)
6. Sotsiaalkaitse Infosüsteem (SKAIS; Sotsiaalkindlustusamet)
7. Kaitsevähkohustuslaste register (KVKR; Kaitseressursside Amet)
8. Riiklik kinnipeetavate, karistusjärgselt kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register (VangIS; Justiitsministeerium)
9. Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR; Sotsiaalkindlustusamet)

Kui KOV on esitanud taotluse kasutada tugisüsteemi, hakatakse rahvastikuregistris kajastuvate piirkonnas elavate 16–26-aastaste isikute nimekirjast automaatselt eemaldama teistes registrites kajastuvaid noori. Selle tulemusena tekib potentsiaalselt abivajavate noorte nimekiri järgmiste andmetega:

- isikukood;
- nimi;

---

³⁸ Toelu.ee. (2019). „Noortegarantii tugisüsteemi juhtumikorralduse juhend“.

³⁹ Sotsiaalministeerium. (2018). „Noortegarantii tugisüsteem (NGTS). Koolitusmaterjal KOV-i töötajale“.

- vanus;
- registreeritud elukoha aadress, sideaadress, e-posti aadress, telefoninumber;
- alaealise noore (vanus 16–17) puhul hooldusõigusega isikute nimed, registreeritud elukoha aadress ja sideaadress ning kontaktandmed (e-posti aadress, telefoninumber);
- haridus (viimane omandatud haridus), viimane katkestatud haridus, õppekeel;
- töötamine (viimase töötamise lõppkuupäev ja töötamise vorm).

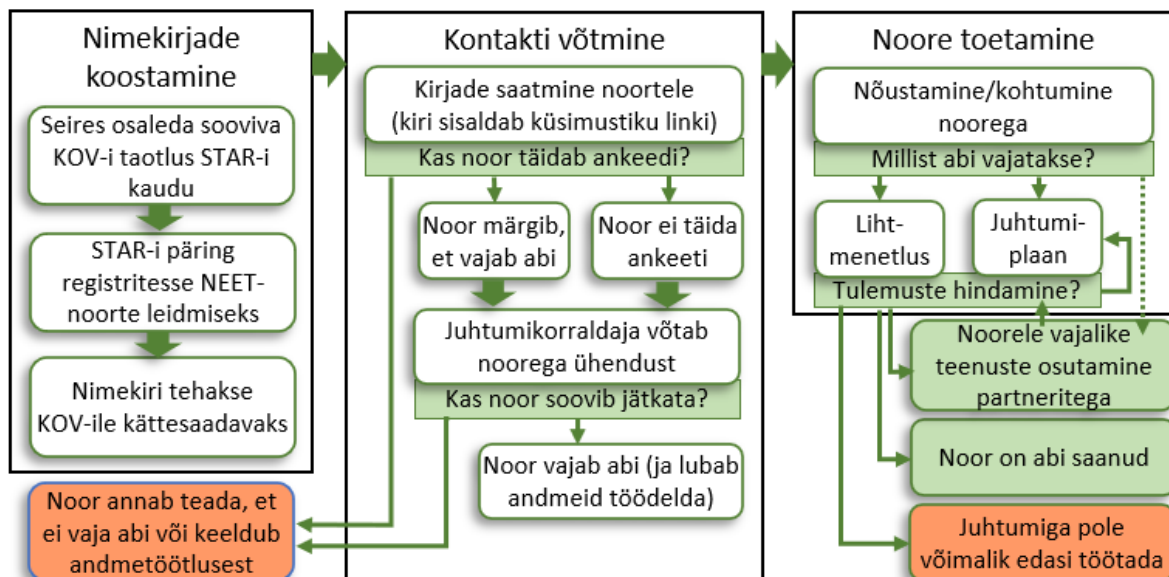
Noore nimekirjas olek ei tähenda veel abivajamist ega tema toetamist. Nimekirjas olevate noortega võtab juhtumikorraldaja juhendi järgi e-kirja, SMS-i, telefoni vms teel ühendust ja uurib, kas noor vajab abi (vt ka ptk 5.1 ja 5.2). Noortele saadetas (e-)kirjas on lühikese küsimustiku link, et lihtsustada abivajadusest teavitamist.

Pärast seda, kui noor on kirjas sisaldunud küsimustikus märkinud või teatanud muul moel, et soovib abi, täpsustab juhtumikorraldaja temaga ühendust võttes toevajaduse ning lepib vajaduse korral kokku kohtumise (vt ka joonis 4). Seejärel kohtuvad juhtumikorraldaja ja noor sobival ajal kokkulepitud kohas. Vestluse käigus käsitlevad nad erinevaid eluvaldkondi ja püstitavad noore jaoks olulised eesmärgid, mille alusel koostatakse individuaalne plaan, mis aitab jõuda nende eesmärkide täitmiseni. Juhtumikorraldaja võib STAR-is avada lihtmenetluse või juhtumiplaani. Lihtmenetlust kasutatakse juhul, kui noor vajab ühekordset abi ehk piisab tema suunamisest mingi konkreetse teenuse juurde. Näiteks, kui selgub, et noor on mitteaktiivne, kuna ei ole leidnud piirkonnas sobivat tööd ega ole ennast ka töötuna arvele võtnud, ent tal on motivatsioon esimesel võimalusel tööle asuda. Sellisel juhul võib piisata sellest, kui juhtumikorraldaja aitab noorel end töötukassas arvele võtta ning leida koos noore ja töötukassa spetsialistiga sobiv teenus (vt ptk 6). Juhtumiplaan koostatakse soovi korral juhul, kui noor vajab pikemaajalist terviklikku juhtumikorraldust ehk probleem on kompleksne ja selle lahendamiseks on vaja pakkuda mitut teenust. Mõlemal juhul kantakse vastav info STAR-i. Edasi hoiab juhtumikorraldaja ennast noore tegemistega kursis ja toetab teda. Koos noorega analüüsitakse individuaalse plaani täitmist ja tehakse vajaduse kohaselt muudatusi eesmärkides või tegevuskavas.

Eesmärgist ja vajadusest olenevalt kaasab juhtumikorraldaja noore toetamiseks koostööpartnereid ja teenuseosutajaid ning suunab noore eesmärkide täitmist toetavate teenusteni. Koostööpartnerid võivad olla nt noore lähivõrgustik, sotsiaaltööspsialistid, Eesti Töötukassa, Tugila, noortekeskused, koolid (sh kutsekoolid), perearst, erispetsialistid või muud teenuseosutajad ja MTÜ-d.⁴⁰ Eesmärkide saavutamisel lõpetatakse plaan/menetlus või koostatakse uus plaan noore soovist lähtudes. Juhtum lõpetatakse ka juhul, kui sellega ei ole enam võimalik edasi töötada, nt ei saada noorega ühendust, noor kolis ära jms.

---

⁴⁰ Toolu.ee. (2019). „Noortegarantii tugisüsteemi juhtumikorralduse juhend“. Vt ka ptk 6.

Joonis 4. Juhtumikorralduse mudel⁴¹

NGTS panustab 16–26-aastaste mitteaktiivsete noorte tööturul osalemise ja tööalaste võimaluste suurendamisse. Programmi testivate KOV-ide puhul jälgitakse toetatud noorte arvu (2023. aasta sihttase on 700) ja seda, kui paljud NGTS-is osalenud on pärast teenust saanud tööle-kooli (2023. aasta sihttase: 40% osalenutest on kuus kuud pärast teenuse saamist hõives).⁴²

⁴¹ Autori koostatud, tuginedes järgnevale: intervjuud juhtumikorraldajate, koostööpartnerite ja noortega, Ilisson, K., Aasalaid, M. (2018). „Noortegarantii tugisüsteemi juhtumikorralduse ülevaade“. Toelu.ee; Toelu.ee. (2020). „Mis on noortegarantii tugisüsteem?“

⁴² Tervise- ja töoministri 12.04.2018 käskkirjaga nr 35. „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“.

4. KVANTITATIIVSETE ANDMETE ÜLEVAADE

Selles peatükis antakse ülevaade noortegarantii tugisüsteemi rakendamise analüüsi käigus kogutud kvantitatiivsetest seireandmetest ja nende analüüsi peamistest tulemustest. Kasutatud andmestikud ning meetodika ja andmekvaliteedi piirangud (tabel 1) on kirjeldatud 1. peatükis. Lähtudes 1. peatükis ja järgmistes temaatilistes peatükkides toodust, tuleb NGTS-i mõju hindamisel kvantitatiivsetele andmetele tuginedes arvestada erinevate andmekvaliteedi piirangutega.

NGTS-il oli selle hindamise alguseks 2020. aasta mais lõppenud neli seiret ja alanud viies. Tabelis 3 on toodud seirete toimumisajad ja ülevaade osalejatest. V seires osaleb noortegarantii tugisüsteemis juba üle 60% Eesti kohalikest omavalitsustest, kus elab 75% kõigist 16–26-aastastest noortest. Noorte arvu ja osakaalu suur kasv III seirest alates on tingitud Tallinna liitumisest.

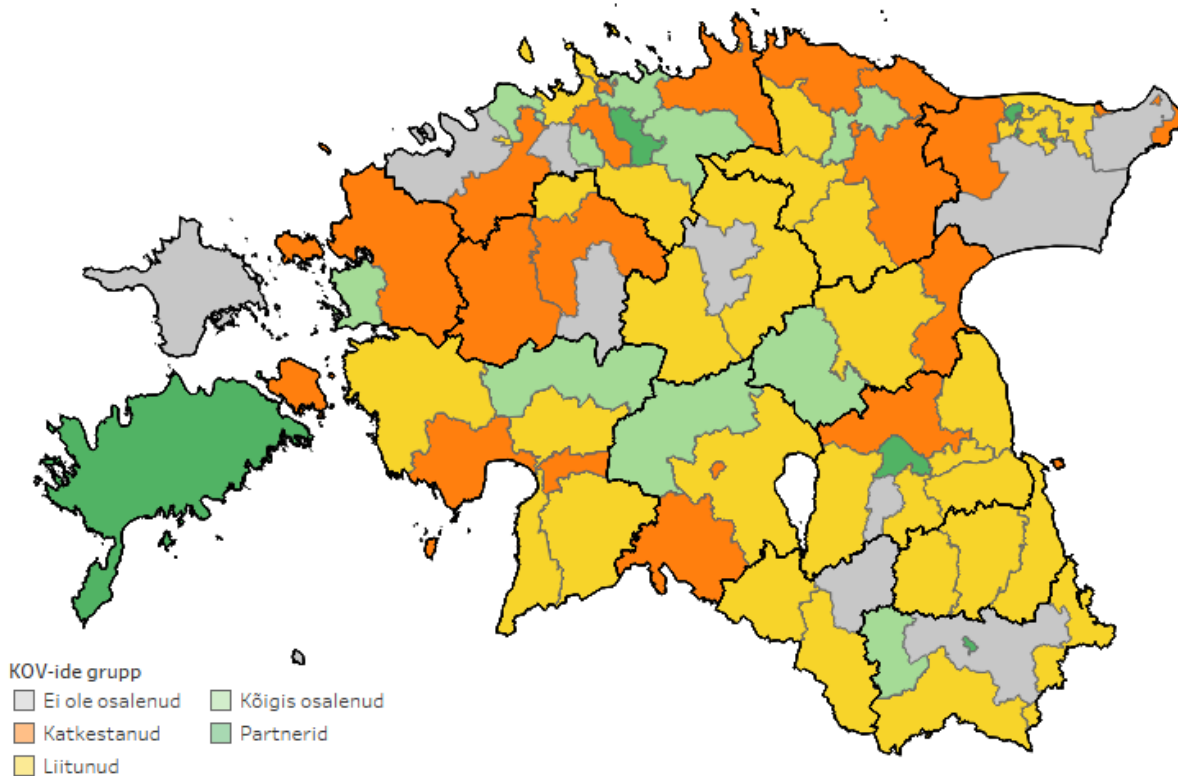
Tabel 3. Ülevaade toimunud seiretest

Seired	Toimumisaeg	Seires osalevad KOV-id		Osalevates KOV-ides elavaid 16 – 26-aastaseid noori	
		KOV-ide arv	Osakaal kõigist Eesti KOV-idest (%)	noorte arv (tuhandetes)	Osakaal vanuserühmast 16–26 Eestis (%)
I seire	01.06.18–14.10.18	36	46	56,8	39
II seire	15.10.18–14.03.19	39	49	56,6	39
III seire	15.03.19–14.10.19	39	49	105,5	73
IV seire	15.10.19–14.03.20	44	56	104,3	73
V seire	15.03.20–14.10.20	48	61	105,9	75

Allikas: andmestik 1, andmestik 2, Statistikaamet (Andmed seire alguse seisuga)

Kuna V seire algas 2020. aasta märtsis ja ei ole veel lõppenud, on seireandmed, sh kohalike omavalitsuste aktiivsuse näitajad (andmestikust 2) ja noorte hõivemäära andmed (andmestikust 3) kogutud ning analüüsitud esimese nelja seire kohta. Seega keskendub analüüs peamiselt seiretele I-IV, kuid vastavalt võimalusele on arvestatud ka V seires osalemist.

Edasises analüüsis on KOV-id seiretes osalemise järgi jagatud viide peamisesse gruppi (joonis 5). Täpsem ülevaade KOV-ide seiretes osalemisest, samuti erinevused KOV-i gruppide vahel on kirjeldatud alapeatükis 4.1.

Joonis 5. KOV-ide grupid seiretes I-V osalemise järgi (Allikas: andmestik 2)⁴³

4.1. KOV-ide osalemine seiretes

Seirenimekirjades on 10,1% (III seire) kuni 14,9% (II seire) vastavas seires osalenud KOV-ides elavatest 16–26-aastastest noortest (tabel 4). I ja II seire järel toimunud nimekirjade koostamise meetodika täpsustamine ja 01.01.2019 toimunud muudatus rahvastikuregistri seaduses seoses elukoha määramisega tingisid noorte arvu küllalt suure kõikumise esimese kahe seire nimekirjades (seiretes osalesid sarnased KOV-id, III seire muutuse tingis Tallinna liitumine).

23.10.2019 kõigi Eesti KOV-ide kohta tehtud väljavõtte (andmestik 1) tulemus oli, et NEET-noorte osakaal 16–26-aastaste noorte hulgas on 10,8%. Arvestades noorte osakaalu erinevates seirenimekirjades ja tabelis 1 kirjeldatud meetodilisi muutusi, võib järeldada, **et kui I ja II seires oleks kasutatud III ja IV seires kasutatud meetodikat, oleks I ja II seire nimekirjas olnud**

⁴³ Partnerid – KOV-id, kes on partnerluslepingu alusel osalenud kõigis seiretes;

Kõigis osalenud – kõigis seiretes vabatahtlikult osalenud KOV-id;

Liitunud – KOV-id, kes ei ole osalenud kõigis seiretes, kuid osalevad ka V seires.

Katkestanud – KOV-id, kes on osalenud vähemalt ühes seires I-IV seire jooksul, kuid seejärel katkestanud ning V seires ei osale.

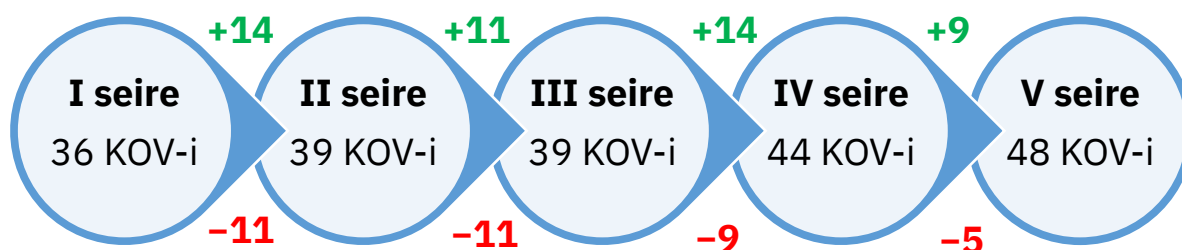
vastavalt ligikaudu 800 ja 2200 noort vähem. Tähelepanek on oluline eri seirete aktiivsuse näitajate⁴⁴ võrdlemisel.

Tabel 4. Seirete I-IV nimekirjades olevate NEET-noorte osakaal kõikidest 16–26-aastastest noortest

	I seire	II seire	III seire	IV seire
16–26-aastasi noori osalevates KOV-ides ⁴⁵	56 800	56 600	105 500	104 300
Seirenimekirja pikkus	6931	8428	10 687	11 150
NEET-noorte osakaal %	12,2	14,9	10,1	10,7

Allikas: andmestik 1, andmestik 2, Statistikaamet

Joonisel 6 näeme, et NGTS-is osalemisest loobuvate KOV-ide arv on seire-seirelt vähenenud. Peale I seiret loobus 11 KOV-i 36-st ehk 31%, peale II seiret oli loobujaid 28%, peale III seiret 23% ning peale IV seiret ainult 11% osalenutest.

Joonis 6. Seiretes I-V osalenud kohalike omavalitsuste arv, sh uued liitujad (tähistatud plussmärgiga roheliselt) ja katkestajad (tähistatud miinusmärgiga punaselt) võrreldes eelmise seirega (Allikas: andmestik 2)

Peale viie partner-KOV-i on NGTS-i järjepidevalt rakendanud, st on osalenud neljas (ja osalevad viiendas) seires, veel 10 KOV-i. NGTS-iga ei ole liitunud ega kordagi NGTS-i kasutanud 11 KOV-i (14% KOV-ideist). Ülejäänud KOV-id on osalenud 1–3 seires.⁴⁶ Täpne ülevaade KOV-ide osalemisest eri seiretes on esitatud tabelis 5.

Aktiivsuse näitajate alusel jagunevad KOV-id kahte selgesti eristuvasse rühma:

- **Kõigis seiretes osalenud** 15 KOV-i – partnerid (5) ja kõigis seiretes osalenud (10)
- **Osades seiretes osalenud** 53 KOV-i – liitunud (31), ja katkestanud (22)

⁴⁴ Aktiivsuse näitajate käsitlemise ühenduse võtmise katsete ja saadud kontaktide osakaalu nimekirja suurusega võrreldes. Abivajajate osakaal sõltub muudest asjaoludest, mis ei ole NGTS-i kontrolli all.

⁴⁵ Statistikaameti andmete põhjal on koostatud seire alguse seisuga rahvaarvu projektsioon 100 inimese täpsusega.

⁴⁶ Vt tabelit NGTS-iga liitunud KOV-ide kohta seisuga 12.11.2019. Toolu.ee. (2019). „Noortegarantii tugisüsteemi kasutamiseks taotluse esitanud KOV-id“.

Tabel 5. Ülevaade KOV-ide NGTS-i rakendamisest seirete kaupa

Seire KOV	I	II	III	IV	V	Seireid kokku	Seire KOV	I	II	III	IV	V	Seireid kokku
	01.06.18 - 14.10.18	15.10.18 - 14.03.19	15.03.19 - 14.10.19	15.10.19 - 14.03.20	15.03.20 - 14.10.20			01.06.18 - 14.10.18	15.10.18 - 14.03.19	15.03.19 - 14.10.19	15.10.19 - 14.03.20	15.03.20 - 14.10.20	
Alutaguse vald						0	Paide linn						0
Anija vald						5	Peipsiääre vald						2
Antsla vald						5	Põhja-Pärnumaa vald						5
Elva vald						4	Põhja-Sakala vald						5
Haapsalu linn						5	Põltsamaa vald						5
Haljala vald						1	Põlva vald						2
Harku vald						5	Pärnu linn						3
Hiiumaa vald						1	Raasiku vald						5
Häädemeeste vald						2	Rae vald						1
Jõelähtme vald						5	Rakvere linn						2
Jõgeva vald						2	Rakvere vald						5
Jõhvi vald						2	Rapla vald						2
Järva vald						4	Ruhnu vald						0
Kadrina vald						2	Rõuge vald						4
Kambja vald						4	Räpina vald						4
Kanepi vald						3	Saarde vald						4
Kastre vald						2	Saaremaa vald						5
Kehtna vald						0	Saku vald						0
Keila linn						3	Saue vald						1
Kihnu vald						2	Setomaa vald						2
Kiili vald						5	Sillamäe linn						2
Kohila vald						4	Tallinn						3
Kohtla-Järve linn						5	Tapa vald						4
Kose vald						3	Tartu linn						5
Kuusalu vald						1	Tartu vald						2
Loksa linn						3	Toila vald						3
Luunja vald						3	Tori vald						4
Lääne-Harju vald						0	Tõrva vald						3
Lääne-Nigula vald						2	Türi vald						2
Lääneranna vald						2	Valga vald						4
Lüganuse vald						2	Viimsi vald						4
Maardu linn						1	Viljandi linn						2
Muhu vald						1	Viljandi vald						1
Mulgi vald						2	Vinni vald						2
Mustvee vald						3	Viru-Nigula vald						1
Märjamaa vald						1	Vormsi vald						2
Narva linn						1	Võru linn						5
Narva-Jõesuu linn						0	Võru vald						0
Nõo vald						0	Väike-Maarja vald						3
Otepää vald						1	Kokku KOV-e seires	36	39	39	44	48	

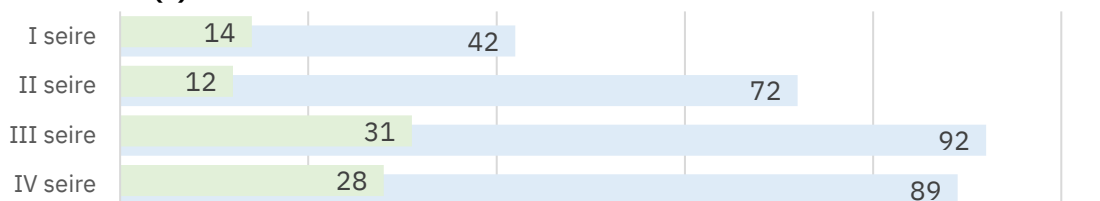
Järgnevatelt joonistelt 7 ja 8 näeme, et aktiivsusnäitajad on seire seirelt paranenud kõigis seiretes osalenud KOV-ides. Ülejäänud (osades seiretest osalenud) KOV-ide keskmised aktiivsusnäitajad on kõigis seiretes sarnased, kuid kõigis seiretes osalenud KOV-ide aktiivsusnäitajad eristuvad selgelt alates III seirest. Sellist trendi võib seletada NGTS-i järjepidevast rakendamisest tekkivate kogemuste ja kasuga. Osaliselt võivad I ja II seire madalamad aktiivsusnäitajad olla põhjustatud ka

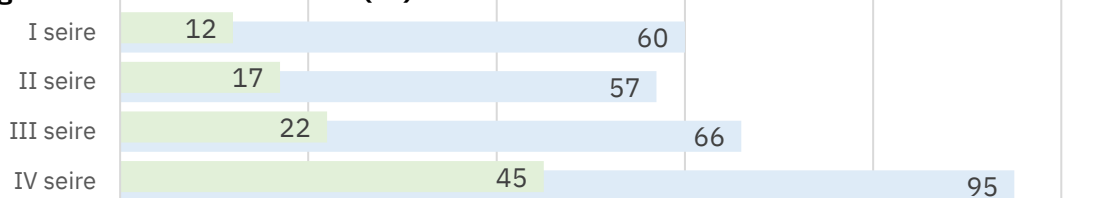
muutustest seirenimekirjade koostamise meetodikas (vt tabel 1, rida: Meetodilised muudatused eri seirete nimekirjade koostamisel).

Kokkuvõttes näeme joonistelt 7 ja 8, et **partnerite ja kõigis seiretes osalenud KOV-ide aktiivsusnäitajad ületavad ülejäänuid III-IV seires oluliselt**. Kvantitatiivse analüüsi tulemustest saab järeldada, et **NGTS-i kaudu on võimalik süsteemsema ja järjepidevama lähenemise korral jõuda märksa suurema arvu abivajajateni**.

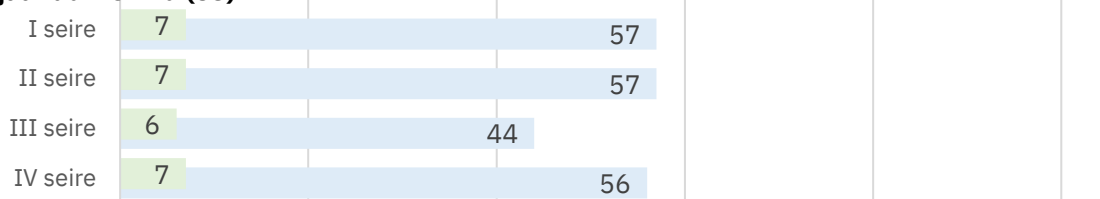
Partner KOV-id (5)

Kõigis seiretes osalenud KOV-id (10)

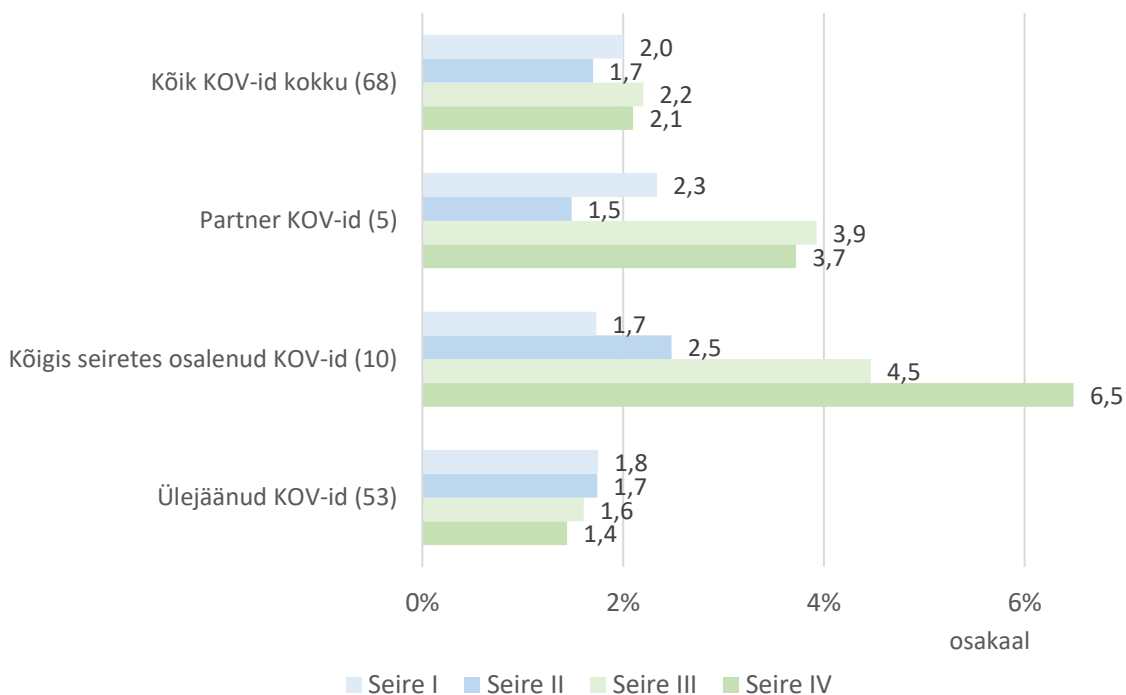
Ülejäänud KOV-id (53)

0% 20% 40% 60% 80% 100%
osakaal

■ Kontakti saamine ■ Kontakti võtmine

Joonis 7. Noortega kontakti võtmise ja kontakti saamise aktiivsus seirete kaupa. Noorte osakaal, kellega on vastavalt püütud kontakti saada või kellega on kontakti saadud (noor on täitnud ankeedi, juhtumikorraldaja on lisanud märke abivajaduse kohta või on algatatud lihtmenetlus; saadetud e-kiri, SMS või paberikiri), seirenimekirja noorte arvust (Allikas: *andmestik 2*)

Joonis 8. Abivajadusega noorte osakaal seirenimekirja noorte arvust (Allikas: *andmestik 2*)

Tabelist 6 nähtub, et **KOV-i gruppide vahel pole NEET-noorte osakaalus ja tööhõives suuri erinevusi**. Noorte sotsiaaldemograafilises jaotuses esineb erinevusi pigem KOV-ide suuruse tõttu (nt suurtes linnades on kõrg- ja keskharidusega noorte osakaal märkimisväärselt kõrgem) kui seiretes osalemise järgi loodud KOV-i gruppide vahel.

Tabel 6. KOV gruppide noorte, NEET-noorte ja töötute osakaal

KOV grupp	n	16–26-aastaste osakaal rahvastikus (%)	NEET-noorte osakaal rahvastikus (%)	NEET-noorte osakaal 16–26-aastaste seas (%)	Registreeritud töötute osakaal 15–74 aastasteseas (%)
Partnerid	5	11,0	1,1	9,6	3,5
Kõigis osalenud	10	10,2	1,1	10,8	2,7
Liitunud	31	11,1	1,2	11,2	3,1
Katkestanud	22	9,5	1,2	12,4	3,7
Ei osale	11	10,6	1,1	10,5	3,2
KOKKU	79	10,6	1,2	11,1	3,3

Allikas: rahvaarvu ja töötute arvu andmed pärinevad statistkacameti andmebaasist (seisuga 01.01.2020), NEET noorte arv andmestkust 1 (seisuga 23.10.2019)

Lähtudes eeldusest, et sotsiaalmajanduslikest teguritest tulenev NEET-noorte osakaal rahvastikus ja pikka aega välismaal viibivate noorte osakaal ei muutu ning kõik NGTS-is osalevad KOV-id võiksid jõuda vähemalt samasuguste aktiivsuse näitajateni, nagu kõigis neljas seires osalenud KOV-id III-IV seires jõudnud on, saab tabelis 7 esitada ligikaudse NGTS-i rakendamise tulemuslikkuse prognoosi. Prognoos ei arvesta demograafiliste muutustega ega asjaoluga, et NGTS-i edukas tegevus toob kaasa ka NEET-noorte arvu vähenemise.

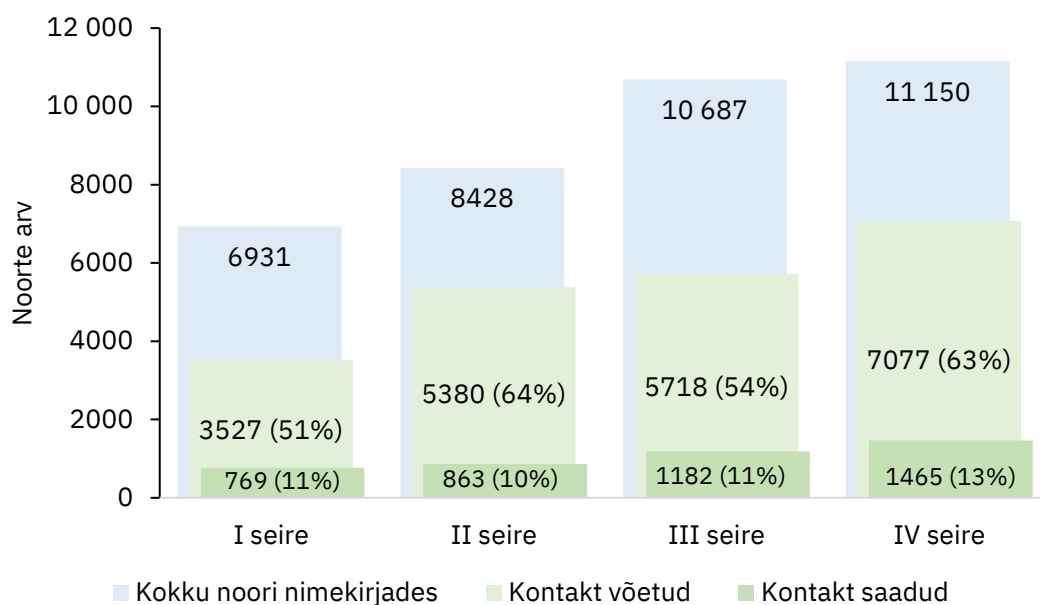
Tabel 7. Ühe seire kaks võimalikku stsenaariumit kui kõik KOV-id saavutaksid NGTS-i rakendamisel samad aktiivsuse näitajad, mille saavutasid kõigis neljas seires osalenud KOV-id III-IV seireks

	Seire IV	Stsenaarium 1: Kõik osalevad KOV-id saavutavad samad aktiivsuse näitajad kui kõigis seiretes osalenud KOV-id	Stsenaarium 2: Kõik Eesti KOV-id osalevad seires ja saavutavad samad aktiivsuse näitajad kui kõigis seiretes osalenud KOV-id
Osalevate KOV-ide arv	44	44	79
Nimekirja pikkus	11 150	11 150	14 900
Kontakti otsitud	7077	9700	13 000
Kontakt saadud	1465	3500	4600
Abivajadusega	238	500	650

Kokkuvõttes näeme tabelist 7, et NGTS võimaldab ühe seire jooksul kontakti saada vähemalt 4600 noorega, kellest ligikaudu 650 võib olla abivajadusega. Kirjeldatud tulemused on üks kulumudeli sisend peatükis 7.4.

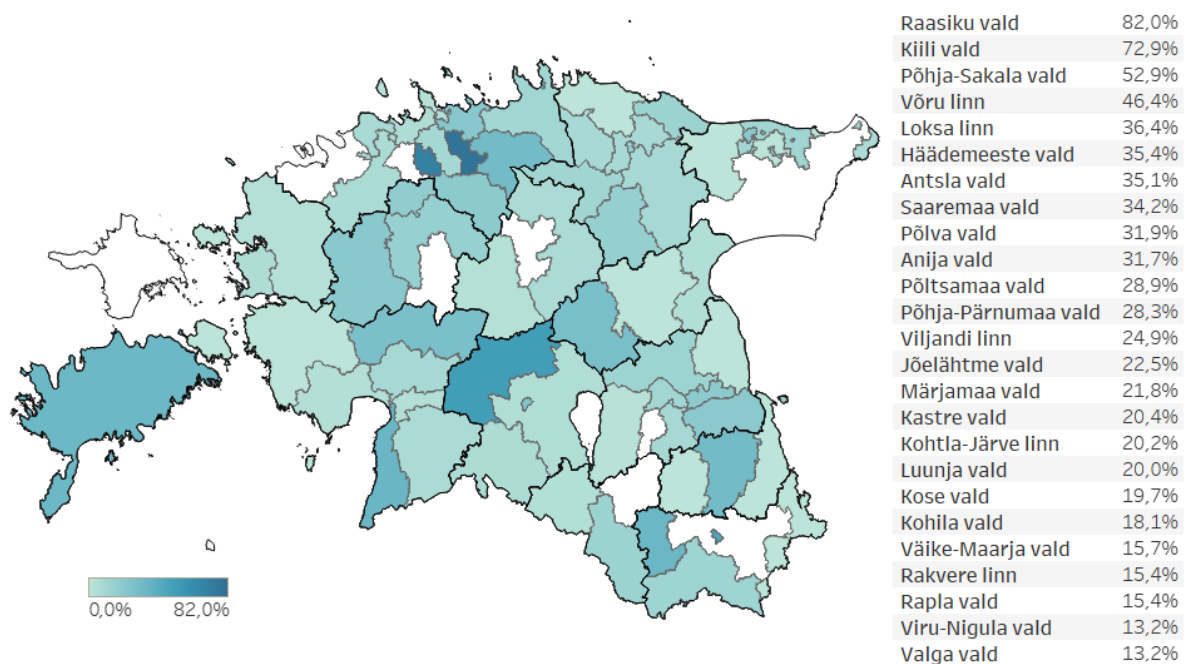
4.2. NEET-noortega kontakteerumine

Joonisel 9 näeme, et peale seirenimekirjade pikkuse on igas seires kasvanud ka KOV-ide aktiivsus kontaktide loomisel. Seirete jooksul on kontakteerunud minimaalselt 51% nimekirjas olevate noortega, kontakt on saadud stabiilselt veidi üle 10% nimekirjas olevate noortega. Noorte arv, kelleni NGTS-iga jõutakse, on iga seirega suurenenud: I seires oli 3527 kontakti võtmist ja 769 noort, kellega kontakt saadi, ning IV seires 7077 ühendumist ja 1465 noort, kellega kontakt saadi.

Joonis 9. Seirenimekirjade suurus, kontakti võtmise aktiivsus ja kontakti saamine seiretes I-IV (Allikas: andmestik 2)

Esmane kontakti võtmine on toimunud üldjuhul e-kirja teel (vt ptk 3 ja 5.3). Joonisel 10 on esitatud noortega kontakti saamise osakaal kõikidest seirenimekirjas olnud noortest KOV-ide kaupa.

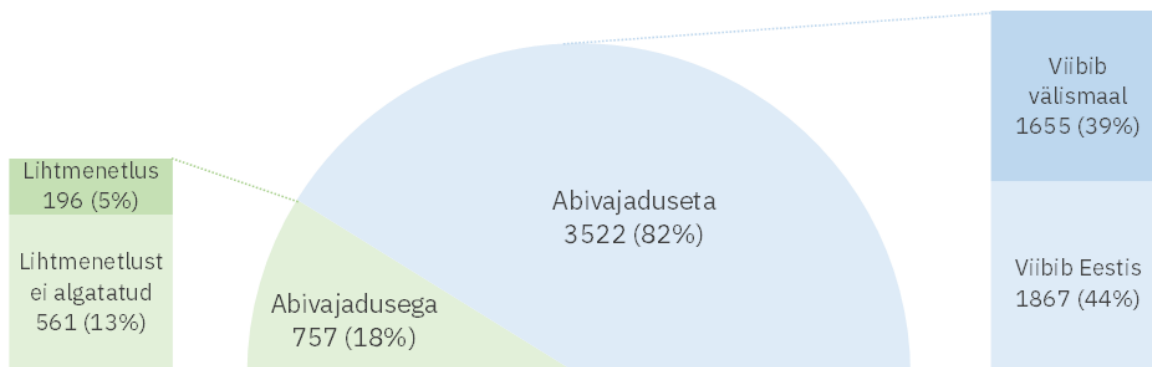

Joonis 10. KOV-ide edukus noortega kontakti saamisel I-IV seires. Loetelus on toodud 25 kõige edukamat KOV-i koos kontakti saanud noorte osakaaluga seirenimekirja kõigest noortest. Kui KOV on osalenud mitmes seires, kajastub joonisel seirete ülene edukus kontakti saamisel. Valge taustaga on NGTS-is mitte osalenud KOV-id (Allikas: *andmestik 2*)

Kontakti võtmisele vastajateks on analüüsis loetud kõik noored, kelle kohta on andmestikus 2 info vähemalt ühe tegevuse kohta järgnevast loetelust, ehk ei piiratud ainult kirjade saatmise jälgimisega:

- Küsimustik on täidetud (on olemas vastav registrimärge või on täidetud abiinfo väli; osaliselt kattub järgmise ja ülejärgmise punktiga)
- Ametnik on märkinud abivajaduseks „JAH“ või „EI“
- Noor on märkinud abivajaduseks „JAH“ või „EI“
- Algatatud on lihtmenetlus

Noored, kellega STAR-i andmetel õnnestus kontakt saada, jagati juhtumikorraldaja ja noore hinnangutest lähtuvalt abivajadusega ja -vajaduseta noorteks. Abivajadusega noorteks on siin analüüsis need, kelle puhul nii ametniku kui ka noore hinnang abivajadusele oli „JAH“. Samuti need 33 noort, kelle kohta juhtumikorraldaja hinnang abivajadusele STAR-is puudub, kuid kellega on algatatud lihtmenetlus. Ülejäänud, kellega kontakt saadi, on loetud abivajaduseta noorteks. Jooniselt 11 (ja lisast 2.17) näeme, et üle 80% nimekirjades olevatest noortest, kellega kontakt saadi, ei soovinud abi. **Ligi 46% abivajaduseta noortest on ühe põhjusena toonud töötamise või õppimise välismaal.** Ka intervjuudele tuginedes on tegu peamise põhjusega, miks abi ei vajata. Muudest kvantitatiivanalüüsist selgunud põhjustest, miks noored abi ei vaja, on ülevaade antud alapeatükis 4.4.

Joonis 11. Noorte jaotus abivajaduse olemasolu järgi⁴⁷ (Allikas: andmestik 2)

Nelja seire jooksul kokku moodustasid abivajadusega noored 18% kõikidest noortest, kellega kontakt saadi ehk **abi vajab ligikaudu 3% kontakteerututest ja 2% kõigist nimekirjas olijatest**. Lihtmenetlusi oli edastatud STAR-i andmetel alustatud 196 noorega (26% abivajajatest; vt täpsemalt lisa 3), kuid andmete analüüs, intervjuud ja täpsemad kontakteerumised näitasid, et tegelikkuses oli lihtmenetlusi rohkem. Intervjuudest selgus, et **enamikuga tuvastatud abivajadusega noortest tegeleti** (nõustati, suunati töötukassasse, Noorte Tugilasse, õppima vms) **isegi siis, kui STAR-i keskkonnas lihtmenetlust ei märgitud** ning mitmes KOV-is ei täideta lihtmenetluse infot STAR-is teadlikult (vt tabel 1 ja ka ptk 5.3.2). Seetõttu oleme järgnevas analüüsis eeldanud, et kõik tuvastatud abivajadusega noored on ka NGTS-ist tuge saanud.

4.3. Noortega kontakteerumise viisid

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade noortega kontakteerumise viisidest ja ajast, lähtudes STAR-i andmetest. Intervjuudest on teada, et tegelikult ühendutakse sagedasti telefoni teel ja mõned KOV-id saavad e-kirju töötaja ametialase e-posti teel ega kasuta STAR-i masspostituse võimalust (vt ptk 5.2). Seega tuleb järgnevate tulemuste tõlgendamisel arvestada, et tegelik esimese kontakti aeg võib olla varajasem, osa noorte tegelikud kontakteerumise andmed ja isegi KOV-ide keskmised näitajad võivad olla märksa teistsugused. Eeldades, et STAR-i kasutamine või mittekasutamine on üksikute KOV-ide puhul olnud seiretes suhteliselt ühetaoline, saab mõningaid järeldusi siiski teha.

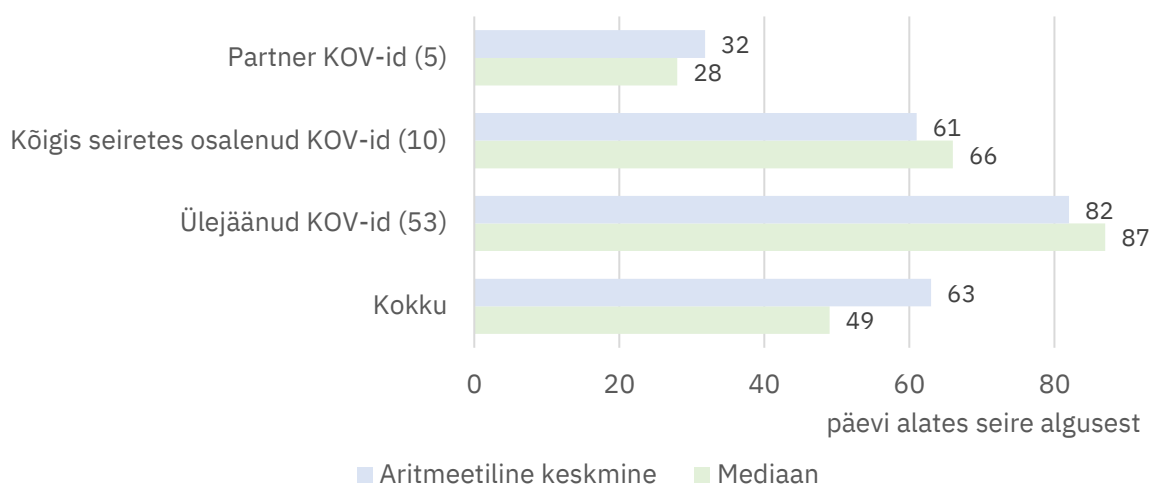
STAR-i järgi on sõltuvalt seirest kontakteerutud 3527–7077 noorega ehk seirest sõltuvalt 51–63% nimekirjas olnud noortega (joonis 9). Esimese teavituse väljasaatmise mediaankestmine aeg I-IV seire andmete põhjal on 49 päeva peale seire algust (aritmeetiline keskmine 63 päeva). STAR-i andmed näitavad, et 98% juhtudest saadeti teavitusi e-kirja teel. Mõned KOV-id (nii partnerid kui ka teised KOV-id) on testinud ka STAR-i kaudu tavakirjade ja SMS-ide saatmise võimalust.⁴⁸ Ainult 5 KOV-i on saatnud tavakirju üle 10%-le noortest, kellega kontakti on püütud saada. SMS-e on aktiivsemalt püüdnud kasutada 3 KOV-i. Nii tavakirjadele kui ka SMS-idele vastamise aktiivsus on olnud madalam kui e-kirjade puhul. Kuna aktiivsemalt tavakirju saatnud KOV-id on seda teinud

⁴⁷Noore välismaal viibimist on hinnatud andmestikus 2 leiduva noore poolt esitatud info järgi.

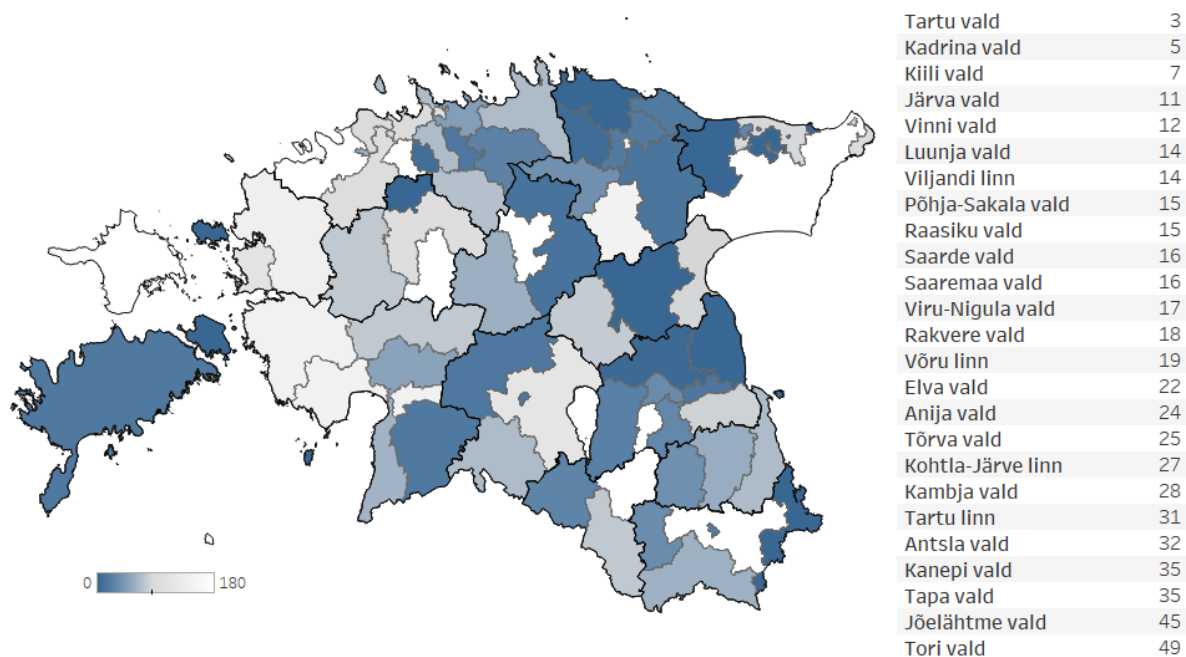
⁴⁸ SMS-e ja tavakirju võisid juhtumikorraldajad saata ka STAR-i väliselt. Nt telefoni teel saadetud SMS-id STAR-is ei kajastu.

reeglina vaid ühes seires, võib eeldada, et kasutegurit e-kirjadega võrreldes ei olnud, mida kinnitas ka paar intervjuud. Usaldusväärseid järeldusi eri kontakteerumisviiside efektiivsuse kohta ei saa siiski teha, kuna tavaposti ja SMS-e kasutati väga vähe, SMS-ide saatmisega STAR-ist esines probleeme ning intervjuudest saadud info kohaselt kasutati SMS-e ja muid kontakteerumisviise, mis STAR-is ei kajastu. Intervjuudest nähtub, et sagedasti saadakse esimene kontakt kõige kiiremini helistamise või sotsiaalmeedia abil, mis ei kajastu STAR-is. Sel juhul võib STAR-is praegu märgitud esimese kontakti kuupäev tähistada tegelikult mitte esimese teavituse väljasaatmist, vaid hoopis mõnevõrra hilisemat noorele ankeedi saatmise aega (kui kontakt on juba saadud). Seega võib esimese kontakteerumise keskmine aeg olla ka praegu arvatust lühem.

Seirete I-IV STAR-i andmetel on partner-KOV-id teavitusi välja saatnud keskmiselt 1 kuu varem kui kõigis seiretes osalenud KOV-id ja 2 kuud varem kui ülejäänud KOV-id (joonis 12). Joonisel 13 on esitatud mediaankestmine noortega kontakti võtmise aeg päevades peale seire algust KOV-ide kaupa.

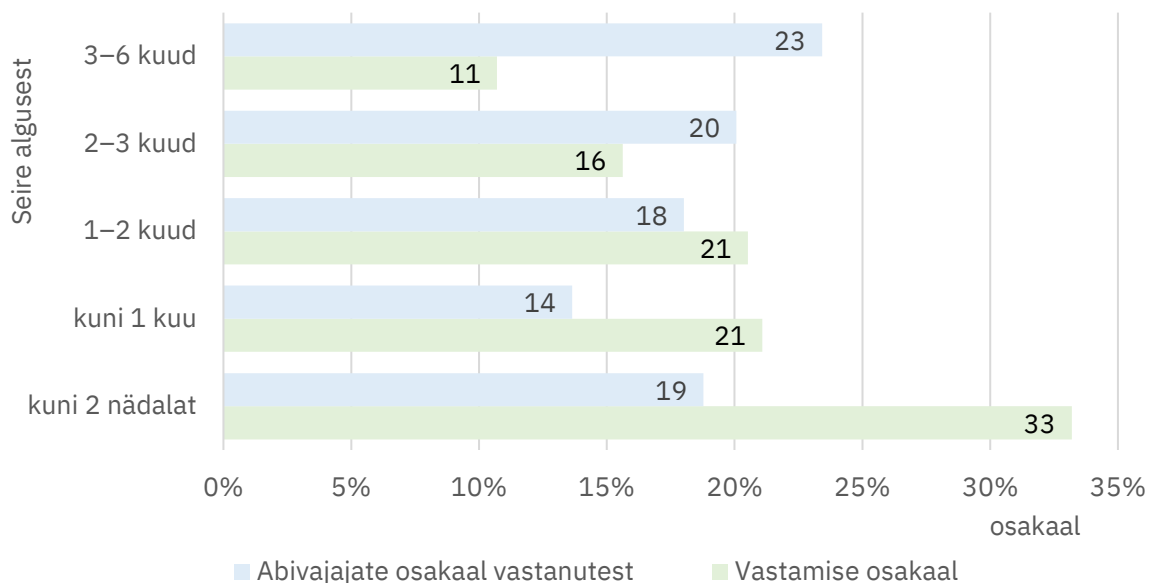

Joonis 12. Noortega e-kirja teel kontakteerumise keskmine aeg päevades KOV-i grupist sõltuvalt seiretes I-IV (Allikas: andmestik 2)

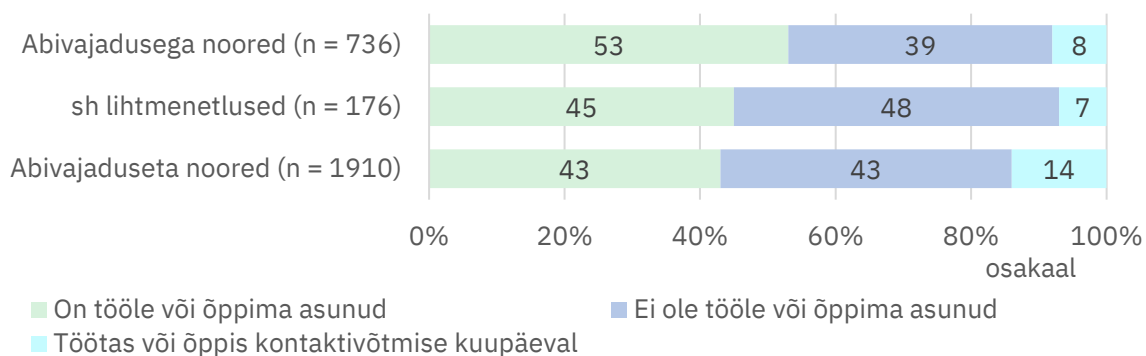
Joonis 13. Seirete I-IV mediaankeskmine noortega kontakti võtmise aeg päevades peale seire algust KOV-ides. Loetelus on toodud 25 kõige edukamat KOV-i (alates kõige väiksemast mediaankeskmisest päevade arvust). Valge taustaga on NGTS-is mitte osalenud KOV-id ja need KOV-id kus puudub info kontaktivõtmiste katsete kohta (Allikas: *andmestik 2*)

Kiire kontakteerumine nimekirjade saabudes (lühem kontakti võtmise aeg) on toonud kaasa kõrgema vastamisaktiivsuse (joonis 14). Seejuures esimese kahe nädala jooksul võetud kontaktide korral on vastamisaktiivsus isegi 33%. Vastamisaktiivsuse vähenemine aja möödumisel on põhjustatud eeldatavasti sellest, et **kui kontakti võtmine viibib, siis mitmed noored on juba leidnud töö või asunud õppima ja seetõttu ei pea nad oluliseks ka vastamist ega küsimustiku täitmist**. Teisalt näeme ootuspäraselt, et hilisemal kontaktivõtmisel on abivajadusega noorte osakaal vastanutest kõrgem. Ehk mida rohkem noori on NGTS-i väliselt töö- või õppekoha leidnud ja seetõttu kontaktivõtmisele ei vasta, seda suurem on ülejäänute hulgas, kes vastavad, abivajajate osakaal.

Joonis 14. Kontakteeurumise aja seos vastamisaktiivsuse ja abivajadusega seiretes I-IV (n=21 427) (Allikas: andmestik 2)

Joonisel 15 näeme, et abivajadusega noored on peale kontaktivõtmist asunud tööle mõnevõrra sagedamini (53%) kui abivajaduseta noored (43%).

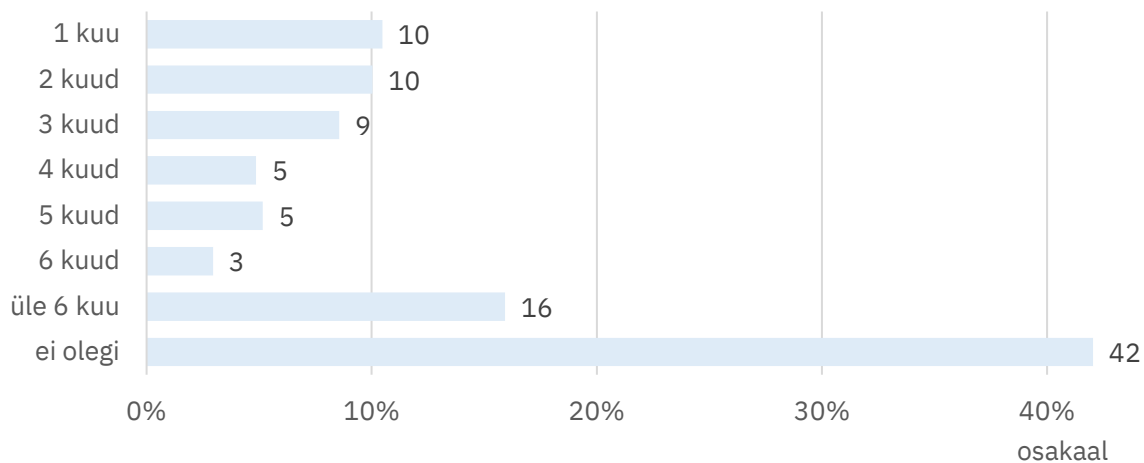

Joonis 15. Noorte tööle ja/või õppima asumine alates kontakti võtmisest kuni 31.05.2020⁴⁹. Tööle või õppima asumine tähendab, et noor on kandnud vastavalt TÖR või EHIS registrisse, peale kontakti võtmise kuupäeva kasvõi üheks päevaks (Allikas: andmestik 2, andmestik 3)

Joonisel 16 on antud ülevaade kui kaua on abivajadusega noortel kulunud aega tööle või õppima asumiseks alates kontakti võtmise kuupäevast. 42% sellistest noortest ei olnud andmestik 3 väljavõtte tegemise ajaks (31.05.2020) kordagi tööle ega õppima asunud. 29% abivajadusega noortest, kes kontakti võtmise kuupäeval ei töötanud ega õppinud, jõudis hõivesse esimese kolme kuu jooksul, 4.-6. kuul on hõivesse jõudnute osakaal oluliselt madalam. 757-st abivajadusega noorest 58 juba õppis või töötas kontaktivõtmise kuupäeval ning 21 juhul kontaktivõtmise kuupäev andmestikus 2 puudus. Arvestada tuleb ka, et kui I seire algusest väljavõtte tegemiseni oli 23 kuud, siis IV seire algas ainult 7 kuud enne väljavõtte tegemist.

⁴⁹ 21 abivajadusega, sh 20 lihtmenetluses osalenud, ja 147 abivajaduseta noore puhul puudus STAR-is teavituse saatmise aeg.

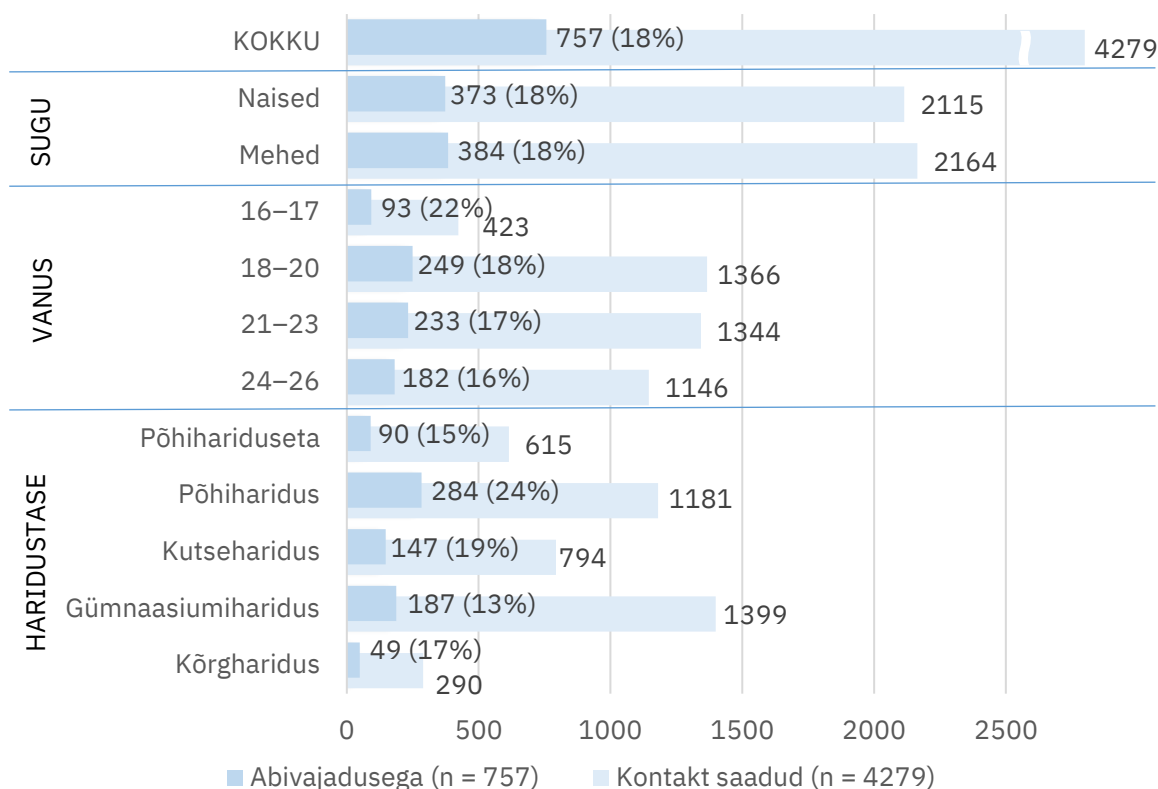
Joonis 16. Abivajadusega noorte hõivesse jõudmine alates kontakti võtmise kuupäevast seiretes I-IV. Andmed on esitatud noorte kohta, kes kontakti võtmise päeval ei töötanud ega õppinud (n = 678) (Allikas: *andmestik 2, andmestik 3*)

Aritmeetiline keskmine päevade arv STAR-is kajastatud kontaktivõtmisest (s.o esimese e-kirja, SMS-i või tavakirja saatmisest) hõivesse jõudmiseni on 140 päeva. Kuna STAR-is ei ole üldjuhul märgitud, millal koostöö noorega lõppes, ei ole STAR-i andmete põhjal võimalik hinnata, kui paljud noortest jõudsid hõivesse NGTS-i raames toimunud koostöö ajal. Juhtumikorralduse juhendist lähtudes võib eeldada, et koostöö noorega kestab vähemalt kuni hõivesse jõudmiseni.

4.4. Abi vastuvõtmise ja sellest keeldumise põhjused

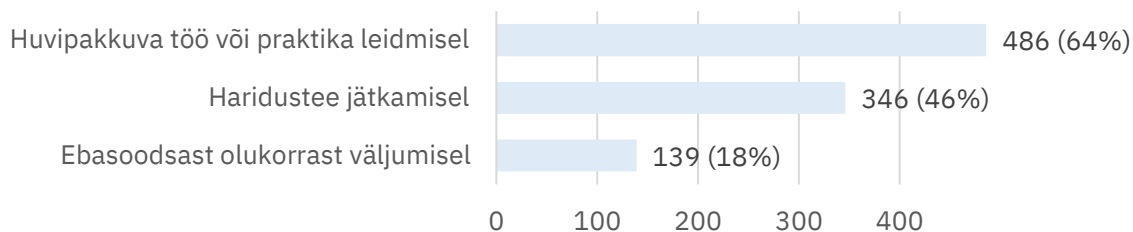
Selles alapeatükis antakse ülevaade noorte abivajadusest sotsiaaldemograafiliste gruppide kaupa ning abi vastuvõtmise ja sellest keeldumise põhjustest.

Kõigist noortest, kellega õnnestus kontakt saada (4279), hinnati abivajajateks 18% (757). Ülevaade abivajadusega noorte sotsiaaldemograafilisest profiilist on esitatud joonisel 17. Soolisi erinevusi ei olnud. Abivajajate osakaal langes noorte vanuse tõusuga ja oli mõnevõrra kõrgem põhiharidusega noorte hulgas (24%).

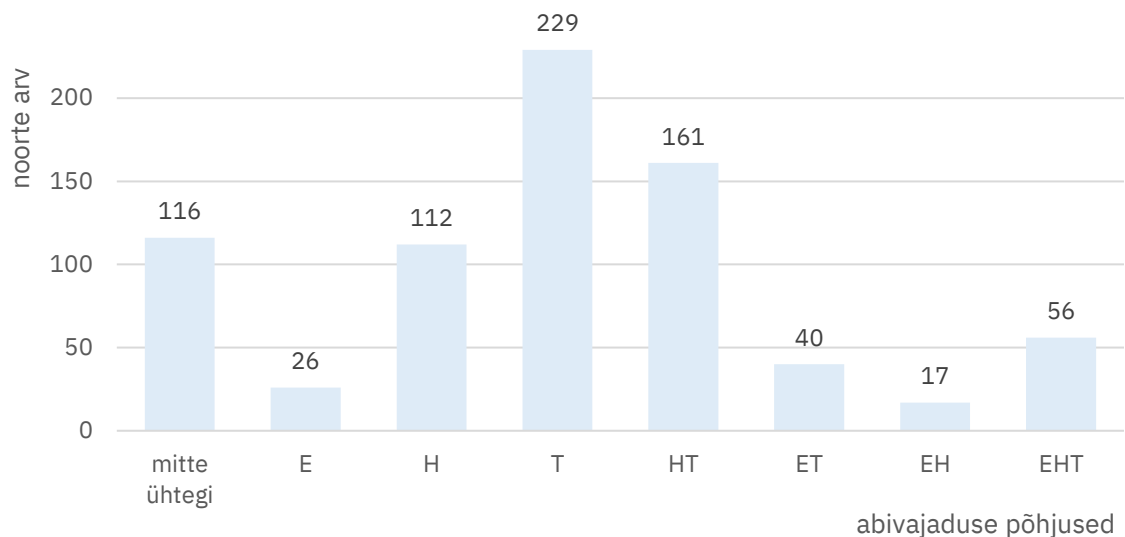
Joonis 17. Abivajadusega noorte hulk ja kontakti saamise osakaal protsentides seiretes I-IV (Allikas: *andmestik 2*)

Ülevaade abivajaduse põhjustest on esitatud joonisel 18. 64% abivajadusega noortest on nimetanud vähemalt ühe põhjusena, et vajavad abi huvipakkuva töö või praktika leidmisel. Abivajaduse haridustee jätkamisel on märkinud veidi alla poole noortest ja ebasoodsast olukorrast väljumisel vajab abi alla viiendiku noortest. 75 noort (10%) on märkinud, et nad ei oska abivajaduse põhjust öelda. Muid põhjusi on märgitud ainult üksikutel juhtudel.

Joonis 18. Noorte abivajaduse põhjused seiretes I-IV (n = 757; noorel oli võimalik märkida mitu põhjust) (Allikas: *andmestik 2*)

116 abivajadusega noore puhul ei olnud märgitud mitte ühtegi põhjust ning 56 noore puhul olid märgitud kõik kolm põhjust. Täpne ülevaade põhjuste komplektidest on esitatud joonisel 19.

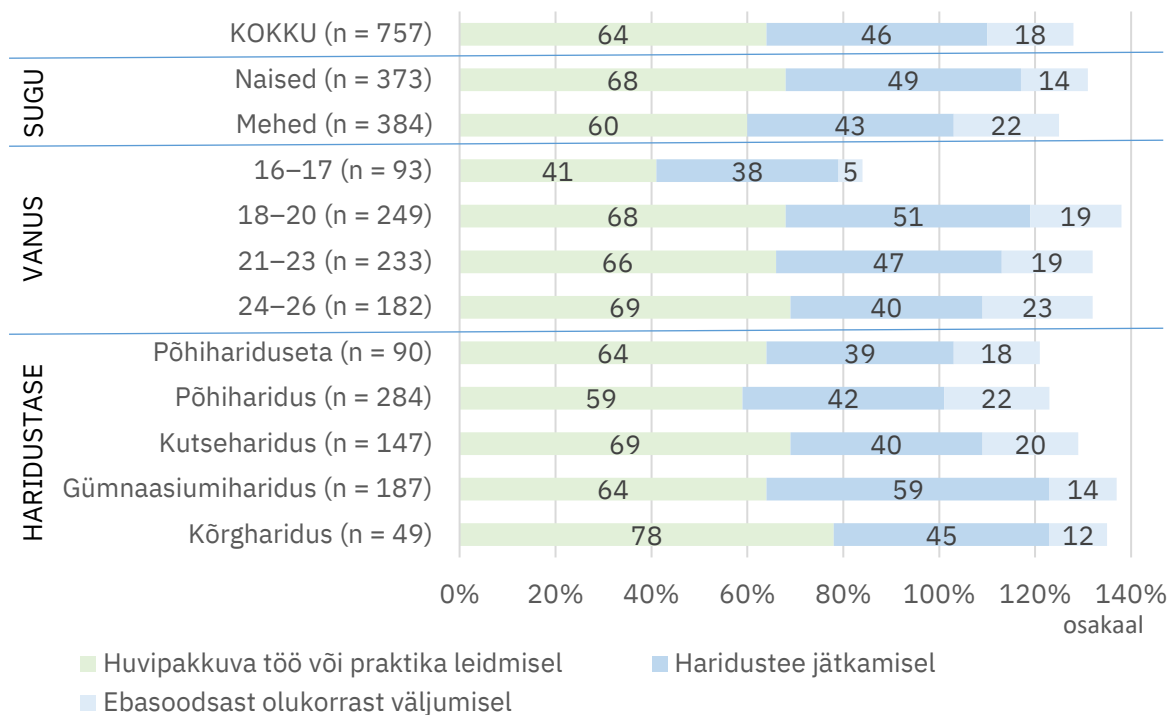

Joonis 19. Noorte (n = 757) märgitud abivajaduse põhjuste komplektid⁵⁰ seiretes I-IV: E – ebasoodsast olukorrast väljumisel; H – haridustee jätkamisel; T – huvipakkuva töö või praktika leidmisel (Allikas: *andmestik 2*)

Täpsem ülevaade sotsiaaldemograafiliste gruppide lõikes on esitatud joonisel 20 ja lisas 2.5. Olulisemate erisustena võib esitada järgmisi aspekte:

- Abi ebasoodsast olukorrast väljumisel soovisid sagedamini madalama haridustasemega noored ja mehed. Vanusegrupis 16–17 märgiti seda valikut väga harva (5%).
- Abi haridustee jätkamisel soovisid sagedamini gümnaasiumiharidusega noored (59%).
- Abi huvipakkuva töö või praktika leidmisel soovisid sagedamini kõrgharidusega noored (78%) ja naised (68%) ning harvemini 16–17-aastased noored (41%).
- 16–17-aastaste vanusegrupis võib esile tõsta vähest abivajaduste põhjuste märkimist (0,8 märkimist noore kohta).

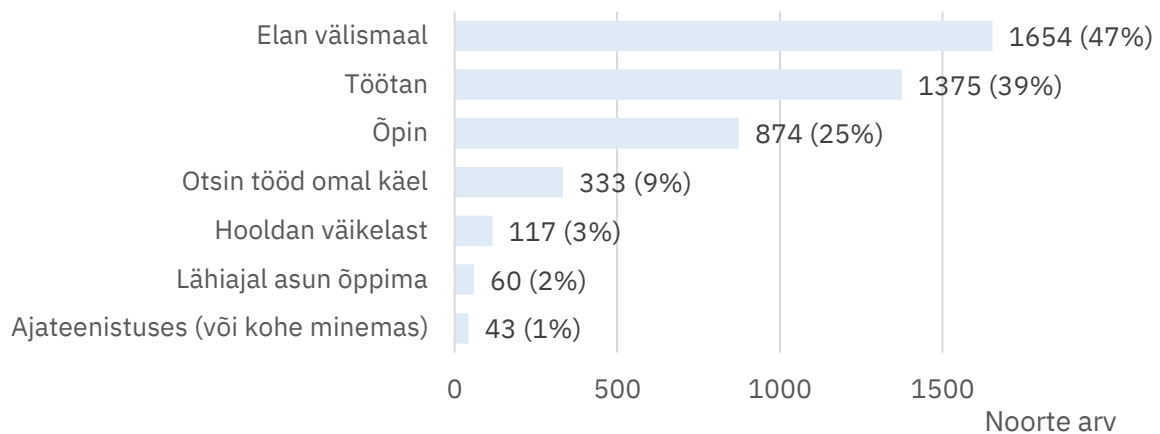
⁵⁰ Joonisel on esitatud iga noore poolt märgitud põhjused komplektina, näiteks 26 noort märkis põhjusena ainult abivajaduse ebasoodsast olukorrast väljumisel ja 161 noort märkisid kaks abivajaduse põhjust - haridustee jätkamise ning huvipakkuva töö või praktika leidmise.

Joonis 20. Abivajaduse põhjused noorte soost, vanusest ja haridustasemest sõltuvalt⁵¹. Märkimiste osakaal noorte arvust seiretes I-IV (iga noor võis märkida mitu valikut ehk kokku võib olla suurem kui 100%) (Allikas: andmestik 2)

82% nimekirjades olevatest noortest, kellega õnnestus ühendust saada, on abivajaduseta, s.o juhtumikorraldaja on nad hinnanud abi mittevajavateks, noored pole ise abi soovinud või on abist keeldunud. Ligemale 46% abivajaduseta noortest on ühe põhjusena nimetanud välismaal elamise (sh seal töötamise või õppimise). Olulisematest põhjustest, miks noored abi ei vaja, on ülevaade esitatud joonisel 21. Kõik esinenud põhjused on lisas 2.4. Nimetatud põhjuseid toodi välja ka intervjuudes (vt ptk 5.3.2).

⁵¹ Kuna iga noor võis märkida mitu valikut, ei ole osakaalude summa igas joonise horisontaaltulbas võrdne 100-ga. Näiteks kõrgharidusega noortest (n = 49) 78% (38 inimest) märkis, et nad vajavad abi huvipakkuva töö või praktika leidmisel, 45% (22 inimest) märkis abivajadust haridustee jätkamisel ja 12% (6) ebasoodsast olukorrast väljumisel. Kokku tegi iga kõrgharidusega noor keskmiselt 1,35 märkimist.

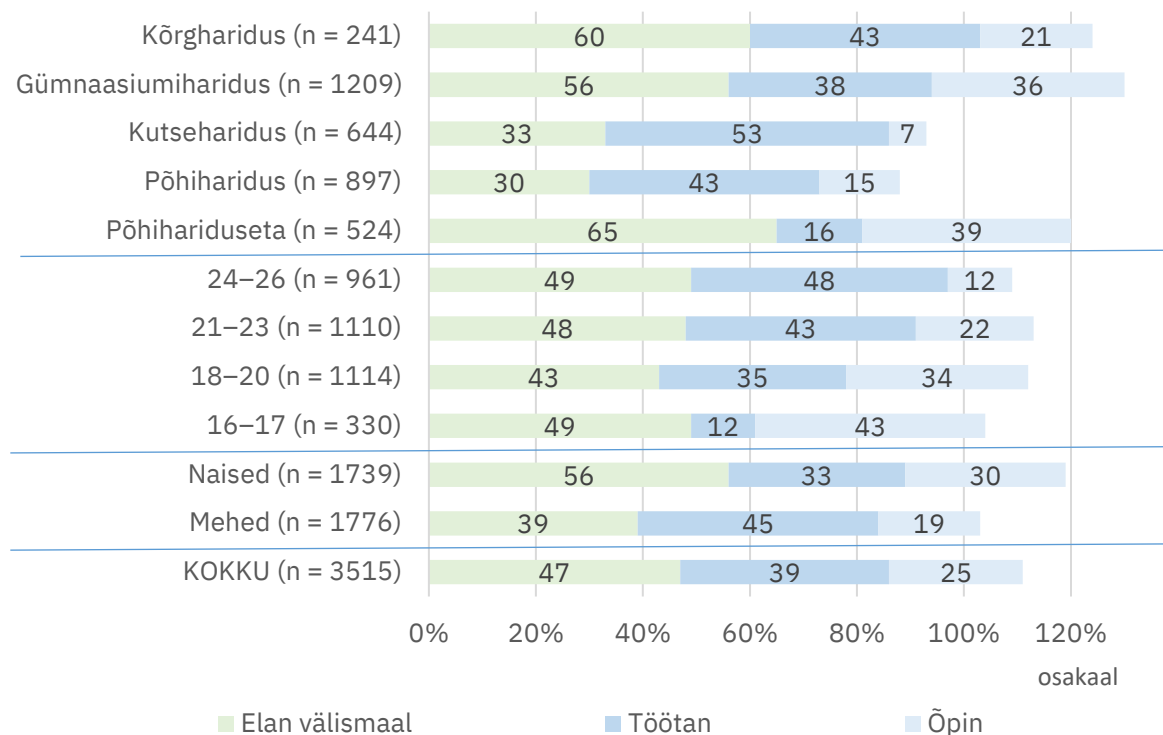

Joonis 21. Peamised noorte abist keeldumise põhjused seiretes I-IV (n = 3515; noorel oli võimalik märkida mitu põhjust). (Allikas: *andmestik 2*)

Täpsem ülevaade sotsiaaldemograafiliste gruppide lõikes on joonisel 22 ja lisa 2.4. Olulisemate erisustena võib nimetada järgmisi aspekte:

- Välismaal elamist on naised märkinud märkimisväärselt rohkem kui mehed (vastavalt 56% ja 39%). Sagedamini elavad välismaal kõrgema haridustasemega noored. Eeldatavasti on paljude välismaal elavate noorte haridustase teadmata, kuna nad on hariduse omandanud välismaal ja EHIS-es puudub vastav info⁵². Väikesel osal nendest noortest võib olla põhiharidus omandamata.
- Töötamist on abi mittevajamise põhjusena märkinud sagedamini mehed (45% vs. 33%), õppimist omakorda naised (30% vs. 19%). Vanuse suurenedes on töötamine abi mittevajamise põhjusena üha olulisemaks muutunud; õppimine vastavalt vähemoluliseks.
- Madalama haridustasemega noored on abi mittevajamist vähem põhjendanud.

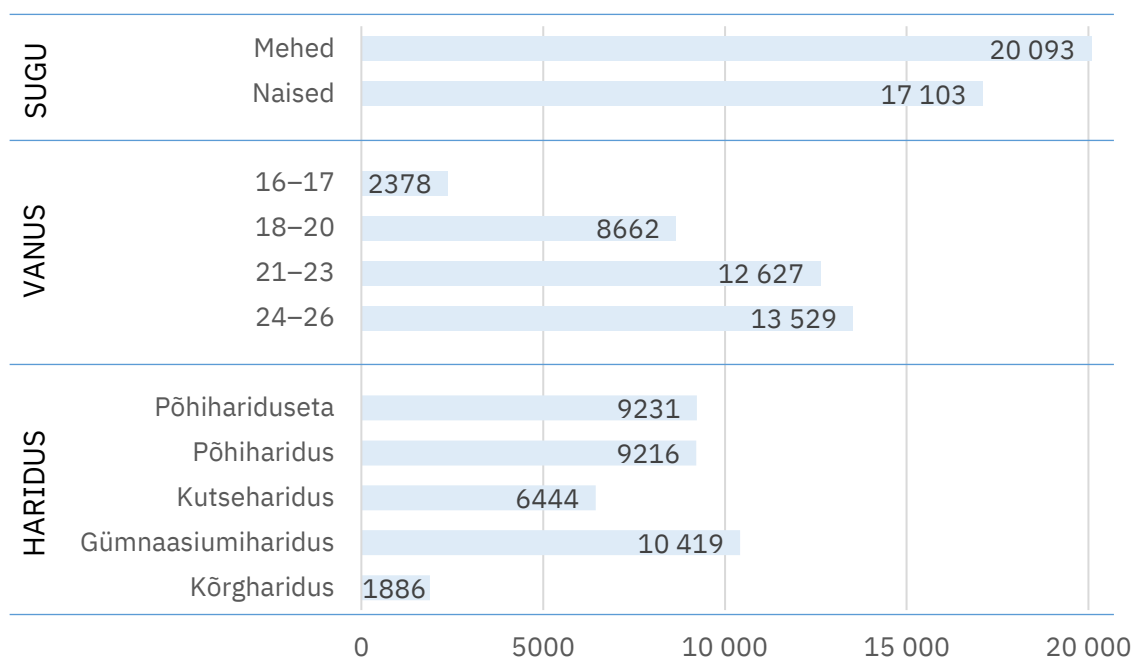
⁵² Abivajadusega noorte hulgas, kes enamasti viibisid Eestis, on ilma põhihariduseta noori 12%, mis on võrdne Statistikaameti andmetega Eesti 16–26-aastaste noorte haridustaseme kohta. Abivajaduseta noorte korral, kes ei ole märkinud, et nad välismaal elavad, on põhihariduseta noori pea sama palju (10%). Abivajaduseta välismaal elavate noorte seas on vastav osakaal 21%.

Joonis 22. Peamised abist keeldumise põhjused noorte soost, vanusest ja haridustasemest sõltuvalt. Märkimiste osakaal noorte arvust seiretes I-IV (iga noor võis märkida mitu valikut) (Allikas: andmestik 2)

4.5. Noorte sotsiaaldemograafiline ülevaade

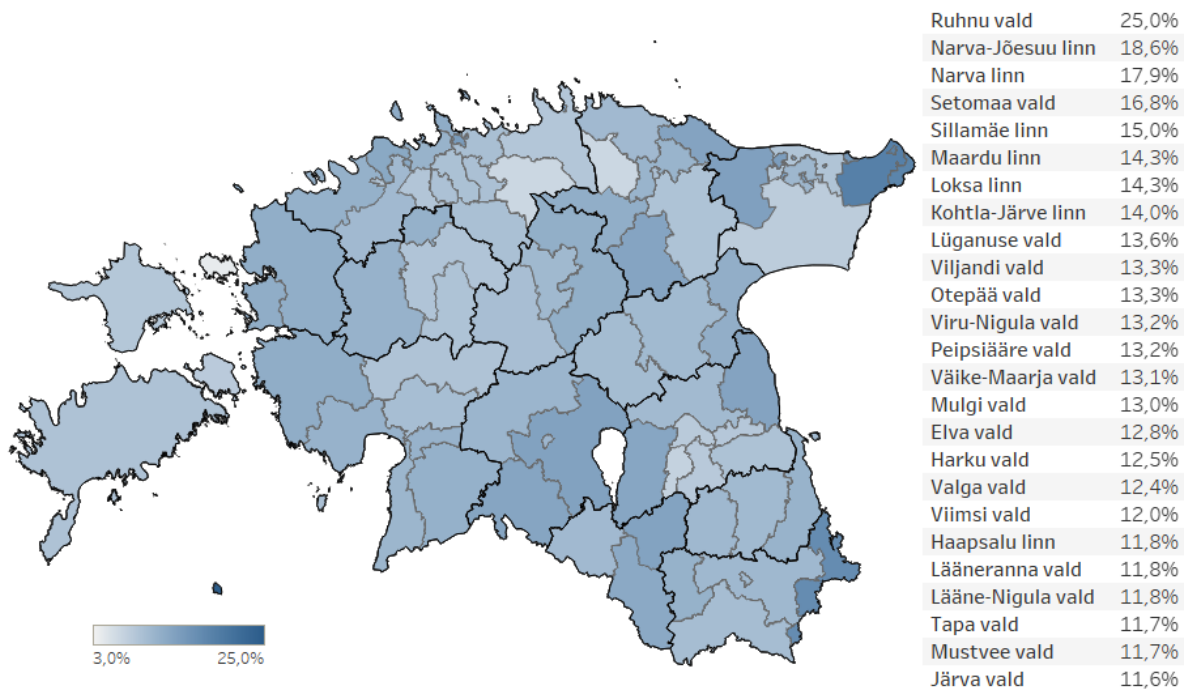
Seirenimekirjades olevate noorte sotsiaaldemograafilise profiili ülevaade on esitatud joonisel 23. Andmestikus 2 on noorega seotud neli sotsiaaldemograafilist tunnust: sugu, vanusegrupp, haridustase ja õppekeel. Kuna õppekeel ei lange piirkondades, kus eesti keelt kõnelevad noored on vähemuses, sageli kokku suhtluskeelega (vt selgitust tabelis 1) ning põhihariduseta noortel puudub õppekeele info üldse, ei ole õppekeelt analüüsis käsitletud. Andmete tõlgendamisel tuleb arvestada, et hinnanguliselt 35–50% nimekirjades olevatest noortest, kellel puudub põhiharidus, elavad tõenäoliselt välismaal ja on seal omandanud ka hariduse (vt selgitust tabelis 1). Eriti mõjutab see abivajaduseta noorte vastava haridustaseme tulemuste tõlgendust.

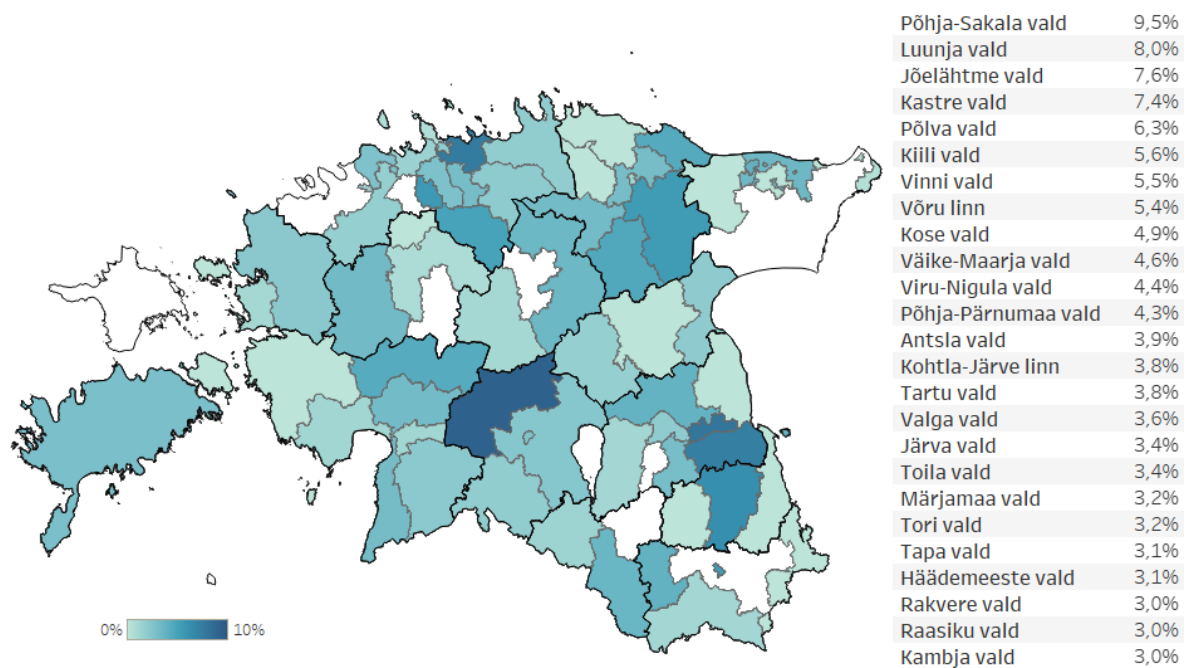
Joonis 23. Seirenimekirjadesse I-IV kuulunud noorte sotsiaaldemograafiline jaotus (n = 37 196)⁵³
(Allikas: andmestik 2)

Andmestiku 1 analüüsi tulemusena selgus, et KOV-i seiretes osalemise grupist (vt joonis 5) sõltuvaid erisusi noorte sotsiaaldemograafilistes profiilides ei esinenud (sh ka NGTS-is mitteosalenud KOV-ide puhul). Ülevaade NEET-noorte osakaalu kohta KOV-ide 16–26-aastaste noorte hulgas 23.10.2019 seisuga on esitatud joonisel 24 ja abivajadusega noorte osakaal kõikidest nimekirjas olevatest noortest joonisel 25. Ülevaade NGTS-i sihtrühma noorte sotsiaaldemograafilisest profiilist maakondade lõikes on esitatud lisas 2.16.

⁵³ Osa noori kajastuvad mitmes seires. Kokku on erinevate seirete nimekirjades 23 837 erinevat noort. Kuna noore sotsiaaldemograafilised tunnused võisid seiretes erinevad olla ning kuna seirete andmete kvaliteet on erinev, annab joonis üldise ülevaate jaotusest. Detailsem seirete põhine info on lisas 2.14.

Joonis 24. NEET-noorte osakaal KOV-ide 16–26 aastaste noorte hulgas ja TOP25 kõrgeima NEET-noorte osakaaluga KOV-i (Allikas: andmestik 1)

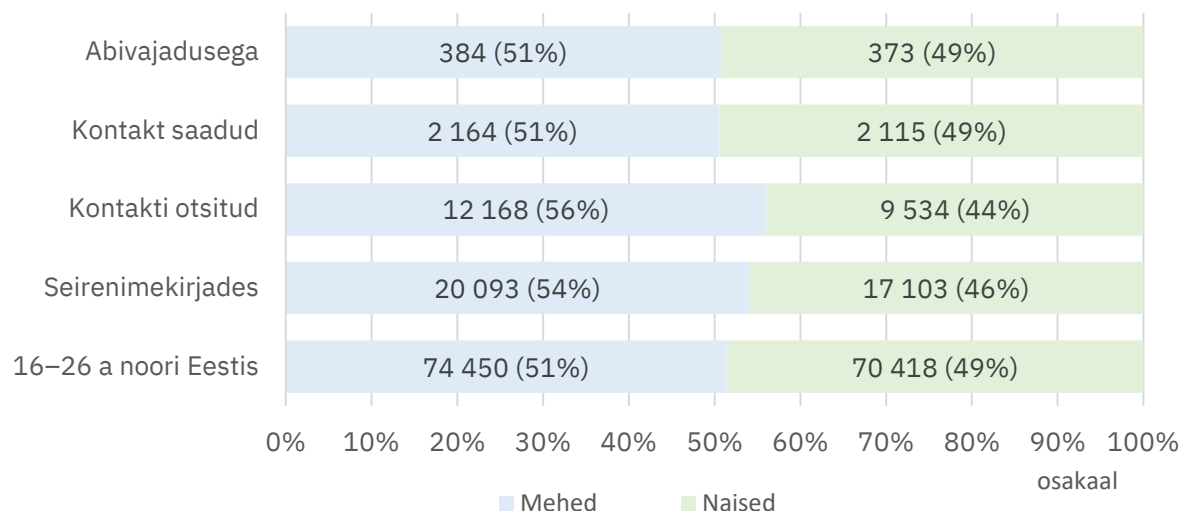
Joonis 25. Abivajadusega noorte osakaal kõikidest nimekirjas olevatest noortest KOV-ide kaupa ja TOP25 kõrgeima osakaaluga KOV-i. Valge taustaga on NGTS-is mitte osalenud KOV-id (Allikas: andmestik 2)

Sotsiaaldemograafilised erinevused kogu Eesti noorte, seirenimekirjade noorte, kontakti otsimise ja saamise ning abivajaduse järgi on esitatud joonistel 26 kuni 28.

Meeste osakaal seirenimekirjades on veidi kõrgem kui kogu Eesti 16–26-aastaste seas ning kontakti on STAR-i andmetel nendega otsitud veelgi sagedamini (joonis 26). Kontakti saamine ja abivajadus on aga samal tasemel kui meeste osakaal kogu Eesti noorte hulgas. Sarnane trend ilmneb kõigis

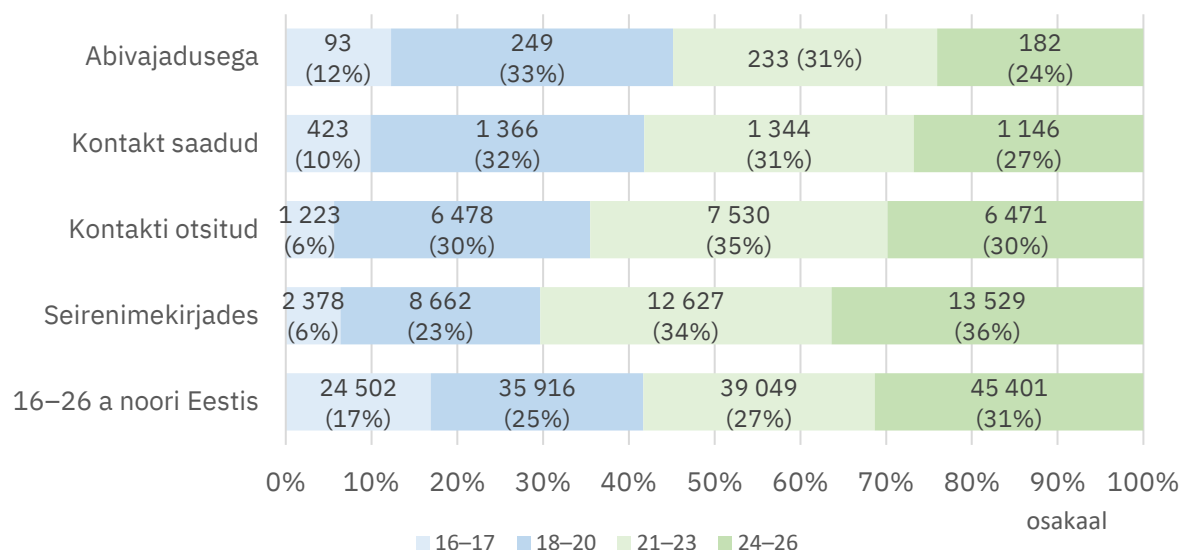

seiretes (vt lisa 2.2), mõneprotsendilised kõikumised ei ole statistiliselt olulised. Seega saadakse nimekirjas olevate meestega kontakti/tuvastatakse nende abivajadus harvem kui naiste puhul.

Joonis 26. 16–26-aastaste noorte sooline jaotus Eesti elanikkonnas (01.01.2019) ja NGTS-i seirenimekirjades. Joonisel on esitatud absoluutväärtused ja horisontaalteljel osakaal (Allikas: Statistikaamet, andmestik 1, andmestik 2)

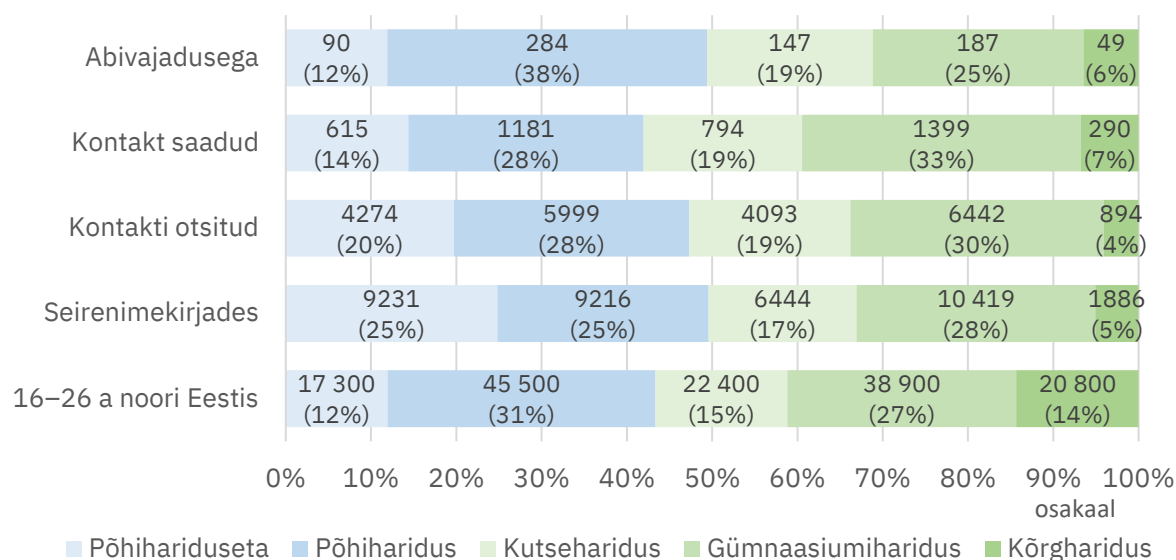
16–17-aastaste noorte osakaal seirenimekirjades on oluliselt madalam kui kogu Eesti elanikkonnas ning vanima vanusrühma 24–26-aastaste osakaal vastavalt kõrgem. Kontakti on STAR-i andmetel otsitud enam 18–20-aastaste noortega (joonis 27). Osakaalusid arvestades on kontakt paremini saadud ja abivajadus tuvastatud tõenäolisemalt kuni 20-aastastel (k.a) noortel.

Joonis 27. 16–26-aastaste noorte vanuseline jaotus Eesti elanikkonnas (01.01.2019) ja NGTS-i seirenimekirjades. Joonisel on esitatud absoluutväärtused ja horisontaalteljel osakaal (Allikas: Statistikaamet, andmestik 1, andmestik 2)

Võrreldes Eesti elanikkonna üldise jaotusega on seirenimekirjades oluliselt rohkem põhihariduseta noori ja vähem kõrgharidusega noori (joonis 28). Samas võib paljude välismaal elavate noorte puhul

olla registri järgi haridustase madalam tegelikust. Kontakti on STAR-i andmetel otsitud seirenimekirjaga võrreldes vähem just põhihariduseta noortega ning nendega on saadud ka suhteliselt vähem kontakti. Vähemalt gümnaasiumiharidusega noortega on saadud suhteliselt paremini kontakt, kuid abivajadusega noorte seas on põhiharidusega noorte osakaal suurem kui nende osakaal seirenimekirjades. Seega võib öelda, et kontakti otsitakse enam madalama haridusega noortega, kuid saadakse paremini kõrgema haridustasemega noortega ning abivajadus tuvastatakse suhteliselt enam madalama haridustasemega noortel.

Joonis 28. 16–26-aastaste noorte jaotus haridustaseme järgi Eesti elanikkonnas (01.01.2019) ja NGTS-i seirenimekirjades. Joonisel on esitatud absoluutväärtused ja horisontaalteljel osakaal (Allikas: Statistikaamet, andmestik 1, andmestik 2)

4.6. Noorte hõivemäära ja keskmise brutotöötasu muutumine

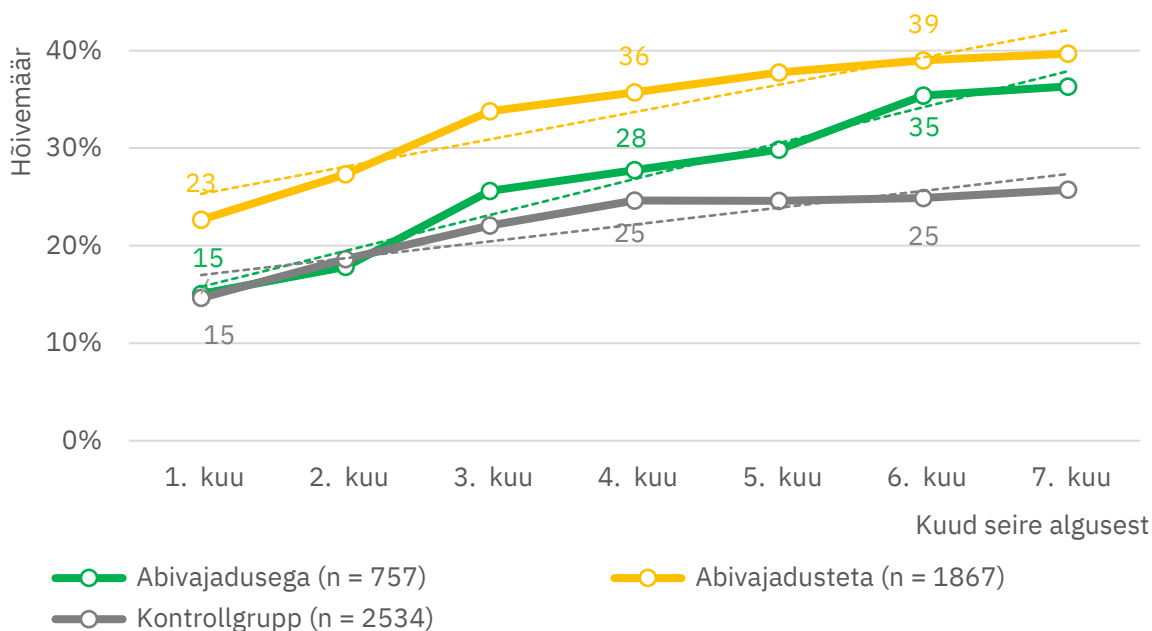
Muutusi NGTS-ist tuge saanud noorte tööhõives, tasemeõppes osalemises ning töötasus hinnati andmestike 2 ja 3 analüüsi abil. Noored jaotati abivajadusega, -vajaduseta ja kontrollgrupiks⁵⁴, mille lõikes on võrreldud erinevaid sotsiaaldemograafiliste rühmade hõivemäära ja brutotöötasu muutumise trende seire algusest ning vastavaid kasvutempot näitavaid indekseid.

⁵⁴ **Abivajadusega noored** (n = 757) on need, kelle puhul nii juhtumikorraldaja kui ka noor ise on märkinud abivajaduse, ja noored, kellel abivajadust ei märgitud, kuid kellega tehti lihtmenetlus. Intervjuudest nähtus, et enamikuga nendest noortest tegeleti (nõustati, suunati töötukassasse, Tugila süsteemi, õppima vms) isegi siis, kui STAR-i keskkonnas lihtmenetlust ei märgitud.

Abivajaduseta noored (n = 1989) on need, kes juhtumikorraldaja hinnangul abi ei vajanud või kes ise abist keeldusid ning kes ei viibinud pikemat aega välismaal. Sisuliselt kõik Eestis viibinud noored, kellega saadi kontakt, kuid keda ei arvatud abivajajate hulka. Intervjuudest võib järeldada, et mingit osa nendest noortest on nõustatud tegelikult NGTS-is, kuid kahtlemata vähemal määral kui abivajadusega noori.

Kontrollgrupi noored (n = 2534) on need, kes ei vastanud või kellele teavitust ei saadetudki. Sisuliselt on tegu NGTS-ist mõjutamata võrdlusgrupiga, kuigi teatud kaudsed mõjutused on võimalikud. Näiteks me ei tea, kas mittevastanute hulgas oli abivajajate ja abi mittevajajate proportsioon samasugune kui vastanute hulgas. On võimalik, et mõned KOV-id jätsid osale noortele teavituse saatmata, kuna teadsid, et nad nagunii abivajajate hulka ei kuulu.

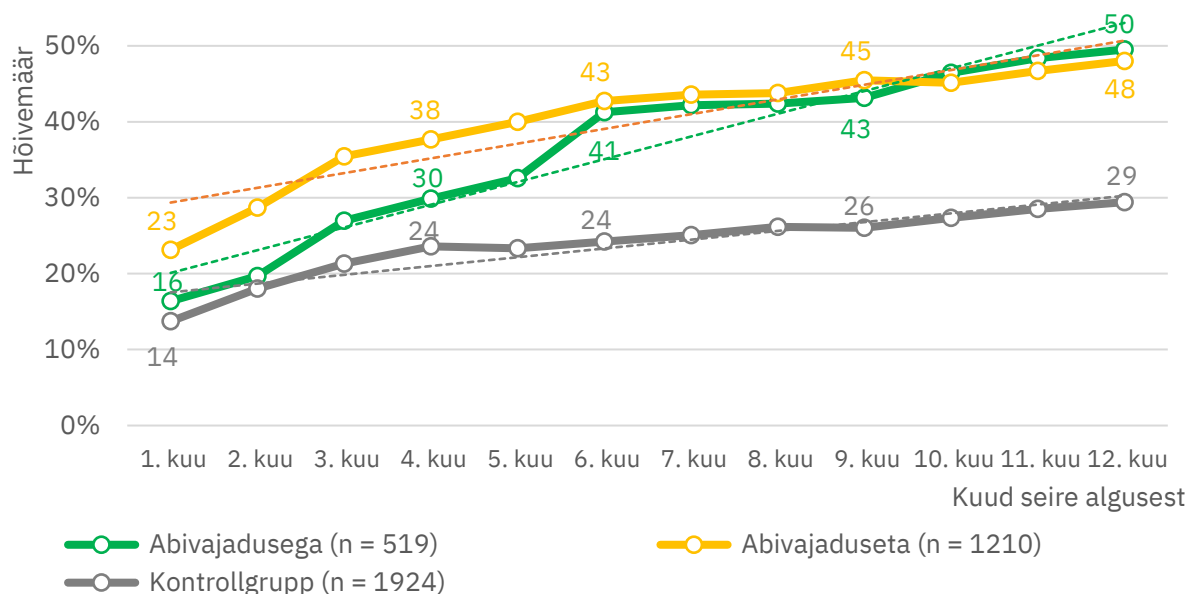
Üldiselt nähtub (joonis 29), et hõivemäär oli seire esimesel 6 kuul enamikus sotsiaaldemograafilistes gruppides kõige kõrgem abivajaduseta (sh abist keeldunud) noortel. Põhjus on selles, et märkimisväärne osa abist keeldunutest olid juba töö- või õppimiskoha leidnud või otsisid seda aktiivselt ise (vt ka lisa 2.4). Abivajadusega noorte ja kontrollgrupi hõivemäära algtase oli reeglina võrdne.

Joonis 29. Hõivemäära muutus 7 kuu jooksul alates seire algusest seirete I–IV andmete põhjal (Allikas: andmestik 2, andmestik 3)

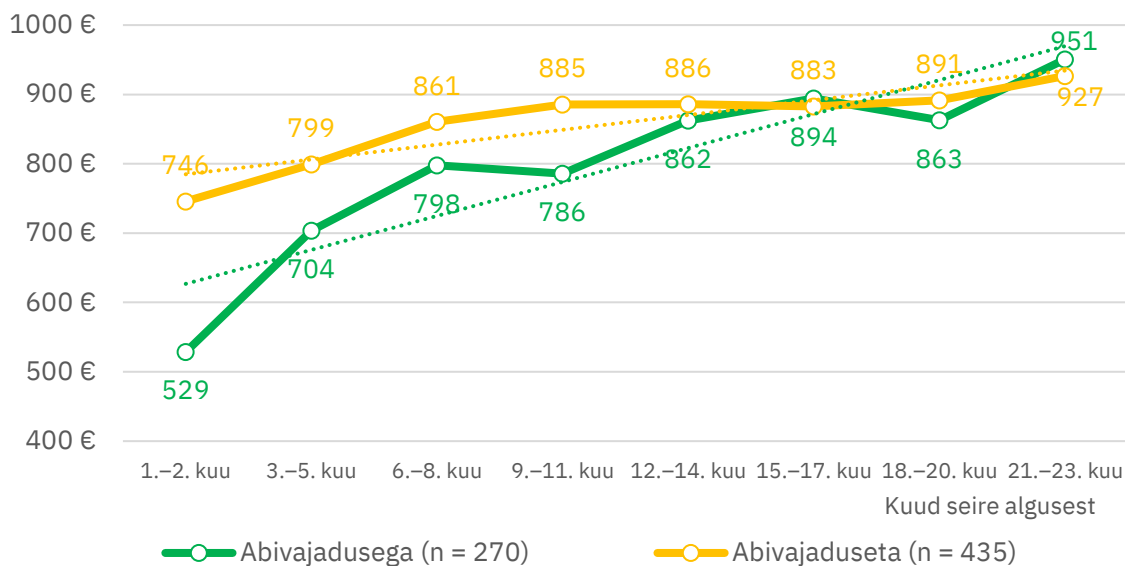
I-III seires osalenute hõivemäära muutus⁵⁵ algtasemega võrreldes on olnud kõige suurem abivajadusega noorte puhul, kusjuures alates 6. kuust on erinevus olnud enamasti märkimisväärselt suur (joonis 30). Seega võib küllalt suure kindlusega väita, et NGTS on abivajajatele pakkunud tuge, mis on aidanud neid töö- ja/või õppimiskoha leidmisel olla edukamad kui noored, kes sellist tuge pole saanud.

⁵⁵ IV seire on 12 kuu prognoosides välja jäetud kuna andmestike 2 ja 3 väljavõtete tegemise ajaks polnud IV seire algusest veel 12 kuud möödunud.

Joonis 30. Hõivemäär muutus 12 kuu jooksul alates seire algusest seirete I–III andmete põhjal (Allikas: andmestik 2, andmestik 3)

Hõivemäär tõusu trendid on pikaajalised ning jätkuvad peale 12 kuu möödumist seire algusest. Sama kehtib ka töö leidnud noorte keskmise brutopalka kohta. I ja II seire andmeid vaadates saab esitada kuni 23 kuu trendi, kuidas tööd leidnud noorte keskmine brutopalk on muutunud (joonis 31). Aluseks on võetud EMTA TSD deklaratsioonide andmed.

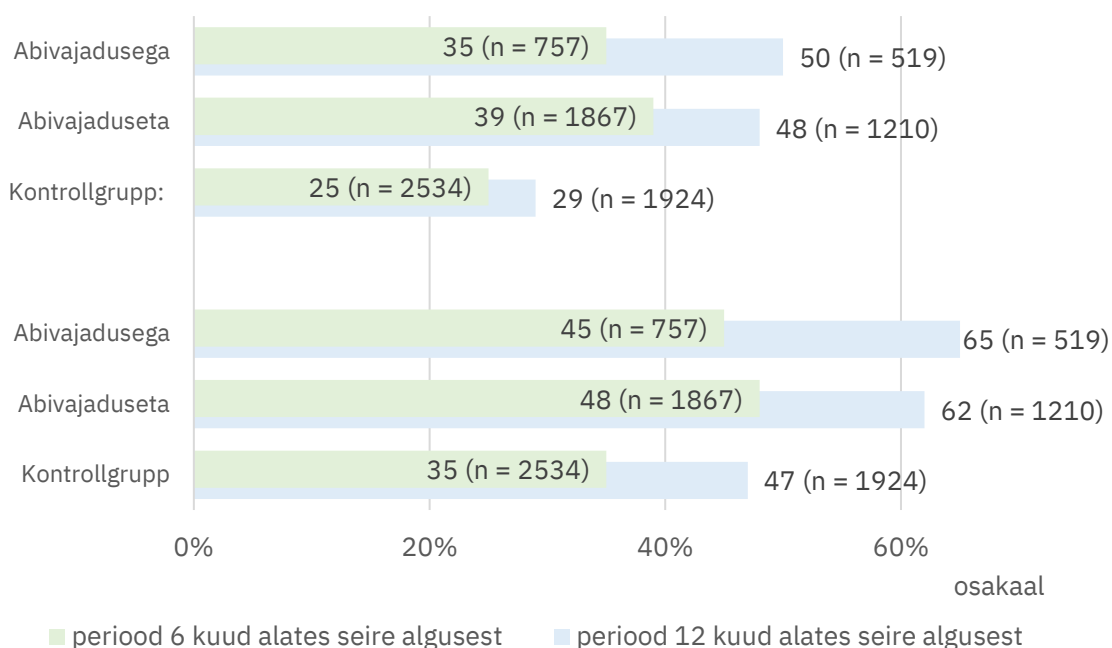

Joonis 31. Töö leidnud I–II seires osalenud noorte keskmise brutopalka muutus seire algusest alates (Allikas: andmestik 2, andmestik 3)

Analüüsid selgus, et kõige paremini iseloomustab NGTS-i mõju tööhõive ja/või õppimise (hõivemäär) muutuste hinnang, mis on esitatud lisas 2.7. Analüüsi tulemused eraldi tööhõive, õppimise ja brutotöötasu muutuste kohta on lisades 2.8–2.11 ja 4.

Lisas 2.7 on esitatud hõivemäära algtase ja muutused 4., 6. ja 12. kuul sõltuvalt noorte soost, vanusest ja haridustasemest. Näeme, et keskmisest rohkem on NGTS-ist kasu olnud naistele, üle 21-aastastele noortele, põhiharidusega või põhihariduseta noortele ning nende KOV-ide noortele, kus NGTS-i on pidevalt kasutatud. Keskmisest vähem kasu on saanud mehed ja kutseharidusega noored. Vanusegrupis 16–17 ning gümnaasiumi- ja kõrgharidusega noorte puhul on hõivemäär seire algusega võrreldes küll kiiresti kasvanud, kuid abivajajate erinevused võrreldes abivajaduseta ja kontrollgrupi noortega on pigem väikesed.

Joonisel 32 on esitatud andmed noorte tööle või õppima asumisest 6 ja 12 kuu jooksul peale seire algust. Näeme, et kui 6 kuu jooksul on abivajaduseta noorte hõivesse jõudmine ja seal püsimine veel mõnevõrra kõrgem kui abivajadusega noortel, siis 12 kuu pärast on olukord juba vastupidine.

Joonis 32. Tööle või õppima asumine 6 kuu (seired I-IV) ja 12 kuu (seired I-III) jooksul peale seire algust (Allikas: andmestik 2, andmestik 3)

Andmed lihtmenetluses osalenud noorte tööle või õppima asumisest 6 ja 12 kuu jooksul peale seire algust sotsiaaldemograafiliste gruppide kaupa on tabelis 1 toodud andmekvaliteedi piirangust tulenevalt esitatud lisas 2.12. Aktiivsemad on hõivesse jõudmisel ja ka seal püsimisel olnud naised, 18–23-aastased noored ja kõrgema haridustasemega noored. Kui võrrelda 6- ja 12-kuulist perioodi, siis erinevused pigem võimenduvad. Põhihariduseta ja kõrgharidusega lihtmenetluses osalenud noorte arv on nii väike, et tulemusi ei saa lugeda võrreldavuse mõttes usaldusväärseks.

Kokkuvõttes võib järeldada, et abivajadusega (sh lihtmenetluses osalenud) noorte hõivemäär ja töötasu on kogu vaatluse all oleva perioodi jooksul kasvanud kiiremini kui abivajaduseta noortel ja kontrollgrupil. Kuigi nii hõivemäär kui ka brutotöötasu algtase on olnud abivajadusega noortel tuntavalt madalam kui abivajaduseta noortel, siis 12 kuu jooksul on abivajadusega noorte hõivemäär ja keskmine brutotöötasu absoluutnäitajad ületanud abivajaduseta noorte taset. Sotsiaaldemograafilistest gruppidest on naised olnud märksa edukamad kui mehed.

5. NOORTEGARANTII TUGISÜSTEEMI RAKENDAMINE

Noortegarantii tugisüsteemi (NGTS) rakendamine sõltub nii noorest, juhtumikorraldajast kui ka kogukonnast. Selles peatükis vaadatakse eelkõige uuringus tehtud intervjuudele toetudes lähemalt, mida kujutab endast teiste NEET-noortele suunatud teenuste kõrval NGTS-i iseloomustav proaktiivsus. Seejärel kirjeldatakse noortega kontakteerumist, nende abivajaduse tuvastamist ja noorte toetamist. Noore toetamisel pööratakse tähelepanu mh NEET-olukorra ennetamisele, noorte toetamise aluseks olevale juhtumikorraldusele ning IT-lahendusele, millel on noorte nimekirjade tekkes suur roll. Viimastes alapeatükkides keskendutakse NGTS-i toimimise ressurssidele ehk rahale ja inimestele ning kommunikatsioonile, milleta ei ole võimalik NGTS-i edukalt rakendada.

5.1. NGTS kui proaktiivne lähenemine

NGTS-i väljatöötamise üks alus ja selle lisandväärtus on proaktiivne ehk initsiatiivi näitav lähenemine NEET-noorte toetamise vastupidi tavapärasele reaktiivsele probleemide lahendamisele (joonis 33). NGTS-i proaktiivsus väljendub selles, et ei oodata abivajava inimese abi küsimist, vaid riik tuvastab andmebaaside põhjal potentsiaalse abivajaduse. Juhtumikorraldaja kontakteerub ise noorega, et abivajadus tuvastada ning noorele erinevaid toetusvõimalusi tutvustada. Samas aga hõlmab noore toetamine ka takistustega ehk näiteks haridustee katkestamise või vähese töemotivatsiooni tagajärgedega tegelemist. Noort vajaduse korral teiste teenusteni edasi suunates tuntakse jätkuvalt tema käekäigu vastu huvi, et noor kiiresti ja ilma tagasilangusteta uuesti tagasi haridusse või tööturule aidata.⁵⁶

Joonis 33. Proaktiivne vs. reaktiivne lähenemine

NGTS-i proaktiivset ennetavat ja ettevaatavat rolli suurendaks uuringu kohaselt sagedasem seirete toimimine ning tihedam koostöö teiste noortega tegelejatega. Olgugi, et NGTS-i initsiatiivi näitav lähenemine aitab ennetada noorte probleemide süvenemist ning kiirendab haridusteele naasmist ja

⁵⁶ Vt proaktiivsuse olulisust ka nt järgmistest allikatest: Bardak, U., Maseda, M., Rosso, F. (2015). „Young people not in employment, education or training (NEET)“. ETF; Nelson, J and O'Donnell, L. (2012). „Approaches to Supporting Young People Not in Education, Employment or Training: a Review“. NFER Research Programme: From Education to Employment). Slough: NFER.

tööturule jõudmist, jõuavad mitmete intervjueeritute hinnangul noored sageli liiga hilja nimekirja, muutes nende toetamise keerulisemaks.

NGTS-i mitmest teisest meetmest eristuvat proaktiivsust peavad süsteemiga töötajad positiivseks. Intervjuudes nähti, et selline **KOV-i proaktiivsus võimaldab jõuda noorteni, kes ise eri põhjustel abi küsima ei lähe**. NGTS tuvastab registriandmete järgi noored, kes ei õpi ega tööta, ning võimaldab sel moel jõuda nendeni, kes on mingil põhjusel valdkonna töötajate huviorbiidist välja jäänud. Nt varem muidu edukad, aga psühholoogiliste takistuste vm põhjustel passiivseks jäänud noored. **Ka koostööpartnerid peavad NGTS-i suureks eeliseks noorte nimekirju ja selle põhjal võimalust ennetavalt läheneda**, sest teised noorte toetajad ei saa seda teha.

„Et ma näen, et sellel tegelikkuses on perspektiivi ses osas, et kui me jõuaksime nende nimede kaudu päris isikuteni, kes reaalselt ka hädas on ja abi vajavad /.../ Nad ei tule mulle ütleva, et ma, tead, ma olen päriselt hädas, nagu ma ei oska oma eluga siit punktist, surnud nullpunktist, edasi minna. Nad ei tule seda mulle ütleva.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

„See annab võimaluse jõuda nende noorteni, kellel on päriselt probleemid mitte töö leidmisega, vaid just need isiklikud probleemid, näiteks vaimse tervise probleemid.“ (juhtumikorraldaja)

Samal ajal rõhutasid mõned intervjueeritud, et ka proaktiivse tegevuse puhul on vaja silmas pidada, et kui noorel ei ole huvi või motivatsiooni abi vastu võtta, siis ei ole võimalik kedagi sundida⁵⁷. **Väga oluliseks peeti järjepidevust ja regulaarsust kontakti võtmisel**. Mõni noor, kes ei ole esimesel temaga kontakteerumisel abi vastu võtmisest huvitatud, võib seire või paari jooksul ümber mõelda. Intervjueeritud tõid näiteid, kus noor on viiendal-kuuendal ühenduse võtmisel lõpuks tunnistanud, et vajab abi. Näiteid toodi ka sellest, kus noortel jäi esmase pöördumisega abipakkumine meelde ning abi vajamisel teati, kelle poole pöörduda.

„Üks päev helises mu telefon, oli üks noormees, kes oli telefoni otsas täiesti paanikas, nuttis. Ütles, et ta oli minult kirja saanud paar kuud tagasi ja et nüüd ta oleks huvitatud, et nüüd tal on abi vaja. Selles mõttes seda kirja väärtust ei tasu ikkagi alahinnata, et võib-olla nad kohe ei vasta, aga see võib-olla jäi neile ikkagi meelde ja kui neil tekib nagu selline kriisiolukord, siis nad teavad, et keegi saatis mulle ju kunagi kirja, ma vaatan üle, mis see on.“ (juhtumikorraldaja, suur KOV)

Ka noored kinnitasid intervjuudes läbivalt, et KOV-i aktiivsus noortega kontakteerumisel on hea. Isegi kui nad üldjuhul arvasid, et neil ei ole abi vaja olnud. Leiti, et noored ei tea, mis nad tahavad ja

---

⁵⁷ Juhtumikorralduse juhise kohaselt menetlust ei alustata kui noor väljendab selgelt, et ei soovi KOV-ilt abi.

jäävad passiivseks. Alati on ka neid, kes ei tea, kuhu pöörduda, või ei julge ise ühendust võtta, ning sel juhul on hea, kui keegi nendega otse kontakteerub.

„Tunne oli pigem selline, et väga hea, et teatakse. Et ikkagi keegi nagu huvitub sellest, mis ma teen, et võib-olla mul on abi vaja. Võib-olla tõesti on rasked ajad ja nii edasi. Et see oli niisugune pigem hea tunne, kui ma sain selle kirja. On selline tunne, et saad kuskile pöörduda, ei ole nii, et sa oled üksi.“ (noor)

Samuti kinnitasid noored intervjuudes, et **korduv juhtumikorraldaja või mõne muu spetsialisti pöördumine ja abipakkumine tõstab usaldust ning näitab, et noore käekäigu vastu tuntakse huvi, et temast hoolitakse**. Üks intervjuueeritud noor rõhutas, et **samal ajal on ka oluline, et abipakkuja teeks tööd südamest ja tunneb huvi realselt, mitte näiliselt**. Üldjoontes leidsid noored, et isegi kui abi ei ole vaja, ei ole KOV-i pöördumises midagi halba.

Kokkuvõttes võib NGTS-i tugevuseks pidada proaktiivsust, kuna see aitab leida tihti varju jäävad, aga siiski abivajavad noored, ning võimaldab regulaarselt noortele meelde tuletada, et kui abi on tarvis, siis on see olemas.

Peamised järeldused:

- Proaktiivset noortega kontakteerumist toetav NGTS võimaldab jõuda noorteni, kes eri põhjustel ei lähe ise abi küsima.
- Proaktiivset lähenemist ei saa juhtumikorraldajale ega teistele noortega tegelejatele peale sundida, tähtis on reaalne huvi noore käekäigu vastu.
- Oluline on järjepidevus ja regulaarsus NEET-noortega kontakteeruda ja tuge pakkuda.

5.2. Noortega kontakteerumine

Intervjuude järgi kontakteerutakse või jõutakse seda teha sõltuvalt KOV-ist kas kõigi või peaaegu kõigiga ning kõik kontakteerumised ei pruugi olla STAR-is kajastatud. STAR-i andmete järgi on **kontakteerunud 51–64% nimekirjas olnutega**, sh ei ole 12 KOV-i kellegagi kontakti võtnud ja 6 KOV-i on võtnud ühendust vähem kui 25% nimekirjas olnutega (vt ptk 4.2). Mõned intervjuueeritud mainisid, et juhul, kui nimekiri on pikk ja/või pole võimekust kõigi noortega korraga tegeleda, lähtutakse kontaktivõtmisel teatud loogikast. Nimelt **alustatakse tihti noorematest, eriti alaealistest** (ja paralleelselt nende vanematest) ning **seejärel kontakteerutakse katkestatud põhiharidusega või madalama haridustasemega noortega**. STAR-i andmete kohaselt statistiliselt olulisi erisusi kontakteerutute vanusest ega haridustasemest sõltuvalt ei ole.

STAR-i andmed võimaldavad kontakteerumisel arvestada ka noore õppekeelega, kuid mitmed juhtumikorraldajad osutasid ning ka intervjuueerijate kogemus näitas, et õppekeel ei pruugi tõeselt kajastada noore keeleoskust või eelistatavat suhtluskeelt (vt piiranguid tabel 1) raskendades noorega kontakteerumist. Nii mõnigi intervjuueeritu märkis, et pöörab eraldi tähelepanu ka

mitmendat korda nimekirjas olevatele noortele ja proovib neid eriti intensiivselt kätte saada, arvestades võimalusel ka varasemate seirete infot. Üks peamine põhjus, miks tihti noorematest alustatakse, on arvamus või kogemus, et mida varem (nooremas vanuses) sekkuda, seda tõhusam see on. Leiti ka, et vanemad noored on suurema tõenäosusega juba väljakujunenud isiksused, viidates tulemusliku abistamise keerukusele ning ennetustegevuse olulisusele (vt ka lisa 5).

„Üldjuhul see 26-aastane, ta on ikka valmis isiksus juba, et sealt väga palju ei ole tulnud selliseid, et vot nüüd ma olen ikka nii sellises vanuses, nii purgis, et aita mind. Jah, neid palju ei ole olnud, kuigi firmade tegemiseks ma olen 26-aastaseid nõustanud.“ (juhtumikorraldaja)

See, kas ja kui kiiresti jõutakse kõigi nimekirjas olevate noortega ühendust võtta, sõltub nii KOV-i nimekirja pikkusest kui ka sellest, kui põhjalikult esimest kirja konkreetse noore jaoks kohendatakse (vt ptk 5.2.1). Intervjuude põhjal toimub üldjuhul esimene kontaktivõtt küllalt kiiresti: kas paari päeva, ühe või kahe nädala jooksul pärast nimekirja saabumist. Sellist kiiret reageerimist ei kinnita aga I–IV seire STAR-is olevad andmed, mille järgi on küsimustik koos e-kirjaga saadetud mediaankeskmiselt 49 päeva peale seire algust (joonis 12). Sh on STAR-i andmete järgi saadetud esimese kahe nädala jooksul küsimustik ainult 14% nimekirjas olnutele (lisa 2.15).

Mitu intervjuueeritud juhtumikorraldajat märkis, et **noortega tuleks kontakteeruda kohe pärast seire nimekirja saabumist**. Nimelt vananevad andmed kiiresti ja kolm kuud hiljem võib noore olukord olla muutunud, põhjustades noore pahameelt (intervjuueeritud olid intervjuueerimise ajal puutunud kokku siiski väga väheste negatiivsete reaktsioonidega) ja vähendades juhtumikorraldaja kontaktivõtu võimalikku kasu (vt ptk 7). Peale selle võivad kolm kuud, kui noorega ei tegeleta, raskendada noore abistamise protsessi haridustee jätkamiseks või tööle saamiseks.

„Ja, see on küll hästi oluline, et mida värskem info, seda efektiivsem on. /.../ kui ma juba mitu kuud hiljem ta kätte lõpuks saan, et vahepeal telefon ei helise või ei võta vastu või mis iganes ja siis saan kätte, ütleb, et aga ma just läksin tööle.“ (juhtumikorraldaja)

Arvestades seda, et intervjuude järgi jõutakse tihti kas e-kiri saata või muul moel (proovida) ühendust võtta kõigi nimekirjas olevate noortega, ning et oluline on kiire kontakteerumine, võiks järeldada, et ülalpool esile toodud sihtrühma prioriseerimine ei olegi niivõrd vajalik. Seega võiks **soovitada kiiret esmakontakteerumist ja alles seejärel sihtrühmade prioriseerimist**.

NGTS-i juhtumikorralduse mudelis on mainitud erinevaid noortega kontakteerumise võimalusi, mille tulemuslikkust mõned KOV-id testimise käigus ka proovisid. Intervjuudest selgus, et kasutatakse järgmiseid kontakteerumise viise: e-kiri, telefoni teel helistamine, SMS, sotsiaalmeedia, noore aadressile kohale minek. Seirenimekirja saabudes pöörduakse tavaliselt noorte poole kõigepealt e-kirja teel, vahetevahel ka korduvalt. E-kirja saatmine on STAR-i järgi peamine kontakteerumise viis (vt ptk 4.3). E-kiri saadetakse kas STAR-i kaudu või juhtumikorraldaja e-posti aadressilt (võimalus

paljude noortega korraga kontakteeruda). Olgugi, et kirja näidises palutakse STAR-i kaudu saadetavale kirjale mitte vastata, on intervjuude kohaselt mõni noor seda teinud ja jäänud abita, viidates STAR-i kaudu tehtava masspostituse negatiivsele küljele. Enamik intervjuueeritust ütles, et peale e-kirjade võetakse kontakti muulgi moel, sest meili teel ei jõuta paljude nimekirjas olijateni. Seda, et e-kirjale reageerivad vähesed, kinnitavad ka STAR-i andmed, mille järgi on 18,4% adressaatidest küsimustiku ka avanud. E-kirja teel kontakteerumise üks olulisem takistus on vananenud e-posti aadressid, mis tähendab, et kiri ei jõuagi soovitud inimeseni. Samas on kiirelt välja saadetavad e-kirjad eriti suurte KOV-ide puhul ajaliselt efektiivseim esmane kontakteerumise viis võrreldes teiste meetoditega.

„Me võime selle kirja saatmise ka teha, aga ma täna seirest näen, et avamisi⁵⁸ pole olnud väga palju. Need, kes on avanud, need on ka lingid või selle ankeedi täitnud. Aga programm näitab, et on ainult saadetud staatus.“ (KOV-i poliitikakujundaja, väike KOV)

Noorte intervjuudest tuli välja, et paljud ei mäletanud üldse, et nendega oleks ühendust võetud, või mäletasid seda vaevu. Kuigi intervjuueeritud noorte seas oli ka üksikuid, kes tõdesid, et jälgivad enda meili, olid nad e-kirja teel noorteni jõudmise puhul pigem skeptilised ning leidsid, et üldjuhul noored väga meili ei jälgigi. Üks noor tõi aga välja asjaolu, et kuigi ta mõne aja möödudes pärast meili saamist võttis juhtumikorraldajaga ühendust, valdas teda esmalt kirja saades ehmatuse, et tema kohta on selline info kuskil olemas. Parem teadlikkus NGTS-ist aitaks selliseid juhtumeid vähendada.

„Liiga järsku tuli see. Ehmatasin kohe ära, et kus nagu siuke asi on teada, et ma ei käi tööl, ei õpi, et misasja ...“ (noor)

Mitmed intervjuueeritud olid ka ise kogenud, et noortega kontakteerumiseks ja **nende toetamiseks on tulemuse saavutamisel oluline teha rohkemat kui vaid saata e-kiri**. Seirenimekirja sattunutele meili saatmise kõrval proovivad juhtumikorraldajad nendega kontakti saamiseks ka helistada, telefonisõnumeid saata, sotsiaalmeedia kaudu kontakteeruda ning kodukülastust ehk aadressile kohale minekut. Võrdluseks: STAR-is on I–IV seire kohta kokku märgitud 29 700 e-kirja, 650 SMS-i ja 587 paberkirja saatmist. SMS-e on saatnud 9 KOV-i, sh 80% SMS-idest (504) on saadetud ühest KOV-ist. Samal ajal tuleb arvestada, et intervjuude kohaselt ei võimalda STAR SMS-e saata ega telefonikõnesid mugavalt kajastada ning kõik juhtumikorraldajad ei kasuta STAR-i, et noortega kontakteeruda ja tehtavat jäädvustada (vt ka tabel 1).

Ühes intervjuus mainiti, et testimise mõttes saadeti kiri ka füüsilisel kujul, seda aga edutult (STAR-i kohaselt on füüsilisi kirju saatnud 5 KOV-i). Mõnes väiksemas lühema nimekirjaga omavalitsuses on helistatud noortele kohe seirenimekirja saabudes paralleelselt kirja saatmisega või isegi ilma kirja

---

⁵⁸ Intervjuueeritud peavad meili avamiseks tõenäoliselt seda, et avati küsimustiku link, mille kohta tekib süsteemis märgi.

saatmiseta (STAR ei sisalda infot helistamiste kohta⁵⁹, kuid teiste alternatiivsete kontaktivõtmise viiside ülevaade on lisas 2.13). Helistamist kasutatakse üldjuhul järgmise, lisaetapina pärast meili saatmist. Ka valideerimisseminaril osalenud juhtumikorraldajate hinnangud sellele, kui paljude nimekirjas olevate noortega on proovitud telefoni teel kontakti saada, varieerusid märkimisväärselt. Oli neid, kes on proovinud helistada enamikule nimekirjas olijatele, neid, kes on helistanud ligemale kolmandikule, kui ka neid, kes ei ole telefoni teel kontakteerunud.

Intervjuudes leiti, et **helistamine võimaldab põhjalikumalt seletada noore poole pöördumise põhjust ning noorel on lihtsam küsida ja kohe vastuseid saada**. Samas suhtusid vähemalt paar intervjuueeritud juhtumikorraldajat helistamisse väga skeptiliselt, nähes selles kaudselt sarnasust telefonimüüja tööga, milleks nad ei ole ette valmistatud ning mis ei ole ka nende otseste tööülesannete või ametioskuste hulgas.

„Mulle tundub, et telefoni teel, et see kirja teel nad vastavad ju väga vähesed, näiteks, [arv üle 100]-st eelmises seires vastas mul ju ainult [arv alla 10] sellele lingile klikates ja vastuseid andes, ja suurem osa ikkagi on telefoni teel.“
(juhtumikorraldaja, keskmine KOV)

Üldiselt võib aga järeldada, et suurele osale noortest helistatakse juhul, kui neid meili teel kätte ei saada. Olenevalt KOV-i suurusest, nimekirja pikkusest ja töötaja koormusest võib juhtuda, et päris kõigile ei jõuta helistada. Lisaks ei jõuta – nagu meili saatmise puhul – ka helistades kõigi noorteni. Selle põhjuseks peeti intervjuudes nii telefoninumbri vananemist (ei ole kasutusel, välja lülitatud), sh seetõttu, et noored on tõenäoliselt välismaal, kui ka noorte vähest soovi vastata nende jaoks tundmatu numbriga helistajale. Ka uuringu raames noortega intervjuusid tehes nähti, et noored intervjuudesse värbamisel e-kirjadele pigem ei vasta ja mitme valimisse sattunud noore telefoninumbri ei olnud enam kasutuses.

Eelneva tõttu on peale helistamise või selle asemel hakatud noortele saatma üha rohkem ka SMS-e või sõnumeid sotsiaalmeedias, seejuures ka viitega, et „vaata oma meili“ või „helistan sulle mingi aja pärast“. Praegu arendatakse SMS-i teel noorte poole pöördumise võimalust (vt ptk 5.3.3) ja seda on paljud intervjuueeritud pidanud senisest meilitsi pöördumisest efektiivsemaks.

„Ja nad tegelikult ei pööra sellele kirjale tähelepanu /.../. Nüüd meil peaks toimima saama ka see SMS-teenus lõpuks, mis peaks tegema olukorra veel paremaks ja KOV-ide jaoks lihtsamaks: ma saadan kirja, ma võin saata nagu mõni

---

⁵⁹ STAR jäädvustab praegu süsteemselt vaid e-kirjade saatmist. Telefoni teel kontakteerumist on mõned, kuid intervjuudele tuginedes mitte kõik juhtumikorraldajad kajastanud vaba teksti väljal. Seega ei ole STAR-i andmetele tuginedes võimalik usaldusväärselt öelda, mitu juhtumikorraldajat kui paljude noortega on (STAR-is kajastamata kontakteerumise viisidel) ühendust võtnud. Seda enam, et intervjuudele tuginedes ei kajastata lihtmenetlusena sageli ka telefoni teel noorte nõustamist. Vähemalt 276 kirje puhul (6,4% kõigist kirjetest, mille kohta võib öelda, et kontakt on saadud) on ilma kontakteerumise viiside märgeteta viiteid, et noortega on siiski ühendust võetud.

päev hiljem talle SMS-i, et vaata, ma saatsin sulle kirja. Et see, mida saab jälle masspostitusena nagu saata, teeb jälle olukorra lihtsamaks. No muidugi kõik kontaktid ei toimi ja nii edasi, see probleem jääb ikka.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

Mitu intervjueeritud väiksematest KOV-idest tõdesid, et **noori on lihtsam üles leida sotsiaalmeediast ning selle kaudu pöördumine on meili saatmisest ja helistamisest palju efektiivsem**. Sellise pöördumise positiivseks asjaoluks pidas üks intervjueeritu väikesest KOV-ist sedagi, et kogu suhtlusest jääb maha märges ehk siis saab igal ajal kiiresti ülevaate suhtluse seisust. Ka noored pidasid intervjuudes sotsiaalmeedia kaudu nendega ühenduse võtmist ja informeerimist loomulikuks ja soosituks, eeldades, et nii nemad kui ka teised noored jälgivad seda pidevamalt kui meili.

„No meie oleme jälle oma meetodikas läinud selle peale, et kui see jäik süsteem ütleb, et me peame kirjutama noorele ja noor vastab, siis reaalsus on see, et me kasutame neid infokanaleid, mida noor kasutab. On ta siis teinekord Facebookist üles leitav, kui ta ei ole meiega ühendust võtnud, või kasutame sotsiaalvõrgustikku, mis on jällegi teine väikese KOV-i eelis. Kui mul on täna vaja kedagi üles leida, siis kümne minuti pärast ma juba tean, kuidas ma temani jõuan. Me läheneme sotsiaalselt teisiti, et see noor meid vastu võtaks ja oluline on ju lõppeesmärk.“ (KOV-i poliitikakujundaja, väike KOV)

Samal ajal tõdeti, eriti suuremates asulates ja venekeelse sihtrühma puhul, et kõik inimesed ei ole (oma nimega) sotsiaalmeedias (sh eriti vene emakeelega ei ole nt Facebookis, vaid teistes sotsiaalmeediakanalites, kus pole aga jällegi juhtumikorraldajaid, nt VKontakte keskkond) ning alati ei ole võimalik kindlaks teha, kas leitud nimi sotsiaalmeedias vastab seirenimikirjas olevale noorele (venekeelsete noorte seas on sarnase nimega inimesi rohkem).

Üks intervjueeritud selgitas, miks tasub pärast kirja saatmist muul moel ühendust võtta: noor mõistab, et teda tõesti tahetakse abistada ja tegemist ei ole lihtsalt ametliku pöördumisega. Seda, et **mitmekordne kontakteerumine näitab hoolivust ja et noort tõesti tahetakse abistada**, nimetasid ka noored paar korda. Mitmekordset kontakteerumist ja võimaluste tutvustamist pidasid noored tähtsaks seepärastki, et toe vajaduse tekkides vastav võimalus meelde tuleks.

„Kas ma saadan lihtsalt nagu selle stampkirja välja või võtan temaga pärast seda ka kohe ühendust ja nagu püüan mõista [teda], et ma päriselt olen huvitatud teda aitamast. Et [ta] saaks aru, et see inimene on päriselt seal tema jaoks.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

Kuigi noore ukse taha minek on küllalt ajakulukas, mainisid mõned intervjueeritud (pigem väiksemates KOV-ides), et pärast kirjutamist ja helistamist **minnakse kontakteerumiseks ka noore**

märgitud aadressile. Üks noorgi leidis, et võib-olla on just koju kohaleminek kõige efektiivsem ühendumisviis.

„Ma helistan jälle need nimed kõik läbi ja kes mulle nagu siis ei vasta, et ma olen teinud päriselt, et sõidan need aadressid siis läbi. Ma lähen vaatan, mis seal toimub. Et siis võib-olla on see terve pilt, eks ju, et kas ta siis päriselt on ikkagi siin Eestis, miks ta ei vasta mulle.“ (KOV-i poliitikakujundaja, väike KOV)

Seega on paljud juhtumikorraldajad kasutanud aktiivselt erinevaid juhtumikorralduse juhendis esitatud noorteni jõudmise võimalusi – kontakti võtmise viis ehk vahend ja stiil on iga omavalitsuse ja juhtumikorraldaja enda valida. Samas on neid, kes piirduvadki vaid meiliga. Mõned intervjuueeritud juhtumikorraldajad leidsid, et hea on paar-kolm korda pöörduda erinevaid kanaleid pidi ja teada anda, et noor soovi korral ühendust võtaks, et n-ö uks talle lahti jätta. Samas leiti, et kuskil on ka piir, mis hetkest noorele pealekäimine võib mõjuda vastupidi. Ühes fookusgrupi intervjuus leiti ka, et alaealisele võib mõnevõrra enam survet avaldada kui juba täiskasvanud noorele, sest viimane on vähem mõjutatavam ning võiks ise juba paremini mõista, mida ta tahab ja teeb.

„Kui me vägisi pakume abi, siis tegelikult see inimest ei aita. Ta ei tee sellega nagunii midagi. Võib-olla ütleb meile mingil hetkel jah, et ma lähen teen, selleks et lihtsalt saada ära kaelast. Ja tema jaoks tüütu tegevus, et see oht on lihtsalt, et kui teda niimoodi survestada.“ (fookusgrupi intervjuu)

Nagu ei ole üht ainuõiget kanalit kontakteerumiseks, nii ei saa intervjuude põhjal esitada ühist arusaama, kui ametlikult või informaalset on noore poole sobiv pöörduda. Oli neid noortega töötajaid, kes arvasid, et liiga ametlik pöördumine ja teietamine võib olla võõras või eemale peletada. Samal ajal oli ka neid, kes arvasid, et liiga informaalne pöördumine ja sinatamine võib mõjuda pealetükkivalt. Tõenäoliselt peabki iga töötaja valima sobiva lähenemise enda kogemusest, tunnetusest ja stiilist lähtudes. Korduvalt rõhutati intervjuudes aga asjaolu, et noorte poole pöördumine ja nendega suhtlemine vajab oskust ja empaatiat (vt täpsemalt ptk 5.4). **Noore kohta lisainfo kogumist, aeglast lähenemisprotsessi ja vajaduse korral ka enda teatud määral avamist pidasid juhtumikorraldajad kõige olulisemaks osaks abistamisprotsessis.**

„Ma ütleks, et kõige ajamahukam ongi seesama kontakti ja usaldusliku suhte loomine, et üldse mingit põhjalikku infot kätte saada. Sest kui sul on info käes, kui sa ise oled teadlik asjadest, siis edasi suunamine on juba lihtne mingi info põhjal.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

5.2.1. E-kirjade näidised

NGTS-i raames on koostöös partner-KOV-idega välja töötatud kaks e-kirja näidist, mida noortega kontakteerudes saab soovi korral kasutada. Intervjuudest selgus, et **esialgset kirja vormi kohendatakse üsna erineval määral**. Mõned kohendavad loodud kirjavormi väga vähe, eriti kirja inimesele esimest korda saates. Küll aga saadetakse järgmisel korral ja mitmendat korda seires olijatele palju individuaalsem kiri. Mõned kohendavad kirja juba esimesel korral küllalt palju, arvestades konkreetset noort ning seda, et kirjast kõlaks võimalikult selgelt läbi konkreetse töötaja stiil.

Põhjalikumalt kohendavad kirja esimest korda saates pigem väiksema elanikkonna ja lühemate nimekirjadega KOV-ide juhtumikorraldajad, kel on võimalik seda teha, sest neil on vähem adressaate ja samal ajal suurem vajadus kohandamise järele, sest inimesed võivad üksteist tunda. Intervjuudes mainiti nii kirja lühendamist, et noor jõuaks selle läbi lugeda, kui ka seda, et lisainformatsioon NGTS-i kohta on lisatud põhiteksti järele, et soovi korral oleks adressaadil võimalik ennast põhjalikumalt kurssi viia. Mõnel korral toodi välja, et just adressaadi vanus mõjutab seda, kuidas tema poole pöördutakse, ehk siis alaealiste ja vanemate noorte poole pöördutakse küllalt erinevalt. Kuigi kirja põhja kohendamine on ajakulukas, peavad juhtumikorraldajad seda pigem paratamatuks ega leia, et veel rohkem näitevorme oleks mõistlik luua.

„Esimesed stampkirjad lähevad küll selle kirja põhja peal, mis meil seal mudelis on, aga sealt edasi ma võtan ikkagi kõik individuaalselt /.../ ja suhtlen nendega vastavalt sellele, mis viimane jutt jäi.“ (juhtumikorraldaja, suur KOV)

„Ega seda otseselt ei olegi vaja niimoodi universaalselt muuta ära ja see peakski olema iga juhtumikorraldaja oma asi, et ta selle oma käe järgi teeks. Sest noored kipuvad ka, eriti kui nad sind tunnevad, siis nad saavad aru, kas see on sinu kirjutatud või mitte. Ja siis on parem, kui sa nagu iseenda käe järgi selle teed.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

Peamised järeldused – noortega kontakteerumine:

- Kuigi NGTS-i üks peamine kontaktivõtu viis on meili saatmine, ei piisa enamiku intervjuueringute hinnangul sellest noorte kätte saamiseks. Noorteni jõudmiseks kasutatakse kõikvõimalikke viise, mis on juhtumikorraldajale omased ja kättesaadavad: helistamine, telefoni teel sõnumi saatmine, Skype'is ja sotsiaalmeedias sõnumite saatmine (eelkõige Facebook, aga vähem ka nt Instagram). Üksikutel juhtudel on juhtumikorraldajad läinud kohale ka koduaadressile.
- Noortega kontakteerumist ja nende abivajaduse tuvastamist raskendab see, et ka kiire kontakteerumise puhul on nimekirjas palju noori, kelle a) kontaktinfo ei ole ajakohane, kes

b) tegelikult ei ole NEET-noored ehk töötavad nt välismaal, või c) kes on ajutiselt kahe õppimisasutuse või töökoha vahel.

- Juhtumikorraldajate seas toimub teatud tasakaalu otsimine formaalse süsteemi ja usaldusisikuks olemise vahel. Seejuures sõltub lähenemine eelkõige juhtumikorraldajast, kuid ka noorte hulgas võivad eelistused varieeruda. Üldiselt on tendents, et mida väiksem koht (KOV), seda individuaalsemat lähenemist juhtumikorraldajad eelistavad. Lisaks on juhtumikorraldajate teadmised, oskused ja pühendumus erinev, mis avaldub ka selles, kui palju vaeva nähakse, et noorega kontakti saada ja luua.
- E-kirjade näidiseid küll kasutatakse, kuid lähtuvalt juhtumikorraldaja enda tunnetusest ja vajadusest kohendatakse seda eri määradel. Uuringu meeskonna hinnangul tasub kirja põhja näidiseid muuta.

5.3. Noorte toetamine

5.3.1. NEET-staatuse põhjused ja ennetamine

Mitu intervjuueeritut rõhutas, et oluline on noorte NEET-staatusesse jõudmist ennetada (vt ka ptk 5.1). Ühe olulisema tegurina nähti seejuures noore koolis püsimist ja võimalikult hea hariduse saamist. Koolis edasijõudmise raskusi ja muid tekkivaid probleeme peaks aga varakult märkama ning noortele peaks maast madalast õpetama murede korral abi küsima, et võimalikult kiiresti lahendus leida. Olulisena nähti siin klassijuhataja rolli, kes saab noorte probleeme märgata klassijuhatajatunnis, õpiedukust jälgides ja arenguvestlusi pidades. Seejuures tuleb näha ka nende noorte probleeme, kes muidu on koolis eeskujulikud olnud, kuid kelle elu lööb mingi sündmus või muutus järsku rivist välja.

„Hästi palju juhtumeid on meil olnud selliseid, et noor on koolis viieline õpilane ja satub kas valesse seltskonda või armub mingisse narkodiilerisse ja siis enam kooli ei lähe, hakkab narkootikume tarvitama. Täiesti viieline õpilane, järsku ei ole koolis, järsku on halvad hinded /.../ paar aastat hiljem [vaadatakse] /.../, et võib-olla võiks aidata, aga siis on juba palju keerulisem seda teha. Et see kindlasti peaks tulema välja koolis juba.“ (koostööpartner)

Põhihariduse lõpetamist peeti väga oluliseks nii töö- kui ka edasiõppimise valikute jaoks, nt ka kutsekooli minnes on enamasti vaja põhiharidust. **Koostööd koolide ja vanematega** peeti ennetusena ülioluliseks ka noorte abistamise protsessis NGTS-i raames: kui noor koolist eksmatrikuleeritakse, on lootus teda kiiremini aidata, mitte ei pea uut seiret ja nimekirja ootama. Hariduse omandamise tähtsust kinnitab ka asjaolu, et juhtumikorraldajad seavad tihti kontakteerumisel peale alaealiste ning korduvalt nimekirjas olivate esikohale ka põhihariduseta või vaid põhiharidusega noored. Haridusele, vanusele ja märkamisele kui tähtsale faktorile pöörasid tähelepanu ka mõned koostööpartnerid. Samas nimetas üks haridusasutusest koostööpartner, et

ressursside piiratuse tõttu ongi neil võimalik koolis püsimisel toetada ainult nooremaid ja madalama haridustasemega õpilasi, kuigi ka vanematel ja kõrgemalt haritudel võib tuge olla vaja.

Teise noorte seas üha olulisema põhjusena, miks jäädakse tööturult kõrvale või katkestatakse haridustee, toodi intervjuudes esile **vaimse tervisega seotud probleemid**, mis muudavad noored muu seas ka vähem altiks abi küsima. Vaimse tervise probleemidele peaks võimalusel rohkem tähelepanu pöörama nii eraldades spetsialistidele rohkem ressursi (sest psühholoogide jt kättesaadavus on piiratud) kui ka tegeledes üldise teadlikkuse tõstmisega sellest, kuidas hoida enda ning märgata-toetada teiste vaimset tervist.

Kolmanda väga olulise põhjusena, miks noored satuvad NEET-staatusesse, toodi välja **üldine perekondlik ebasoodne taust**: vähene materiaalne kindlustatus, keerulised peresuhted, nn viltune väärtussüsteem, aga ka noore varajane üksikvanemlus. Kolme välja toodud põhjusega tugevalt seotud ja sellega kaasuvad ka noorte enda hoiakud, mis hoiavad neid tagasi ja raskendavad edukalt haridusteed jätkamast või tööturule sisenemast – vähene emotsionaalne intelligentsus ja sotsiaalsed oskused, madal enesehinnang, motivatsiooni puudus, vähene julgus küsida abi, ebarealistlikud ootused ja madal kohanemisvõime.

Mõnevõrra vähem toodi intervjuudes välja ka ümbritsevast keskkonnast tulenevaid probleeme nagu regionaalset ebavõrdsust, väheseid töö- ja õppimisvõimalusi kodukandis, transpordihendusest ning eluaseme kallidusest tulenevaid probleeme. Pikemalt on noorte NEET-staatuse põhjused ja selle ennetamise võimalused kokku võetud lisas 5.

Ennetust peeti ka oluliseks osaks NGTS-i kaudu noort toetades: **kui noor õppima või tööle läheb, tuleb teda mõnda aega toetada, et ta ei langeks tagasi endisesse olukorda** (vt ka ptk 5.3.2). Üks intervjuueeritu leidis, et ka noorte tööandjatel võiks olla tugiisik või võrgustik, kes aitaks neid noore tööleminekuga seotud iseärasuste lahendamisel.⁶⁰ Üks intervjuueeritud poliitikakujundaja lootis, et võrgustikutöö kaudu tekib ahel, kus NGTS-i kaudu juhendatakse usaldusisikut või tööandjat ja usaldusisik juhendaks omakorda seda noort.

Ennetusele, NEET-noorte abistamise protsessi edukusele ja noorte õppima või töölemineku eesmärgile mõeldes võiks analüüsi kohaselt kaaluda ka järgmiste sihtrühmade kajastamist NGTS-i nimekirjas, nt vastava märkega: töötukassas registreeritud noored, kes ei ole teatud aja jooksul tööd leidnud.

5.3.2. Toetamise protsess

Noore abistamisel peavad juhtumikorraldajad lähtuma juhtumikorralduse juhendist⁶¹. Selle kohaselt peavad juhtumikorraldajad tuvastama kõigepealt noore abivajaduse ehk proaktiivselt noorega kontakteerudes või võrgustiku abil saama teada, kas noor on tegelik abivajaja (vt ka ptk 3, 5.1, 5.2). Abivajadus tuleb märkida STAR-i (intervjuude ja STAR-i analüüsi kohaselt kõik abivajadused ja abistamised ei kajastu STAR-is). Seejärel pakutakse noorele tuge vastavalt tema vajadusele,

---

⁶⁰ Vastav vajadus on NEET-noorte tööleminekuks ka varasemates uuringutes välja toodud, vt nt Tatar, M., Käger, M., Vollmer, M., Kivistik, K., Pertšjonok, A. (2017). „Tegevuse „Minu esimene töökoht“ vahehindamine“. Balti Uuringute Instituut.

⁶¹ Toolu.ee. (2019). „Noortegarantii tugisüsteemi juhtumikorralduse juhend“.

eesmärgiks üldjuhul noore haridustee jätkamine või tööle saamine, kasutades abistamise dokumenteerimiseks lihtmenetlust või juhtumiplaani. Noore toetamisel võidakse teha koostööd teiste teenuseosutajatega, sh soovitades vajaduse korral mõnd teist teenust, mis aitab noort seatud eesmärkideni jõuda, jäädes ise noort edasi toetama.

Abivajaduse tuvastamine, abist keeldumine ja sellega tegelemine

Abivajaduse tuvastamiseks kontakteeruvad juhtumikorraldajad noorega (vt ptk 5.2) ja üritavad e- kirjas sisalduva küsitluse lingi kaudu või muul moel saada aru, kas noor vajab abi või mitte.

Intervjuud kinnitasid STAR-i analüüsi tulemusi: noorte osakaal, kelleni seire nimekirjadest jõutakse ja kes enda abivajadust tunnistavad, on nimekirja pikkust arvestades pigem väike (u 2% kõigist nimekirjas olijatest – vt ptk 4.2). Sarnaselt I–IV seire STAR-i andmetele (vt joonis 14) ütlesid intervjuueeritud, et **peamine põhjus, miks abi ei vajata, on välismaal olemine, sh seal töötamine või õppimine**, aga oli ka lapsehoolduspuhkusel olijaid⁶² ja neid, kes olid õppimist või töötamist alustamas või alustanud, aga töötamise registris märke selle kohta puudus. Intervjuueeritute seas oli ka neid, kes on niisama teadlikult aja maha võtnud.

See, kuidas juhtumikorraldajad noorte abist keeldumist tõlgendavad ja sellele reageerivad, on erinev, nagu ka noorte reageerimine toe pakkumisele. Nimelt leidis enamik intervjuueeritud juhtumikorraldajatest, et üldjuhul ei ole abi mittevajanud noored negatiivselt reageerinud ega pahaseks saanud. Mitu intervjuueeritud märkis, et noored isegi lubasid asjaolude muutumise korral ise ühendust võtta. Samas just NGTS-i katkestanud KOV-ide intervjuudes tõsteti esile noorte negatiivsed reaktsioonid, mida KOV-ide esindajad ise on pidanud üheks katkestamise põhjuseks.

Nii intervjuudes kui ka fookusgrupi intervjuudes pidasid juhtumikorraldajad ja teised noortega tegelejad tähtsaks tunnetust ning kogemust, et **tihti vajab abi ka noor, kes (esialgu) ütleb, et ei vaja**. Seetõttu ei tasu kõiki ei-öelnuid nimekirjast kohe kõrvale heita (vt ka ptk 5.3.4). Abist keeldunutele pakutakse tuge aga peamiselt neil juhtudel, kui noor on nimekirjas mitmendat korda. Nimekirjas olevate noorte käekäiguga kursis hoidmist peeti oluliseks, sest ühel hetkel abi mittevajaja (ehk põhjendatult sel ajal ei-ütleva) võib seda mingil muul ajal vajada.

„Aga tänapäeval see noorte värk on ka selline, et ta hetkel võib-olla saab imehästi hakkama, aga poole aasta pärast ta võib olla juba abivajaja, et saab seal töökoht otsa või mis iganes, et siis see meeldetuletav kiri on ikkagi hea saata ju, kui ta nimekirjas on. Mina olen seda küll praktiseerinud, et see, kes nüüd päris ärritunud on ja pahane, et mis te mind tülitate oma nõmedate kirjadega, ega siis selliseid on ju ka, et siis ma need olen eemaldanud, et ei soovi enam andmete töötlemist ja saab hakkama. Ega üldjuhul ma ikka tuletan meelde ja üldjuhul nad on ikka heatahtlikud, et see on tore, ollakse mõistvad ja heatahtlikult valmis vestlema.“
(juhtumikorraldaja, suur KOV)

---

⁶² Nimekirja alla 1,5-aastaste laste lapsehoolduspuhkusel olevaid vanemaid ei lisata.

Paar intervjuueeritut nimetasid, et abi tasub pakkuda ka välismaal olijatele. Nende kogemuses on ka mõned välismaal olevad noored olnud huvitatud juba enne Eestisse tagasitulekut edasise plaanimisest, seejuures on nad soovinud juhendamist, kuidas alustada ettevõtlusega. Seega on oluline ka abist keeldunute või otseselt NGTS-i sihtrühmas hetkel mitte olijate toetamine.

Toetamine

Üldjuhul mainiti intervjuudes, et tuge pakutakse kõigepealt neile, kes märkisid abivajaduseks „jah“. Kui nende toetamisest jääb ressursse üle, võetakse võimalusel ühendust ja pakutakse tuge neile, kes ei avanud või ei täitnud küsimustikku. Harvem võetakse ühendust ja pakutakse tuge neile, kes märkisid, et ei vaja abi.

Pärast seda, kui noor on märkinud abivajaduse või tema abivajadus on selgunud muul moel, toimub tavaliselt noore huvide, soovide ja vajaduste kaardistamine. Selleks **pakutakse talle erinevaid võimalusi edasi suhelda noore eelistuste kohaselt**. Kuigi intervjuueeritud soovisid ise pigem silmast silma suhtlust, tõdeti, et noored võivad eelistada teisi viise, nt sotsiaalmeediat või telefoni, ning ka geograafiline kaugus ei pruugi alati toetada näost näkku kohtumist. Üks intervjuueeritu tõi ka näite sellest, kuidas ta muutis eriolukorra ajal noorte kaardistamise viisi.

„/.../ma olen noortele alati välja pakkunud kõik võimalikud variandid, mis mulle sobivad. Mille hulgast siis nemad saavad valida selle, mis neile sobib. Silmast silma kohtumise pakkusin välja, telefonitsi, siis Skype ja Messenger, kuna mul oli nagu Facebookis tehtud eraldi konto selle jaoks, et just nende juhtumitega tegeleda.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

„Esimeses seires tihti tuli ikkagi see „Mul ei ole aega kuskile kohale tulla“. Meie valla territoorium on ka üsna selline hajaasustatud ehk siis neil ongi üsna keeruline tulla kuskile kohale, kui ei ole just oma transporti.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

„Tavaliselt nagu enne seda nii-öelda eriolukorda ma alati pakkusin kohtumise aja välja kohe, kus me saime siis täpsemalt olukorda kaardistada, rääkida kõigest, mis ta elus toimub, alates sellest, kuidas ta majanduslik olukord on, lõpetades sellega, kas tal on sõpru, kes teda toetavad ja nii edasi. Et nüüd ma olen lihtsalt selle teinud ümber kirjalikuks vormiks, kus nad saavad ise täita sellise väikse olukorra kaardistamise küsimustiku ja saadavad selle mulle tagasi ja siis ma helistan neile ja suhtleme siis telefoni teel edasi.“ (juhtumikorraldaja, suur KOV)

Intervjuueeritud mainisid ka STAR-i kaudu noorte tausta kohta info otsimist, et potentsiaalsete probleemidega paremini kursis olla.

Intervjuueeritud leidsid, et kuigi tihti on nende kui abistajate esimene eelistus, eriti noorte ja madalama haridusega noorte puhul, **suunata noori edasi õppima**, et parandada nende tööväljavaateid, soovib sihtrühm ise tavaliselt leida elatise teenimiseks sobiva töökoha. Ka STAR-i

andmed kinnitavad, et enamik abivajadusega noori (64%) vajab abi töö- või praktikakoha leidmisel, 46% haridustee jätkamisel ning 18% ebasoodsast olukorrast väljumisel (vt joonis 13). Näiteks üks noor ütles intervjuus, et on mõelnud õpingute lõpetamisele, kuid raha teenimiseks tuleb kõigepealt tööle minna. Samas toodi esile, et seoses COVID19 tõttu tekkinud olukorraga muutus noorte seas populaarsemaks ka edasiõppimine.

Ühtlasi **peeti keerulisemaks ülesandeks leida noorele sobiv ja vastuvõetav töökoht** kui õppimisvõimalus (keskkool, kutsekool, koolitused). Töökohta leidmine on keeruline peamiselt seetõttu, et vähe oskusi ja haridust nõudva töö eest makstav tasu ei vasta noorte ootustele. Eriti keskustest eemal asuvates KOV-ides raskendab töökohta leidmist üldine vähene tööpakkumine. Üks intervjuueeritu (katkestanud KOV-ist) tõi välja, et mitu nendega ühendust võtnud noort eeldasid, et NGTS-i raames pakutaksegi neile kohe tööd.

Pärast noorte vajaduste ja soovide kaardistamist **suunatakse noored vajaduse korral spetsiifilisemate teenuste või teenuseosutajate juurde**, et noor kiiremini seatud eesmärkideni jõuaks. Peamiselt saadetakse noored edasi töötukassasse (erinevaid teenused, nt karjäärinõustaja), aga ka Tugilasse ja muude valdkonnas tegutsejate juurde, sõltuvalt konkreetsest KOV-ist (vt täpsemalt ptk 6.1). Juhul, kui tuleb välja, et noor elab tegelikult teises KOV-is, suunatakse ta tegeliku elukoha KOV-i sobiva ametniku (sotsiaal- või noorsootöötaja) juurde. Juhul, kui kaardistamise tulemusel selgub, et noore aitamiseks tuleb ka tema lähedasi toetada, suurendatakse vajadusel koostöös teiste spetsialistidega toetatavate ringi.

Samamoodi toetatakse ka neid noori, kes küll nimekirjas pole, aga pöörduvad ise KOV-i poole. Mõni intervjuueeritu nägi ennast ka noore jaoks loodava tugi- või koostöövõrgustiku osana – teavitada eri pooli noore olukorrast, et teha koostööd ja leida parimad viisid noort toetada. Selline koostöö vähendab noore jäämist süsteemist väljapoole ning tagasilangemist algsesse olukorda.

Peale koostööpartnerite juurde suunamise **toetatakse noori ka üldisemalt sobiva haridus- või töövõimaluse leidmisel**. Noortega jagatakse infot huvipakkuvate koolituste, kursuste, edasiõppimise võimaluste, karjäärimeesside, töökuulutuste jms kohta. Lisaks on aidatud nt CV-d kirjutada: juhendatud noort, kuidas vormistada, mida sinna kirja panna ja aidatud CV-d portaalidesse üles panna. Nimetati ka noore toetamist elukoha probleemide lahendamisel ja laste olemasolul lasteaiakohtade otsimisel. Intervjuude kohaselt on tutvustatud ka toimetulekutoetuse ja muude toetuste võimalusi. Oli neid intervjuueerituid, kes ei süvene nt ajapuuduse või vähese NEET-noorte kui sihtrühma tundmise tõttu iga noore probleemidesse väga põhjalikult ja näevad ennast laias laastus pigem edasisuunajana. Kuid on neidki, kes leiavad, et on noori, kellel tuleb rohkem nn kätt hoida, ning lähevad vajaduse korral noortega kooli, töö juurde ja mujale, nt koostööpartneri juurde kohale, et noor saaks asjad korda.

„Teeme koos näiteks CV-sid ja siis ma juba saadan talle neid näiteks tööpakkumisi, aga nad otsivad ka ise, et kuhu nad siis saavad kandideerida. Aga no keerulisemate lugudega ja õppimiste puhul on see, et kui me nagu leiame selle, mida ta tahaks õppima minna, siis ma alati pakun, kui ta nagu kahtleb, siis ma pakun võimalust minna seda vaatama, eelmine aasta käisime näiteks paari noorega realselt neid koole vaatamas.“ (juhtumikorraldaja, väike KOV)

Intervjueeritud rõhutasid, et kogu toetusprotsess oleneb palju noorest ning et keerulisem on abistada vaimse tervise probleemidega ja sõltuvusprobleemidega noori, aga ka nt vanglast vabanenuid ja üksikvanemaid. Üks intervjueeritu nimetas, et ka neid noori on mõnevõrra keerulisem toetada, kes on juba korra seires olnud, kuid jätvad midagi pooleli, ebaõnnestuvad või tulevad uuesti seiresse. Seejuures leiti, et mõningates olukordades, nt sõltuvuste ja vaimse tervisega seotud probleemide korral, ei osata või ei suudeta noort piisavalt motiveerida abi otsima või tekib muid tõrkeid (vt pikemalt lisa 5). Leiti, et keerulisemate juhtumitega tuleb anda noorele aega ja liikuda edasi samm-sammult, alustades nt töövõime hindamise tegemisest, huviharidusse suunamisest vms.

Samuti tunnistasid intervjueeritud enda piire, nt et on vaja kannatust ja oskust kõrvaltvaataja pilk säilitada ja lasta noorel ise oma tee leida, mitte liiga tugevalt sekkuda. Üks intervjueeritu katkestanud KOV-ist ütles, et ta ei ole alati leidnud või osanud soovitada noorele sobivaid või vajalikke koolitusi. Mõned intervjueeritud olid veendunud, et noorele (sobivat) tööd ongi nende KOV-is keeruline leida. Läbiv suhtumine intervjuudes oli siiski, et „kui on soov, jõutakse kõigini“. Üks intervjueeritu rõhutas, et oluline on noorte suhtumise ja käitumise muutust suunata ja esile kutsuda, mitte vaid abi ja tuge pakkuda. Kui piirduda vaid abi andmisega, kukub noor olukorra muutudes kiiresti endisse olukorda tagasi.

Nagu näha, siis see, kui palju ja kuidas üht noort tuleb toetada, on väga erinev. Intervjueeritute kogemuse järgi on neid noori, kes teatavad juba esimese meili või telefonisõnumi peale: „Aitäh, abi ei ole vaja, hakkasin asjaga ise tegelema.“ Aga on ka neid, keda tuleb keelitada kohtuma ja asju ette võtma, pidevalt n-ö tagant torkida, ning neid, kelle toetamise protsess kujuneb pikaks, sest tuleb lahendada mitmeid kuhjunud probleeme.

Järetegevused

Paljud intervjueeritud ütlesid, et nad toetavad (nagu on kirjas ka juhtumikorralduse juhendis) noori edasi pärast tööle, kooli või teiste koostööpartnerite juurde suunamist – hoiavad silma peal, säilitavad ülevaate noore käekäigust ja küsivad teatud aja pärast üle, kuidas noorel läheb (vt ka ptk 5.3.1). Üks intervjueeritu sõnastas selle kui „ühe ukse teenuse“ pakkumise: noor saab vastused kõigile oma küsimustele ja kõikvõimaliku toe ühest kohast. Oli üksikuid intervjueeritud, kes ütlesid, et pärast mujale, nt töötukassase suunamist, ei ole nad noortega ühendust võtnud. Üks suurema KOV-i juhtumikorraldaja ütles, et üldjuhul ta usaldab koostööpartnereid ja nende professionaalsust ega uuri kõigilt noortelt nende käekäigu kohta pärast suunamist.

„See [kas suunamise järel kontakteerutakse noorega edasi või mitte] sõltub noorest: kui ta tahab, et ma hoian temaga rohkem ühendust, siis ma kindlasti teen seda, proovin talle helistada kas kord nädalas või kord kahe nädala jooksul.“
(juhtumikorraldaja, suur KOV)

Järetegevused on olulised ka seetõttu, et toetatud noored ei pruugi olla võimelised püsivalt töökohta hoidma või kooli jääma ehk oma saavutatut hoidma. Ette on tulnud olukordi, kus abistamise protsess ei lõppe edukalt, nt on noorele töö otsitud, kuid too ei ole sinna ilmunud ega ole seejärel reageerinud juhtumikorraldaja kontaktivõtule. Siiski on palju positiivseid juhtumeid. Heaks näiteks

peeti juhtumeid, kus noor suunati ettevõtlusteemalisele koolitusele või nõustamisele ning seejärel alustas ta oma ettevõtlusega. Positiivsena nähti sedagi, kui alguses tööle minna sooviv noor jõudis protsessi käigus arusaamisele, et parema töökoha saamiseks peaks kõigepealt edasi õppima, misjärel ta läkski kooli.

Tehtava dokumenteerimine

Tähelepanuväärne on asjaolu, et kvantitatiivanalüüsi kinnitavalt näitasid intervjuud, et juhtumikorraldajad ei dokumenteeri üldjuhul noortega tehtavat või teevad seda ebasüsteemselt (vt ka ptk 4.2). Lihtmenetlusi on edastatud STAR-i andmete kohaselt märgitud suhteliselt vähe ja juhtumiplaan ei ole üldse, samas kui intervjuude kohaselt on noori toetatud, sh komplekssete probleemidega, mil juhtumiplaan võib noore abistamist enam toetada. Alati ei ole märgitud, kas ja kuidas noort toetati või kui pikalt menetlus kestis (vt põhjalikumalt tabel 1). Eelnev raskendab NGTS-i raames tehtavast ülevaate saamist. Tehtava dokumenteerimine võiks toetada ka juhtumikorraldajat noore toetamise protsessis, kuid see eeldab järjepidevat ühtsetel alustel STAR-i täitmist ning rohkemate andmete sisestamise võimalust. Mõnes KOV-is kasutatakse tehtu jäädvustamiseks Tugilate kasutatavat Logiraamatut, mis on juhtumikorraldajale hea tugi nii noore aitamiseks kui ka tehtu analüüsimiseks.

Kokkuvõttes oleneb NGTS-i kaudu noorte toetamise protsess 1) juhtumikorraldajast ja KOV-i suhtumisest sihtgrupi toetamise ja tööhõive arendamise, sh KOV-is loodud koostöövõrgustikust, ning 2) noorest – kui avatud ollakse koostööle juhtumikorraldajaga ning noore probleemide ulatusest ja tõsidusest. Tihti ei takista juhtumikorraldajaid noorte esialgu öeldud „ei“ ning pärast abivajadust tunnistanud noorte abistamist pöördutakse tagasi ka nende juurde, kes oma abivajadust ei ole tunnistanud. Noorte abistamise protsessi pikkus ja keerukus oleneb väga palju ka noorest, alates sellest, et piirduakse ühe kontaktivõtuga, sest noor ütleb, et „aitäh meelde tuletamast, võtan ennast kätte“, kuni juhtumiteni, kus (vähem) edukalt tegeletakse noorega kuid või veel kauem.

Märkimist väärib ka asjaolu, et juhtumikorraldajad eelistavad noori suunata edasi õppima, arvestades nii tuleviku väljavaateid kui ka oleviku võimalusi, noored ise aga eelistavad raha saamiseks ja igapäevaste kulutuste katmiseks tööle minna. Kõige raskem on abistada põhihariduseta noori, kuna põhihariduse puudumine seab piirangud haridustee jätkamiseks ning takistab leidmast noore jaoks vastuvõetavat tööd. Seetõttu on nii ennetustegevusena kui ka noori toetama asudes vajalik noortele rõhutada, et ilma põhihariduseta on neil väga vähe (töö)võimalusi.

5.3.3. Hinnang IT-lahendusele

NGTS-i tehniline lahendus toimib eraldiseisva moodulina sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris ehk STAR-i infosüsteemis ja on integreeritud STAR-i muu funktsionaalsusega, nt juhtumiplaanid, menetlused. STAR-i infosüsteem kajastab IT-lahenduse abil tekitatud nimekirja potentsiaalsetest abivajajatest ja võimaldab vähemasti osaliselt märkida üles noorega tehtava.⁶³

---

⁶³ Sotsiaalministeerium. (2018). „Noortegarantii tugisüsteem (NGTS). Koolitusmaterjal KOV-i töötajale“.

Intervjuude põhjal on STAR-i kasutajate hinnangud NGTS-i tehnilise toimimise kohta mitmesugused: mõnigi intervjuueeritu tõdes, et on aastatega harjunud süsteemi kasutama ja on leppinud ka selle eripäradega, sh teatud funktsionaalsuse puudumisega, teatud tööloikudes korduste või topelttöö tegemisega ning kohatise ebamugava kasutuskogemusega (vt täpsemalt allpool). Mõned intervjuueeritud kiitsid süsteemi hoolimata puudustest, mida nad süsteemis ise olid kogenud – ennekõike võrrelduna teiste riikide sarnaste süsteemidega või STAR-iga üldiselt. Üldpildis nähakse süsteemis suurt potentsiaali, lihtsustamaks sihtrühmaga eesmärgipäraselt töötamist.

NGTS-i tehnilise lahendusega seoses nimetati kaks peamist kitsaskohta:

1. teistest riiklikest registritest STAR-i tulevate andmete, kuid ennekõike noorte kontaktandmete ja töö- ning õpistaatuse kvaliteet.
2. süsteemi üldine kasutusmugavus ja kasutajasõbralikkus, sh juhtumikorraldaja tööd lihtsustavate ja tõhustavate (lisa)funktsioonide puudus (vt täpsemalt allpool).

STAR-i infosüsteem saab kaks korda aastas toimuvate andmepäringute kaudu potentsiaalsete abivajavate noorte andmed erinevatest riiklikest registritest, sh Eesti rahvastikuregister (RR), Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS), töötamise register (TÖR) jt (vt ptk 3). Samas on just registriandmete puudulik kvaliteet, ennekõike noorte **kontaktandmed** ning noore **töö- või õpistaatus**, murekoht, mida väljendatakse paljudes intervjuudes.

Registrite ja nende andmetega esineb kolm põhilist probleemkohta. Esmalt näitab analüüs, et tegelikke potentsiaalseid **abivajajaid võib olla rohkem, kui neid nimekirjas kajastub**, kuna noored võivad TÖR-is olla ka mitu kuud peale töösuhte lõppu, mis takistab neid jõudmast nimekirja (andmestiku 3 puhul 20% nendest kuudest, kui noored on TÖR-i registris, pole nad palka saanud). Teiseks toodi intervjuudes välja, et **juhtumikorraldajatele NGTS-i kaudu nähtav noore töö- või õpistaatus** (vastavalt TÖR-i ja EHIS-e andmed) **on sageli aegunud**, kuna NGTS-i ei jõua informatsioon piisavalt kiiresti just noore muutunud staatuse kohta. Näiteks, kas ta on läinud tööle, lapsepuhkusele, ajateenistusse või õppima. Just EHIS-ega seotult nimetati intervjuudes korduvalt, et näiteks juhul, kui noor läheb vahetusõpilaseks välismaale või vahetab kooli, jõuab süsteemis ta juhtumikorraldajani kui NEET-olukorras olev noor. Teisisõnu nähakse suurt vajadust selle järele, et informatsioon noore kohta jõuaks ka NGTS-i juhtumikorraldajani nn reaajas, mitte viivitusega. Viimane probleem sõltub aga ka sellest, kui kiirelt pärast nimekirja saamist noortega ühendust võetakse. Kolmandaks on **puudulikud või täiesti puudu kontaktandmed**, mille kaudu juhtumikorraldajal on noorega võimalik ühendust võtta (need andmed pärinevad rahvastikuregistrist ega ole otseselt STAR-i puudus). Sageli on süsteemis vale telefoninumber või e-posti aadress (või esineb ainult füüsiline aadress), aga ka näiteks vale või aegunud sissekirjutus (nt noor elab välismaal, aga sissekirjutus on ikka veel Eestis).

Nimetatud probleemkohad on kaasa toonud olukorra, kus osa **noortega on keeruline ühendust saada** (intervjuude põhjal varieerub selle probleemkoha olulisus sõltuvalt omavalitsusest). Juhul kui ühendust saadakse, on osal juhtudel noor häiritud, kuna temaga võetakse ühendust aegunud informatsiooni ja vanade andmete põhjal (näiteks süsteem näitab vananenud informatsiooni, et noor ei tööta ega õpi, kuid tegelikult on ta juba tööl või koolis). Teisisõnu on neil juhtudel äärmiselt oluline sõbralik ja viisakas selgitamine, millisel põhjusel noor on (eksklikult) nimekirja sattunud. Intervjuude põhjal on sellised olukorrad üks frustratsiooniallikaid ka juhtumikorraldajatele endile ning võivad paari juhtumikorraldaja sõnutsi tuua kaasa selle, et noore suhtumine või hoiak NGTS-i või

omavalitsuse kohta muutub negatiivsemaks. Andmete halb kvaliteet on ka üks põhjustest, miks mõned KOV-id NGTS-i rakendamise on katkestanud või ei rakenda seda regulaarselt ja ettenähtult (vt ptk 7.1).

„Noortel tekib lihtsalt segadus, et miks mina sinna nimekirja sattusin, või nagu üks ütles mul, et isver, ma võtsin nädal aega puhkust kahe töökoha vahel. Et nad natukene ehmatavad lihtsalt. Aga siis ma selgitan, ei ole nagu hullu midagi.”
(juhtumikorraldaja)

Lisaks esineb süsteemis ka tehnilisi puudujääke ning osa intervjueeritavaid väljendas soovi täiendada süsteemi funktsionaalsust. Ennekõike puudutab see süsteemi üldist **kasutajamugavust ja -sõbralikkust**, mille puhul on **hinnangud enamasti kas neutraalsed või mõnevõrra kriitilised**. Läbini positiivseid kommentaare süsteemi kohta (peale ühe erandi) intervjuudes üldjuhul ei väljendatud. Mitmel korral jäädi kasutajasõbralikkuse suhtes pigem üldsõnaliseks, st tunnetatakse, et lahenduse juures on puudusi ja selle kasutamine pole mugav, ning nähakse selget vajadust STAR-i nüüdisajastamise järele, aga ei osata ka täpsustada, millistes osades.

Teistel juhtudel **nimetati ka konkreetsemaid situatsioone ja juhtumeid, mis arendamist vajavad**. Näiteks 1) olukorrad, kus sageli tuleb teha topeltliigutusi või lisatööd (nt märkuste või nn linnukeste-märgete lisamiseks tuleb avada iga kontakt eraldi; lihtsamaid asju võiks saada märgistada või kommenteerida ka üldises koondvaates, näiteks läbihelistamisel märkuste lisamiseks), 2) olukord, kus praeguses koondvaates on liiga palju isikuid koos ühel lehel ja seetõttu on kiire pildi ja informatsiooni saamine raskendatud (koondvaate juures võiks olla ka filtersüsteem eri tunnuste põhjal koondvaate tegemiseks, mis näitaks kohe ära näiteks ainult abivajajate kontaktid vmt; praeguseks on see lahendus juba toimiv ja olemas), või 3) olukord, kus juhtumikorraldajal pole informatsiooni selle kohta, kui paljud väljasaadetud e-kirjad tegelikult adressaadini jõuavad (ehk kui paljudel juhtudel ja kelle puhul toimub kirjade nn *bounce-back* ehk kelleni tuleb püüda jõuda teiste kanalite kaudu, selmet saata uusi e-kirju).

Samuti kritiseeritakse asjaolu, kus mõne varasema seire käigus noore kohta märgitud informatsioon läheb uues seires kaduma, mistõttu tuleb informatsioon sama noore kohta uuesti ümber kirjutada (alles jääb vaid info, kas noor vajab abi või ei). Nimetatud probleemkoha põhjus on ennekõike andmekaitse regulatsioonid, mis ei luba sellist informatsiooni noore kohta andmebaasides säilitada.

Lisa- ja soovettepanekute juures toodi veel välja, et märkmete-märkuste lisamine võiks olla senisest palju süsteemsem, läbimõeldum ja loogilisemalt struktureeritud (näiteks võimalus lisada märkeid eri ühenduse võtmiste või nende kanalite kohta, sh sotsiaalmeedia ja helistamine peale e-posti või klassikalise paberkirja). Sellega seonduvalt soovitakse ka SMS-i saata otse süsteemi kaudu (praegu teevad seda mõned juhtumikorraldajad enda telefoniga; vt ka ptk 4.3 ja 5.2).

Enamiku neist eelnimetatud funktsioonidest on SoM arendajatelt kas tellinud või tellinud ning planeerinud juba süsteemi lansseerimise ajaks, kuid neid pole veel korrektselt tööle saadud (nt SMS-i saatmise võimalus). Intervjueeritud soovivad aga veel, et oleks võimalus märgistada, kas noor õpib välismaal. Lisaks märgistada eraldi tunnusega ta juhtudel, kui noor annab teada, et soovib või võib vajada abi või kontaktivõtmist alles mõne aja pärast (nt aasta või paari pärast), ning selle info põhjal

hiljem kontakte ka kategoriseerida ja sortida. Praegu pannakse selline informatsioon osade poolt kirja vabatekstina (aeg-ajalt ka teise elukoha aadressirea peale), kuid selle teabe hilisem arvessevõtt nõuab korduvat üksikkontaktide (üle)lugemist, mis on aeganõudev protsess.

Peale selle soovitakse lisainformatsiooni noore kohta teistest registritest (näiteks juhul, kui tegemist on näiteks õigusrikkujaga, erivajadusega noorega või ka lapseotel naisega, kelle kohta võiks mõnede intervjueritute hinnangul olla üldine märge, mis võimaldaks juba eos personaliseeritumat lähenemist).⁶⁴ Samuti tõsteti paaris intervjuus esile vajadus parendada andmekvaliteeti ja neid tunnuseid, mis võimaldavad kindlamalt tuvastada noore haridustaseme ning õppe- ja suhtluskeele (see võimaldab paremini luua esmakontakti, st millises keeles suhtlust alustada; vt ka ptk 5.2.).

„Tähendab, seal on see hariduse osa, kui nüüd meie näeme, et on lõpetatud ja lõpetamata see. /.../ Praegu ma küsin noore käest, mida tähendab, et tal on lõpetatud nii kutseharidus kui ka katkestatud kutseharidus. /.../ Ma küsingi noore käest, kelleks sa oled õppinud, millise eriala katkestasid, millal sa õppisid, millal sa katkestasid, et nad ei oska seda asja nipsust öelda, kui ma küsin kohe. /.../ kui samas näitab, et näiteks tal põhiharidus on katkestatud, samas on gümnaasium lõpetatud, et nagu ebakõlad on sees.“ (juhtumikorraldaja)

„Täpselt samuti on keeleõpe hästi segadust tekitav. Et ühel noorel on kõrgharidus ja keeleõpe [läbivalt on tõenäoliselt mõeldud õppekeelt] on venekeelne, /.../, meil Eestis on nii kesk- kui kõrgharidus eestikeelne. Et jällegi nagu ebakõlad sees. /.../ Et kui see noor on ikka õppinud esimesed üheksa aastat venekeelses õppes, siis võikski see keeleõpe näidata seda, et see esmane keel on tal vene keel, /.../ meil on hästi palju noori, kelle ees- ja perekonnanimi on ka venekeelsed. Võiks eeldada, et tegemist vene noorega. Aga tegelikult on puhas eestlane või vastupidi ja üsna keeruline on saata sellistele noortele kirja, kui ma loen, et tal on täiesti vene ees- ja perekonnanimi, aga õppekeeleks näitab eesti keele ja siis ongi see, mis keeles ma talle selle kirja saadaksin, et ta ei tunneks ennast solvatuna võib-olla.“ (juhtumikorraldaja)

Üldjuhul tõdevad intervjueritud, et NGTS on (veel alles käimaminev) süsteem ja lahendus, mida aja jooksul lähtuvalt (eelkõige) partneromavalitsuste antavast tagasisidest edasi arendatakse. Seetõttu ollakse ka leplikumad tehniliste probleemkohtade asjus – mitu asjaolu süsteemi juures küll häirivad ning on ebamugavad, nagu näiteks pole seda eriti mugav kasutada, see on aeglane, ebatõhus ja on palju lisatööd. Nendega ollakse aga juba harjunud, saadakse hakkama ning neist hoolimata tegutsetakse edasi. Oluline on märkida, et ükski intervjueritute ei soovinud süsteemi täielikku lõpetamist, sellest loobumist või selle fundamentaalset ümbertegemist.

Probleemkoht on ka mitmel korral intervjuudes väljendatud tõdemus ja kohati pessimistlik nägemus, et pole lootust STAR-i kiirele paranemisele või edasiarendamisele. Kuigi erinevat tagasisidet

---

⁶⁴ Sellise info säilitamist või lisamist takistavad aga andmekaitsepiirangud.

probleemide ja võimalike arenduste asjus, nagu ka eelnimetatud täiendus- ja soovettepanekud, on aastate jooksul korduvalt Sotsiaalministeeriumile ja tema kaudu STAR-i arendavale SKA-le edastatud, siis intervjueeritute sõnul on need seni lahendamata. Sotsiaalministeerium on intervjuudes ja uuringu raames toimunud kohtumistel andnud teada, et olulisemad muudatusvajadused on heaks kinnitatud ja kui SKA leiab arenduspartneri, asutakse tehtud ettepanekuid tähtsuse järjekorras teostama.

Samuti joonistub välja, et kõigilt NGTS-i rakendajatelt tagasisidet otseselt ei küsita ning vähemalt osal intervjueeritutel puudub ülevaade või teadmised sellest, kas ja milliseid ettepanekuid on erinevad osalised süsteemi edasiarendamiseks (ministeeriumile ja SKA-le) juba edastanud, millised neist on süsteemi edasiarenduse tööplaani võetud ja/või millal on oodata parandusi. Seega on see mure, millele peab tulevikus paremat lahendust otsima, sh juhtumikorraldajate ootuste juhtimise võtmes.

Eelnevast hoolimata näitab uuring, et **NGTS-i raames välja töötatud IT-lahendus aitab tuvastada potentsiaalselt abivajavad noored ning lihtsustab kontaktandmete abil noortega kontakteerumist ja tegeliku abivajaduse tuvastamist**. Küll aga näitasid enamik STAR-iga kokkupuutunudega tehtud intervjuud ning STAR-i andmete kvantitatiivne analüüs, et noorte toetamise töö jäädvustamiseks ega juhtumikorraldajate tehtust ülevaate saamiseks ei ole STAR-i NGTS-i moodul vähemalt praegu kõige asjakohasem. Kogu süsteemist ja selle mõjust parema ülevaate saamiseks oleks seega mõistlik kaaluda STAR-i NGTS-i mooduli täiendamist, sh lahtriga, kuhu saab kirja panna ka sisult nn ühekordse tegevuse. Näiteks need juhud, kus on küll noorega korra suheldud, kohtunud ja/või edasi suunatud ehk mis ei kvalifitseeru täielikult pikaajalise menetlusena, kuid mis pole ka tavapärane, ühe kirja saatmine.

Peale süsteemi enda on probleeme ka sellega, kuidas juhtumikorraldajad STAR-i kasutavad. Analüüs näitab, et juhtumikorraldajate seas pole ühtset arusaama, miks ja kuidas noortega tehtavat STAR-is kajastama peaks. Eelnevalt mainitu järgi (vt nt tabel 1, ptk 5.2 ja käesoleva alaptk eelmised peatükid) ei algatata alati noort toetades menetlust, ei kajastata kontakteerumisi ega noorega tehtavat. Kui juhtumikorraldajad ei mõista tehtava STAR-is kajastamise vajadust ja STAR-i (üleüldine) kasutamine on erinev, ei pruugi NGTS-i raames noorte toetamise ega noortega tehtava analüüsi kvaliteet kasvada isegi olukorras, kus luuakse kirjeldatud võimalused tehtava (mugavaks) kajastamiseks.

5.3.4. Hinnang juhtumikorraldusele

Juhtumikorralduse edukus sõltub ennekõike kahest asjaolust: nii juhtumikorraldaja individuaalsest valmisolekust juhtumikorralduseks, st tema isikuomadused, motivatsioon ning kvalifikatsioon, kui ka juhtumikorralduse üldisest metoodikast ehk sisulisest tööst ja tegevustest noortega.

Juhtumikorraldaja isikuga seotud omadused ja pädevused

Juhtumikorraldaja isikuga seotud omaduste ja pädevuste puhul ilmneb intervjuudest kolm peamist tegurit, mida peetakse hädavajalikuks, et NGTS-i edukalt rakendada. Nendeks on juhtumikorraldaja 1) üldine avatud ja enesekindel hoiak ning oskus kuulata, 2) oskus motiveerida ja nõustada, ning 3) võimekus luua ja säilitada noorega usalduslik suhe. Teatud mõttes võib neid pidada ka juhtumikorralduse sekkumise erinevateks ja omavahel seotud etappideks, kuna ühe puudusel ei saa (edukalt) toimida teised.

Oskust aktiivselt kuulata ning noorega seotud muresid või probleemkohti asjakohaselt tuvastada peeti oluliseks, kuna sellest saab alguse kogu edasine suhe noorega. Tuvastamiseks noore abivajadust ning pakkumaks seeläbi sisukat ja kvaliteetset nõustamist on vaja saada noorelt ka kvaliteetset informatsiooni tema olukorra kohta. Samuti on vajalikud meetodilised inimeste intervjuerimise oskused, aga ka (enese)kindlus, et osatakse ja teatakse erinevaid lahendusi noore probleemidele. Teisisõnu tagavad need oskused noore tugevuste ja nõrkuste leidmise ning selle, et kaardistusele tuginedes on võimalik koostada edasine kava, et noort toetada.

Oskus motiveerida puudutab ennekõike juhtumikorraldaja võimekust ennast selgeks teha ja noorele tema abivajadust põhjendada. Näiteks juhtudel, kui noorel ei ole veel endal tekkinud arusaama, et ta abi vajab ja/või kui ta pole ise juhtumikorraldaja või mõne teise nõustaja poole pöördunud (vaid väga vähesed noored pöörduvad ise), siis on teda ka keeruline kõnetada (kuna ilma aru saamata abi vajaminekust ei toimi edukalt ka sekkumise protsess). Mitmes intervjuus hinnati just **esmase usaldusliku kontakti loomise, motiveerimise ja abi pakkumise oskust äärmiselt oluliseks**, kuna sellest sõltub see, kas noor nõustub teenuses osalema või mitte.

Rõhutati, et paljudel juhtudel ütleb noor esmase abipakkumise peale ei. **Omaette oskus on tunnetada, kas, kui palju ja kuidas tuleb juhtumikorraldajal ka peale esimese ei ütlemist noorega edasi suhelda** kui noor ise ei hinda ennast abivajajaks aga juhtumikorraldaja leiab, et noorel võiks paremini minna. Tugila ekspertki tõdes, et nende kogemuse põhjal vajavad ligikaudu pooled ei-ütlejatest siiski suuremal või vähemal määral sekkumist ja edasist abi. Sestap on oluline ka juhtumikorraldaja individuaalne oskus mõista, mis põhjustab noore ei-ütlemist – intervjuudest ilmneb, et see on suuresti individuaalne ja võib sõltuda paljudest asjaoludest.

„Kõige suurem mure tugisüsteemis täna on see, et sul on andmed, aga noored ütlevad ei, sest /.../ sa ei suuda oma ennast selgeks teha nii, et nad ütleksid jah.“
(koostööpartner)

„Aga me oleme lähtunud alati sellest, et loe alati kõik need ei põhjendused läbi, sest on ka üks selline juhus, kus ta vastab, ei vaja abi, [ja siis] et ah, ma olen nii kaelani võlgades ja kõik on jama ja elu on kihvas. Et vot kui selline ei tuleb ja sinna otsa see jutt, et siis tuleb jälle edasi mõelda, kuidas teda aidata ja kuidas kontakti saada. /.../ sinna on abivajadus täiesti selgelt ju sisse kirjutatud, et sellega tuleks kindlasti edasi tegeleda.“ (fookusgrupi intervjuu)

Oskus ja võimekus luua ning säilitada noorega usalduslik suhe on aga tähtis ennekõike seetõttu, et isegi juhul, kui noore vajadused on hästi tuvastatud ning tema (võimalikust) esialgsest keeldumisest on saanud „jah“ või „võib-olla“, on abipakkumise kõige fundamentaalsem eeltingimus omavaheline usaldus. Abi pakkumine vägisi või pealesunnitult ei toimi. Teisisõnu, kuigi eelnevad kaks etappi või tegurit on juhtumikorralduse meetodikas olulised, **sõltub suuresti just oskusest ja võimalusest luua usalduslik suhe see, kas ja kui tõhus ning edukas on sekkumine ja kui pikka aega see noort mõjutab.** Seega on teatud mõttes nimetatud kolm tegurit omavahel tugevalt seotud, ehk üht ei pruugi tekkida ilma teisteta.

Juhtumikorralduse sisuline töö

Juhtumikorralduse ehk sekkumise sisulises töös rakendatakse enim individuaalselt tööd ja nõustamist. Intervjuudes tõdetakse, et individuaalse lähenemise puhul võib märkimisväärselt erineda, kui lühikest või pikka aega töö noorega võib kesta. Keeruline on ennustada, milline on noore abivajadus ning millised asjaolud võivad töö käigus veel selguda. Sageli võib töö noorega viia ka selleni, et probleemi kesse ei peitu mitte noores endas, vaid ennekõike tema taustsüsteemis (kodune või perekondlik olukord, elukoht vms).

„Mis selle proaktiivse [lähenemise] juures on kõige keerukam? See on ajamahukas, et kui noorega juhtumit alustada, siis sa kunagi ei tea, mis seal veel võib välja tulla ja kui suur see abivajadus on. Tegelikult see nõuabki hästi suurt ressursi ja teadmisi.“ (KOV-i juhtumikorraldaja)

„Päris sageli viib asi ikkagi sellise nii-öelda peredünaamikani, et sekkumine peab [sageli] olema oluliselt suurem kui selle noore julgustamine, et ta võib olla vaja aidata välja väga keerulisest perekondlikust olukorrast või hoopis tuleb lahendada näiteks eluaseme küsimus.“ (fookusgrupi intervjuu)

Rakendatavate meetodite või tegevuste puhul tuuakse välja mitu aspekti, nagu näiteks **valmisolekut pakkuda nõustamist paindlikult** – nii suhtluskanali (peale tavapärase kanalite nagu telefon ja e-post ka näiteks Facebook vms sotsiaalmeediakanalid) kui ka suhtluskoha asjus (nt väljaspool omavalitsuse ruume).⁶⁵ Tõdetakse, et nõustamise paindlikkus tähendab mh ka seda, et noorte jaoks on vajalik pidevalt olemas olla (juhul kui nad ise helistavad või kirjutavad, sh mõnikord ka väljaspool tavapärast tööaega). See tähendab, et sageli ei pruugi olla võimalik juhtumikorralduslikku tööd planeerida meetodiliselt kuupäeva või kellaaja täpsusega, samuti ei saa alati kasutada traditsioonilist suhtluskohta või -kanalit.

„No see klienditöö võtab aega kõige rohkem minu puhul. Sest vahest nad ju tahavad suhelda ka mingil muul teemal või siis nad hakkavad kirjutama Facebookis mingil muul teemal, et see kõik võtab aega. Et kontakti võtta on kõige väiksema mahuga.“ (juhtumikorraldaja, keskmise suurusega KOV)

Juhtumikorralduse töö ehk sekkumise planeerimine sõltub paljuski ka sellest, kas tegemist on (ühe ja eraldiseisva) NGTS-iga seotud töötaja põhilise tegevusega või on NGTS-i juhtumikorraldus pigem KOV-i ametnikule antud lisaülesanne muude töökohustuste kõrval ehk palju noorte toetamiseks aega võimaldatakse. Üldjuhul olid intervjuueeritud arvamused, et kui tegemist on ühe inimese

---

⁶⁵ Suhtluskanalite ja üldisemalt kommunikatsiooni ning teavitustöö puhul peetakse oluliseks, et juhtumikorralduse meetodika kätkeks endas ka järjepidevat teavitustööd noorte hulgas NGTS-i või laiemalt nõustamisteenuste olemasolust – ennekõike juhtudeks ja teadlikkuse tekitamiseks, kui abi pole vaja kohe, vaid millalgi kaugemas tulevikus. Vt täpsemalt ptk 5.5.

täiskohaga tööga ja on rohkem aega noorte toetamisele pühenduda, siis on juhtumikorraldus ja sekkumine järjepidevam ja tõhusam, sh toimib paremini ka koostöö ja võrgustikutöö nii KOV-i sees kui ka teiste osaliste vahel.

Paaris intervjuus rõhutati, et juhtumikorraldajal peab olema ka oskus hinnata, kas konkreetse noore juhtum on rohkem seotud noorsoo- või sotsiaaltöö valdkonnaga ning selle kohaselt suunata noor n-ö öige ukseni. Kuigi hinnangud varieeruvad, ollakse üldjuhul arvamusel, et ühel juhtumikorraldajal võiks seire jooksul olla korraga töös maksimaalselt 5–15 juhtumit-noort, nimekirjas aga rohkem, 50–80 noort (valideerimisseminaris osalenute hinnang oli optimistlikum – kuni 125 noort), sealjuures arvestades, et suur osa neist noortest päringutele ei reageeri).

Juhtumikorralduse kahest võimalusest (ehk STAR-is dokumenteerimise viisist) – lihtmenetlus ja juhtumiplaan – **eelistatakse eelkõige lihtmenetlust** ning intervjuude põhjal näib see olevat ka peamine dokumenteerimise viis, kus kajastatakse juhtumikorralduse etapid, osalised jmt. Juhtumiplaan jäetakse pigem nende olukordade tarbeks, mis on väga keerulised ning vajavad mitme osalise või koostööpartneri (sh nt Tugila ja/või töötukassa) kaasamist (praktikas pole juhtumiplaani esimese nelja seire puhul kasutatud). Mõnel juhul selgitatakse juhtumimenetluse mittekasutamist ka asjaoluga, et selle algatamiseks on vajalik noore allkiri, kes ei pruugi olla valmis seda andma või kelle käest pole seda lihtne saada. Samuti kirjeldati ühes intervjuus, kuidas juhtumiplaan võib noored ära hirmutada. Üldjuhul näib valitsevat konsensus, et enamikku juhtumeid saab teha lihtmenetlusega, sh see on piisav kirjeldamiseks abivajadust ja eesmärke.

Lisanõu või -nõustamise vajadust juhtumikorraldajatele käsitleti intervjuudes vähesel määral. Kolm intervjuueeritut mainis, et lisaks koolitustele ja olemasolevatele materjalidele eraldi meetodilist tuge NGTS-i juhtumikorralduseks neil vaja ei ole (v.a tehniline tugi) ja nende hinnangul on ka õiguslik raamistik tööks olemas. Koolitusi viib Sotsiaalministeerium juhtumikorraldajatele läbi u kaks korda aastas, sh NGTS-i tehnilise ehk IT-lahenduse kasutamise osas; millega ollakse üldjoontes rahul (vt koolituste osas ka ptk 5.4.). Juhtumikorralduse juhust mainiti vaid paaris intervjuus ja seda positiivselt; paaril korral nimetati juhises olevat noorele saadetava kirja vormi või näidist, mida ka oma töös kasutatakse, koos vajalike muudatuste ja kohandustega (vt täpsemalt ptk 5.2).

Intervjuude analüüsile ja valideerimisseminarile tuginedes võiks aga hindamismeeskonna arvates juhtumikorralduse juhisele ja seal toodule senisest enam tähelepanu pöörata. Juhises on oluline tuua välja ühtsed alused STAR-i kui juhtumikorraldaja tööriista kasutamiseks ja menetluste alustamiseks. Soovitav on juhise ajakohastada lähtuvalt senisest praktikast ning täpsematest ootustest juhtumikorraldajale (nt senisest selgemalt rõhutada paindlikkust ja noorest lähtumist kohtumiste toimumisviiside ja kohtade asjus; otsustada, kui intensiivselt võtta ühendust pärast mõnda teenust või tööle-kooli minekut; kui pikk peaks olema aeg kirja ja uuesti kontakteerumise vahel vms – kohati ei pöörata paindlikkust puudutavatele asjaoludele piisavalt tähelepanu või ei mõisteta nende olulisust).

5.3.5. Juhtumi kestvus ja noorte toetamiseks kuluv aeg

NGTS-i nimekirjas olevate noorte arv sõltub omavalitsusest – suuremates võib see ulatuda tuhande või mitme tuhande nooreni, väiksemates aga kuni mõnekümne nooreni ühe seire jooksul. Siiski ei tähenda seire alguseks süsteemi nimekirjas olevate noorte arv seda, et kõikide nendega tegeletakse

sama intensiivselt või sama pika aja jooksul. Üldjuhul markeerisid intervjuueeritud, et kuigi mõnel kohalikul omavalitsusel on kartus selle ees, kust leiab töötaja aega, et kõikide (nimekirjas olevate) kontaktidega ühendust võtta ja tegeleda, on töö reaalselt abivajavate noortega enamasti märksa väiksem – erinevates seiretes on kontakt saadud STAR-i andmete järgi keskmiselt kuni 12% nimekirjas olevate noortega korduvast ühenduse võtmisest hoolimata (samas kümnes kõigis seiretes osalenud KOV-is saadi IV seires kontakt 45% nimekirjas olijatega, vt joonis 7). Neist on abi vajanud samuti vaid u 20%. Seega on aktiivsete menetluste arv juhtumikorraldajal sageli mitu korda väiksem – seire nimekirjadest moodustab abivajadusega noorte osakaal keskmiselt seirete ja KOV-ide kohta vaid 2%. Samas tõdesid mõned intervjuueeritud, et tulemuslik NGTS-i rakendamine ja noorte toetamine eeldab arvatust suuremat koormust (nt kodukülastuste tegemiseks, et kõigi nimekirjas olevate noorte abivajadust tuvastada).

Ajaliselt näib juhtumikorraldajatel koormus jaotuvat ebaühtlaselt. Kõige intensiivsem on seire esimene kuu, kuna sel perioodil püütakse enamiku nimekirjas olevate noortega esmakontakt luua, et vältida andmete vananemist. Kui STAR-is olevaid noortega kontakteerumist lihtsustavaid kirjavõhju (vt ptk 5.2.1) kohendatakse, on koormus suurem, muul juhul peeti töömahtu pigem väikseks. Juhtumikorraldaja koormust mõjutab ka see, kas selleks, et suurendada noorteni jõudmise tõenäosust, hakatakse peale kirjade saatmise neile helistama, kas püütakse nooreni jõuda lisaks muid kanaleid pidi (nt läbi sotsiaalmeedia, kogukonna) ja kas ei-vastused soovitakse üle kontrollida või mitte (vt ptk 5.3.2). Valideerimisseminaris osalenud juhtumikorraldajad hindasid oma tööjaotust u nii: kuni 40% tööajast läheb kontakteerumisele, kuni 50% noorte toetamisele ja u 10% muule formaalsusele.

Kontaktivõtmisele järgnev edasine koormus ehk aktiivsete menetluste arv (vt ptk 4) näib paljuski sõltuvat ühelt poolt kontaktivõtmisele reageerinud noorte arvust, kuid teisalt sellest, kui palju aega ning proaktiivsust juhtumikorraldaja saab või soovib ühe kontakti puhul üles näidata. Paaris intervjuus tõdetakse, et mida suuremat proaktiivsust välja näidata, seda suuremaks läheb ka juhtumikorraldaja töökoormus, kuid enamasti pole omavalitsusel väga põhjalikuks pühendumiseks võimalik inimressursse suunata. Lisaks näitasid intervjuud, et STAR ei pruugi kajastada tegelikku abistatud noorte arvu ja kontakteerumiseks-abistamiseks kuluvat aega – kõik juhtumikorraldajad ei märgi STAR-is seda, kui noortega kontakteerumisel on kasutatud süsteemiväliseid suhtlusviise, ega menetlusena juhtumeid, kus noort on abistatud vaid nt esmase vestluse ajal (vt ptk 5.2, 5.3.2). Mitu intervjuueeritud mainis ka, et kontaktivõtmisele järgnev koormus jaotub noorte reageerimise kiirusest ja abivajadusest tingituna ühtlasemalt.

Samuti **sõltub töö noorega, juhtumikorraldaja koormus ja juhtumi kestus ühe kontakti kohta omavalitsuse kontekstist ning üldisemast taustsüsteemist**, näiteks teenuste ja võimaluste kättesaadavuste ning sellest, kas noort saab kohe mõne spetsialisti juurde edasi suunata või mitte – suuremates omavalitsustes on see võimalus üldjuhul parem kui väiksemates. Kui võimalust pole, tuleb juhtumikorraldajal endal noorega rohkem tööd teha ja ajaliselt panustada. Koormus oleneb ka juhtumikorraldaja teadmiste pagasist – töömaht kasvab näiteks sõltuvalt sellest, kas vastus noore küsimustele on kohe anda või tuleb mõne spetsiifilisema küsimuse puhul informatsiooni eraldi otsima hakata.

Aktiivsete menetluste aeg varieerub intervjuude põhjal ühest kuust kuni mitme aastani (mõnedel kirjeldatud ja lihtsamatel juhtudel on menetlus kestnud ja lõpetatud ka paari tunniga),

keskmise menetlusaeg on intervjuude põhjal keskmiselt pool aastat. Paljuski sõltub (formaalne) menetlusaeg ka juhtumikorraldajast – kas menetlus lõpetatakse ära kohe peale noore tööle või õppima minemist, või hoitakse veel mõned kuud n-ö kätt pulsil ning kontakteerutakse lähtuvalt juhtumikorralduse juhiseist veel paaril korral järgnevate kuude jooksul. Kui erandid välja jätta (nt mõned paariaastased menetlused või juhud, kus noor on vahepeal eemal ning satub seejärel uuesti menetlusse), siis näib intervjuude põhjal ühe seire periood olevat piisav, et suur osa menetlusi lõpule viia (ka STAR-i andmed näitavad, et lõpetatud menetlustest on üle kuue kuu kestnud vaid vähem kui kümnendik).

Üks juhtumite menetlemise ja sellesse panustatud aja peamine probleem seisneb selles, et üldjuhul on NGTS-i rakendamine ametniku kõrvaltegevus, st see ei kuulu tema põhitööülesannete hulka. Intervjuudes tõdeti ja teadvustati väga selgelt, et sellist tööd ei ole võimalik tõhusalt või soovitud põhjalikkusega kõrvaltegevusena teha.

„[Mitusada] inimest läbi helistada, teiste tööülesannete kõrvalt on seda väga keeruline teha“, „Suhteliselt keeruline oli seda teha oma töö kõrvalt“, „Aega sellist taustatööd teha on väga vähe“, „Meil ei ole jätkunud sellist aega ja ressursse“, „Ma ei tee seda oma töö kõrvalt hästi, ma ei tee seda põhjalikult, vaid see nõuab pühendumist /.../. Selleks on tarvis aega, ressursi ja üks /.../ ei oma seda sellises mahus, et süviti minna teemaga. See vajab konkreetset inimest“, „Siin on jällegi see teema, et võiks olla kaks inimest, et siis saab tööülesanded ka ära jagada, et keegi ei jää abita“. (juhtumikorraldajad ja poliitikakujundajad, erineva suuruse, järjepidevuse ja aktiivsusega NGTS-i rakendavad KOV-id)

Ühest seisukohta omavalitsustel pole, kas juhtumikorraldaja peab olema üks eraldi isik, kes tegeleb ainult juhtumikorraldusega, või on mõistlik see töö jaotada ära osalise koormusega erinevate inimeste vahel. Teatud määral sagedam eelistus näis siiski olevat suunal, et üks eraldi isik (seda ennekõike suuremates KOV-ides).

Seega selleks, et menetlusi aktiivselt menetleda on vaja kas a) lisaressursse või b) teist paralleelset juhtumikorraldajat – asjaolud, mille jaoks omavalitsustel üldjuhul võimalusi pole. Läbivalt tõid intervjuueeritud välja, et olemasolevad töötajad on üle koormatud ja täiendavate töötajate palkamiseks pole raha. Lisaks tuli välja, et mitmel KOV-il on mõned seonduvad ametikohad täitmata kuna sobivaid inimesi ei leia, sh tulenevalt võimalike töötajate ootustest palga- ja töötingimustele. Paaris intervjuus tunnetati ka mõningast survet ministriumilt menetlustega (aktiivsemalt) tegeleda, mõnedes tõdetakse, et kohustus menetleda küll pannakse, kuid sellega ei kaasne ega eraldata omavalitsusele piisavalt raha (st ressursse, mida oleks võimalik omavalitsusel saada ilma projektitaotluse kirjutamise või rahastuse taotlemise kohustusega).

Peamised järeldused – noorte toetamine:

- NEET-staatuse ennetamine on oluline nii üldise ennetustegevusena, et noored haridustee katkedes ja töö kaotades tegevuseta ei jääks, kui ka osana abistatud noorte toetamise protsessist, et uuesti NEET-staatusesse ei satutaks.
- Sõltuvalt KOV-ist ja juhtumikorraldaja aktiivsusest on keskmiselt abi vajanud vaid 2% nimekirjas olijatest. Vaid neljas KOV-is on seirete keskmisena vajanud abi rohkem kui 7% nimekirjas olnutest. Tihti tuleb aidata ja aidatakse ka noort, kes (esialgu) ütleb, et ei vaja abi.
- Peamine põhjus, miks abi ei vajata, on välismaal olemine, sh seal töötamine või õppimine, lapsehoolduspuhkusel olemine ja peagi või hiljuti õppima või tööleminek.
- Nimekirjaga tegelemise koormus sõltub KOV-i suurusest, nimekirja tulevate noorte arvust, noortega kontakteerumise viisidest, olemasolevate kirjaühenduste kasutamisest ja juhtumikorraldaja võimalustest ning valmidusest nimekirjas olevate noorte abistamisega põhjalikult tegeleda. Juhtumikorraldaja optimaalne nimekirja pikkus on 50–125 noort, arvestades, et suur osa neist ei muutu aktiivseks juhtumiks.
- Suurim töökoormus on seire alguses, mil tuleb nimekirjas olevate noortega kiiresti kontakteeruda, et vältida andmete vananemist. Edasine koormus jaotub noorte reageerimise kiirusest ja vajatava abi erisusest tingituna ühtlasemalt.
- Noore tööle või haridusse abistamiseks vajalik koormus sõltub konkreetsest noorest, KOV-ist ja juhtumikorraldajast: teiste vajalike teenuste olemasolu, juhtumikorraldaja koostöövõrgustik ja oskused-teadmised, noore probleemide iseloom, võimalus noorega ühenduses olla ka peale tööle või õppima minekut.
- Juhtumikorraldajatele omistatakse kolme peamist omadust, mida peetakse hädavajalikuks NGTS-i edukaks rakendamiseks: 1) üldine avatud ja enesekindel hoiak ning oskus kuulata, 2) oskus motiveerida ja nõustada, ning 3) võimekus luua ja säilitada noorega usalduslik suhe.
- Motiveerimise oskusest ja abivajaduse põhjendamisest sõltub, kas noor nõustub teenust kasutama või mitte.
- Noorte toetamist ja tehtu analüüsi raskendab ebasüsteemne või puudulik tegevuste kajastamine STAR-is, STAR-i vähene kasutusmugavus ning nimekirjade kvaliteet ja nende andmete aegumine.

5.4. Rahastamine ja toimimise ressursid

NGTS-i rakendamine eeldab nii inimeste kui ka raha olemasolu, mis on intervjuudele tuginedes omavahel tihedalt seotud. Mitu intervjuueeritut ütles, et otsitakse aktiivselt võimalusi, kuidas NGTS-i rakendamiseks, sh NGTS-iga jätkamiseks ressursse leida ning tegevuste vajalikkust omavalitsuses põhjendada.

Et NGTS-i ja NEET-noorte toetamiseks suuremat eelarvet saada, soovisid paljud omavalitsused osaleda 2020. aasta suvel kohendatud **avatud taotlusvoorus**. Projektitaotlusvoorus osalemise tingimused on nii SoM-i kui ka mõne sellest räägitud intervjuueeritu hinnangul sobilikumad nüüd

väiksematele omavalitsustelegi, sest toetuse alammäära langetati ja omaosalus on 0% varasema 15% asemel.⁶⁶ Väiksematele omavalitsustele on see intervjuudele tuginedes väga oluline, kuna olemasolevate ressursside juures ei ole neil endal võimalust võtta tööle eraldi inimest. Samas selgus mõnest intervjuust, et kõigil ei ole võimekust taotluste kirjutamiseks.

Fookusgrupis osalejad arvasid, et kuna on võimalik taotleda juhtumikorraldaja palga rahastust, siis tuleks seda kindlasti teha. Vastasel juhul jääb tegevus passiivseks ja efekt saavutamata. Mõned intervjuueeritud töid välja ka avatud taotlusvooru tegevuste kombineerimise võimalust. Nimelt on 15%-lise omafinantseeringumääraga abikõlblikud ka tööpraktika juhendamistasu; rahvusvaheline tööpraktika ja sellega kaasnevad kulud; tugiisiku ja õpiabiõpetaja tööjõukulud; kutseharidus-, rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppes osalemise toetamine; mentorteenus; tööklubiteenus; sotsiaalpedagoogi teenus jt. Toetatavate teenuste kasutamine laiendab noorte toetamise võimalusi ja muudab noore toetamise protsessi mitmekülgsemaks ning sihipärasemaks.

„No praegu on siis 6. juunist avatud taotlusvoor, mis on tehtud kohalikele omavalitsustele eriti motiveerivaks /.../ taotleda raha, sest KOV-ile on 100%, et ei ole omaosalust üldse. 100% kaetakse sellest taotlusest ja tal on võimalus, siis võtta tööle juhtumikorraldaja ja juurde rahastada ka teenust, mida /.../ nähakse, et kohalikul tasandil oleks vaja. Minu arust siiski võib öelda, et riik väga toetab/.../.“ (juhtumikorraldaja)

Toetuse taotlemiseks on keskmistes ja väiksemates omavalitsustes püütud hinnata **töömahtu**, et välja selgitada, kas on vaja eraldi inimest palgata. Lähtuvalt juhtumi kestvuse peatükis (ptk 5.3.5) toodust on töökoormuse üle keeruline otsustada nimekirjade suuruse või kirjade vastuste järgi, kuna vastavad ja abivajadust tunnistavad vaid kuni 4% teavituse saanud noortest. Osa intervjuueeritud sõnas, et ainult mõne noore jaoks, kes on abivajadusest huvitatud, ei ole mõtet hakata projekti kirjutama. Toetuse taotlemiseks on üks omavalitsus näiteks võtnud ette kõikide nimekirjas olivate läbihelistamise, et hinnata tegelikku töökoormust, noorte toetamiseks vajalikke tegevusi ja taotletava toetuse suurust.

Kuna määramatus on väga suur, siis on tegeliku töömahu arvutamine väga keeruline. Kui nimekirjas on 50 noort, siis üks inimene ei ole võimeline kõigiga tegelema, kuid realselt võib abi vajada vaid paar inimest. Samas tuleb valmis olla palju suuremaks tööks. Paaris omavalitsuses leiti, et ei ole vaja täiskohaga töötajat palgata, selle asemel tuleks kaaluda ülesannete ümberjaotamist ja NGTS-i rakendamise suurema koormuse perioodi jaotamist olemasolevate inimeste vahel. Kuna keskusest eemal asuval väiksemal omavalitsusel on siiski oluline tagada noorele teenuste pakkumine kohapeal, mis aga ei ole täiskohaga töö, siis üritatakse leida lahendusi koostöös noorsootöötajatega noortekeskuses. Lahenduseks on pakutud ka ühe juhtumikorraldaja palkamist kahe omavalitsuse peale. Intervjuude analüüsile tuginedes ajutise organisatsioonivälise lisatöötaja palkamist pigem ei kaaluta tulenevalt sotsiaalvaldkonna töötajate leidmise keerukusest, teemasse sisse elamise ja

---

⁶⁶ Vabariigi Valitsuse määrus 01.06.2020. „[Töölalast konkurentsivõimet suurendavad teenused](#)“.

piirkonna võimaluste tundma õppimise ajanõudlikkusest ning ülesannete liigsest killustumisest töötajate vahel.

„Nii et alati ei ole asja taga puuduv raha, vaid mina küll ütleksin, et tuleb olemasolevate töötajate tööülesanded üle vaadata, nende ülesannete aktuaalsust ümber hinnata /.../, sest elu muutub kogu aeg, midagi läheb ära, midagi tuleb juurde.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

„Et kui me saaksime ikkagi /.../ tuua mingeid teenuseid kohapeale ja me saame neid õpigruppe või tööharjutusi või karjäärigruppe kohapeal pakkuda, siis see nagu oleks väga-väga-väga tore.“ (juhtumikorraldaja)

Üks intervjuueritu arvas, et rahastamine võiks toimuda **KOV-ide eelarvete baasil**, mis vähendaks bürokraatiat ja rahastus jõuaks suurema arvu omavalitsusteni. Näiteks toodi huvitegevuste toetus, kus raha saamiseks on vajalik esitada tegevuskava ja aruanded elluviidud tegevustest. Sel juhul ei oleks NGTS-i rakendamine kohustuslik, kuid rahastusskeem oleks motiveeriv, tagades enamiku omavalitsuste osalemise. Paljud uuringus osalenud loodavad, et NGTS-i tegevused ei jää täielikult ainult KOV-ide eelarvesse ja nende kohuseks, sest praegu ei ole omavalitsused selleks finantsiliselt valmis, samuti ei peeta teemat oluliseks. Viimast kinnitas ka uuring tervikuna.

„Aga mulle tundub, et KOV-ide eelarvete baasil oleks võimalik seda vähem bürokraatlikult teha. Ja ma arvan, et ta jõuaks palju rohkemate omavalitsusteni. Sest kui me teeme selle projektipoolse, siis /.../ peab olema esiteks inimene, kes seda projekti kirjutab. See on ka omaette töö ja vaba ressurss. /.../ Ma arvan kõige parem isegi ongi võib-olla /.../ mingi täiendav osa KOV-ide eelarvest, et näiteks huvitegevuse toetus, et riik annab ülikonkreetse sildiga raha.“ (poliitikakujundaja)

Mõned intervjueeritud arvasid ka, et **riigipoolne rahastamine ei saa lõputult jätkuda** ning omavalitsus peab ise oma tulubaasiga talle pandud ülesannetega toime tulema. Riik on KOV-e toetanud katseprojektis osalevate omavalitsuste kaudu, kellelt on olnud võimalik õppida, samuti koolituste ja infomaterjalidega ning -IT-lahendusega. Samas leiti, et **mõnda aega tuleks toetusega veel jätkata, et NEET-noortega tegelemise olulisust mõistetakse ja see muutuks igapäevategemiste osaks**. Kokkuvõttes peavad aga mõne intervjueeritu arvates omavalitsused kohaliku elu korraldamise kohustusega hakkama saama ja NGTS-iga seonduv on lihtsalt üks paljudest ülesannetest.

„Selles mõttes, et see on igipõline teema, kui riik kirjutab seadusesse midagi sisse – no seadus kohustab omavalitsust tegema, aga kes raha annab? No keegi ei anna raha, sotsiaaltöötajad töötavad vallas omavalitsuse palgal,

lastekaitsetöötajad täidavad lastekaitseseadust ja sotsiaalhoolekande seadust - nad on ju omavalitsuse palgal. No miks siis nüüd see tööloik peab nüüd midagi nii erisust olema, et sellele kuidagi ekstra rahastus peale tulema? Ma küll ei leia, et see nii peaks olema.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

NGTS-i rakendamiseks ja noortega tegelemiseks on raha kõrval oluline pädevate **töötajate olemasolu**. Ühelt poolt nimetas mitu intervjueeritut inimeste puuduse, mille lahendamiseks väiksemates KOV-ides ei piisa ka raha eraldamisest, sest sobivaid töötajaid ei ole. Teisalt tuli välja võimaliku juhtumikorraldaja pädevus. Intervjuude analüüsi põhjal sobivad NGTS-i juhtumikorraldajaks inimesed, kellel on sotsiaal- või noorsootöö taust ja kogemus noortega töötamisel: lihtsustab sihtrühma tundmisest tulenevalt kontakti loomist ja noore toetamist, arvestades mh sotsiaalprobleeme ja sotsiaalteenuste võimalusi.

Noortega kontakteerumisel ja noorte toetamises peeti oluliseks samm-sammulist lähenemist, abivajaduse edukat tuvastamist ja noore nõustumist toe pakkumisega. Üks intervjueeritu rõhutas ka seda, et noortega suheldes ja kontakteerudes tuleb kõlada veenvalt, enesekindlalt, asjalikult ja heatahtlikult, sest ebakindlalt kõlavalt inimeselt tulevat sõnumit on raske usaldada. Oskust tekitada usalduslik side rõhutasid peale noorsootöö valdkonnas töötavate enam ka väiksemate KOV-ide töötajad. Alaptk-s 5.3.2 ja 5.3.4 toodu kohaselt on oluline ka kannatlikkus, kõrvaltvaataja pilgu säilitamine, oskus suunata noore suhtumise ja käitumise muutust ja toetada erinevate probleemide taustaga noori. Mitmed sotsiaal- ja noorsootöö taustaga juhtumikorraldajad leidsid, et kahe valdkonna oskused-kogemused on kasuks tulnud, kusjuures ilma sotsiaaltöö taustata oleks noori keerulisem toetada.

Töstmaks NGTS-iga seotud töötajate võimekust, on oluline **juhtumikorraldajaid pidevalt koolitada ja nende oskusi arendada**. Intervjuudes väljendatakse korduvalt soovi rohkemate koolituste järele, sh selle kohta, kuidas luua või kontakti saada koostöövõrgustikuga. Aga ka näiteks teemadel, kuidas jõuda keeruliste noorteni, kuidas tegeleda psüühika- või ärevushäirega noortega. Samuti oleks vaja koolitusi, mis keskenduksid karjäärinõustamisele (st kuidas pakkuda noorele parimat teenust). STAR-i vms pigem tehnilise fookusega lisakoolituste järele suurt vajadust ei näi olevat. Nende koolitusega, mis on SoM-i korraldatuna juba toimunud, ollakse üldjuhul rahul.

Peale selle esineb nii soov kui ka vajadus suhelda teiste maakondade ja KOV-ide juhtumikorraldajatega, et vahetada kogemusi (sh neilt, kes on juba pikemalt süsteemi rakendanud) – nii maakondlikud kui ka üleriigilised võrgustikud või võrgustumisüritused. Ehk **vajadus on nn juhtumikorraldajate koostöövõrgustiku loomise järele**. Samal ajal on aga ka ootus, et ühise kokkusaamise initsiatiiv peaks tulema ministeeriumilt, mitte ühe või teise omavalitsuse töötajalt. Intervjuude analüüs näitas, et vajalik on ka KOV-i poliitikakujundajate initsiatiiv või toetus piirkondlike võrgustike loomiseks.

Nõustamist – supervisiooni, kovisiooni või mentorluse kujul – soovitakse paljudes intervjuudes ning ennekõike neil kordadel, kus tegemist on väga keerulise juhtumiga (nt suitsiidikahtlus, ärevushäired, sõltuvusprobleemid jmt). Sealjuures vajaksid NGTS-i juhtumikorraldajad selletaolist ja ka üldist nõustamist ja kogemuste vahetamist pidevalt, mitte ainult juhtumipõhiselt. Muret võimendab omakorda ka see, et sageli tunnevad NGTS-i juhtumikorraldajad ennast omavalitsuse piires üksi,

kuna ollakse ainuke inimene, kes selle teemaga KOV-is töötab ja tegeleb. Ka ühes fookusgrupi intervjuus jäi kõlama mõte, et mentori, kolleegi või muu toe korral (sh võrgustikud) oleks töö noorega märksa efektiivsem: on, kuhu kahtluse või kõhkluse korral pöörduda, kust nõu küsida või kellega mõtteid vahetada.

Osati suhtutakse ka kriitiliselt SoM-i pakutavasse toetusse. Leiti, et „kirjade saatmise asemel“ võiksid ministeeriumi inimesed minna KOV-idesse kohapeale ning arutada NGTS-i rakendamise seotud murekohti ja võimalikke lahendusi. Mitmes intervjuus soositi ka videokohtumisi, et neid teemasid arutada.

Peamised järeldused:

- NEET-noortega tegelemise olulisuse mõistmiseks ja nende toetamise muutumiseks igapäevategemiste osaks on vajalik KOV-ide motiveerimine läbi koolituste ja võimalusel ka finantsiliselt. Viimane võimaldab panustada noorte toetamisse ka rohkem aega, värvata pädevamaid juhtumikorraldajaid või tõsta olemasolevate juhtumikorraldajate noortega kontakteerumise ja nende toetamise võimekust.
- Jätkata NGTS-i rahastamist avatud taotlusvooru kaudu. See on oluline eriti väiksemate omavalitsuste jaoks, et arendada noorte toetamise süsteemi ja tagada järjepidev noorte abistamine kohapeal.
- Eelistatuma võimalusena märgiti NGTS-i rahastamist KOV-ide eelarvete baasil, kasutades selleks tegevuskava konkreetsete ülesannete ellu viimiseks.
- Elanike eest hoolitsemine on kohaliku omavalitsuse ülesanne, mida riik ei peagi pikas perspektiivis rahastama.
- NGTS-i tegeliku töömahu hindamine on keeruline ja probleeme tekitab tööjõuvajaduse prognoosimine.
- NGTS-iga seotud töötajate võimekuse tõstmiseks peab jätkama juhtumikorraldajate täiendkoolituse ja koostöövõrgustike arendamisega.

5.5. Kommunikatsioon

NGTS-i toetuse andmise tingimustes peetakse oluliseks nii KOV-i, noorte kui ka laiemal avalikkusel teavitamist. NGTS-iga seotud kommunikatsiooni eri sihtrühmadele organiseerivad ennekõike kaks peamist poolt: SoM ja KOV (ning ennekõike omavalitsuse NGTS-i juhtumikorraldaja).

Omavalitsuse ja juhtumikorraldajate vaates on kommunikatsioon suhteliselt aktiivne: informatsiooni NGTS-i olemusest, eesmärgist ja sisust jagatakse erinevatele seotud pooltele. Need on peamiselt NGTS-i koostööpartnerid (nt Eesti Töötukassa, Johannes Mihkelsoni Keskus, Tugila, teised ametnikud jt), lapsevanemad, koolid, kuid aeg-ajalt ka noored ise. Informatsiooni edastatakse eri kanaleid pidi: näiteks vastava informatsiooni ülespanek omavalitsuse veebilehele, sotsiaalmeediasse (ennekõike Facebooki, mida intervjuudes on märkinud ühe kommunikatsioonikanalina u kolmandik kuni pool intervjuueeritutest), pressiteadete avaldamine või artiklite avaldamine kohalikus ajalehes (seda märkisid u pooled intervjuueeritutest), koolidesse informatsiooni saatmine (ennekõike kevaditi ja ennetusliku eesmärgiga, st nt juhuks, kui noor peaks

peale lõpetamist jääma töötuks või ei suundu edasi õppima). Kuid informeerimise eesmärgil helistatakse mõnel juhul läbi ka koostööpartnereid või korraldatakse infopäevi või kohtumisi kogemuste ja/või lugude jagamiseks (praktilisi ja kogemuste vahetamisele suunatud infopäevi organiseerib ka Sotsiaalministeerium).

Siiski ilmneb intervjuudest, et **ühtset strateegilist lähenemist kommunikatsioonile ja info edastamisele omavalitsustes ei ole**. Omavalitsused rakendavad paljusid allikaid ja kanaleid erineva regulaarsuse ja eesmärgiga. Ka arusaam regulaarsusest ning kommunikatsiooni piisavusest erineb: saadetakse noorele ainult kiri või helistatakse korra või tutvustatakse NGTS-i vaid sellega liitumise järel. Või tehakse kõike eelnevalt laiaulatuslikumalt, kirjutatakse artikleid ja jagatakse seonduvat infot sotsiaalmeedias. Paarist intervjuust selgus ka, et omavalitsuses ei tutvustata NGTS-i laiemalt üldse, kui välja arvata selgitused NGTS-ist e-kirjas, mis saadetakse noortele esmakontakti loomisel. Mõnes KOV-is oli ka näha, et kui mingite seirete puhul on uues seires osalemisest KOV-i veebilehe uudistes teatatud, siis viimaste seirete korral seda tehtud ei ole.

Kuigi kommunikatsiooni, teavitustööd ja inimeste ning koostööpartnerite teadlikkuse tõstmist NGTS-i kohta peetakse vajalikuks, ollakse mõningatel juhtudel siiski väga skeptilised, kas ja millisel moel vastav informatsioon siht- ja sidusrühmadeni ka tegelikult jõuab ja/või neis kinnistub. Paaris intervjuus tõdeti, et isegi kui näiteks vallavanem või juhtumikorraldaja edastab informatsiooni volikogule, ei pöörata sellele suurt tähelepanu. Mitmest intervjuust selgus ka, et isegi kui NGTS-ist aktiivselt rääkida, ei jõua see kõigini. Seda osati ilmselt ka põhjusel, et töötajad vahetuvad. Samas tõdesid paljud, sh NGTS-ist tuge saanud noored, et **pidevat teavitustegevust on vaja, et poliitikakujundajad ja noortega tegelejad teema olulisust mõistma hakkaksid ning noortel meenuks hätta jäädes toe saamise võimalus**.

„Tuleb teha teavitustööd kohalikul tasandil, et selliste küsimustega nagu võiks KOV-i pöörduda ja kui see töö on nagu regulaarne, siis hakkab ka nende perede mõttesse tekkima see: aga äkki mina võin ka pöörduda. /.../ See selge sõnum nagu kohaliku omavalitsuse poolt, et me tegelikult tegeleme ka noortega [isegi kui nt KOV-i spetsialistide nimekirja vaadates tundub, et selle vanusegrupi või teemaga keegi ei tegele KOV-is].“ (juhtumikorraldaja)

Ka koolide teadlikkust NGTS-ist peeti paaris intervjuus madalaks. Ennekõike on koolidega seotud mure see, et kuna seired toimuvad ja nimekirjad koostatakse kevadel ja sügisel, siis näiteks juunikuus NEET-staatusesse sattunud noor jõuab NGTS-i ja juhtumikorraldaja nimekirja alles sügisel. Selle vältimiseks peaks teavitustööd planeerima ka suvekuudele.

Kommunikatsiooni olulisust näitab ka uuringus välja joonistunud **vajadus ennetada veelgi rohkem NEET-olukorda sattumist**. NEET-staatuse ennetamisel või süvenemise vältimiseks pidasid intervjuueeritud väga oluliseks noorte, nende vanemate, aga ka teiste noortega töötavate inimeste (nt koolides) teavitamist NGTS-ist ja teistest noori toetavatest teenustest – et noored või nende lähedased teaksid, kuhu minna või kuhu noort probleemide korral suunata. Paljud NGTS-i juhtumikorraldajad teevad ka tihedat koostööd teiste noortega tegelejatega, nt tutvustatakse NGTS-i koolides. Märgiti, et peale teadlikkuse suurendamise NGTS-ist ehk KOV-i juhtumikorraldajast-

sotsiaaltöötajast on oluline ka laiem teavitamine teistest võimalustest, nt töötukassast, eri koolidest ja koolitustest, nõustamisteenustest jne.

„Pigem meie ennetav meede on olnud see, et /.../ vallas on kolm kooli ja me saadame alati kevadel koolidesse oma infot, et meil on sellised ja sellised võimalused, et kui noor või pere tunneb, et ta vajaks nüüd abi, et nad julgeks julgelt pöördusid meie poole noh, mingite teemadega. Need on läinud läbi valla kolme kooli, siis kirjad teatud vanuses noortele kuusteist ja vanemad. Noortele ja siis ka nende vanematele läheb e- kooli või otsepostkastide [kaudu]. Et kui /.../ see noor lõpetabki nüüd üheksanda klassi või kaheteistkümnenda klassi, siis sellise maikuu teavituse infoga ta juba saab teada, et kui ta nüüd ei saa tööle või kui ta ei saa õppima, siis tal on kuskil igal juhul info olemas, kuhu ta pöördub.“ (juhtumikorraldaja)

„Ka ikkagi see järjepidevus ja tahan rõhutada seda ka, et esimeses seires oli palju tagasihoidlikum see tagasiside ja iga järgmise seirega nad on juba julgemad, nad teavad, on infot ju levitatud nii Facebookis kui kohalikus lehes ja /.../ valla lehes. /.../, et emad pöörduvad, et kuule, mul on selline laps kodus, et kas saab kuidagi aidata ja tuge ja abi, ja paljud sotsiaaltöötajate kaudu.“ (juhtumikorraldaja)

Üks intervjuueritu leidis ka, et **pidev teavitustöö vähendab abiotsimise häbimärgistamist** – ebasoodsasse olukorda sattunud noortel ja nende vanematel on vähem valehäbi seoses abi otsimisega, sest toe olemasolu ja selle kasutamist peetakse tavaliseks.

Isegi kui kommunikatsioon ja teavitustöö toimub, mõjutab selle tõhusust ja teadlikkuse kasvu või säilimist sidusrühma seas asjaolu, et **suhteliselt suure ja sagedase tööjõu voolavuse tõttu omavalitsustes ei kandu teadmine ja informatsioon NGTS-ist omavalitsuse sees** (ennekõike ametnike vahel) süsteemselt vajalikele inimestele edasi. Paarist intervjuust ilmses ka, et teadlikkus võiks olla suurem ka NGTS-i rakendavate omavalitsuste endi vahel, näiteks juhtudel, kui NEET-noor liigub ühest omavalitsusest teise.

Tõhusa ja regulaarse kommunikatsiooni (aga ka selle vähesusel, puudumisel või rutiinsel rakendamisel) peamiste takistustena nähakse ennekõike vähest aega, kuid osa intervjueritute sõnutsi ka vastava kogemuse, oskuste ja/või lisatõe puudumist. Eelneva tõttu täheldati ka nn rajasõltuvust ehk eelmise seire ajal kasutatud meetodite ja kanalite või sõnumite taaskasutamist.

„Pigem ütleks jah, mina nagu tunnen, et mul ei ole nagu aega sellega tegeleda eesmärgistatult. Ehk siis see ongi see, et kui uus seire tulemas, siis ma jälle olen kasutanud seda vana rada. Aga mulle aeg-ajalt tundub, et mul võiks ka mingid ajakirjaniku oskusi olla, et midagi jälle kuskil võib-olla kirjutada rohkem. Aga tegelikkuses ei jää selleks üldse aega.“ (juhtumikorraldaja)

SoM teeb NGTS-iga seotud kommunikatsioonikampaaniaid igal aastal (sh Youtube'i videod ja artiklid nii üleriiklikes kui ka piirkondlikes ajalehtedes) ja jagab selle kohta informatsiooni ka KOV-idega. Sellest hoolimata leiavad siiski mitu KOV-i juhtumikorraldajat, et kui kommunikatsioon oleks keskselt (riigi ehk ministeeriumi) loodud, eest veetud ning ministeerium seda ühtlasi toetaks, lihtsustaks see ka omavalitsuste endi teavitustegevust.

Sellist kampaaniat saaks intervjueritute hinnangul lihtsamini edasi jagada ja võimendada just kohalike tegevuste kaudu, lisades (riigitasandi) üldisele ja kesksele sõnumile mõned kohaliku omavalitsuse näited või sõnumid. Asjaolu, et mitme intervjuu käigus tõdesid intervjueritud, et nad teatud asjade peale polnud enne tulnud või said uusi mõtteid teavitustegevuseks, oleks keskse koordineerimise puhul lihtsam ka eri kommunikatsioonivõimalusi tutvustada ning kogemusi vahetada.

Enamiku NGTS-i esmasest kommunikatsioonist on siiani teinud ministeerium, sh 2018. aasta suuremahulisem kampaania teenuse lansseerimisel, 2019. aasta videokampaania ning 2020. aasta kaheosaline meediakampaania. Kuigi ministeeriumi hinnangul on NGTS-i teavitustöös ära tehtud palju ning kasutatud maksimaalselt eri kanaleid ja viise (sh on iga seire alguses võetud ühendust pea kõikide omavalitsustega), ei ole paljud tegevused toimima hakanud (nt kirjalist NGTS-i kogemuste ja info vahetamiseks).

Samuti tõdeb ministeerium nagu ka mõned omavalitsuste esindajad, et omavalitsusi takistavad suuremat ja proaktiivsemat teavitust teha ennekõike vähene eelarve ja aeg, kuid sageli ka tahtmine ja soov NGTS-i kasutusele võtta. Seetõttu on osaliselt küsimus siin selles, kuidas on ministeerium suutnud KOV-idele NGTS-i vajalikkust ja kasulikkust selgitada või põhjendada. Sellepärast on mõnigi omavalitsus jäänud senimaani äraootavale seisukohale.

Siiski näeb ministeerium, et NGTS-i teavitustöös peaksid suuremat rolli (hakkama) kandma omavalitsused ise, sh need, kus süsteemi juba rakendatakse. Selleks on ministeerium võtnud eesmärgi omavalitsusi tagant tõugata teadlikkuse suurendamisel. KOV-idele ei panda vahetut kommunikatsioonikampaania kohustust, kuna meedia kaudu teavitamist plaanib SoM ise jätkata.

Olgugi et see ei olnud uuringu ega intervjuude fookus, toodi mitmes intervjuus välja, et omad murekohad teavituses on ka terminoloogilised: seda nii teenuse lühendi (NGTS) kui ka selle täispika väljakirjutuse korral. Mõlemaid peetakse kohmakaks ja arusaamatuks ennekõike neile, kes pole teenusega kursis. Mitmel korral võrreldi NGTS-i nähtavust nt Tugilaga, millest viimase tegevust on intervjueritute meelest palju paremini tutvustatud.

Peamised järeldused:

- Vajalik on valdkonda terviklikult tutvustada nii noortele, vanematele kui ka noortega tegelejatele. Selle eesmärk on teadlikkuse kasv kõikide seotud osapoolte hulgas. Noortega tegelejate hulgas on see oluline veel seetõttu, et lisaks oma enda teenuste pakkumisele osataks suunata noori ka teistesse seotud või külgnevatesse teenustesse, eesmärgiga kõikide noorte jõudmine neile sobiva või vajaliku teenuseni. Oluline on siinjuures silmas pidada, et pidev teavitustöö erinevate sihtrühmade ja seotud osapoolte hulgas aitab vähendada ka noorte endi hulgas abiotsimise häbimärgistamist.

- Eesmärgiks tuleb võtta, et teavitust koordineeriks terviklikult ja keskselt ministeerium, kuid mida omakorda võimendaksid ja peegeldaksid KOV-id. Samal ajal tuleb silmas pidada, et inimeste vahetumise tõttu omavalitsustes ei kandu teadmine ja informatsioon NGTS-ist omavalitsuse sees sageli edasi (nn sisekommunikatsioon).
- Kommunikatsioonis on vajalik süsteemsus, regulaarsus ja teatud standardiseeritus, kuid sellisel viisil ja kujul, mis ei välistaks eri poolte lisa- ja/või kohandatud tegevusi.

6. KOOSTÖÖ NOORE ABISTAMISEL

NEET-noorte abistamise protsessi võib jagada kolmeks: noore leidmine (sh abivajaja märkamine), kontakti loomine ja abivajaduse väljaselgitamine ning tegevuskava rakendamine (vt ptk 5). Neile lisandub ka NEET-olukorda sattumist ennetav tegevus. Intervjuud juhtumikorraldajate, poliitikakujundajate ja koostööpartneritega näitasid, et sõltuvalt juhtumist ning juhtumikorraldajast võidakse koostööd teha kõigis kolmes noore abistamise protsessi etapis. Enim tehakse koostööd tegevuskava rakendamisel, vaid üksikud noored on NGTS-i jõudnud koostööpartnerite või teiste teenuste kaudu.

Järgnevalt vaadatakse, kellega ja kuidas NGTS-i raames ning NEET-noori toetades koostööd tehakse.

6.1. Koostöö osalised ja sisu

Intervjuud näitasid, et sõltuvalt omavalitsusest ja juhtumikorraldajast võidakse noore haridusse või tööturule suunamise eri etappides teha koostööd mitme KOV-i töötajate, piirkonnas teenuste pakkujate ning üleriigiliste partnerite ja teenuseosutajatega (joonis 34). Olenevalt KOV-ist ja teenusest võivad teenused olla kättesaadavad KOV-is kohapeal ja ainult selle KOV-i elanikele või ka kõigile Eesti elanikele. Lisaks näitasid intervjuud teenuseosutajatega, et läbirääkimiste tulemusel saab teenuseid pakkuda ka praegu tegutsemispiirkonnast väljaspool olijatele.

Joonis 34. NGTS-i olulisemad võimalikud koostööpartnerid ja teised teenused

Sõltuvalt KOV-ist erineb juhtumikorraldajate teadlikkus võimalikest koostööpartneritest (eriti nõustamisteenuste osutajad ja ettevõtted) ja nende võimalustest. Enim tõtsid juhtumikorraldajad esile koostööd Eesti Töötukassa ja Noorte Tugilate spetsialistidega, olenevalt piirkonnast ka Johannes Mihkelsoni Keskusega.

Koostöö konkreetsemate osalistena nimetati intervjuudes nii isikuid, organisatsioone kui ka noort ümbritsevat kogukonda üldisemalt. NGTS-i iseloomu tõttu **teevad juhtumikorraldajad enim koostööd noorega** ehk nad kaasavad noore tegevuskava koostamisse ja arvestavad tema vajadusi.⁶⁷ Mitu juhtumikorraldajat pidas tähtsaks ka koostööd sama asutuse kolleegidega (vt lisa 6) või noortega tegelevate spetsialistidega teistes organisatsioonides.

Olgugi et juhtumikorraldajad nimetasid üldjuhul koostööpartneritena organisatsioone, ilmnes vestlustest, et **pigem teevad koostööd konkreetsed isikud** (vt ka ptk 6.2). Vaid üksikutest intervjuudest tuli välja, et koostöö on organisatsioonide vahel ehk isikutest vähem sõltuvam ja seeläbi jätkusuutlikum. Väga sageli, eriti noorte leidmiseks ja nende abivajaduse tuvastamiseks, tehakse intervjuude põhjal koostööd ka noort ümbritseva kogukonnaga (vt lisa 6).

Enamik intervjuueeritud nägi NGTS-i juhtumikorraldaja rolli vahendajana – inimesena, kes oma teadmiste, kogemuste ja koostöövõrgustikule tuginedes oskab vajaduse korral noort suunata talle oluliste teenusteni, motiveerida neis osalema ning toetada teda teenuste vahel liikudes, ühtides seega NGTS-i loomise eesmärkidega. Mitmed väiksema piirkonna intervjuueeritud tõdesid aga, et lähipiirkonnas asuvate teenuste vähesuse tõttu tuleb neil endal noort rohkem aidata ehk vahendaja roll on väiksem. Mõni intervjuueeritud juhtumikorraldaja ei näinud NGTS-il suurt lisandväärtust ja leidis, et noori näiteks töötukassasse saates toetatakse neid kindlasti nii nagu vaja. See viitab puudulikule teadmisele noorte võimalikest täiendavatest probleemidest ja võimalike koostööpartnerite teenustest ning ebapiisavale noorte toetamisele (kui noor muu teenuseni suunatakse, peaks juhtumikorraldaja jätkuvalt tema käekäiku jälgima ja noort edasi toetama).

„Kui noor on saanudki kuskil [teenuses] ebameeldiva kogemuse, siis meie oleme ju need mõnes mõttes silujad. Ja see ebameeldiv kogemus võib-olla just tänu sellele, et on olnud arusaamatus või siis noorel on olnud väärarusaam, kuidas süsteemid toimivad.“ (juhtumikorraldaja)

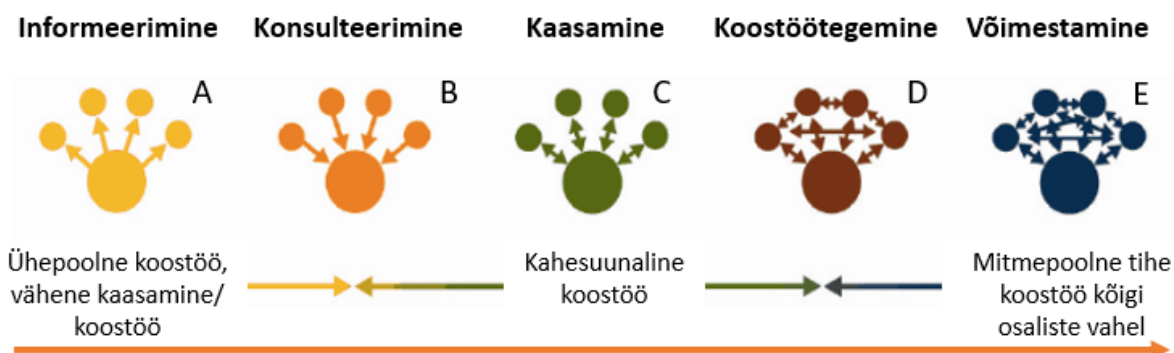
Kuna oma iseloomult eeldab noore abistamine eri poolte kaasamist, kirjeldatakse siin koostöö sisu või intensiivsust IAP2 mudeli kaasamise tasemete raamistikule tuginedes (joonis 35)⁶⁸. IAP2 mudeli kohaselt tuleb eristada viit koostööviisi või -etappi, kusjuures informeerimise puhul on koostöö kõige pinnapealsem ja ühepoolsem, minnes edasi järjest mitmepoolsemaks ja sisukamaks. Sõltuvalt

---

⁶⁷ Intervjuud noortega head teavet selle kohta ei andnud. Vaid üksikud intervjuueeritud noored mäletasid, et keegi võttis nendega ühendust. Ükski ei toonud välja, et tema olukorda, soove ja ootusi oleks väga põhjalikult analüüsitud ning võimalusi põhjaliku plaanina arutatud. Samuti ei öelnud keegi, et tema toetamisele oleks kaasatud muid osalisi.

⁶⁸ Iap2.org. „Core Values, Ethics, Spectrum – The 3 Pillars of Public Participation“.

konkreetselt juhtumist ja tegevusest võib noore toetamine eeldada kõigi nimetatud koostööviiside rakendamist.

Joonis 35. Erinevad koostööviisid või- etapid (Allikas: autori koostatud, tuginedes IAP2 mudelile)

Mitu intervjueritut tõid koostöö näiteks informeerimist (joonis 35 – A), seda nii koostöös noortega kui ka teiste osalistega. Oma olemuselt on tegu **ühepoolse info edastamisega** nt selle kohta, millega edastaja tegutseb, milliseid teenuseid osutab või missugused võimalused on noorel haridusteed jätkata, tööd leida või muude isiklike eesmärkideni jõuda. Läbivalt toodi koostöö näidetena teiste teenuste tutvustamist ja kontaktide edastamist. Seega pole tegu väga sisulise koostööga, kuigi info saamine teiste teenuste kohta võib olla eeldanud sisulisemate koostööviiside kasutamist.

Suheldes võimalike koostööpartneritega (erandiks on koostöövõrgustike kohtumised ja teadlikud kogemuste vahetamised) ja käies ennetustegevusena koolides, tutvustavad nii juhtumikorraldajad kui teised noortele teenuste pakkujad pigem vaid enda organisatsiooni tehtavat. Korduvalt selgus, et **noortele suunatud teabe edastamisel võiks suuremat koostööd teha**. Ideaalis võiks NEET-olukorras või -riskirühmas olijatele suunatud teenuste info edastamist aktiivsemalt koordineerida ka riiklikult ehk seda võiks teha nt HTM või SoM (vt ka ptk 5.4).

Konsulteerimist (B) nimetati enim, kui juhtumikorraldajad kirjeldasid nõuküsimist kolleegidelt (nii KOV-is kui asutuses, KOV-is kui piirkonnas kui ka KOV-ist väljaspool), võrgustiku liikmetelt vms, et abistatavat noort paremini toetada. Kuigi juhtumikorraldajate endi kirjelduste kohaselt võib sellist koostööd sõltuvalt KOV-ist ka kaasamiseks (C) või reaalseks koostöö tegemiseks (D) pidada, siis koostööpartnerite hinnangul on kohati vajakajäämisi ja pigem on tegu info küsimisega ilma oma teavet vastu andmata ehk konsulteerimisega (B). Arvestades, et mitmele juhtumikorraldajale on noorte toetamine sellisel moel uus ja kõigil pole toetavat tugivõrgustikku, võivad nad konsulteerimist võtta kui mentorlust ega tule selle peale, et ka neil endil võib olla väärtuslikke kogemusi jagada.

Kaasamist ja koostöö tegemist (C, D) oli intervjuude põhjal keeruline eristada. Mõlema puhul on tegu mitmepoolse koostööga, mitte pelgalt info andmise või küsimisega. Kaasamise käigus toimub ühel ajal nii teabe küsimine kui ka andmine. Selle näiteks võib tuua juhtumikorraldaja ja koostööpartneri arutelu selle kohta, milline teenuseosutaja, spetsialist ja teenus noort temalt saadud info põhjal kõige rohkem toetaks. Kusjuures juhtumikorraldaja võib selliseid arutelusid mitme koostööpartneriga pidada, ilma et koostööpartnerid omavahel sel teemal arutleksid.

Mitmele juhtumikorraldajate ja koostööpartneritega toimunud intervjuust tuli välja, et ka Eesti seadusandlus ning andmekaitseenõuded toetavad pigem kaasamist (C): juriidiliselt on keeruline teha

sellist koostööd, kus juba enne noorega kontakteerumist võimalikke lähenemisviise arutatakse ja noorega kontakteerumine ning toetamine kohe kellelegi teisele delegeeritakse (D). Ka juhtumikorraldajalt konkreetse noore kohta saadud info põhjal ei julge koostööpartnerid sageli omavahel ise teemat edasi arutada või lahendada ning sama noore kohta käivat infot vahetada, kuigi noor on oma nõusoleku NGTS-is osalemiseks andnud. Samas tuli välja, et mõnes KOV-is on leitud võimalus koostööpartnerite omavaheliseks infovahetuseks ning ka nt STEP-programm saab noore nõusoleku alusel tema kohta käivat infot edasi anda ja mitut pidi noort edasi aidata. KOV-ide ja koostööpartnerite ning teenuste osutajate seas on teatud eriarvamusi koostöövõimaluste ja piirangute kohta, kuid selleks, et noori saaks tõhusamalt toetada, on vaja kaasata eri pooli. **Seega tuleb SoM-il kui NGTS-i rakendamise seirajal täpsustada ja selgelt väljendada, mis on seadusandluse piirangud ja millised on võimalused noorte abistamisel koostööd teha.**

Sisulise koostöö (D) näidetena töid juhtumikorraldajad, poliitikakujundajad ja koostööpartnerid välja võrgustike kohtumisi ja kohtumiste vahelist koostööd. Olgugi et kõigi esitatud näidete puhul pole uuringu tegijatel kindlust, et võrgustikuliikmed teevad omavahel mitmesuunalist (mitte ainult juhtumikorraldaja suunal) koostööd nii infot vahetades kui ka aruteludes, oli selgesti näha, **et võrgustike olulisus ja väärtustamine kasvab.** Mitu intervjuueeritut ütles, et on alustatud võrgustike kohtumiste ja võrgustikutööga ning nähakse vaeva, et nendes vahetataks kogemusi ja arutataks teemasid.

Näidete põhjal võib öelda, et **tugeva ja sisuka koostöö aluseks on regulaarsed ja sageli toimuvad kohtumised**, kus vaadatakse iga kord üle, mida osalejad kohtumistelt ja koostöölt ootavad. Intervjuude põhjal võimaldab reaalne tihe koostöö hoida silma peal noore käekäigul ja sellel on ideaalis nii noore enda kui ka teenuseosutaja vaatenurk noore käekäigust ja võimalikult kiiresti ning sujuvalt kaasatakse noore toetamise muid spetsialiste. Lisaks annab tihe koostöö võimaluse üksteist toetada.

Toodi ka näiteid, kus KOV, kel on NGTS-i raames juhtroll (noorte nimekirjad), annab teistele osalistele vaba voli või suurema rolli noore abistamises (võimestamine, E), jäädes ise toetama: noorega kontakteerumise järel saab suurema rolli nt Tugila töötaja, lastekaitse spetsialist või sotsiaaltöötaja.

Arvestades, et NGTS-i sihtrühm on NEET-olukorras olevad noored, on positiivne, et **koostöö näidetena nimetati ennetustegevust ning püüdu, et noor võimalikult lühikest aega abivajaja oleks** (juhtumikorraldaja jagab infot NGTS-ist, kool omakorda väljakukkumise ohus olevast või koolist välja arvatud noorest, samuti antakse teavet noortele suunatud teenustest). Uuringut läbivalt leiti, et NEET-olukorras olevate noorte toetamise edukust mõjutab see, kui kaua mitteaktiivsena oldud on. Selle tõttu on kõige olulisem ennetada NEET-olukorda sattumist, sh koostöös koolide ning teiste noortega tegelejatega. Samas ilmnes ka, et pigem teeb ennetustööd igaüks eraldi, mitte süsteemselt koostöös teiste noortega tegelejatega.

„Aga see, et nagu kes ja kuidas ja kui kiiresti peaks reageerima koolis, kas see on mingi tugispetsialist, klassijuhataja, et see ei ole nagu ju paigas. /.../ kui noor on kukkumas sellesse NEET-noore rolli, et ta ei ole kooli kohale ilmunud, keegi [ei] tea, mis nagu ta elus sünnib, kas on mingid perekondlikud probleemid, midagi

muud, et siis ei ole nagu regulaarset süsteemi, mis sunniks ja kohustaks võib-olla õpetajaid nagu kindla intervalli tagant teada andma sellest. /.../ STAR-i süsteem, on ju, kus /.../ uuendatakse registrit, vaadatakse, kus nad on, seda tehakse ka kas üks või kaks korda aastas ja see vahepealne aeg on ju, mis võib olla ju mingi, ma ei tea, kuni kuus kuud, et siis tegelikult see on see aeg, mis läheb raisku ja noor võib-olla ongi NEET-staatuses. Aga keegi ei pööra talle veel tähelepanu, sest mingit registrit ei ole /.../ pärast õppeaasta lõppu uuendatud on ju, et kas noor on kuhugi edasi õppima läinud või tööle või.“ (koostööpartner)

Uuring näitab, et arengupotentsiaali on kõigi koostööviiside puhul. Noorte kvaliteetsemaks toetamiseks on **oluline, et koostöö oleks veelgi süsteemsem**, mitte vaid juhtumipõhine (see aitaks mh maandada ka töötajate volavuse mõjusid) ega toimuks ainult vahetult peale nimekirjade laekumist. Lisaks tuli korduvalt välja, et **koostöö peab olema sujuv**, nii noorte kui ka nendega tegelejate jaoks. Leiti, et noort ei saa suunata eri teenusteni ilma keskse toe pakkumiseta või noort täisealiseks saades „päevapealt“ teise spetsialisti vastutuse alla suunata.

Valdkonda terviklikult vaadates on sujuvuse puhul oluline ka varakult koostööpartnereid teavitada, kui keegi vahetab ametikohta või kui tegevuse rahastus on lõppemas – nii on võimalik kontakte hoida, sujuvamaid üleminekuid planeerida ning muid koostöövõimalusi otsida. Erinevatest intervjuudest ilmnes, et **kuigi tegevus- või projektipõhine rahastus võib olla lühiaegne, on neil potentsiaal ajendada koostööle ja tekitada harjumust omavahel suhelda**.

Eelnevat arvestades selgus intervjuudest (võimalikke) koostööpartnereid (vt ka lisa 6) ja koostöö tegemise viise ning sisu mõjutavaid tegureid (vt põhjalikumalt ptk 6.2). Analüüs näitab seega, et tagada **noorte kvaliteetne toetamine, on vajalik mõningane riiklik (nt SoM ja HTM) koostöö koordineerimine** nt läbi koostöövõimaluste teadlikkuse tõstmise, noortele suunatud teabe ja tegevuste koondamise, üleriigiliste võrgustike loomise ja võrgustumise toetamise, ühest teenusest teise liikumise sujuvuse tagamise. Saab nii tõsta noortega tegelejate töö kvaliteeti, vahetada valdkondade meetodeid-kogemusi, ühtlustada terminoloogiat kui ka soodustada koostööd nt seadusandluse, rahastusmeetmete, parima praktika levitamise läbi vms.

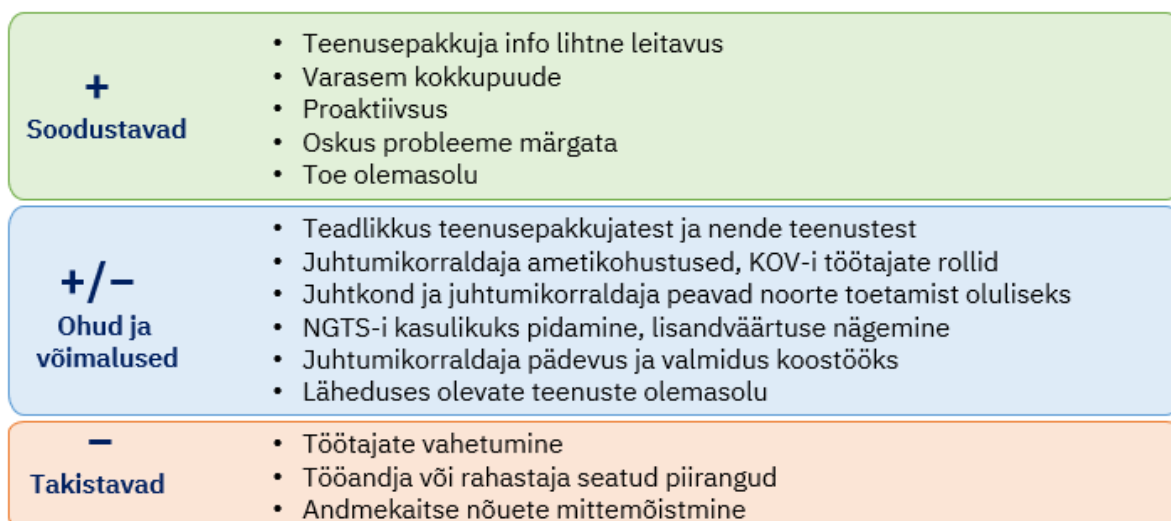
Peamised järeldused:

- NEET-noorte toetamiseks on palju võimalusi, kuid kõigist ei olda teadlikud ning kõik teenused pole igal pool kättesaadavad.
- Pigem tehakse koostööd isiku-, mitte organisatsioonipõhiselt, mis muudab küsitavaks koostöö jätkusuutlikkuse.
- NGTS-i juhtumikorraldajat nähakse kui vahendajat, kes on teadlik noori toetavatest võimalustest ja kes tihedas koostöös teiste osalistega otsib variante noort toetada, arvestades tema vajadusi.
- Pigem tehakse ühepoolset koostööd ehk informeeritakse või konsulteeritakse, sisulise koostöö potentsiaal on alakasutatud. Samas on näha võrgustike olulisuse ja väärtustamise ning süsteemse koostöö kasvu.

- NGTS-il ja teistel sarnastel tuge ning rahastust pakkuvatel tegevustel või programmidel on potentsiaal koostööd suurendada ja süstematiseerida ning teema olulisusest teadlikkust tõsta.

6.2. Koostööd mõjutavad tegurid

Uuringust tuli välja mitu tegurit, mis võivad positiivselt või negatiivselt mõjutada eri poolte koostööd NEET-olukorras olevate noorte aitamises (joonis 36). Järgnevalt vaadatakse neid tegureid lähemalt läbi NEET-noorte temaatika olulisuse mõistmise, teenuste olemasolu, koostööpartnerite teadlikkuse, varasema kokkupuute, spetsialistide pädevuse ja NGTS-i väärtustamise. Olgugi et enamik neist on seotud teadlikkusega, on läbiv mõjukas tegur ka meeskonna- ja projektijuhtimise oskus nii riigi, KOV-i kui ka konkreetse juhtumi tasandil.

Joonis 36. Koostööd soodustavad ja takistavad tegurid

6.2.1. NEET-olukorras olevate noorte toetamise olulisuse ning sihtrühma eripärade mõistmine

Arvestades, et koostöö eeldab eri osaliste panust, on uuringu kohaselt vajalik, et nii noorega tegelejad, tema kolleegid, võimalikud koostööpartnerid kui ka nende tööandjad mõistaksid NEET-olukorras olevate noorte toetamise olulisust ning sihtrühma eripärasid. See mõjutab mitut joonisel 27 toodud tegurit.

Uuring näitab, et juhul, kui NEET-olukorras olevate noorte toetamist peetakse tähtsaks, mõistetakse NEET-noorte eripärasid ja noort mõjutavate probleemide ning valdkondade seotust, siis saadakse aru ka koostöö vajadusest ning leitakse võimalused noori sisuliselt toetada (sõltuvalt omavalitsuse võimekusest ei pruugita aga väga paljude noorteni raha ja töötajate nappuses jõuda). Kui NEET-noortega tegelemise olulisus koostöös teiste spetsialistidega kajastub juhtumikorraldaja ametikohustustes, töötajate rollide selges väljatoomises ning koostööd toetavas õhkkonnas, on intervjuudele tuginedes juhtumikorraldajatel võimalik noorte toetamisele ja koostööle keskenduda.

See toetab omakorda ennetamist, võimalike koostööpartnerite kaardistamist, nende pakutava tundmaõppimist, kontaktide loomist ning koostöös noorte toetamist. Intervjuudest johtub, et **kui noore toetamist peetakse vaid konkreetse spetsialisti** (juhtumikorraldaja on sotsiaaltöötaja, lastekaitsespetsialist vms) **ülesandeks ning kui tema pole proaktiivne, on väiksem tõenäosus koostööks nii KOV-i sees kui ka sellest väljaspool.**

NEET-noorte eripärade mõistmine suurendab tõenäosust, et süüvitakse teenuste või teenuseosutajate eripäradesse, sest mõistetakse, et ühe näiliselt oluliseima teenuse või teenuseosutaja (nt Eesti Töötukassa) teadmine ei pruugi olla piisav noore toetamiseks. Teema vajalikkuse mõistmine tõstab ka asjassepuutuvate organisatsioonide ja teenuste tutvustamisele keskenduvate tegevuste (nt infopäevad, ümarlauad, uue töötaja sisseelamise toetamine) efektiivsust. Nimelt näitasid intervjuud, et isegi kui organisatsioone ja teenuseid tutvustatakse, siis sageli ei kuulata või mõisteta, et see tutvustusel osalenuid puudutaks või kuna hetkel ei ole teema oluline, siis see ununeb kiiresti.

Teema oluliseks pidamine aitab leevendada ka mitme teise intervjuudes ilmnunud koostööd mõjutava teguri negatiivset mõju. Näiteks leidsid paljud intervjuueeritud, et sisuliseks strateegiliseks koostööks on vaja initsiaatorit ja võrgustiku koostumiste kokkutoojat ning osalejate vajadustest lähtuvate regulaarsete koostumiste korraldajat. Samas tuli uuringust välja mõningaid võrgustikutöö näiteid, kus noorte abistamisega tegelejate võrgustikus osalejad peavad teemat ja koostööd väga vajalikuks, kuna see võimaldab olla üksteisele toeks, jagada kogemusi ja anda nõu. Koostöövõrgustikku peeti NGTS-i jaoks väga oluliseks orienteerumisel erinevate organisatsioonide ja teenuste vahel ning sobivate lahenduste leidmisel.

Tihe koostöö ja osaliste vajadustest lähtuvad koostumised võivad aga ajendada koostöö jätkamist ka esialgse initsiaatori töölt lahkudes. Lisaks näitasid intervjuud, et KOV-ides, kus teemat oluliseks peeti, toimus tihe koostöö osaliste vahel nii KOV-i sees kui ka sellest väljaspool. Samas KOV-ides, kus teema oli vaid juhtumikorraldaja vastutada ja kolleegide huvi madalam, kerkis korduvalt esile ülesannete killustumist eri poolte vahel ja omaette tegutsemist. See võib tuleneda sellest, et teema tundub ebaoluline ja ametikohustusi ning rolle pole täpsustatud.

Mitmest intervjuust selgus ka isikupõhisus ja see, kui tähtsaks koostööd peetakse. Rõhutati, kuivõrd on organisatsioonil vedanud, et meeskonnas on tööd südamest tegev spetsialist. Esitati näiteid, kus organisatsiooni juhi või kontaktisiku vahetudes on koostöö muutunud märkimisväärselt tihedamaks. Seega on väga tähtis, et noortega tegeleja ka ise tahaks noort toetada ja oleks valmis selleks koostööd tegema.

„Sellest aastast on meil suurem koostöö ja just sellepärast /.../, et seal /.../ uus juht on... /.../ väga avatud ja hästi valmis ja tahabki nagu aidata., Et tegelikult ongi selliseid inimesi vaja sinna etteotsa, kes ise juhina nagu veab seda asja.“
(koostööpartner)

6.2.2. Teenuste olemasolu

Noore abistamist raskendab ka asjaolu, kui KOV-is või noore **vahetus läheduses pole vajalikke teenuseid**. Probleem on eriti terav väiksemates hajaasustusega piirkondades, kus tuleb leida võimalusi tuua kord nädalas või kuus oma piirkonda mujal töötavad spetsialistid (nt psühholoog), transportida noor spetsialisti juurde või kuidas teenust osutada (nt haridusasutus). Sellega seoses takistab ka kaugus suuremast keskusest, kuhu noori suunata saaks või kust spetsialiste kohapeale kutsuda.

„Ma ei kujuta ette, kuidas nagu selle teemaga on võimalik tegeleda kusagil ääremaal või kusagil, kus ei ole nii-öelda keskust lähemal. Ma kujutan ette, et siis on KOV-id ikka ülihädas. Et meil nagu on, on nagu ikkagi see, kuhu suunata, on ikkagi põhimõtteliselt lahendatud nagu suurel määral.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Teenuste läheduse kõrval ilmnes koostööd mõjutava tegurina **sarnaste teenuste olemasolu**. Puudulik teave teistest teenustest ja nende sisust võib tuua kaasa dubleerimise või tekitab arvamuse üksteist kordavatest teenustest (nt NGTS vs. Tugila, NGTS vs. töötukassa). Juhtumikorraldaja vaatevinklist võib see tähendada noore vale teenuseni suunamist ja ebapiisavat tuge ühest teenusest teise liikumisel. Olgugi et uuringus osalenud juhtumikorraldajad ja koostööpartnerid pidasid erinevate teenuste osutajaid pigem koostööpartneriteks, mitte konkurentideks, näitas intervjuude analüüs, et sageli peeti just enda pakutavat paremaks, oma töötajaid kompetentsemaks ja tunti muret, et konkureeritakse samade noorte leidmise ja toetamise pärast.

Seega võib eeldada, et sarnaste teenuste rohkus ja üksteise konkurentideks pidamine võib takistada koostööd, viidates sellele, kui oluline on mõista täpsemalt üksteise tehtavat. Samas näitasid intervjuud nii noortega tegelejate kui ka noortega, et teenuste mõningane sarnasus peaks olema aktsepteeritav, **et noortel oleks valikuvõimalus** juhuks, kui üks teenuseosutaja ja teenus ei sobi ning mõne konkreetse noorega tegelejaga usalduslikku suhet ei teki.

6.2.3. Teadlikkus võimalikest koostööpartneritest

Üks sagedamini intervjuudest välja tulnud koostööd mõjutav tegur on **teadlikkus võimalikest NEET-olukorras olevaid noori toetavatest organisatsioonidest ja nende osutatavatest teenustest**. Mida teadlikum ollakse, seda laiem on koostöövõimaluste spekter nii noore suunamisel kui ka noore toetamiseks nõu küsimisel. Samas ilmnes, kuidas eriti suuremates piirkondades võib teenuseosutajaid ja teenuseid olla liiga palju, et nendega kursis olla. Eriti juhul, kui pakutavad teenused muutuvad pidevalt (nt nõustamised, vaimne tervis). See raskendab ajakohase (detailse) infoga kursis olekut.

Seega on oluline, et potentsiaalsed koostööpartnerid oleksid lihtsalt leitavad ning töötajate nimekirjast tuvastatavad. Näiteks nii KOV-ide kodulehekülgedel toodud töötajate ja ametinimetustega tutvudes kui ka intervjuudest selgus, et sageli ei loe KOV-i veebilehel olevast töötajate nimekirjast välja, kelle poole noor oma murega pöörduda võiks, et võimalikult kiiresti abi

saada. Lisaks on juhtumikorraldajatel keeruline nt noore kolides tema aitamiseks teiste KOV-ide spetsialistidega koostööd teha, kui ei leia, kes on selleks õigeim inimene.

Teadlikkust mõjutavana tuli välja ka nt töötajate vahetumine. Eriti olukorras, kus koostöö on peamiselt isiku-, mitte organisatsioonipõhine ning asutuse sees ei oodata, et tehtavat dokumenteeritakse. Siis ei pruugi uue töötajani jõuda info varem tehtust ega senistest koostööpartneritest ehk teadlikkuse tekitamine ja koostöö tegemine on raskendatud. Mitme intervjuueeritu kohaselt on seetõttu vaja tihti uuesti organisatsioone, inimesi ja teenuseid tutvustada.

„Ma ütlen päris ausalt, et kui ma ka alustasin ja püüdsin kaardistada kõiki neid meie võimalusi /.../ [piirkonna nimi]-s ja ma puutusin kohe kokku sellega, et tegelikult mitte kellelgi ei ole mingit ülevaadet ka /.../ [piirkonna nimi]-s, et mis võimalused neil näiteks psühholoogilise abi osas on. /.../ Ega tegelikult noh, see kõik on nii muutumises kogu aeg, et nad ei suuda keegi hoida ülevaadet, et mis võimalused on.“ (juhtumikorraldaja)

Ühes fookusgrupi intervjuus toodi välja: koostöö soodustamiseks on väga oluline, et suurema kogemusega töötaja tutvustaks uuele seniseid koostööpartnereid. Ühes intervjuus nimetati ka, et potentsiaalsed koostööpartnerid ja noortega tegelejad võiksid üksteisele töövarjuks käia, et oleks parem arusaam, kes, mida ja kuidas teeb.

6.2.4. Varasem kokkupuude võimalike koostööpartneritega ja võrgustikukoostöö

Mitimest intervjuust selgus, kuidas varasem kokkupuude (nt osalemine ühisel koolitusel, arutelul, võrgustikus) ning potentsiaalse koostööpartneri lähikaudses omavalitsuses asumine mõjutab koostööd positiivselt: parem teadlikkus pakutavatest teenustest, suurem julgus kontakteeruda, kogemusi vahetada ning ühiseid arutelusid ja külaskäike planeerida. Seega aitab koostöö tihendada ja sisukamaks muuta regulaarsete kohtumiste korraldamine, sh võrgustikukoostöö.

„/.../ peamine teema, mulle tundub, ongi see, et oleks julgus nagu otse üksteise poole pöörduda. Kui on teada, kelle poole pöörduda, siis on palju lihtsam ja turvalisem seda noort nii-öelda üle anda. Et lihtsalt meili teel või telefoni teel sa ei tea seda inimest, kes sul vastas on. Sul endal spetsialistina ei ole ka võib-olla nii suurt kindlust anda keerulist noort nagu üle või suunata kellegi juurde. Aga kui see isiklik kokkupuutepunkt on olemas, et siis nagu see koostöö toimib ka paremini.“ (koostööpartner)

„Info liikumine on see, mis viib sageli edule, sest et üks inimene ei ole võimeline kõiki infot kohe haldama /.../.“ (juhtumikorraldaja)

Võrgustikukoostööd iseloomustab, et võrgustiku osalised on tänu regulaarsetele kohtumistele teiste tegemiste ning võimekusega vähemalt minimaalsel tasemel kursis ning on varem üksteisega kokku

puutunud. Mõnigi intervjuueritu rõhutas, et sagedased kohtumised toetavad uute töötajate kiiremat valdkonnaga kurssi viimist ja isikliku kontakti teket. Kirjeldati ka seda, kui tähtis on kohtumistel kogemusi jagada ning (võrgustikuväliseid) eksperte nn koolitajana kaasata – nii saavad võrgustiku liikmed teadmisi ja oskusi.

Mitmed töid esile võimalust vajaduspõhiselt vaid valitud võrgustiku liikmetega kohtuda, et üksteist mitte liiga koormata. See kõik motiveerib võrgustikku panustama ning toetab kiiret juhtumilahendust.

„Ja minu arust hästi oluline, see kasu tunne, et kui käin seal [võrgustikukohtumisel] iga kuu, siis päeva lõpuks nagu tajun seda reaalselt kasu endale. Et siit ka tihtipeale tekib selline *win-win*, olukord, et kõik võivad sellest.“ (fookusgrupi intervjuu)

Mõned intervjueeritud leidsid, et süsteemne koostöö, üksteise toetamine ja motiveerimine läbi toetava võrgustiku olemasolu aitab teemat hoida ka aktuaalsena.

6.2.5. Spetsialistide pädevus, kogemus ja tehtu tunnustamine

Olgugi et intervjueeritud pidasid ennast pigem pädevaks noorte esmasel nõustamisel, mõjutab koostööd ka juhtumikorraldaja **pädevus**. Kui KOV-is mõistetakse, et NEET-olukorras olevate noorteni jõudmine ja nende toetamine võiks toimuda eri spetsialistide ja valdkondade koostöös, on juhtumikorraldajal lihtsam oma pädevuse põhjal teisi spetsialiste kaasata. Kui mõnes omavalitsuses peab juhtumikorraldaja piirkonnas olevatest teenustest lähtudes olema võimeline noort ka nõustama ning koostöövõimalusi napib, siis teises piirkonnas saab noorte abivajaduse tuvastamise järel noort toetada koostöös teiste teenustega, nt vastavate spetsialistide juurde suunates.

Samas rõhutas mitu intervjueeritut, et oluline on aru saada, millal ja missugust teenust on noorel mõistlik kasutada, ning leiti, et kõigi noortega tegelejate noorsootöö oskusi tuleks arendada, et noori edukamalt toetada (vt ka ptk 5.2 ja 5.3). Seda enam, et noored on heterogeenne sihtrühm.

„Ma ei hoia seda noort nii-öelda ainult endale nõustamiseks, vaid ikkagi üritan kohe katsetada kedagi, kes ma näen, et võiks aidata, /.../. Et ma alati nagu toon need võimalused noortele välja ja ütlen, ega me ei pea kohe ka suunama teise spetsialisti juurde, aga sel hetkel, kui noor on seda valmis, et siis me kindlasti kohe tahaks ta kuskile suunata. Sest et noh, minu käed jäävad ikkagi lühikeseks, et töötukassa saab ju rohkem aidata. Et neil on juba konkreetsemad teenused siis või koolitusvõimalused või mida iganes.“ (juhtumikorraldaja)

Tähelepanuväärne on ka noortega seotud osaliste **oskus probleeme märgata ning valmidus noore toetamiseks koostööd teha**. Intervjuude käigus räägiti juhtumitest, kus lähedased ei tunnista, et noorel probleeme on, välistades või raskendades seega juhtumikorraldaja koostööd noore

lähedastega. STEP-programmi kogemusel ei tunnista ka kõik KOV-id, et nende valla noortel oleks õigusrikkumistega probleeme – juhtumikorraldajal puudub seega võimalus STEP-programmi abil noort toetada.

Toodi ka näiteid, kui noortekeskused või omavalitsuse noorsootöötajad ei näe, et NGTS-i kuuluvad noored oleks nende sihtrühm, et koostöös noori toetada. Vastukaaluks tuli uuringust ka näiteid, kus probleemi märkamine ja tunnistamine on aidanud kaasa noore kiiremale toetamisele ning piirkonna noortele osutatavate teenuste mitmekesistamisele.

Koostööd toetava pädevusega seotud tegurina nimetati ka **teadmist, et noorte toetamisel on võimalik abi saada**. Intervjuud näitasid, et asja lihtsustab, kui juhtumikorraldaja teab või tunnetab, et NEET-olukorras noorte toetamine on oluline, ja kolleegid või potentsiaalsed koostööpartnerid on teada andnud, et aitavad vajadusel juhtumikorraldajal noori toetada (vt ka alapeatüki algusest NEET-noorte temaatika oluliseks pidamist).

Samas selgus, et igas KOV-is pole NEET-noorte erisusi tundvaid spetsialiste, kes juhtumikorraldajat toetada saaksid ja seega tuntakse vajadust usaldusisiku vms järgi, kellega teemat arutada. Läbivalt ilmnes, et tõstmaks noorte toetamise kvaliteeti, sh leida võimalikke koostööpartnereid, võiks saada nn mentorite poole pöörduda. Ühes fookusgrupi intervjuus leiti, et juhtumikorraldajatel ja koostööpartneritel võiks olla ühine inforuum või koht, kus saab suhelda, teadmisi vahetada, kontakte luua, koostööd üles ehitada jne.

Uuringust tuli välja ka töötajate kogemustest tulenevaid soovitusi, suurendamaks koostööd ja muutmaks seda jätkusuutlikumaks. Üks intervjuueeritu tõi esile, et nemad on töötajate vahetamise ja isikupõhise koostöö riski maandamiseks ühe partneriga paberile kirja pannud, kuidas nad koostööd teha saavad ja millal ning mille kohta üksteist teavitatakse.

Uuring näitas, et pädevate, tööd südamest tegevate ja proaktiivsete spetsialistide olemasolu on NGTS-i rakendamise ja noorte eri spetsialistide koostöös toetamise alus. Mitmest intervjuust aga ilmnes, et sageli on spetsialistid üle koormatud ning ametikohad täitmata. Intervjuude järgi on osaliselt selle põhjuseks noortega tegelejate töö vähene väärtustamine (vt ka alaptk 6.2.1) ja madalad töötasud. Mõningate uuringus osalenute hinnangul aitab natuke spetsialistide motivatsiooni tõsta nende tunnustamine tehtu eest, nt kui märgatakse, et nad on koostöövõrgustikku panustanud.

6.2.6. NGTS-i väärtustamine

NEET-noorte eripärade mõistmine, nende toetamise suhtumine, teadlikkus võimalikest koostööpartneritest ja varasem kokkupuude teiste teenuseosutajatega mõjutab meelestatust NGTS-i kasulikkuse ja lisaväärtuse kohta, mõjutades omakorda taas koostöö tegemise valmidust ning sisukust. KOV-id, kus koostöö piirdus noore põgusa suunamisega mõne teenuseosutaja (peamiselt tööturuga seotud töötukassa) juurde, suhtusid NGTS-i kasulikkusesse ja lisaväärtusesse neutraalsemalt. KOV-id, kus nähti võimalike koostööpartnerite rohkust ja mõisteti oma rolli noortele võimaluste tutvustamisel ja teenustes osalemise toetamisel (sh proaktiivsus), pidasid koostööd olulisemaks ning nägid NGTS-i kui lisavõimalust noore leidmisel, temaga kontakti loomisel, tema vajaduste väljaselgitamisel ning tegevuskava rakendamisel koostöös teiste partnerite ja teenustega.

6.2.7. Tegevuste rahastuse ja seadusandluse piirangud

Koostööd takistavate teguritena täheldasid analüütikud ka **piiranguid noorte toetamisel, sh noortega tegeleja tegevuse rahastuse nõudeid**. Mõnda teenust saab osutada vaid konkreetsetesse piirkonda sissekirjutatud noortele (nt NGTS, STEP-programm) ning vaid teatud olukorras olevale noorele (nt NGTS-i puhul vaid mittetöötavad ega -õppivad noored⁶⁹, Tugilas on ka ennetustegevus ette nähtud). Kui NGTS-i nimekirjas olev noor elab teises omavalitsuses, suunab juhtumikorraldaja ta selle omavalitsuse spetsialisti juurde, soodustades koostööd KOV-ide vahel. Kui aga KOV-is noori juhtumikorraldusena ei toetata, võib koostöö ja noore abistamine olematuks jääda.

STEP-programmi saab suunata aga vaid Tallinna ja Harjumaa noori, mis ei välista spetsialistide kogemuste vahetamist (vt koostöövõimalusi STEP-programmiga lisa 6). Olgugi et uuringu käigus ei tuvastatud, et mõni juhtumikorraldaja oleks abita jätnud noore, kes pole veel NGTS-i sihtrühmas ehk ei kajastu nimekirjas, ei pruugi intervjuudele tuginedes kõik selle peale tulla, et ka ennetustegevusena NGTS-iga koostööd teha. Ühe koostööpartneri kogemuse järgi on projektidest rahastust saanute seas eksiarvamusi selleski, mil määral erirahastusest toetatud projektide või tegevuste puhul koostööd tohib teha ilma, et rahastust vähendataks. Näiteks ennetustegevuses, noorte abistamises, kommunikatsioonis.

Potentsiaalsete koostööpartnerite teadmatuse kõrval selgusid läbiva koostöö takistusena ka **andmekaitseregulatsioonid ja -nõuded**, ennekõike isikuandmete kaitse. Nõuete vähese mõistmisetõttu ei teata koostöö võimalusi ega julgeta jagada noorte kontakte ega juhtumeid nendega, kes võiksid osata noort paremini aidata. Intervjuude põhjal näib, et noorte abistamises on tulemuslikumad need omavalitsused ja juhtumikorraldajad, kes andmekaitsest tingitud takistuste seljatamiseks võtavad noorelt nõusoleku jagada tema juhtumiga seonduvat infot võimalike teiste abistajatega (vt nt ptk 6.2.3 ja 6.2.4). Mitme intervjuudes osalenu kogemusel on nõusoleku saamiseks oluline, et noorele seletataks, miks on tema toetamises tähtis koostöö. Samas tuli korduvalt välja, et noorte abistamine võiks olla veel tõhusam kui noorte andmeid saaks vahetada juba enne noorega kontakteerumist ja temalt nõusoleku saamist. Näiteks olukorras, kus juhtumikorraldaja ei tunne ennast pädevana noorega kontakteerumiseks ja veenmaks, et abi vastu võetaks või kui on raskuseid teatud noorteni jõudmisel.

„Sealjuures ma alati selgitan ära, miks see on oluline, et me oleme ikkagi nagu ühtne meeskond ja, ja selleks, et me saame sind paremini aidata, selle jaoks on vaja, et me teame kõik nagu kõik asjad, oleme nagu samal leheküljel.“
(juhtumikorraldaja)

---

⁶⁹ Vt täpsemat sihtrühma määratlust ptk 3.

Peamised järeldused – koostööd mõjutavad tegurid:

- Koostööd mõjutavad positiivselt või negatiivselt tegurid, mis on seotud NEET-noorte toetamise oluliseks pidamise, teenuste olemasolu, teenustest teadlikkuse, teenustega kokkupuute, spetsialistide pädevuse ja seadusandlusega.
- Paljud koostöötegurid on mõjutatavad riigi, KOV-i või juhtumikorralduse tasandil valdkonna teadlikkuse tõstmisega, valdkonda tõhusamalt koordineerides ja meeskonnatööd soosides.
- Tähtis on selge tegevuste ja ootuste väljendamine ja nii koostöö osaliste vahel kui ka noorte vajaduste ning panuse märkamine.
- Juhtumikorraldaja teadlikkus teistest teenustest ja tihe koostöö nende pakkujatega on seda vajalikumad, et NGTS-i väärtuseks teiste teenuste kõrval peetakse nn kontaktpunktiks olemist, teadlikkust võimalustest ja noore temale vajaliku teenuseosutaja poole pöördumise toetamist.
- Teadlikkust ja koostööd teeb lihtsamaks see, kui teenuseosutajate info on kergesti leitav. Kui juhtumikorraldaja teadlikkus noore võimalustest on madal, noorele ei pakuta talle sobivaimaid teenuseid ega toetata teenuste kasutamist, muutub NGTS-i väärtus küsitavaks.

7. NGTS-I KASU JA KULUTÕHUSUS

Siinne peatükk keskendub sellele, mis ajendab KOV-e noortegarantii tugisüsteemi (NGTS) rakendama ja taotlust esitama, et potentsiaalselt abivajavate noorte nimekirja saada ja seires osaleda. Esimeses alapeatükis vaadatakse, miks on otsustatud NGTS-i rakendada või mitte rakendada ja millest NGTS-i rakendamise kasu sõltub. Teine alapeatükk käsitleb lähemalt, kuidas mõjutab noort NGTS-i kaudu abi saamine, ning kolmas NGTS-i rakendamise mõju KOV-ile. Kokkuvõttes leidsid uuringus osalenud KOV-ide esindajad üsna üksmeelselt, et NGTS-ist saadav **tulu on ikkagi suurem kui kulu**. Seda hinnangut kinnitavad ka kulutõhususe kvantitatiivse analüüsi tulemused alapeatükis 7.4. Seda eelkõige siis, kui tegeleda NGTS-iga jätkusuutlikult ja efektiivselt, mitte vaid formaalselt ja juhuslikult. Samas mõned katkestanud või mitteliitunud KOV-ide esindajad soovisid NGTS-i mõju otsesemalt näha ja tunnetada, et sellega jätkata või NGTS-iga liituda.

„Kindlasti on see kulu, mida /.../ [KOV] kulutab, minimaalne, mina arvan, võrreldes sellega, millist tulu saab noor. /.../ KOV-i vaates, kui võtta, see NEET-teema on ju pisikene. See ei ole ju selline igapäevane teema, millega KOV tegeleb. /.../ Ja kui sul on see üks pisikene asi, mis väga hästi toimib, siis sa kulutad sellele ju vähem energiat, võib-olla ka rahalist ressursi, lõppkokkuvõttes.“ (juhtumikorraldaja)

7.1. NGTS-iga liitumine ja NGTS-i kasutamine

Sotsiaalministeerium on NGTS-i rakendanud alates 01.05.2018 ning kaasanud arendamise omavalitsused, kes andsid nõusoleku testida juhtumikorralduse mudelit.⁷⁰ Katsetavad ehk partneritest KOV-id olid valmis Sotsiaalministeeriumi pakkumist vastu võtma ja NGTS-i kasutama hakkama, kuna nähti, et selle abil on võimalik olemasolevat probleemi lahendada lisakulutusi tegemata (vt ptk 3). NGTS-i testimises nõustuti osalema seetõttugi, et omavalitsused olid avatud ja soovisid katsetada elanikele kasulikke uusi projekte.

Nii partneritest KOV-id kui ka vabatahtlikult NGTS-iga liitunud esitasid **liitumise põhjustena**, et NGTS-i kasutades on võimalik saada teada, kui palju on omavalitsuses noori, kes ei õpi ega tööta, ja ilma NGTS-ita seda infot neil ei oleks. Liitumise põhjustena nimetati veel seadusest tulenevat abistamiskohustust, uut ja huvitavat katsumust ja võimalust hakata süsteemsemalt korraldama elanike nõustamist ja abistamist.

---

⁷⁰ Tervise- ja tööministri 12.04.2018 käskkirjaga nr 35. „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“.

„Ja meie selline üks olulisi strateegilisi eesmärke on just, et kõik meie elanikud oleksid toetatud ja nõustatud. Et siis see lihtsalt tundus nagu üks selline võimalus, kus me saaksime või kus me oleksime sunnitud natuke süsteemsemalt selle teemaga tegelema. Sellepärast, et ütleme, et ega see sotsiaaltöö ja see noorsootöö valdkond, et seal on ju tegemist nagu maa ja meri, et natukene võib ju ennast tagant tõugata ikkagi seda teemat fookusesse võtma.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Liitumise otsust kaaluti omavalitsustes sageli pärast kohtumisi ministeeriumi töötajatega, kes käisid projekti kohapeal tutvustamas. Samuti räägiti mitmes KOV-is läbi erinevate valdkondade spetsialistide nagu noorsoo-, sotsiaal- ja haridustöötajatega. NGTS-iga alustamisel kartsid mõned KOV-id töömahu suurenemist ja lisaülesandeid ning oldi ettevaatlikud. Mõned väiksemad omavalitsused jäid alguses äraootavale seisukohale ning otsustasid liitumise partner- ja teiste alustavate KOV-ide kogemuse põhjal.

Intervjuu käigus paluti mitmetel vastajatel **hinnata süsteemi toimimist** skaalal 1–10, kus 1 tähendab, et NGTS ei ole üldse tulemuslik, ja 10 tähendab, et toimib väga hästi ja on väga tulemuslik. Vastajate hinnangud jäid valdavalt 6–9 punkti vahele ja süsteemile anti pigem kiitvaid hinnanguid. Kuid oli ka kriitilisemaid seisukohti ning toodi esile, et süsteemist on puudu see pool, kuidas aidata neid noori, kes abist keelduvad.

„Praegu on puudu see, kuidas siis ikkagi neid aidata. Et kui suur osa ütleb sulle, et nad ei vaja abi, siis kuidas ma neid ikkagi aitan, sest nad tulevad mul järgmises seires jälle, aga ei vaja abi. Ehk siis see süsteem iseenesest annab mulle selle nimekirja, see ei aita mul aidata seda noort. See aitab mul avastada selle noore, kes vajab abi, aga ta ei aita mul aidata.“ (juhtumikorraldaja)

Mitu intervjuueerit ütles, et enne NGTS-iga liitumist ei tegeletud **järjepidevalt** noorte toetamisega, kes ei õppinud ega töötanud, ehk kasu NEET-noorte toetamisest oli väiksem. Kui sotsiaaltöö kaudu ilmnes teiste probleemide taustal vajadus noort abistada, siis tegeleti sellega ka, kuid eraldi tähelepanu neile pigem ei pööratud. Samas rõhutati, et just järjepidev abi pikema aja jooksul on oluline, et noorteni jõuda ja neid tööle või kooli aidata.

„Ja, ja ma arvan, et see siiski on vajalik. Ja minu kogemus näib noh, miks ma nagu seda arvan, et peaks kindlasti selle tugisüsteemiga jätkama kõik kohad, kohalikud omavalitsused võiksid sinna panustada. See tundub, et see on nii tüütu. Et neid noori on nii vähe, kes ütlevad: „Jah, vajan abi.“ Aga harjumuse tekitamiseks on vaja pikemat aega probleemi teadvustamiseks või siis selles sihtgrupis, kelleni tahame jõuda ja seal selles sihtgrupis tegelema hakata, et siis probleemkohti või siis neid muutusi esile kutsuda on vaja ikkagi pikemat aega.“ (juhtumikorraldaja)

Järjepidevust on raske saavutada, kuna inimesed vahetuvad ja uued töötajad ei ole varasemate tegevuste ja infoga noorte kohta kursis. Töötajate vahetusega läheb oluline teave kaduma, mis on vajalik noortega suhtlemisel, mõjutades NGTS-i kasu. Järjepidevalt ei rakendata NGTS-i ka inimeste puuduse tõttu, kuna pole aega alati kirju välja saata või noortega pikemalt kontakti hoida. On näiteid, kus omavalitsus on küll liitunud, kuid tegevuses olnud väga passiivne ja aktiivselt seiretega ei tegelenud. Lahendus leiti uute töötajate tulekuga, kes omal initsiatiivil alustasid aktiivselt seiretega, kuigi see ei olnud nende põhiülesanne. Vastajad rõhutasid, et järjepidevaks kasutamiseks on oluline läbi mõelda, kuidas NGTS-i rakendada nii, et see oleks kasutoov, st kes võiks sellega omavalitsuses tegeleda ja kust leida ressursse. Mitu noorte toetamist tõsiselt võtnud intervjueeritut rõhutas, et ainult liitumine ja nimekirjade saamine ei anna veel mingeid tulemusi.

„Ja siis hakkasingi uurima, et kes meil siis sellega tegeleb, et niisugune huvitav süsteem ja siis tuligi välja, et jah, et kirja oli pandud, aga ei ole otseselt kedagi, kes sellega nagu tegeleks, ja siis hakkasimegi mõtlema, et mis ja kuidas, kuidas võiks ümber mängida, et kordagi ei olnud nagu seda mõtet, et ah, ei ole vaja ka seda süsteemi, et astume kuidagi sellest tagasi, et ikkagi proovisime.“
(juhtumikorraldaja)

Intervjueeritutel paluti avaldada arvamust, **miks osa omavalitsusi ei ole liitunud** NGTS-iga. Põhjuseks esitati eelkõige töötajate puudumist: ei ole inimest, kes hakkaks NGTS-iga tegelema. Arvati, et ei soovita võtta lisaülesandeid juurde, kuna sotsiaal- ja lastekaitse spetsialistid on niigi ülekoormatud ning väiksemates omavalitsustes teatakse juba kõiki oma piirkonna inimesi ja tegeletakse nendega jooksvalt ega nähta vajadust nimekirjade järele.

„No ma arvan, et ma olen aru saanud, et praegune selline KOV-ide hirm, miks ei liituta, on see, et ei ole aega, ja selles mõttes ma saan väga hästi aru, et seda ressursi, ajaressursi tulebki nagu hästi hinnata, et kui me tahame siin noori toetada, et siis on kindlasti vajalik, et see spetsialist leiaks aja, et sellega tegutseda.“ (juhtumikorraldaja)

Juba liitunud omavalitsustest arvasid, et uusi liitujaid toeks juurde rahaline toetus, mis võimaldab palgata inimesi konkreetset NGTS-iga tegelema. Suure töökoormuse tõttu ei ole töötajaid, kes hakkaks tegelema nimekirjadega, ja ilma lisaressursita ei saa palgata uusi (vt ka ptk 5.3.5).

Mitu intervjueeritut ütles, et **loobusid teenuse kasutamisest**, kuna NGTS ei sobinud neile ega andnud loodetud tulemusi. Ühelt poolt oli mõnele intervjueeritule võõras tavapärasest teisiti töötada. Tavapärased abistamismeetodid on juurdunud ja mõistetavamad. Tunnetati, et kogukonna abil probleemide märkamine ning nende terviklik lahendamine on lihtsam ja tulemuslikum kui noorega formaalselt kontakteerudes saadava puuduliku info põhjal noort toetades. Näiteks võib noor olla paljulapselisest perest, kus lapsi kasvatab üks vanem, kellel on tervisemured või alkoholiprobleemid, või on peres krooniliselt haige laps, kes vajab pidevat hooldust. Sel juhul ei pruugi ainult noore toetamine anda püsivaid tulemusi, sest perekonnas jäävad probleemid alles, mis

mõjutavad noore käekäiku. Noor ei pruugi ise aga öelda, millest tema probleemid on alguse saanud (näiteks hooldab vanemat, aga häbeneb öelda) ja kui juhtumikorraldaja vastava infoni kuidagi ei jõua, ei pruugi noore toetamine tulemuslik olla.

Noorte probleemide kompleksus ja NGTS-i eeskujuliku rakendamise ajakulu on seotud ka intervjuudes välja toodud peamiste rakendamise katkestamise põhjustega: tööjõupuudus ja sobiva töötaja puudumine, kes NGTS-iga tegeleks. Tõdeti, et noorte tulemuslik toetamine eeldab süsteemsust, põhjalikkust, külgnevate probleemidega arvestamist ja seda kõike võimaldavat aega ning vastavat pädevust. Intervjuude analüüsist järeldus ka STAR-i piiratus süsteemselt ja mugavalt noorega tehtavat kajastada: STAR-i ei saa märkida kõiki noore toetamist puudutavaid asjaolusid.

Paar omavalitsust katkestas põhjusel, et andmed ei vastanud ootustele ja nimekirjade kvaliteet oli kehv. Noored ei soovinud, et nendega ühendust võetaks ja keeldusid abist, kuna saavad ise hästi hakkama. Seetõttu ei nähtud vajadust NGTS-iga jätkata.

„Kohalikud omavalitsused tegelikult ongi väga erinevad. On suured, on väiksemad ja kõik need programmid, mida meile pakutakse, ei pruugi ühtemoodi efekti anda. Et meil oli see äärmiselt ebaefektiivne. Ja see tagasiside oli minimaalne noortelt ja kohati see oli isegi negatiivne. Nuriseti selle üle, et miks minuga ühendust võetakse, et näiteks ma töötan välismaal hoopis. Siin selles nimekirjas on tegelikult väga palju noori, /.../, kes saavad endaga väga hästi hakkama ja kuskil toimetavad, aga neid ei ole lihtsalt siis järelkult kuskil registris, kus on näha, et nad kas töötavad või õpivad.“ (juhtumikorraldaja)

„/.../ see vajab väga intensiivset panustamist vähemalt esialgses faasis ja see eeldab väga, suhteliselt tihtipeale sellist kompleksseid teenuseid ja toetuste pakkumist. Kuna meil on ressursiprobleem olnud, ehk et meil ei ole olnud suutlikkus tagada ühte konkreetset ametnikku või juhtumikorraldajat, kes nende NEET-noortega juhtumeid jälgiks, siis tegelikult see tulemus on olnud nagu suhteliselt nigel.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Üks vastaja katkestanud omavalitsusest rõhutas, et NEET-olukorras noori ei ole kunagi abita jäetud, neid aidati enne NGTS-i ja seda tehakse ka praegu. Üks katkestanud omavalitsuse esindaja arvas, et tegelikult peaks NGTS-iga ikkagi jätkama ja küsimus ei ole niivõrd ressursides, kuivõrd töökorralduses. Probleemid tekkisid peamiselt seetõttu, et protsessi skeem ei olnud KOV-is läbi mõeldud ja seetõttu ei hakanud see omavalitsuses hästi tööle.

NGTS-i kasutajad arvasid, et katkestamise põhjused võivad olla seotud ka sellega, et ei nähta veel kasumlikkust, kuna NGTS-i mõju on pikaajaline. Eeldatakse, et töökoormus NGTS-i kasutamisel suureneb ja lisanduvad ülesanded, aga sotsiaalvaldkonnas on inimesed niigi ülekoormatud. Kui ei ole aega ega võimalust pühendada ja põhjalikumalt tegeleda, ei saa ka tulemusi kiirelt oodata.

NGTS-i kasutamise või mittekasutamise põhjuseid vaadates on selgelt näha, et sageli ei mõisteta NEET-noorte kui sihtrühma eripära, nendega tegelemise olulisust ja nende toetamise võimalikku

laiemat kasu. Seda kinnitas mitu intervjueeritut, kelle hinnangul on NGTS-i rakendamisel ja noorte toetamisel pigem tegu prioriteetide seadmise küsimusega (mis tegevusi KOV-is olulisemaks peetakse, kuhu enam raha suunatakse jne). Nagu mõni intervjueeritu tõdes, võib see raskendada ka NGTS-i rakendamise toimima saamist ajendades vähese mõju tunnetamisest tulenevalt süsteemi kasutamisest loobuma.

Peamised järeldused:

- Põhilised NGTS-iga liitumise põhjused on järgmised: info saamine noorte kohta, kes ei õpi ega tööta; elanike abistamise süsteemsem korraldamine; uus ja huvitav väljakutse KOV-i jaoks, seadusest tulenev kohustus korraldada piirkonna elu ja abistada oma elanikke.
- Peamised mitteliitumise põhjused on järgmised: raha puudumine töötajate palkamiseks; sobivate töötajate leidmine on keeruline; puudub vajadus teenuse järele, kuna juhtumikorraldajad teavad ja tunnevad kohapeal juba abivajajaid; ei soovita võtta lisakohustusi, kuna töötajad on ülekoormatud.
- Põhilised katkestamise põhjused on järgmised: andmekvaliteet ei vastanud ootustele; sobiva töötaja puudumine, kes NGTS-iga tegeleks, ja rahapuudus uue inimese palkamiseks; tunne, et abivajavaid noori ei ole, kuna noored keeldusid abist; ebaefektiivne teenus, kuna ei võimalda läheneda probleemidele komplekselt; NGTS-i kasutamise kvaliteet.

7.2. Mõju noorele

Intervjueeritutel uuriti, milline mõju on NGTS-il seda kasutanud noortele. Juhtumikorraldajad, koostööpartnerid ja NGTS-i rakendamisega rohkem kursis olnud KOV-ide poliitikakujundajad arvasid, et NGTS on edukas ja aitab noori ning tõelised abivajajad saavad selle kaudu tuge. Ka intervjueeritud noored kinnitasid, et NGTS-iga kaasnev KOV-i abipakkumine on positiivne, sest sel moel võetakse ühendust noortega, kas ise ei julge abi küsida või ei oska märgatagi, et nende olukorda oleks vaja muuta. Noortega töötavad inimesed lähtusid vastamisel abi saanud noorte arvust ja seda peeti heaks tulemuseks võrreldes sellega, kui need noored oleksid ka praegu ilma tööta või ei käiks koolis.

„Et selles suhtes ta on ju edukas, et kui mõelda nii, et viissada noort on saanud tuge, abi, oma elujärke parandada, et siis see on ju hästi.“ (juhtumikorraldaja)

Peamise kasuna noorte jaoks nimetasid nii noortega tegelejad kui ka noored ise seda, et saab tuge edasiste valikute tegemisel, leitakse **töökoht või kool**, millega kaasnevad sotsiaalsed garantiid. Kõik noored ei pea ametlikke töösuhteid ise kuigi oluliseks ja see jätab neid ühiskonnas nõrgemasse positsiooni ilma sotsiaalsete tagatisteta ning nendest tulenevate hüvedeta. Erandlikult mainis üks noor intervjuus, et teda ajendas juhtumikorraldaja pakkumisele reageerima just asjaolu, et ta

mõistis, et tal oleks vaja ravikindlustust. NGTS mõjutab noori kõige rohkem, jagades teiste noorte positiivseid näiteid ja kogemusi, see inspireerib ja annab julgust osaleda.

„/.../ aga kuna me oleme töötanud nendega nüüd ütleme kaks ja pool, isegi kolm aastat, siis meil on ka näiteid juba elust enesest, mida ühe või teise noorega rääkides saame öelda, et meie lähim näide oli niisugune ja vaata kui hea, et see noor siis oli teinud juba seda ja seda, et see tuli noorele kasuks. Sageli noorte puhul toimibki nii-öelda noorelt noorele see õpetus pigem. (KOV-i poliitikakujundaja)

Nii noorte kui ka nende toetajate intervjuudest tuli välja ka juhtumeid, kus sobiva õppimis- või töökoha leidmine on olnud raskendatud. Uuring näitab, et hoolimata kiirest reageerimisest noorte tööpuuduse olukorrale ei suuda NGTS lahendada noorte tööpuuduse struktuurseid probleeme riigis. Nii noored kui ka toetajad ütlesid, et madala haridustasemega on piiratud nii õppimis- kui ka töövõimalused ja olukorra teeb veel keerulisemaks elukoht väljaspool suuremaid keskusi.

Noortega tegelejate vastustest selgus, et noore jaoks parimaks tulemuseks ei loeta mitte ainult tööle saamist, vaid ka õige valiku tegemist ja **oma tee leidmist**. NGTS-i kaudu on võimalik aidata noorel teha õigeid otsuseid, mida elus edasi teha, ja leida n-ö oma tee, mis on tõeline väärtus.

„Jah, et me arutasime ka /.../, et mis selle projekti pluss on /.../ et /.../ mõõdupuu ei ole nagu lõpuks see, et see noor on tööle saanud, vaid see, et ta leiab oma tee, mida ta käib. Et ta lihtsalt ei ole kodus, et me saame nagu lähtuda noorest endast /.../“ (juhtumikorraldaja)

Paar noortega tegelejat märkis, et NGTS-i kaudu **saab noor välja peremudelist**, mis on sotsiaalselt nõrgemate puhul olnud takistus elus edasijõudmisel. NGTS-ist võib saada hüppelaud, et välja murda senisest elustiilist ja teha teistsuguseid valikuid. Samuti saab noor NGTS-i toel **kriisist väljumise kogemuse**, mis aitab teda elu jooksul edaspidi raskustega paremini toime tulla ja sellisel noorel on elus lihtsam hakkama saada.

„Et see vajadus jääb inimestel, kõigil inimestel on ju elus kriisid, igas kriisis ta vajab mingil määral abi. Kui /.../ tal on kogemus ise ennast aidata, tal on kogemused, on eelmise kriisiga hästi toime tulnud, siis ta tuleb ka veel järgmisega toime. Ja kui ta oskab abi vastu võtta, otsida abi, teab, et siin saab sellist abi, sealt saab sellist abi, siis ta üldjuhul tuleb kriisist paremini, pehmemalt välja ja ta on tegelikult Eesti riigi jaoks ju väga hea kodanik. Ehk siis ta käib tööl või õpib, ta on edukas.“ (juhtumikorraldaja)

Põhjused, miks noored on NEET-staatusesse sattunud, on noortega tegelejate kogemuse järgi erinevad, kuid kontaktisikud (juhtumikorraldajad) saavad noori toetada sellega, et on noorega **regulaarselt kontaktis** pikema perioodi jooksul ja kursis tema käekäiguga. NGTS-i raames on näiteks võimalik abi pakkuda noorele, kellel peale perekonna pole võibolla kedagi teist, kellele toetuda ja kellega kontakteeruda. Ka intervjuud noortega näitasid, et oluline on tunnetada, et juhtumikorraldaja soovib reaalselt abistada, ning teadmine, et noorel on, kuhu toe saamiseks pöörduda, kas või lihtsalt ära kuulamiseks. Intervjuudest selgus, et NGTS-il võib olla ka palju **suurem mõju**, ulatudes ühe noore kaudu tema pereliikmeteni, teiste lasteni (noorteni) peres või sõpradeni, kes samuti vajavad abi. NGTS-i kaudu jõutakse laiemale ringi abivajajateni erinevates küsimustes.

„Väga tihti tuleb ette seda, et kui me läbi süsteemi saame teada, et see noor abi vajab, siis tegelikult me võime jõuda ka pere abivajaduseni või teiste, ütleme noorteni, kes on seal peres olemas ja kes võib olla samamoodi vajaksid kas karjäärinõustamist või sotsiaalnõustamist. Et see väärtus on nagu laiem kui see üks noor, kes meie registris on, nii et nii mõnelgi juhul võib seda ühte noort korrutada veel, ütleme kahe inimesega näiteks, kes läbi selle saavad abivajaduse nii-öelda noh, sotsiaalhoolekande, lisaabivajaduse, kas sotsiaalnõustamise või tööleminekuks või ühesõnaga sellist väärtuslikku infot saavad teised pereliikmed.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Üks noortega tegeleja avaldas ka kahtlust, kas abistamisest piisab, et noor jääks kindlaks valitud rajale. Selleks, et abistamine oleks tulemuslik, on vajalikud **muutused noore käitumises**. Seda kinnitasid ka mitmed intervjuud noortega.

„Vähe kasu, kui me lihtsalt toetame noori, kui me ei õpeta neid tegelikult ka oma käitumises mingeid muudatusi tegema, et ta oleks ennast juhtivam, sest et selle tõttu nad ju pärast langevadki tagasi.“ (koostööpartner)

Peamised järeldused:

- Abivajajad saavad NGTS-i kaudu tuge, isegi kui nad ise ei julge abi küsida või esialgu ei märka, et nende olukord muutmist vajab.
- NGTS-i peamine kasu noorele on luua ametlikke töösuhteid või õppimisvõimalusi ja sel moel saada sotsiaalseid garantiisid.
- NGTS-i positiivne tulemus on noore toetamine õigete valikute tegemisel ja oma tee leidmisel.
- NGTS-i kaudu saab noor välja peremudelist, mis takistab edasijõudmist, ning noor saab väärtusliku kriisiga toimetuleku kogemuse.
- NGTS-i suurem mõju võib ulatuda ka pereliikmete või teiste noorteni, kelleni jõutakse noore kaudu.

7.3. Mõju KOV-ile

NGTS-i mõjudena selgusid intervjuudest peamiselt **lühiajalised otsesed ja pikaajalised kaudsed mõjud** KOV-ile. Suur osa intervjueeritustest nimetas otsese kohese NGTS-i kasuna noorte kohta saadavat **informatsiooni nimekirjade kujul**, mis annab ülevaate nende piirkonna potentsiaalsetest abivajajatest. Varem puudus KOV-idel info mittetöötavate ja -õppivate noorte kohta, kuid nüüd annavad nimekirjad võimaluse potentsiaalsete NEET-noorteni jõuda ja neid aidata. Üks intervjueeritu nimetas ka vaimse tervise häiretega noori, kelle olukorda muidu ei märgataks ja kelleni abi ei pruugi jõuda ning keda sageli ka vanemad soovivad kodus olema.

„Ja noh, samas ikkagi see eelis, mis noortegarantiil on nagu kõige suurem, on see nimekiri ikkagi. Et KOV-il on ülevaade oma piirkonna noortest, kui palju on hetkel neid, kes registreeritud järgi ei õpi ega tööta, kui palju on neid, kes abi vajab ja kes ei ole kuskile jõudnud. Ja siis võimalus, et võtta ühendust nende noortega, kes võib-olla ise ei oskaks ja ei julge minna töötukassasse, rääkimata siis kuskile mujale.“
(juhtumikorraldaja)

Mitu intervjueeritust nimetas kasutegurina seda, et noorte **abistamistegevus on muutunud regulaarseks** ja seeläbi tulemuslikumaks. Nende kogemuses oli abistamistegevus varem pigem kaootilisem ja juhuslikum, kuid tänu NGTS-ile on muutunud regulaarsemaks ning suurenenud on noorte usaldus KOV-i vastu. Üks intervjueeritu tõi kõige suurema kasuna esile selle, et NGTS-i tulemusena on teema **aktuaalsus KOV-is tõusnud**. See on oluline ka seetõttu, et NGTS-i sihtrühm ei ole varem nii palju tähelepanu saanud – noored alates 19 eluaastast ei ole enam lastekaitse spetsialisti vaateväljas ega jõua sageli sotsiaaltöö spetsialisti juurde.

„Mäletan, et vist mingi paar aastat või poolteist aastat tagasi meil oli see teema isegi volikogu sotsiaalkomisjonis üleval. Me oleme teinud sel teemal artikleid, oma kohaliku lehte. Et selles mõttes see teema on nii-öelda tulnud aktuaalseks või üles, et ma arvan, et see ongi nagu see kõige suurem kasu hetkel olnud.“
(poliitikakujundaja)

Vastajad rõhutasid, et NGTS-i mõju KOV-ile on pigem kaudne ning tulemuste avaldumine võtab aega. Noori nähti kui ressursi omavalitsuse jaoks, keda saaks kasutada kohaliku elu edendamiseks pikemas perspektiivis. NGTS-i mõjuna KOV-ile töid paljud intervjueeritud välja **maksutulude laekumise suurenemist** ja sellega **KOV-i tulubaasi kasvu** (intervjuude analüüs näitas, et majanduslikule kasule ei mõeldaks esmajoones, kuid seda siiski teadvustatakse). Mitu intervjueeritust nägi noorte abistamise tulemusena KOV-i ühe olulise kasuna **ettevõtlike arengut ja uute töökohtade loomist** piirkonnas. Samuti leidsid vastajad, et kui noori ei aidata, siis võivad neist saada sotsiaaltöökliendid tulevikus, mis suurendab omavalitsuse sotsiaalsüsteemi koormust ja vähendab piirkonna elujõulisust ning jätkusuutlikkust.

„Kui me neid noori ju õigel hetkel õigete meetmetega ei toeta, siis ju võibki tekkida oht, et nad jäävadki nii-öelda sotsiaaltoetustest sõltuvaks. On ju pluss see täiendav tulu, mida nad tekitavad seoses sellega, kui nad ühel päeval lähevad kuhugi tööle. Aga see kasu ei tule ju homme, et selles mõttes on see selline pikk vaade. Aga ma arvan kindlasti, et ta tasub ära suures plaanis.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Samuti toodi esile kohaliku omavalitsuse kulude kokkuhoid: mida varem on võimalik sekkuda ja noori toetada, seda väiksemad on hiljem täisealiste abistamise kulutused. Ühelt poolt on ennetus noorte hulgas suurema lisaväärtusega ja teiselt poolt on noored ka kergemini suunatavamad ja nende harjumused kergemini muudetavamad võrreldes täiskasvanutega, kes on pikalt töötud olnud.

„Ma rahasummat öelda ei oska, aga see on puhtalt minu niisugune veendumus või uskumus, et üldse sotsiaaltöös selline võimalikult vara sekkumine on alati parem kui hiljem siis ilma sekkumiseta tagajärgedega tegeleda.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Mitu intervjuueeritut tõi välja **koostöö tihenemise piirkonnas** tänu NGTS-is osalemisele ja selle kaudu on paranenud omavaheline suhtlus noorsootöötajate, lastekaitse, Johannes Mihkelsoni keskuse jt partnerite vahel. Sageli on osalistel eri vaated noore vajadustele ning loodud võrgustikud on aidanud üksteise vaatenurki paremini mõista (vt ka ptk 6).

„Mulle küll tundub, et suheldakse rohkem ja kui on alati mingid töötukassa teemad, siis mina olen alati kaasatud siin nagu noorte vaates ja kui toimuvad siin maakondlikud [arutelud]. Nüüd alustati nendega, nähti selle järele vajadust. Siis see vajadus tekkiski sellest, et nähakse, et KOV-il on üks vaade ja töötukassal on teine vaade klientide puhul ja siis et saaks paremini üksteisest aru.“ (juhtumikorraldaja)

Koostööga NGTS-is aidatakse kaasa ka **riskikäitumise ennetusele**, mille tulemused võivad olla nähtavad pikaajaliselt. Ennetus aitab lahendada näiteks koolist väljalangemist, sõltuvuse probleeme ja nii-öelda mittemillegagi tegelevate noortekampade teket omavalitsuses.

NGTS-i mõjuna nimetasid vastajad ka laiemas tähenduses **positiivse mainekujunduse**, mis aitab kaasa hooliva keskkonna kujundamisele (hooliv linn/maakond). NGTS-i raames abi pakkumisel ja noorte poole pöördumisel edastatakse sõnum, et KOV hoolib oma elanikest ning noored soovivad suurema tõenäosusega jääda siia elama või tagasi tulla.

„PR-i [avalikud suhted] mõistes ka me alati saame noortele öelda, et väga hoolime teist ja meil ei ole ükskõik, kui ta istub kodus tegevusetu. Meie tahame, et te oleksite enda ja ühiskonna jaoks väärtuslikud, nagu terve Eesti riik tahab /.../. Nii et seda saab väga hästi enda kasuks pöörata just PR-i mõistes, et me hoolime ja tahamegi teid aidata.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Kuigi NGTS-i peetakse üldiselt KOV-i jaoks väärtuslikuks, ei ole süsteemist tulenevad kasud alati selged ja nähtavad. Kaudset kasu ei ole kerge märgata ning see avaldub pikema aja vältel, otsene kasu aga ei pruugi olla piisavalt suur, eriti kui abisaanute hulk on väike. Paar vastajat leidis, et KOV-is ei mõisteta NGTS-i kasu väga selgelt ning kulud ei ole vastavuses saadud kasudega.

Peamised järeldused:

- KOV-ide jaoks on väärtuslik nimekirjadest saadav informatsioon, missugused on abivajadused piirkonnas.
- NGTS-i raames on noorte abistamine muutunud regulaarsemaks ja tulemuslikumaks.
- Peamiste pikaajaliste kasudena nähakse järgmist: maksutulude suurenemine ja KOV-i tulubaasi kasv; ettevõtluse areng ja uute töökohtade loomine piirkonnas; tõhusam koostöö partnerite vahel; noorte riskikäitumise ennetus ja KOV-i positiivne mainekujundus.
- NGTS mõju KOV-ile on pikaajaline ja alati ei ole kasu osalejatele veel üheselt selge.

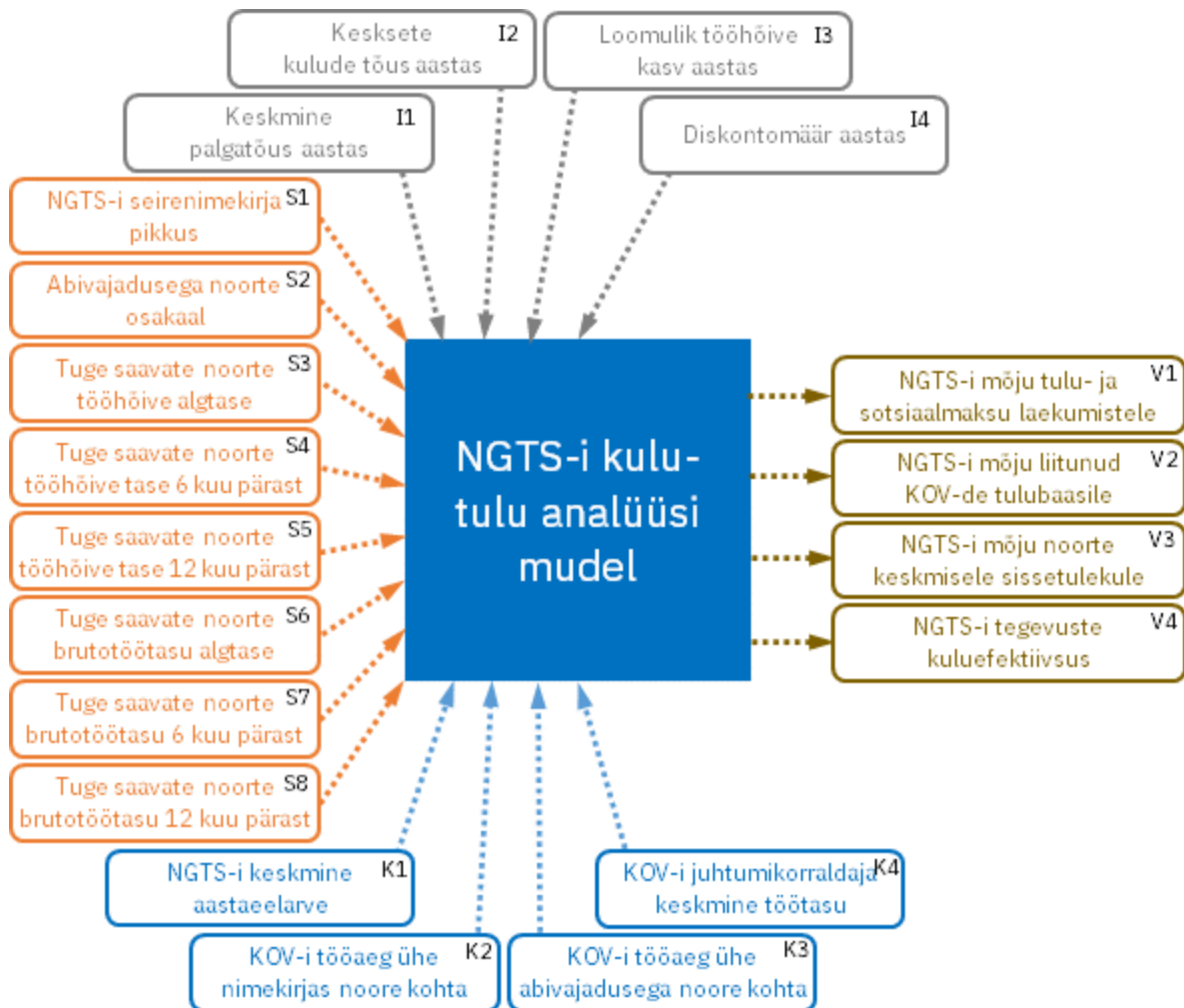
7.4. Kulu-tulu mudel

Käesolevas alapeatükis on andmestike 2 ja 3 analüüsi ning intervjuude ja valideerimiseminari käigus kogutud lisainfo põhjal hinnatud, kui suur on NGTS-i rakendamisest tekkiv maksutulu riigile ja KOV-idele ning kui suured on olnud sellega seonduvad kulud. Koostatud on vastav kulu-tulumudel, mille abil on loodud lähiaastate prognoos sõltuvalt võimalikust KOV-ide aktiivsusest NGTS-i kasutamisel ja kolmest võimalikust väljumisstrateegiaga seotud tulevikustsenaariumist. Mudel kajastab otseselt mõõdetavaid tulusid nagu NEET-noorte tööhõive suurenemisest tulenev maksulaekumiste kasv ning NGTS-i rakendamise keskseid kulusid ja KOV-ide tööjõukulusid. MS Exceli töövihikuna realiseeritud kulu-tulu mudel on esitatud lisas 7. Mudelite puhul tuleb arvestada seda, et mudelis ei kajastu ptk-des 7.2, 7.3 ja 8.3 kirjeldatud NGTS-i rakendamise kaudne tulu noortele ja KOV-ile, sh nt sotsiaaltoetuste maksmise ja sotsiaalteenuste nõudluse vähenemine juhul, kui noored on edukalt tööturul rakendunud. Võib eeldada, et pikaajaliselt on kaudne tulu oluliselt suurem kui otsene, kuid selle täpsemaks hindamiseks on NGTS-i algusest veel liiga vähe aega möödunud.

Mudeli sisend- ja väljundnäitajad on esitatud joonisel 37:

- Sisendnäitajad S1–S8 on kasutusel tulude hindamiseks
- Sisendnäitajad K1–K4 on kasutusel kulude hindamiseks

- Sisendnäitajad I1–I4 on kasutusel ajaliste tulevikuväärtuste ja -mahtude hindamiseks
- Väljundnäitajad V1–V4 on mudeli abil leitavad prognoosiväärtused

Joonis 37. NGTS-i kulu-tulu analüüsi mudel

Tabelis 8 on toodud kvantitatiivanalüüsi ja eksperthinnangute sisendnäitajate väärtused seirete I–IV jaoks. Kuna selline prognoosimudel on paratamatult ligikaudne, ei ole ka sisendnäitajate väärtusi iga toimunud seire jaoks eraldi leitud, vaid kasutatakse toimunud seirete keskmisi.

Tabel 8. Seirete I–IV ja eksperthinnangute põhjal leitud sisendnäitajate väärtused ja kirjeldus

Sisendnäitaja	Väärtus	Selgitus (kõik keskmised on leitud seirete I–IV järgi)
S1 NGTS-i seirenimekirja pikkus	9300	Seirenimekirjade I–IV keskmine pikkus
S2 Abivajadusega noorte osakaal	2,0%	Keskmine abivajadusega noorte osakaal seirenimekirjast
S3 Tuge saavate noorte tööhõive algtase	16%	Abivajadusega noorte tööhõive määr 1. kuul peale seire algust
S4 Tuge saavate noorte tööhõive tase 6 kuu pärast	31%	Abivajadusega noorte tööhõive määr 6. kuul peale seire algust
S5 Tuge saavate noorte tööhõive tase 12 kuu pärast	39%	Abivajadusega noorte tööhõive määr 12. kuul peale seire algust
S6 Tuge saavate noorte brutotöötasu algtase	514 €	1. kuul peale seire algust tööl käivate noorte keskmine tasu

S7 Tuge saavate noorte brutotöötasu 6 kuu pärast	790 €	6. kuul peale seire algust tööl käivate noorte keskmine tasu
S8 Tuge saavate noorte brutotöötasu 12 kuu pärast	847 €	12. kuul peale seire algust tööl käivate noorte keskmine tasu (seired I–III)
I1 Keskmine palgatõus aastas	2,7%	Prognoosiväärtus ⁷¹
I2 Kesksete kulude tõus aastas	0%	Arvestades, et keskne rahastus kuni aastani 2023 toimub kinnitatud eelarve järgi
I3 Loomulik tööhõive kasv aastas	13%	Hinnanguline hõivesse jõudmise määr, juhul kui noor tuge ei saaks ⁷²
I4 Diskontomäär aastas	0%	Käesolevas prognoosis ei ole kasutusel. Kasutatakse tulevikus tekkiva tulu või kulu nüüdisväärtuse leidmiseks
K1 NGTS-i keskmine aastaeelarve	142 000 €	NGTS-i eelarve jagatuna 6,75 aasta peale 2017–2023
K2 KOV-i tööaeg ühe nimekirjas oleva noore kohta (kontakteerumine)	0,35 tundi	Ekspert hinnang intervjuudele tuginedes
K3 KOV-i tööaeg ühe abivajadusega noore kohta (toetamine)	16 tundi	Ekspert hinnang intervjuudele ja valideerimiseminarile tuginedes
K4 KOV-i spetsialisti keskmine brutotöötasu ⁷³	1613 €	KOV-i ametnike keskmine kuupalk 2019. aastal ⁷⁴

Kasutades tabelis 8 toodud sisendnäitajate väärtusi kulu-tulu mudelis (lisa 7), saame seirete I–IV kulutõhusust kuni aastani 2023 hinnates tabelis 9 nähtavad tulemused.

Tabel 9. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–IV seire tulemuste põhjal (tuhandetes eurodes)

Kuupäev	NGTS-i abil tööhõivesse jõudnud noori	Summaarne teenitud brutotöötasu	Riigile laekunud maksutulu	KOV-ide tulumaksu osa	NGTS-i kesksed kulud	NGTS-i KOV-ide kulud	Kulu-tõhusus (saldo)
31.12.18	32	63	25	2	-250	-61	-286
31.12.19	121	746	310	34	-392	-211	-293
31.12.20	168	1994	837	98	-534	-286	17
31.12.21	168	3202	1353	162	-676	-286	391
31.12.22	168	4203	1783	217	-818	-286	679
31.12.23	168	4986	2121	261	-960	-286	875

Näeme, et ainult nelja esimese seire tegevusi arvestades ületab NGTS-i rakendamisega tekkinud riigi maksutulu rahastamisperioodi lõpuks tekkinud kulu hinnanguliselt 0,8 miljoni euroga, kusjuures kuludest 0,8 miljonit eurot on kaetud välisfinantseeringutega. Samal ajal peab märkima, et

⁷¹ I1 puhul on kasutatud Eesti panga rahapoliitika ja majanduse ülevaate 3-2020.

⁷² Hinnang kontrollgrupi 12 kuu hõivemäära muutumise järgi. Kui prognoositakse üldist tööhõive kasvu, siis peaks sisendnäitajat I3 suurendama, tööpuuduse kasvu korral vastavalt vähendama. I3 piisavalt suur väärtus tagab ka prognoosimudeli tuluprognoosi n-ö sumbumise. Me ei eelda, et NGTS-i efekt kõrgema tööhõive tagamisel on igavene.

⁷³ Kulu-tulu mudel arvestab KOV-i spetsialisti töötasu lähtuvalt NGTS-ile kuluvast tööajast ehk K2 ja K3.

⁷⁴ Rahandusministeerium. „Ametnike palkade avalikustamise põhimõtted ja palgaandmete koondnäitajad 2019. aastal“.

hinnanguliselt on KOV-ide kulud NGTS-i rakendades 2023. aasta lõpuks ligikaudu võrdsed KOV-i eelarvesse laekuvate lisatuludega.

Võttes arvesse ka järgnevate seirete oodatavat tulemit, on tabelis 10 esitatud prognoos 2023. aasta lõpu seisuga (selleks ajaks on alanud XII seire). Eelduseks on võetud, et kõik järgnevad seired sarnanevad mahu ja aktiivsuse näitajate poolest IV seirele.

Tabel 10. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–XII seire tulemuste põhjal (tuhandetes eurodes). Eeldatud on, et seired V–XII sarnanevad mahu ja aktiivsuse näitajate poolest IV seirele

Kuupäev	NGTS-i abil tööhõivesse jõudnud noori	Summaarne teenitud brutotöötasu	Riigile laekunud maksutulud	KOV-ide tulumaksu osa	NGTS-i kesksed kulud	NGTS-i KOV- ide kulud	Kulu- tõhusus (saldo)
31.12.20	217	2143	898	104	-534	-371	-7
31.12.21	329	4324	1820	214	-676	-551	593
31.12.22	441	7231	3053	364	-818	-731	1504
31.12.23	553	10 736	4544	547	-960	-911	2672
31.12.27	616	21 680	9246	1 147	-960	-1007	7279

Näeme, et **riigile laekuvad maksutulud ületavad kulusid 2023. aasta lõpuks hinnanguliselt 2,5 miljoni euro võrra ning 2027. aasta lõpuks juba 6,4 miljoni euro võrra. KOV-i kulud ületavad 2023. aasta lõpuks tulusid 0,2 miljoni euro võrra, kuid 2027. aasta lõpuks on ka KOV-ide täiendavad tulumaksulaekumised ületanud kulusid.** KOV-ide motivatsiooni noortegarantii tugisüsteemiga jätkata võiks tõsta, kui mingi osa (nt 50%) riigile laekuvast lisanduvast maksutulust suunatakse sihtotstarbeliselt KOV-idele, katmaks NGTS-i rakendamise kulusid. Kui KOV-i eelarves on NEET-noorte toetamiseks eraldi vahendid olemas, siis sellele ka pühendutaks enam, noori toetataks senisest kvaliteetsemalt-süsteemsemalt ja oodatavalt paraneks ka tehtava asjakohasus ning tulemuslikkus. Samuti oleks KOV-idel võimalik leida rohkem aega nii nende noortega kontakti otsimiseks, kes standardteavitustele ei vasta, kui ka abivajavate noortega tegelemiseks. Praeguses mudelis on ühe noorega kontakti otsimiseks arvestatud 15 minutit ja abivajadusega noorega tegelemiseks 12 tundi tööaega. Selline lähenemine looks eeldused NGTS-i jätkusuutlikkuse tagamiseks välisvahendite lõppemisel ja kõigi KOV-ide kaasamiseks NGTS-i.

Vaatleme näiteks teoreetilist mudelit (tabel 12) 6 aastasel perioodil, kus perioodi alguses viiakse läbi 4 seiret (iga 6 kuu järel), seirenimekirja pikkuseks on iga kord 10 000 noort (parameeter S1 tabelis 9) ja muud parameetrid on samad, kui tabelis 9, välja arvatud abivajadusega noorte osakaal S2. Kasutatud on kahte erinevat S2 väärtust:

- $S2_1 = 4,4$. Abivajadusega noorte osakaal III ja IV seires kõigis seiretes osalenud KOV-ides (sh partnerid), kus noorte kontakteerumise ja toetamisega tegeletakse aktiivsemalt.
- $S2_2 = 1,5$. Abivajadusega noorte osakaal III ja IV seires ülejäänud KOV-ides.

Tabelis 12 näeme, et esimesel juhul ($S2_1 = 4,4$ korral) ületaksid KOV-i täiendavad tulud NGTS-iga seotud kulusid 1,5 korda (179 tuhat eurot), kuid teisel juhul ($S2_2 = 1,5$ korral) oleksid kulud veidi suuremad kui täiendav tulu.

Tabel 11. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele KOV-i vaates 6 aastasel perioodil sõltuvalt sisendparameetri S2 väärtusest, kui perioodi alguses toimuks 4 seiret (tuhandetes eurodes) ja seirenimekirja pikkus (S1) on iga seire puhul 10 000. Ülejäänud mudelis kasutatud sisendnäitajad on samad, mis tabelis 9.

Parameetri S2 väärtus	NGTS-i abil tööhõivesse jõudnud noori	Summaarne teenitud brutotöötasu	Riigile laekunud maksutulu	KOV-ide tulumaksu osa	NGTS-i KOV-ide kulud	Kulutõhusus KOV vaates (saldo)
S ₂₁ = 4,4	404	12 147	5168	635	-490	145
S ₂₂ = 1,5	136	4027	1713	211	-263	-52

Püüdes hinnata NGTS-i võimalikku arengut peale välisfinantseerimise lõppu, on tabelis esitatud neljal järgmisel stsenaariumil põhinevad prognoosid 2027. aasta lõpu seisuga (so XX seire alguseks):

- Stsenaarium 1: kõik järgnevad seired sarnanevad mahu poolest IV seirele, kuid abivajadusega noorte osakaal langeb alates XIII seirest 1,1%-le.
- Stsenaarium 2: kõik järgnevad seired sarnanevad mahu ja aktiivsuse näitajate poolest IV seirele.
- Stsenaarium 3: seired V–XII sarnanevad mahu ja aktiivsuse näitajate poolest IV seirele. Alates XIII seirest osalevad kõik KOV-id.
- Stsenaarium 4: seired V–XII sarnanevad mahu ja aktiivsuse näitajate poolest IV seirele. Alates XIII seirest osalevad kõik KOV-id ja abivajadusega noorte osakaal S2 on 4,4%.

Tabel 12. Kumulatiivsed hinnangud NGTS-i kulutõhususele I–XX seire tulemuste põhjal kuni 31.12.2027 (tuhandetes eurodes)

Stsenaarium	NGTS-i abil tööhõivesse jõudnud noori	Summaarne teenitud brutotöötasu	Riigile laekunud maksutulu	KOV-ide tulumaksu osa	NGTS-i kesksed kulud	NGTS-i KOV-ide kulud	Kulutõhusus (saldo)
Stsenaarium 1	808	24 836	10 576	1305	-1603	-1525	7449
Stsenaarium 2	1001	28 078	11 941	1466	-1603	-1711	8628
Stsenaarium 3	1132	30 316	12 883	1577	-1603	-1954	9327
Stsenaarium 4	1655	39 177	16 615	2017	-1603	-2452	12 560

Peamised järeldused:

- NGTS-i mõju hõivemääradele on märgatav alates 6. kuust peale seire algust.
- Abivajadusega noorte hõivemäär kasvab abivajaduseta noorte ja kontrollgrupiga võrreldes enamikus sotsiaaldemograafilistes rühmades märksa kiiremini ning on 12. kuul peale seiret enamasti kõrgem kui abivajaduseta noortel.
- Mudeli põhjal koostatud prognoosi järgi ületavad riigile laekuvad täiendavad maksutulud kõigi stsenaariumite puhul oluliselt NGTS-i rakendamisega seotud kulusid.
- Mudeli põhjal koostatud prognoosi järgi on süsteemi jätkusuutlikkuse tagamiseks oluline keskse rahastamise jätkumine, sh ka KOV-ide toetamine kas keskse eelarve või tulemuspõhise rahastamise kaudu. Kuna riigile prognoosi järgi täiendavalt laekuv tulu on

oluliselt suurem kui KOV-ide prognoositav kulu, on NGTS-i jätkamine riigi vaates efektiivne ja kasulik.

- NGTS loob eeldused ka oluliste kaudsete tulude kasvuks ja kaudsete kulude vähenemiseks, nt sotsiaaltoetuste ja -teenuste väiksem vajadus KOV-ides. Mudelis ei kajastu ptk-des 7.2, 7.3 ja 8.3 kirjeldatud NGTS-i rakendamise kaudne tulu noortele ja KOV-ile, sh nt sotsiaaltoetuste maksmise ja sotsiaalteenuste nõudluse vähenemine juhul, kui noored on edukalt tööturul rakendunud. Või eeldada, et pikaajaliselt on kaudne tulu oluliselt suurem kui otsene, kuid selle täpsemaks hindamiseks on NGTS-i algusest veel liiga vähe aega möödunud.

8. NGTS-I MÕJU JA TULEMUSLIKKUS LÄBI HINDAMISKRITEERIUMITE

Kui eelnevad peatükid kirjeldasid NGTS-i ja selle raames tehtavat teemade kaupa, siis selles peatükis võetakse varem kirjeldatu kokku hindamiskriteeriumite abil (joonis 38). Kajastatakse NGTS-i raames tehtava asjakohasust ja tehtu tulemuslikkust, arvestades NGTS-i eesmärke, tehtava kulutõhusust ning NGTS-i rakendamise jätkusuutlikkust. Kuna mõned aspektid mõjutavad mitme hindamiskriteeriumi hinnanguid, esineb peatükkides ka mõningaid korduseid.

ASJAKOHASUS	<ul style="list-style-type: none"> Noorte toetamine tagasi haridusse või tööturule jõudmisel ning seal püsimisel Kommunikatsioonitegevused NGTS-ist teavitamisel Arvestamine eri sotsiaalsete rühmade olukorra, vajaduste ja võimalustega NGTS-i rakendamise koostöö ja asjakohasus teiste sarnaste teenustega võrreldes	★★★★ ★★ ★★★★ ★★
TULEMUSLIKKUS	<ul style="list-style-type: none"> NGTS-i väljund- ja tulemusnäitajate saavutus NGTS-i IT-lahendus ja juhtumikorralduse metoodika noorte abistamisel Noorte aitamine vajalike teenusteni või tagasi haridusse või tööturule Programmis osalenud noorte hõive võrreldes mitteosalenutega	★★★★ ★★ ★★★★ ★★★★
KULUTÕHUSUS	<ul style="list-style-type: none"> Kulutõhusus riigi vaates: riigi kulu võrreldes noore aitamise tuluga Kulutõhusus KOV-i vaates: KOV-i kulu võrreldes noore aitamise tuluga Kulutõhusus noore vaates: noore tulu võrreldes NGTS-is mitteosalenutega Kulutõhususe suurendamise võimalused	★★★★ ★★★★ ★★★★ ★★
JÄTKUSUUTLIKKUS	<ul style="list-style-type: none"> NGTS kui kohaliku noorsootöö efektiivse korraldamise vahend NGTS-i rakendamise järjepidevus NGTS-i töökorralduse vastavus noorte vajadustele ja NGTS-i eesmärkidele Konkreetsete ja teostatavate ettepanekute olemasolu tulevikuvaates	★★★★ ★★★★ ★★ ★

Joonis 38. NGTS-i asjakohasus, tulemuslikkus, kulutõhusus ja jätkusuutlikkus

8.1. Asjakohasus

Asjakohasuse hindamisel vaadatakse lähemalt, mil määral NGTS tervikuna ja NGTS-i tegevused aitavad kaasa tulemuseesmärkide saavutamisele ehk on asjakohased. NGTS-i arenduse ja testimise toetuse andmise tingimusi (TAT) ja eesmärke hinnatakse järgmiste tegevuste järgi: IT-lahenduse ehk STAR-i liidese juurutamine ja arendamine, juhtumikorralduse mudeli väljatöötamine ja testimine partneritest KOV-idega ning teavitustegevused. NGTS-i olemust arvestades on oluline ka koostöö teiste noorte tööhõivevalmidust ja konkurentsivõimet suurendavate teenustega.

NGTS-i IT-lahendust võib pidada asjakohaseks, kuna see võimaldab tuvastada potentsiaalselt abivajavad noored ja pakkuda abi mitteaktiivsetele noortele, kelleni teiste viisidega ei jõua. NGTS-i proaktiivsust (vt ptk 5.1) ja registrite põhjal nimekirja loomise põhimõtet kiitsid ka enamik intervjueritutest, nii noortega tegelejad kui ka noored. Nimekirja loomine on asjakohane, sest NEET-noorte sihtrühm on mitmekesine ja mõned juhtumid võivad jääda varjatuks tavalise noorsootöö, sotsiaaltöö jms käigus. Need võivad ilmnedagi aga nimekirjades olivate tegelikkude abivajadust kontrollides (vt altpoolt ja ptk-st 5.3.3 IT-lahenduse või tekkivate nimekirjade puudusi). Ka asjaolu,

et noore poole pöördudes saab viidata NGTS-ile ja registriandmetele, võib mõningatel juhtudel lähenemist lihtsustada: olemasolevad andmed viitavad sellele, et ta võib abi ja toetust vajada.

Peale potentsiaalselt abivajavate noorte nimekirja kuvamise mainitakse TAT-is IT-lahenduse puhul ka võimalust „märkida noore kohta käivaid lisaandmeid, nt eelistatud kontakteerumisviisi, soovitud abi, tegeliku abivajaduse, vahendatud teenused jne“. Uuring näitab, et see on oluline noorte paremaks toetamiseks, kuid praegu ei ole andmete sisestamine juhtumikorraldajatele kõige mugavam ning puuduvad lahtrid, mis võimaldaksid kogu olulise info jäädvustamist (vt ptk 5.3.2, 5.3.3). Seega on IT-lahenduse kasutusmugavust ja noorte toetamise kvaliteeti suurendavad arendustegevused asjakohased. Kuna olulisemad muudatused on tegemisel, on IT-lahenduse asjakohasus paranemas (vt ptk 5.3.3).

NGTS-i IT-lahenduse arendamine on vajalik ka seire nimekirjade puudusi arvestades. Esiteks on noortega tegelejate kogemuse järgi kontakteerumise ajal nimekirjas peale NEET-noorte üsna palju neid, kes ei ole tegelikkuses NGTS-i sihtrühm: noored, kes töötavad, õpivad, on välismaal või lapsehoolduspuhkusel jne (vt ptk 5.3.3). See aga tähendab, et NEET-noortega kontakteerumise ja nendeni jõudmise asemel kulub aega noortele, kes sihtrühma ei kuulu. Teiseks on seire nimekirjade puudus see, et noorte kontaktandmed ei ole alati ajakohased, raskendades noorega kontakteerumist. NGTS-i asjakohasus seire nimekirjade kasulikkuse vaatenurgast sõltub aga ka sellest, kui kiiresti nimekirjas olevate noorte poole pöörduakse. Mida kiiremini pärast seire nimekirja saamist noortega ühendust võetakse, seda suurem on tõenäosus, et noore kontaktandmed ja õppimise-töötamise staatus on ajakohased, ja seda suurem on lootus, et noor leiab võimalikult kiiresti sobiva töö- või õppimisvõimaluse. IT-lahenduse ja nimekirja puudusi kajastatakse põhjalikumalt ptk-s 5.2 ja 5.3.3. Intervjuude analüüsi kohaselt vähendavad puudujäägid noortega tegelejate motivatsiooni, et nimekirjas olijatega kontakteeruda. See mõjutab ka IT-lahenduse asjakohasust ja rõhutab selle arendamise ning kiire kontakteerumise vajalikkust.

Nimekirjade ja tehtava märgistamise puudustest hoolimata soodustab nimekirjade koostamine proaktiivset lähenemist ehk võimaldab noore poole pöörduda enne seda, kui noor ise seda vajadust tunnetab või on valmis abi küsima. See eristab NGTS-i ka teistest noorte tööhõivevalmidust ja konkurentsivõimet suurendavatest teenustest – NGTS-il on potentsiaali olla teisi teenuseid ja osalisi koordineerivas rollis, suunates ja toetades noort, kes liigub erinevate teenuste ja osaliste vahel.

Teine NGTS-i alustala on juhtumikorralduse mudel, mis annab suunised noore toetamiseks (vt ptk 5.3.2). NEET-noored on erinevatel põhjustel mitteaktiivsed ning tegu on väga heterogeense grupiga. Seega on juhtumikorralduses ette nähtud individuaalne lähenemine noorele asjakohane. Asjakohane on ka see, et noortega kontakteerutakse eri kanaleid pidi – uuring näitab, et e-kirjad on küll lihtsaim viis ühendust võtta, kuid sõltuvalt noorest on vajalikud muudki viisid (vt ptk 5.2). Analüüsi kohaselt on aga küsitavusi mõningaste juhtumikorralduse juhise detailide asjakohasuse osas (noore toetamise ajaline periood ja intensiivsus, noorega kontakteerumise aeg, juhtumiplaan, näidiskirjad, noorega tehtava kajastamise olulisus – vt ptk 5.2, 5.3), mõjutades juhtumikorralduse mudeli asjakohasust ja noorte toetamise tulemuslikkust.

Uuringut läbivalt tuli välja ka NEET-noortele suunatud teenuste keskpunktiks olemise olulisus. Nii noortega tegelejad kui ka noored pidasid asjakohaseks, et juhtumikorraldajad suunavad juhendi kohaselt noori neile vajalike teenusteni, jäädes samal ajal edasi noore toetajaks ja jälgides noore käekäiku. Seni kirjeldatud tegevuste asjakohasusest hoolimata ilmnis uuringus arendamist vajavaid

aspekte nii noorteni jõudmisel kui ka nende toetamisel. Seetõttu on omal kohal see, et juhtumikorralduse mudelit on partneritest KOV-idega katsetatud ja kohendatud. Seega on **asjakohane nii juhtumikorralduse mudeli alusel noorte toetamine kui ka partner-KOV-ides mudeli testimine.**

Nagu eelnevalt toodud, on NGTS-i puhul oluline koostöö teiste noori toetavate teenustega: juhtumikorraldaja peaks suunama noori vajalike teenusteni, kui tema enda toetamisest jääb väheks. Nn tugipunktiks olemine eeldab teadlikkust teistest võimalikest teenustest ja tihedat koostööd nende pakkujatega. Koostöö võimaldab mh eri teenuste mõju võimendada. Samal ajal näitab uuring, et sõltuvalt piirkonnast ja juhtumikorraldajast ei piisa tehtavast, et NGTS-il teiste teenuste kõrval lisaväärtus oleks. Koostöö on pigem ebaregulaarne, juhuslik, ühepoolne ja juhtumikorraldaja toetus on napp. Samas on näha, teadlikkus ja koostöö väärtustamine on kasvamas, mis tõstab ka NGTS-i tarvilikkust teiste teenuste kõrval.

Asjakohane on ka see, et TAT-is on eraldi tähelepanu pööratud NGTS-i kommunikatsioonitegevusele. Nimelt näitas uuring, et KOV-ide, noortega tegelejate ja noorte teadlikkusel NGTS-ist on suur mõju, et noored jõuaksid NGTS-i ja juhtumikorraldajad saaksid neid toetada sobiva töö- või õppimisvõimaluse leidmisel. Hoolimata ptk-s 5.5 toodud kommunikatsioonitegevustest ning ptk-s 6 esitatud juhtumikorraldajate tehtud teavitusest leidis mitu intervjuueeritud KOV-i poliitikakujundajat ja juhtumikorraldajat ning noort, et senised tegevused pole olnud piisavad, tõstmaks KOV-ide, noorte ja laiema avalikkuse teadlikkust. Seega on vaja osaliste erisusi veelgi paremini arvesse võtta ja valdkonda (NEET-noorte toetamine) terviklikumalt tutvustada.

Täpset ülevaadet NGTS-i mõju kohta ei ole STAR-i andmete puuduliku kvaliteedi tõttu võimalik anda. Ometi kinnitavad olemasolevad andmed ja intervjuud, et NGTS-i kasutus aitab kaasa mitteaktiivsete noorte tööturul osalemisele ning nende tööalaste võimaluste suurendamisele – seega on NGTS asjakohane. Uuringust selgub et isegi minimaalne NGTS-i rakendamine ehk e-kirja saatmine võib teatud määral ajendada NEET-noori (iseseisvalt) tegutsema. Samas tuleb kõigi siin kajastatud teemade puhul teha kohendusi, et need oleksid noorte toetamiseks kõige asjakohasemad ja tulemuslikumad. Oluline on ka juhiste sisuline järgimine.

8.2. Tulemuslikkus

NGTS-i tulemuslikkust hinnates tuleb eelkõige lähtuda TAT-st. TAT kohaselt on partneritest KOV-ide ja avatud taotlusvoorst⁷⁵ taotlenute puhul seatud tabelis 13 nähtavad eesmärgid. Hindamise ajal olnud seisu järgi on NGTS-i rakendamine tulemuslik.

---

⁷⁵ Riigi Teataja. (2018). „Tööalast konkurentsivõimet suurendavad teenused“.

Tabel 13. NGTS-i väljund- ja tulemusnäitajad

Näitaja	Sihttase (2023)	Seis seirete I–IV põhjal
Aktiivseid tööturuteenuseid saanud osalejate arv	700	757 abivajadusega noort, 196 lihtmenetlust; partner-KOV-id: 257 abivajadusega noort, 112 lihtmenetlust
IT-lahendus on juurutatud	1	Jah (2020)
Osalejad, kes 6 kuud pärast tööturuteenuste saamist on hõives	40%	35%, 40% osalusmäär on saavutatud 7. kuul; partner-KOV-id: 40%

Allikas: *Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine – toetuse andmise tingimused*

Aktiivseid tööturuteenuseid saanud osalejaid on nelja seire peale olnud kokku 757 (neist partner-KOV-ides 257), lihtmenetlus on alustatud neist vaid 26% puhul ehk 196 noorega (vt ka ptk 4). Metoodika peatükis esitatu järgi võib aga kvantitatiivanalüüsile ja intervjuudele tuginedes järeldada, et kõik noorte toetamised ei ole kajastatud menetlusena. Samuti võib eeldada, et enamik abi vajanud noori on seda saanud. Seega võiks seatud näitaja olla saavutatud. Samas intervjuud noortega näitasid, et arvestatav osa noortest ei suutnud ka konkreetsete vihjete peale välja mõelda, et keegi oleks neid töö või õppimisega seondunult nõustanud või toetanud. Peale selle on NGTS-i rakendamise võimalused ja kvaliteet piirkonniti erinev (vt ptk 5 ja 6).

TAT-ile ja Sotsiaalministeeriumi esindajate intervjuudele tuginedes oli NGTS-i IT-lahenduse eesmärk tekitada STAR-i KOV-i juhtumikorraldajate jaoks nimekiri konkreetsetes KOV-is elavatest mitteaktiivsetest noortest koos kontaktandmetega, mis võimaldab KOV-il tuvastada noore individuaalse abivajaduse ning pakkuda sihitatud teenuseid. Kuna IT-lahendus võimaldab praegu vastavate nimekirjade tekitamist ja sisaldab mh noore kontaktandmeid, on seatud eesmärk täidetud ehk konkreetne tegevus on olnud tulemuslik.

Intervjuudele ja kvantitatiivanalüüsile tuginedes on nimekirjas aga üsna palju noori, kes tegelikult ei ole abivajajad (vt ptk 5.3.3). Lisaks on sõltuvalt seirest jõutud NGTS-i abil vaid 10–13% noorteni (vt ptk 4, joonis 9). STAR ei ole ka NGTS-i rakendamiseks ega noorte toetamisega seonduvate tegevuste kaardistamiseks-jälgimiseks kõige kasutajasõbralikum (nt puudub võimalus kõiki kontakteerumisvõimalusi jäädvustada, üldvaates noorte täpsemaid andmeid näha ja nimekirja filtreerida, noortega tehtavat pikemat aega jäädvustada – vt täpsemalt ptk 5.3.3). See kõik mõjutab omakorda NGTS-i rakendamise mõju ja selle jälgimise lihtsust. Seega on NGTS-i kasu ja tõhususe tõstmiseks oluline viia ellu STAR-i arendustegevusi, millest partneritest KOV-ide ja SoM-i hinnangul tähtsamad on juba ka töösse antud.

Kvantitatiivanalüüsi tulemusel on 6 kuud pärast tööturuteenuste saamist ehk NGTS-is osalemist hõives 35% abivajanutest (partner-KOV-ide puhul 40%) ehk seatud eesmärgi täitmiseks tuleb veel tööd teha (vt ptk 7.2, joonis 32). Samas on 12 kuud pärast NGTS-is osalemist hõives 50% noortest (joonis 32). Intervjuude kohaselt jätkavad noored enesetäiendamist ka tasemeõppe väliselt ehk registrites mitte kajastuvatel konkurentsivõimet tõstvatel lühemaegsetel koolitustel. Mida aeg edasi, seda suurem on kvantitatiivanalüüsi kohaselt erisus abi mittevajanud või kontrollgrupiks olnud noortega. 6 kuud pärast NGTS-is osalemist on kolme esimese seire põhjal sooliselt suurima

töenäosusega tööl või õppimas naised, vanuseliselt 16–17-aastased ning hariduselt kõrgharidusega noored.

Lisaks TAT-is esitatud näitajatele ilmnes intervjuudest muudki kasulikku nii noortele kui ka KOV-idele. Noorte puhul täheldasid juhtumikorraldajad nt ametlikult tööle minemist ja sotsiaalsete garantiide saamist, eesmärkide või n-ö oma tee leidmist, senisest elustiilist ja peremudelidest pääsemist (vt ptk 7.2). Kvantitatiivanalüüsi kohaselt on NGTS-i positiivne mõju abivajajate hõivemääradele olnud kõrge, kuid palgatasemele pigem mitte (vt ptk 4.6). NGTS koos tugimeetmetega on aidanud noortel märkimisväärselt paremini tööle ja/või õppima saada juba järgmiseks seireks (s.o sisuliselt 3–6 kuu jooksul).

Abivajadusega NGTS-is osalenud noor oli 12 kuud peale seire algust 1,7 korda suurema töenäosusega hõivatud ehk tööl või õppimas, 1,5 korda suurema töenäosusega tööl ja 3,5 korda suurema töenäosusega õppimas, kuid teenis 9% väiksemat palka (juhul kui ta töötas; 828 € vs. 913 € kuus) kui kontrollgrupi noor (vt ptk 4.6). Väiksem palk on seletatav asjaoluga, et abivajajad võisid sageli olla tööl osalise tööajaga või tasustataval praktilal. Põhjalikum info abivajadusega noorte hõivenäitajate ja keskmise brutopalka trendidest on peatükis 4.6 ja lisa 4. Keskmisest rohkem on NGTS-ist kasu olnud naistele, üle 21-aastastele noortele, põhiharidusega või ilma põhihariduseta noortele ning nende KOV-ide noortele, kus NGTS on olnud pidevalt kõigis seiretes kasutuses.

Peamiste mõjudena KOV-ide jaoks nimetasid intervjuueeritud informatsiooni oma KOV-i abivajavate noorte kohta, noorte abistamise tegevuse regulaarsemaks muutumist ja toetamise aktuaalsuse kasvu. Pikaajase mõjuna nähti maksutulude suuremat laekumist ja KOV-i tulubaasi kasvu, väiksemat vajadust noori sotsiaaltoetustega aidata, koostöö tihenemist piirkonnas, riskikäitumise ennetust ja KOV-i positiivset mainekujundust. Mõni intervjuueeritu tõi välja ka võimaluse ettevõtluse arenguks ning uute töökohtade loomiseks (vt ptk 7).

Samas ei võimalda kasutatud meetodid kvantitatiivselt hinnata, kui paljud KOV-id ja noored vastavat mõju tajusid ning kui suur see mõju täpselt oli. Lisaks näitas analüüs, et NGTS-il on potentsiaali veelgi tulemuslikumaks noorte toetamiseks, kui nt noortega tegelejate ja juhtumikorraldajate teadlikkus erinevatest noortele suunatud teenustest paraneb (vt ptk 6.2), noortega tegelejad teevad enam koostööd (vt ptk 6) ja toetavad noort proaktiivselt (vt ptk 5.1), juhtumikorraldajate võimekus noortega edukamalt kontakteeruda ning abivajadust täpsustada paraneb (vt ptk 5.2, 5.3.2 ja 5.3.4), NGTS-i kommunikeeritakse teadlikumalt ja koordineeritumalt (vt ptk 5.5), juhtumikorralduseks on enam ressursse (vt ptk 5.4).

Kokkuvõttes võib öelda, et nelja esimese seire põhjal on NGTS-i rakendamine olnud tulemuslik: plaanitud tegevused on ellu viidud ja TAT-s seatud tulemus- ning väljundnäitajad on suures osas täidetud või täidetavad. Mitu intervjuueeritutki hindas kümnepalliskaalal NGTS-i tulemuslikkust valdavalt 6–9 punktiga (vt ptk 7.1). Teisalt on palju arenguvõimalusi, et NGTS-i veelgi tulemuslikumalt rakendada.

8.3. Kulutõhusus

Kulutõhususe hindamisel analüüsiti riigi, kohaliku omavalitsuse ja noore vaadet ning hinnati kulutõhususe suurendamise võimalusi. Lisaks kasutati fookusgruppides ja personaalintervjuudes kogutud infot.

NGTS-i rakendamisel tekkivat otsest tulu ja kulu pole võimalik täpselt hinnata. Tekkiv tulu ei ole seotud ainuüksi NGTS-i rakendamisega, vaid tekib noorsoo- ja sotsiaaltöö meetmete koosmõjus. On teada programmi kulud perioodil 01.03.2017–31.05.2020: 960 000 eurot (816 000 eurot ESF-i toetus ja 144 000 eurot riiklik kaasfinantseering)⁷⁶, millele lisandub kohalikus omavalitsuses nimekirjade töötlemisel ja noortega suhtlemisel tekkiv tööajakulu. Teisalt kuulub sotsiaal- ja noorsootöö korraldamine KOV-i ülesannete hulka ning intervjuudest nähtus, et reeglina ei ole KOV-is NGTS-i ülesannete täitmiseks eraldi töökohti loodud.

Kulutõhususe hindamise üks praktiline väljund on kulu-tulumudeli loomine, mis võimaldab prognoosida riigi ja KOV-i võimalikke NGTS-i rakendamisega seotud kulusid ja tulusid ning koostada ja analüüsida erinevaid stsenaariume. Kulu-tulumudelit on kirjeldatud peatükis 7.4 ja mudel ise esitatud lisas 7.

Rakendades loodud kulu-tulumudelit olemasolevatele seireandmetele, võib öelda, et kui seired jätkuvad vähemalt aastani 2023 (s.o välisrahastuse perioodi lõppemiseni), siis ületab riigi maksutulu NGTS-i otseseid kulusid 0,9 miljoni euro võrra ning riiklik kaasfinantseering on juba praeguseks ära tasunud. Lähtudes eeldusest, et NGTS-iga jätkatakse ka pärast ESF-i rahastuse lõppu, on koostatud prognoos aastani 2027. Selle pikaajalise prognoosi korral on määramatus muidugi suurem. Kulutõhususe hindamiseks on peatükis 7.4 esitatud neli lihtsat stsenaariumi (tabel 12). Aluseks on eeldus, et majandus areneb stabiilselt, sh ei muutu eriti riigi maksupoliitika ega tööhõivenäitajad. NGTS-i rakendamisest tulenev riigi lisa-maksutulu ületab märkimisväärselt rakendamise kulusid kõigi stsenaariumite korral.

Probleem on NGTS-i kulutõhusus KOV-i vaates. Kuna abivajadusega noorte keskmine brutotöötasu tööle saamisel on madal (vt ptk 4.6), siis KOV-ide tulubaasile lisanduv maksuosa on pigem väike ja KOV-i otsesed kulud ületavad tulumaksueraldistest saadava lisatulu kõigi stsenaariumite korral. Seetõttu on oluline KOV-e edasi toetada, pakkuda koostöövõimalusi, hoida motivatsiooni, samuti IT-arenduste tugi ning riigi lisatulu kasutamine, et osaliselt või täielikult katta KOV-ide NGTS-i rakendamise kulusid.

Peale otseste rahaliste tulude ja kulude peavad KOV-ide esindajad väga tähtsaks ka kulutõhusust mõjutavaid kaudseid tegureid, mida kaardistati fookusgrupi intervjuude ja personaalintervjuude käigus (tabel 14; vt ka ptk 7.1 ja 7.3). Kogutud informatsioon näitab, et poliitikakujundajad ja juhtumikorraldajad näevad NGTS-i kasu kohalikul ja ühiskondlikul tasandil eelkõige mitmes pikaajalises (tulu on tunnetatav või nähtav kaugemas tulevikus, mitte praktiliselt kohe) ja rahaliselt raskesti mõõdetavas aspektis.

---

⁷⁶ Tervise- ja tööministri 12.04.2018 käskkiri nr 35. „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“; Ministri käskkiri. 09.03.2020 nr 21. „Tervise- ja tööministri 30. mai 2017. a käskkirja nr 61 „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“ muutmine“.

Tabel 14. NGTS-i kulutõhusust mõjutavad kaudsed lühi- ja pikaajalised tegurid

Lühiajalised	Pikaajalised
<ul style="list-style-type: none"> • Noor saab tööle, hakkab saama palka ja tasuma makse • Noor ei vaja enam toetuseid • Noor ei vaja enam KOV-i pakutavaid teenuseid • Vabatahtlik tegevus, kaasamine kodukoha tegevustesse • Tekib uus suhtlusvõrgustik ja huvid • Noor saab kogemusi ja teadmisi, kaasamine uutesse tegevustesse, positiivne eluhoiak 	<ul style="list-style-type: none"> • Noor asub edasi õppima, kõrgem töötasu tulevikus • Eneseteostus ja võimete kasutamine • Enesekindluse tõus • Õnnelikkuse kasv • Tervislikumad eluviisid, vähem alkoholismi, kõrgem eluiga ja tervena elatud aastad • Meditsiinisüsteemi kulu võib algul suureneda kuna mitmed terviseprobleemid tuleb kontrolli alla saada, võib olla vajadus psühholoogiliseks nõustamiseks jne, kuid kaugemas tulevikus vastavad kulud vähenevad või normaliseeruvad • Usalduse suurenemine riigi ja KOV-i vastu • Väiksem risk kriminaalsele teele sattuda, sõltuvusaineid tarbida; asotsiaalse eluviisi risk väiksem • Uute töökohtade loomine ja ettevõtluse kasv piirkonnas • Koostöö tihenemine noortega tegelevate organisatsioonide vahel • Noor murrab välja negatiivsest mustrist ja takistavast peremudelist • Noorte abistamine muutub regulaarsemaks ja tulemuslikumaks

Allikas: intervjuud ja fookusgrupi intervjuud KOV-i poliitikakujundajate ja juhtumikorraldajatega

Kokkuvõttes võib hinnata, et NGTS pakub noortele enamasti vajalikku tuge, aidates neil tööle või õppima asuda, on riigi vaates kulutõhus ning loob ka pikemaajalist väärtust läbi kaudsete mõjutegurite. Kulutõhusus on võimalik oht KOV-ide vaates, mille parandamiseks on oluline riigi tugi ja sekkumine, eriti pärast välisfinantseerimise lõppu aastal 2023.

Oluline on kulutõhususe regulaarne hindamine, mis võimaldab:

- loodud kulu-tulu mudelit (lisa 7) valideerida ja parendada, mis läbi paraneb ka programmi kulutõhususe hindamise täpsus ja võimalus regulaarselt korrigeerida riigi ja KOV-i täiendava maksutulu prognoosi;
- anda parema ülevaate NGTS-i rakendamise kvaliteedist võimaldades õigeaegset sekkumist;
- ajendada kvaliteetsemale noorte abistamisele ja tõsta noorte toetamise motivatsiooni kui tehtava positiivset mõju sagedamini kinnitatakse.

8.4. Jätkusuutlikkus

Analüüsile tuginedes mõjutavad NGTS-i rakendamise järjepidevust ning rakendamise katkestamist koostöö peatükis (ptk 6) toodud tegurid, viidates koostöö kvaliteedi olulisusele. Jätkusuutlikkust mõjutavate teguritena KOV-is nimetati **ressursside puudust inimeste palkamiseks; teenuste olemasolu piirkonnas ja KOV-ide laiemat teadlikkust tööturuteenustest, kuhu noori oleks võimalik suunata; koostööd väliste partneritega ja omavahelist koostööd** (noorsoo-, sotsiaal- ja lastekaitsetöötajad). NGTS-i tulemuslikkus ja kasu sõltub eelkõige tegevuste järjepidevusest, millele aitavad kaasa laiapõhjalised koostöövõrgustikud.

Valideerimisseminaril märgiti, et koostöövõrgustike loomise initsiatiiv võiks tulla eelkõige kohalikest omavalitsustest, kuid toetus nende loomisel ja hoidmisel NGTS-i koordinaatorilt. Omavalitsustele on seni olnud toeks NGTS-i koordineerija **rakenduskoosolekud ja koolitused** ning nende jätkumist peeti väga oluliseks teguriks jätkusuutlikkuse tagamisel (vt ka ptk 5.4).

Jätkusuutlikkus sõltub ka paljuski omavalitsuste pingutusest ja **tahtest ning motivatsioonist** tegeleda järjepidevalt NEET-olukorras noorte teemaga, **ressursside planeerimise oskusest ja töökorraldusest** omavalitsustes (vt ptk 5). Samuti tagab jätkusuutlikkuse see, kui täidetakse STAR-i ja jäetakse jälg maha ehk **formaalsed toimingud**. See vähendab töötajate vahetumisest tingitud infokadu. Formaalne süsteem on ühelt poolt NGTS-i suurim pluss ja teisalt ka miinus, kuna noored võivad peljata ametniku juurde vastuvõtule minekut ja pidada seda liiga formaalseks ning eelistavad pigem mitteametlikke lahendusi.

„Aga tegelikult mitteformaalsed süsteemid, kus kõik põhineb inimese enda sarmil ja veetlusel ja tema loodud suhetel, on jätkusuutlikkuse mõttes väga haavatavad. /.../ Miks on noortegarantii tugisüsteem näiteks jätkusuutlikum ja professionaalsem kui noorte Tugilad.“ (fookusgrupi intervjuu)

Järjepidevuse tagamist mõjutab **töötajate sage vahetumine** kohalikes omavalitsustes, kus teadmised ja informatsioon lahkuvad sageli organisatsioonist koos inimestega. Jätkusuutlikkust mõjutab ka **kriisiolukord**, sest noored on üks kõige haavatavam sihtgrupp tööturul ning abivajajate arv suureneb, samal ajal keskkond on muutlik ja ebakindel.

Enamik KOV-ide esindajaid leidis, et NGTS-i jätkusuutlikuks tagamiseks KOV-is on vajalik **eraldi töötaja palkamine**, kes tegeleks NEET-noortega. Mõned arvasid, et pigem tuleks olemasolevate töötajate vahel ülesanded ära jaotada (vt ptk 5.4). Uue töötaja leidmise pooldajad tõid välja, et NGTS-i tegevusi peetakse küll oluliseks, kuid ei usuta, et on võimalik saavutada häid tulemusi, kui suurendada sotsiaal- või noorsootöötajate töökoormust. Näiteks toodi välja, et kui noorsootööspetsialist tegeleb lisaülesannete korras NGTS-iga, siis kiirematel perioodidel võib see jääda üldse tähelepanuta ja nii ei ole see jätkusuutlik tegevus.

„Noh, mina lastekaitse poole pealt näen praegu niimoodi, et kui ma annan lisaülesandena kellelegi selle teha, siis kuskilt teisest otsast käriseb natukene. /.../ Et ega meil ei ole väga-väga kerge sellistele kohtadele inimesi leida ja /.../ ka praegu on meil sotsiaalosalakonnas täitmata üks koht näiteks. Meil ei ole seda lisakoormust nagu kellelegi anda.“ (juhtumikorraldaja)

„Arvan, et antud ajahetkel on oluline nii-öelda selle õige inimese leidmine, /.../ kes oskaks ka noortega suhtlemist ja kellel oleks oskus nendeni jõuda.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

Sõltumata KOV-i suurusest oli ka arvamusi, et just **omavalitsuses töötava personaliga** on kõige efektiivsem NGTS-iga jätkata. Uued töötajad peavad esmalt taustsüsteemi selgeks tegema, tutvuma inimestega omavalitsuses ja koostööpartneritega laiemalt ning see kõik võtab palju aega ja raha. Olemasolevad inimesed on juba kõige kursis.

„Nii et kui me esimene aasta arvasime, et jaa, meie peame ka tööle võtma, siis lõpuks me hindasime, et see töö on palju sisulisem, kiirem ja väärtuslikum oma olemasoleva meeskonnaga tehes. /.../ kuna väike omavalitsus, siis sageli ühel inimesel ongi nagu multifunktsionaalselt erinevaid ülesandeid ja teinekord tagab ka see edukuse, et ei pea neid suuri koosolekuid või ümarlaudu kokku ajama.“
(KOV-i poliitikakujundaja)

Kuna on kaks lähedast süsteemi sarnase sihtgrupiga (Tugila ja NGTS), siis vastajad leidsid, et **pärast 2023. aastat võiks NGTS ikkagi jääda kohaliku omavalitsuse vastutusalasse** ja näiteks sotsiaalosakonnal võiks olla koordineeriv roll. Ühe võimalusena selgus intervjuudest idee luua Eesti Töötukassa juurde NEET-noorte nõustamise teenus, sest töötukassal on partnerite võrgustik, kelle juurde noori suunata. Kuna töötukassa kaudu on praegu võimalik saada mitut teenust (nt koolitused, toetused, nõustamine, töövõime hindamine), siis võib ühe jätkamise võimalusena küll kaaluda, kas lisada noorte toetamise teenus, kuid see toob kaasa suuri ümberkorraldusi ja investeeringuid. Samal ajal NEET-noorte nõustamine töötukassa kaudu ei vähendaks kohalike omavalitsuse kohustust korraldada noorsootööd ja sotsiaalabi elanikele.

Jätkusuutlikkuse tagamiseks on eri võimalusi, kuidas korraldada edaspidi NGTS-i **koordineerimine**. Intervjueeritud pakkusid Sotsiaalkindlustusametit, kuna see organisatsioon on lähemal omavalitsusele võrreldes ministeeriumiga ja IT-lahendus on juba Sotsiaalkindlustusameti haldusalas. Poliitiliselt kuulub NEET-noorte teema kujundamine pigem Sotsiaalministeeriumi valdkonda, kuna hõlmab sotsiaalset toimetulekut jt teemasid. Ühe võimalusena toodi välja, et NGTS-i võiks koordineerida ka Haridus- ja Noorteamet.

„Ma arvan, et peakoordinaator on nii nagu praegu Sotsiaalministeerium, sellepärast et Sotsiaalministeerium on seda siia maani teinud ja pealegi see on sotsiaalhoolekande seadusesse sisse kirjutatud. Need inimesed tulevad meile, et noored läbi STAR-i programmi, mis on meie tööprogramm. Ehk nüüd, kui keegi teine peaks tegema hakkama, siis ma ütleksin küll, et siis see praegune tehtud töö on ju täiesti mõttetu, kui eeldatakse, et kohalik omavalitsus on sellele noorele kõige lähemal ja kõige kättesaadavam ja nii ongi.“ (KOV-i poliitikakujundaja)

NGTS-i jätkusuutlikkuse tagamiseks on vajalik, et jätkuks keskne riigipoolne rahastamine, kas eelarvepõhiselt või osaliselt tulemusepõhiselt. Juhul kui keskne rahastamine ei jätku, siis on suur risk, et paljud omavalitsused loobuvad NGTS-i kasutamisest, kuna kesksed kulud tuleks jagada KOV-ide vahel ja NGTS-i ülalpidamine läheks veelgi kallimaks. Noorte toetamine ei ole veel omavalitsustes prioriteetne tegevus ning mõtteviisi muutus võtab aega.

Peatükkides 7.4 ja 8.3 esitatud tulemustest lähtudes võib jätkusuutlikkuse tagamiseks kirjeldada kolme võimalikku strateegiat:

- 1) Rahastamise lõpetamine, kus kesksete tegevuste rahastus nõuab osalevate KOV-ide eelarvest u 125 000 eurot aastas. Tõenäoline on, et paljud KOV-id lõpetavad NGTS-i kasutamise, mis teeb selle jätkamise järeljäänute jaoks veel kallimaks. KOV-ide huvi ja valmisoleku korral võib sellise mudeli puhul lahenduseks olla n-ö konsortsiumi loomine, mida rahastatakse KOV-ide poolt solidaarselt ja mis hoolitseb vajalike IT arenduste ja kesksete tegevuste eest. Näide on olemas haridusvaldkonnast, kus sisseastumissüsteemi SAIS arendust rahastatakse ülikoolide konsortsiumi poolt.
- 2) Jätkamine samal rahastustasemel. Riik võtab enda kanda rahastamise senise välisrahastuse mahus. NGTS-i kasutamise aktiivsus eriti ei muutu ja katkestavad pigem vaesemad KOV-id.
- 3) Tulemuspõhine rahastamine. Märkimisväärne osa riigi lisa-maksulaekumisest suunatakse NGTS-i kaudu tööle saanud noortelt KOV-ide ja kesksete NGTS-i rakendamise kulude katteks. Strateegia toetab NGTS-i seirenimekirjade laialdasemat kasutamist ja loob otsese seose tulemuslikkuse ning rahastamise vahele. Tulude objektiivseks prognoosimiseks ja tõhusa kasutuse jälgimiseks tuleks viia sisse regulaarne, nt iga kolme aasta järel toimuv, kulutõhususe hindamine

Kokkuvõttes on loodud head eeldused NGTS-i jätkusuutlikuks toimimiseks eelkõige süsteemi formaalse ülesehituse tõttu: nimekirjad on kättesaadavad, info juhtumi kohta ei lähe kaduma ja talletatakse STAR-is. Jätkusuutlikkus sõltub eelkõige ametlike toimingute täitmisest KOV-ides. Jätkusuutlikkust mõjutavad märkimisväärselt ka koostöövõrgustikud ja sobilik töökorraldus KOV-ides, mis toetab NGTS-i eesmärgi ja abistamise protsessi võimalikult efektiivselt.

9. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Järelduste ja soovituste peatükk on koostatud hindamiskriteeriumitest ja nendega seotud uurimisküsimustest lähtudes. Järelduste ja soovituste taust on põhjalikumalt kirjeldatud aruandes, sh ptk 8, mis kajastab läbi hindamiskriteeriumite eelnevates peatükkides toodut.

Asjakohasus (A)

A1. NGTS on vajalik ja asjakohane, sest tõstab kvalitatiivanalüüsile tuginedes teadlikkust NEET-noortest, aitab paremini mõista noorte toetamise olulisust ning ajendab süsteemselt ja koostöös teiste teenusepakkujatega noori toetama. NGTS-i asjakohasust kinnitab kvantitatiivanalüüsis nähtav positiivne mõju NGTS-i kaudu tuge saanud noorte õppima või tööle minemisele.

A2. Juhtumikorralduse mudel, IT-lahendus, koostöö teiste teenustega ja tähelepanu pööramine kommunikatsioonile on üldjoontes asjakohased noorteni jõudmisel, nende toetamisel ning hariduses või tööturul püsimisel (vt tulemuslikkust).

A2.1. Olgugi et nimekirjades on noortega kontakteerumise ajaks üsna palju noori, kes pole NGTS-i sihtrühm ja keskmiselt on suudetud STAR-i andmete järgi tuvastada abivajadus vaid 2%-l seire nimekirjas olevatest noortest, võimaldab nimekirja moodustamine märkimisväärselt vähendada noorte hulka, kelle käekäiku kontrollima peab.

A2.2. Samas on küsitavusi seirete ning tegevuste või võimaluste piisavuses, juhtumikorralduse juhendi ja süsteemi soovitustes ja STAR-i võimalustes (nt soovitus e-kirja saatmise järel oodata kaks nädalat enne järgmist kontakteerumist, telefonikõnesid ei saa STAR-is jäädvustada) ning juhtumikorraldajate tegelikus töös. Intervjuude järgi pööratakse suurt tähelepanu alaealiste ja madalama haridustasemega noorte toetamisele, samal ajal kui enamik nimekirjas olijatest on üle 21-aastased. Lisaks läheb praegu palju aega nt noorte valikule, kellega esmalt kontakteeruda, ja e-kirjade kohendamisele. Samuti ei toeta STAR piisavalt noortega tehtu jäädvustamist (vähene kasutusmugavus, puudub võimalus sisestada kogu noortega kontakteerumist ja toetamist puudutavat infot).

A3. KOV-id, eksperdid ja sihtrühmad suhtuvad intervjuude kohaselt NGTS-i olemasolusse ja rakendamisse pigem positiivselt. NGTS-i nähakse lisavõimalusena, et NEET-noori toetada. Puudus on aga see, et praeguse seirete sageduse juures jõuavad paljud noored NGTS-i liiga hilja, olles töötä või õppimata juba mitu kuud, mis raskendab noorte toetamist.

A3.1. Aktiivsed NGTS-i rakendajad näevad NGTS-i lisaväärtust ja hindavad kõrgelt võimalust proaktiivselt läheneda ehk NGTS-i kaudu abivajavaid noori leida. Vähemaktiivsed ja mitteliitunud KOV-id peavad nimekirjade puhastamise ja noortega kontakteerumise vaeva liiga suureks võrreldes võimaliku kasuga ja leiavad, et noortega tegeletakse nuginii (nemad ise või mõni teenusepakkuja).

A3.2. Koostööpartnerite hinnangul on NGTS lisavõimalus, et noorteni jõuda ja neid toetada. NGTS-i asjakohasus sõltub suuresti juhtumikorraldaja motivatsioonist, aktiivsusest ning koostöövalmidusest.

A3.3. Noorte hinnangul on NGTS oluline jõudmaks nendeni, kes ise tuge küsida ei julge.

A3.4. KOV-i poliitikakujundajate ja juhtumikorraldajate arvamused ning kogemused NGTS-i rakendamisest sõltuvad NEET-noorte kui sihtrühma tundmisest, teadlikkusest teistest võimalikest teenustest ja NGTS-i rakendamise aktiivsusest ning senisest kogemusest.

A4. NGTS-i rakendamisel on üldjoontes võimalik arvestada erinevate sotsiaalsete rühmade olukorra, vajaduste ja võimalustega. Nimekirjas kajastub potentsiaalsete abivajajate sugu, õppekeel ja haridus, mis noorega kontakteerudes ja teda toetades aitab noore taustaga arvestada. Samas näitab uuring, et need andmed ei ole alati korrektsed, sest Eesti ja välismaised registrid ei ühildu ja nendes ei kajastu igapäevane suhtluskeel ning probleemid teistes riiklikes registrites, mille andmeid STAR kasutab. Sõltuvalt KOV-ist arvestatakse intervjuude kohaselt esmasel noorega kontakteerumisel tema sotsiaalsete tunnustega (enim vanuse, haridustaseme ja õppekeelega). Edaspidises suhtluses noore abistamisel toetab tema taustaga arvestamist see, et juhtumikorraldus tugineb individuaalsele lähenemisele.

A5. Kommunikatsioonitegevused on olulised ja asjakohased eri osaliste (KOV-id, lapsevanemad, noored, koostööpartnerid) teadlikkuse suurendamiseks, mis mõjutab omakorda NGTS-i mõju. Senine teavitustegevus on siiski veel mittesüsteemne, killustatud ega arvesta piisavalt erinevate võimalike sihtrühmadega. Seejuures ei ole intervjuude põhjal mõned potentsiaalsed koostööpartnerid ega noored NGTS-ist teadlikud ka pärast meediakampaniat 2020. aasta kevadsuvel.

A6. NGTS-il on suur potentsiaal toetada noori koosmõjus teiste teenustega: juhtumikorraldaja on noore toetamise nn tugipunkt, suunab vajaduse korral teiste noorte tööhõivevalmidust ja konkurentsivõimet suurendavate teenusteni ning toetab noort samal ajal edasi. Koosmõju oleks aga suurem ja NEET-noori jõuaks haridusasutusse või tööle veel rohkem, kui noortega tegelejate teadlikkus üksteise tegevusest ja omavaheline koostöö oleks parem. NGTS ei välistaks teatud NEET-noorte grupe (nt noored, kes on töötukassas arvel, kuid pole pikka aega tööd leidnud) ja isikuandmete kaitse seadus soodustaks senisest enam ametialast andmevahetust, mis on vajalik koostööks noorte toetamisel.

Tulemuslikkus (T)

T1. NGTS-i juhtumikorralduse mudel ja IT-lahendus võimaldavad noorte terviklikku toetamist (st on pigem asjakohased), eriti kui süsteemi järjepidevalt kasutada, noori asjakohaselt toetada ja kõik oluline süsteemselt kirja panna.

T1.1. On teatud piirangud, mis vähendavad NGTS-i rakendamisest tervikliku pildi saamist, mõjutades ka NGTS-i rakendamise tõhusust. STAR-i täitmise ebaühtlus ning piiratud võimalused (nt kuidas eri kontaktivõtmise viise märkida) ei võimalda töö käigus NGTS-i tegelikku tulemuslikkust ega rakendamise tõhusust jälgida. STAR ei toeta piisavalt juhtumikorraldajaid noortega kontakteerumisel ega nende toetamisel (sh tehtu ning suunamiste jäädvustus). Koostöö ja eri teenuste koosmõju potentsiaal on alakasutatud.

Praegu kulub palju energiat kontakteerumisele ja abivajaduse tuvastusele, mistõttu jääb vähem aega teistele ülesannetele.

T1.2. Juhtumikorralduse meetodika toetab noorest lähtuvat toetamist, kuid tulemuste saavutamist mõjutab juhtumikorraldaja võimalus noorte abistamisele pühenduda: kas noorte toetamist peetakse KOV-is oluliseks, juhtumikorraldajat toetatakse, noorte toetamiseks koostöös teiste osalistega on eraldatud piisavalt tööaega, juhtumikorraldajal võimaldatakse ennast täiendada, et tulemuslikumalt noorteni jõuda ning neid toetada. Kuna praegu ei peeta NEET-noortega tegelemist sageli prioriteetseks, vajab tulemuslikult noorte toetamine KOV-ide rahalist motiveerimist. See pööraks tähelepanu teema olulisusele, võimaldaks lisatööjõudu palgata või tööülesandeid ümber jagada ning personali toetada ja koolitada.

T2. Uuringust ilmneb, et noorte abivajadus on väga erinev: on noori, kes vajavad a) vastust konkreetsele küsimusele, b) ülevaadet võimalustest ning toetust nt CV koostamises, c) pikaajast toetamist, julgustamist ning eri teenustes osalemist, enne kui tagasi haridusse või tööturule jõuavad. Abivajadusega noortest 64% vajab abi töö- või praktikakoha leidmisel, 46% haridustee jätkamisel ning 18% ebasoodsast olukorrast väljumisel. Peamised lahendused, mida nimetatud noorte gruppide puhul kasutatud on: a) rääkimine, vastuste otsimine (koostöös partneritega), b) nõustamine ja/või teiste teenusteni suunamine, c) noore toetamine mh temaga nt koolis või potentsiaalse tööandja juures käies. Abistamise protsess võib piirduda kirjavestluse või telefonikõnega, kuid võib kujuneda ka mitme seire pikkuseks toetamiseks.

T3. Kui eeldada, et juhtumikorraldajad on toetanud kõiki NGTS-i kaudu tuvastatud abivajajaid, kes on märgitud STAR-is, siis on NGTS aidanud noori vajalike teenusteni või tagasi haridusse või tööturule. Esimeses neljas seires tuvastati kokku 757 abivajadusega noort, neist 257 partner-KOV-ide. NGTS koos tugimeetmetega on aidanud noortel paremini tööle ja/või õppima saada juba järgmiseks seireks (s.o sisuliselt 3–6 kuu jooksul). 6 kuud pärast nimekirjas olemist on hõives või õppimas olnud 35% kõigist nimekirjas olnutest ja 40% partner-KOV-ide nimekirjas olnutest. Registriandmetele tuginedes oli abivajadusega NGTS-is osalenud noor 12 kuud peale seire algust 1,7 korda suurema tõenäosusega hõivatud (tööl või õppimas), 1,5 korda suurema tõenäosusega tööl ja 3,5 korda suurema tõenäosusega õppimas, kuid teenis 9% väiksemat palka kui kontrollgrupi noor.

T3.1. Noorte esmane eelistus on tööle saada, kuid madalamalt haritud (eelkõige põhiharidusega) mõistavad intervjuude kohaselt peagi hariduse olulisust ning jätkavad ka enesetäiendamise või tasemeharidusega.

T3.2. Registriandmete järgi on keskmisest rohkem NGTS-ist kasu olnud naistele, üle 21-aastastele noortele, põhiharidusega või põhihariduseta noortele ning nende KOV-ide noortele, kus NGTS on olnud pidevalt kõigis seiretes kasutuses. Emakeele lõikes ei ilmnenu intervjuudest erinevusi.⁷⁷ KOV-i ja noorega seotud teguritest mõjutavad NGTS-i tulemuslikkust ka nimekirjade ja STAR-is tegevuste kajastamise kvaliteet.

---

⁷⁷ Registriandmete põhjal ei olnud puudulike andmete tõttu võimalik õppekeele lõikes tulemuslikkust analüüsida.

Kvalitatiivanalüüsi põhjal aitab noorte tööle või haridusse jõudmisele kaasa, kui KOV peab NEET-noorte toetamist tähtsaks ja noortega tegelejad on teadlikud võimalikest teenustest, mille abil noort toetada. Samuti soodustab noorte tööle või kooli minekut koostöövalmidus ning töökohtade rohkus KOV-is, haridusasutuste lähedus ning ligipääsetavus keskusesse.

T4. Koostöö sisu ja selle tulemuslikkus on NGTS-i osaliste vahel noorte haridusse või tööturule aitamisel piirkonniti ja juhtumiti erinev.

T4.1. Riiklikku kesket koostöövõrgustikku ei ole, SoM-i tugev toetus kohalike võrgustike tekitamiseks ning arendamiseks puudub, kui mitte arvestada NGTS-i raames vahetatavaid kogemusi ja infopäevadel-koolitustel räägitavat. Omavalitsuste vahelisi piirkondlikke võrgustikke pigem ei ole. Kogemuste vahetamist peavad NGTS-i rakendajad aga väga motiveerivaks ja õpetlikuks.

T4.2. Piirkondlik koostöö on pigem konkreetse juhtumikorraldaja vedada või on välja kujunenud juba varem ning on KOV-ide lõikes olnud erineva tulemuslikkusega. Piirkondlik koostöö sõltub palju juhtumikorraldajast: tema teadlikkusest koostöövõimalustest, võimalusest ning valmidusest koostööd teha.

T4.3. Koostööpotentsiaal noorte toetamises on pigem alakasutatud ja koostöö jätkusuutlikkus küsitav: koostöö on isiku-, mitte organisatsioonipõhine, ühepoolne (info edastamine või küsimine, mitte tihe sisuline koostöö) ja mittesüsteemne. Samal ajal on ka häid näiteid võrgustikutööst, kus isikupõhine koostöö on muutumas organisatsioonipõhiseks. Seejuures on just NGTS-i juhtumikorraldajal KOV-i esindajana ja noorte nimekirja omajana hea potentsiaal olla võrgustiku eestvedajaks.

T5. NGTS-i rakendamine on noortele ning KOV-idele toonud kaasa ka muud kasu kui noorte töötle või õppima minemine. Noorte puhul täheldasid juhtumikorraldajad nt ametlikult tööle minemisega kaasnevate sotsiaalsete garantiide saamist, noorte eesmärkide paika panemist või n-ö oma tee leidmist, senisest elustiilist ja peremudelist väljamurdmist. Peamised mõjud KOV-ide jaoks on järgmised: oma KOV-i abivajavate noorte kohta informatsiooni saamine, noorte abistamise regulaarsemaks muutumine ja noorte toetamise aktuaalsuse kasv. Pikaajase mõjuna nähti maksutulude suuremat laekumist ja KOV-i tulubaasi kasvu, seda, et noorte sotsiaaltoetustega toetamise vajadus ja meditsiinüsteemi kulu vähenevad, noortega töötavate osaliste koostöö piirkonnas tiheneb ja riskikäitumist saab ennetada. Samuti toodi pikaajase mõjuna esile KOV-i positiivset mainekujundust ja võimalust ettevõtluse arenguks ning uute töökohtade loomiseks.

Kulutõhusus (K)

K1. NGTS-i rakendamine on riigi vaates kulutõhus.

K1.1. I–IV seire tugitegevuste raames tööhõivesse jõudnud noortelt laekub perioodil 2018–2023 lisa-maksutulu hinnanguliselt 2,1 miljonit eurot. NGTS-i rakendamise kulud samal perioodil on hinnanguliselt 290 000 eurot, millele lisandub välisfinantseering 960 000 eurot. Kokkuvõttes ületavad prognoositavad tulud kulusid hinnanguliselt 880 000 euro võrra.

K1.2. Prognoosi kohaselt laekub seirete I–XII tugitegevuste raames tööhõivesse jõudnud noortelt 2018.–2023. aastal lisa-maksutulu 4,5 miljonit eurot. NGTS-i rakendamise kulud

samal perioodil on hinnanguliselt 0,9 miljonit eurot, millele lisandub välisfinantseering 960 000 eurot. Kokkuvõttes ületavad prognoositavad tulud kulusid hinnanguliselt 2,7 miljoni euro võrra.

K2. NGTS-i rakendamine on KOV-i vaates kulutõhus ainult riigipoolse keskse toe jätkumisel ning kaudset tulu arvesse võttes.

K2.1. Seirete I–IV tugitegevuste raames tööhõivesse jõudnud noortelt laekub perioodil 2018–2023 tulumaksu eraldistena KOV-ide eelarvesse lisatulu 260 000 eurot ja KOV-ide NGTS-i rakendamise kulud samal ajajärgul on hinnanguliselt 290 000 eurot.

K2.2. Prognoosi kohaselt laekub I–XII seire tugitegevuste raames tööhõivesse jõudnud noortelt 2018–2023 tulumaksu eraldistena KOV-ide eelarvesse lisatulu 550 000 eurot ja KOV-ide NGTS-i rakendamise kulud samal perioodil on hinnanguliselt 0,9 miljonit eurot.

K2.3. Arvestades tööhõivesse jõudnud noorte keskmist palgataset ning 2020. aastal kehtivaid maksude ja KOV-i rahastamise põhimõtteid, ei kata seega KOV-i lisatulu tulumaksu eraldisest NGTS-i rakendamisega seotud kulu ühegi stsenaariumi korral. Erinevused pole siiski suured ja kaudset tulu arvesse võttes on NGTS järjepideva rakendamise ning riigi poolse kesksete tegevuste toe korral KOV-i jaoks kulutõhus.

K3. KOV-ide esindajad näevad NGTS-i rakendamisel olulist kaudset tulu (toetuste mahu ja meditsiinisüsteemi kulu vähenemine, paremast haridustasemest tekkivad võimalused tulevikus hästi tasustatud tööd leida jms) ja rahas raskesti mõõdetavaid tulusid (usalduse suurenemine riigi ja KOV-i vastu, positiivsem eluhoiak ja suurenenud enesekindlus noortel, tervislikumad eluviisid ja kõrgem eluiga, väiksem risk kriminaalsele teele sattuda).

K4. Tegelik töömaht ja seega kulu hindamine ning tööjõu vajaduse prognoosimine on keeruline. Kiirematel perioodidel ning rohkemate abivajajate olemasolul peab olema enam töötajaid, mis võib tekitada probleeme tööjaotuse korraldamisel KOV-is. Töö efektiivsust vähendab ka töötajate sagedas vahetumine mõnedes KOV-ides.

K5. Edukas välisvahenditest rahastamise väljumise strateegia (NGTS-i jätkamine) stsenaarium on kulutõhus, kui riik säilitab NGTS-ile minimaalselt praeguse välisrahastamise taseme, arvestades reaalsel elukalliduse tõusu.

K7. Ekspertide hinnangul on võimalik kirjeldada vähemalt kolme väljumisstrateegiat:

- 1) Rahastamise lõpetamine, kus kesksete tegevuste rahastus nõuab osalevate KOV-ide eelarvest u 125 000 eurot. Tõenäoline on, et paljud KOV-id lõpetavad NGTS-i kasutamise, mis teeb selle jätkamise järelejäänute jaoks veel kallimaks.
- 2) Jätkamine samal rahastustasemel. Riik võtab enda kanda rahastamise senise välisrahastuse mahus. NGTS-i kasutamise aktiivsus eriti ei muutu ja katkestavad pigem vähem võimekamad KOV-id.
- 3) Tulemuspõhine rahastamine. Märkimisväärne osa riigi lisa-maksulaekumisest suunatakse NGTS-i kaudu tööle saanud noortelt KOV-ide ja kesksete NGTS-i rakendamise kulude katteks. Strateegia toetab NGTS-i seirenimekirjade laialdasemat kasutamist ja loob otsese seose tulemuslikkuse ning rahastamise vahele. Tulude

objektiivseks prognoosimiseks ja tõhusa kasutuse jälgimiseks tuleks viia sisse regulaarne, nt iga kolme aasta järel toimuv, kulutõhususe hindamine.

K8. NGTS-i kulu ja kulutõhusust mõjutavad noortega kontakteerumise kiirus, regulaarselt seires osalemine, teadlikkus NEET-noortest, STAR-i kasutamine ja kasutusmugavus, nimekirjade andmete kvaliteet, koostöö süsteemsus jms.

K8.1. Parema vastamisaktiivsuse annab nimekirjade tekkides potentsiaalsete abivajajatega kiire kontakteerumine. Keskmine vastamisaktiivsus KOV-i saadetud kirjadele on 18%, kuid esimese kahe nädala jooksul saadetud kirjade puhul 33%. Abivajajateks hinnati keskmiselt 3% noortest, kellega kontakt saadi, kuid seire esimese kahe nädala jooksul saadetud kirjade puhul 6%.

K8.2. Pidevalt seiretes osalevad KOV-id on märksa edukamad kontakti saamisel ja selle tõttu leitakse ka rohkem abivajadusega noori. Kõigis seiretes osalenud KOV-id on III ja IV seires saanud kontakti 31% noortega (võrreldes 7%-ga ülejäänud KOV-ides).

K8.3. Peamised noorte toetamist raskendavad ja seega NGTS-i rakendamise kulusid suurendavad probleemid on väliste registrite andmekvaliteet (nt ebatäpsed TÖR-i andmed), hiline nimekirja sattumine koolist väljalangemisel, välismaal omandatud hariduse ja välismaal olemise info puudumine, igapäevase suhtluskeele asemel õppekeele näitamine.

Jätkusuutlikkus (J)

J1. NGTS-il on tulemuslikkuse põhjal potentsiaali olla jätkusuutlik. NGTS-i rakendamisega seotud probleeme ja KOV-ide kulusid arvestades on aga vajalik jätkuv KOV-ide tugi NGTS-i kasutamisel ning NGTS-i või selle tugisüsteemide kohendamine.

J1.1. Oluline on, et jätkuks NGTS-i rakendamise toetamine. KOV-ide finantsiline toetamine on võimalik avatud taotlusvoorude kaudu. Teise võimalusena võib kaaluda NGTS-i rahastamist KOV-ide eelarvete baasil ja viia konkreetseid ülesandeid ellu tegevuskava alusel.

J1.2. NGTS-i fookus võiks noorte abistamise tulemuslikkuse ning tõhususe suurendamiseks nihkuda peale noorte toetamise rohkem ka ennetustegevusele (ennetuse osakaalu suurendada).

J1.3. Jätkama peaks NGTS-i koordinaatori organiseeritud koolituste ja sellega, et juhtumikorraldajad saaksid kogemusi vahetada.

J2. Jätkusuutlikkust toetaks kohalikul tasandil töö efektiivsem korraldamine, teenuste kättesaadavuse suurendamine, NGTS-i ja NEET-noorte teadlikkuse tõstmine.

J2.1. Koostööpartnerite võrgustiku loomine ja hoidmine KOV-ide initsiatiivil aitab märkimisväärselt kaasa NGTS-i järjepidevale rakendamisele ja teenuste pakkumisele.

J2.2. Suur osa teenuseid on koondunud keskustesse ja nende ümbrusesse ning teenuste ühtlasema kättesaadavuse suurendamiseks tuleks meeskonna hinnangul kaaluda

tasandusfondi loomist, et tagada noortele kaugematest ja väiksematest omavalitsustest samaväärne võimalus teenuste kasutamiseks (nt transpordikulud).

J2.3. Tõsta kohalike omavalitsuste poliitikakujundajate teadlikkust NGTS-i eesmärkidest ja mõjust KOV-ile, samuti edu tagavatest rakendusmeetoditest. See viib efektiivsema töökorralduse, tulemuslikuma NGTS-i rakendamise ja kokkuvõttes programmi järjepidevama elluviimiseni omavalitsustes. Oluline on arusaama kujundamine, et NGTS-i või NEET-noorte toetamine peab olema töötaja jaoks põhitööülesanne.

J2.4. NGTS-i tulemuslikuks, tõhusaks ja seeläbi jätkusuutlikuks rakendamiseks tuleks parandada nimekirjade kvaliteeti, tõsta STAR-i kasutusmugavust, ühtlustada noortega tehtava STAR-is kajastamist, suurendada teadlikkust võimalikest koostööpartneritest ja valmidust koostöös noori toetada, pöörata suuremat tähelepanu organisatsiooni-, mitte isikupõhisele koostööle, tuua senisest enam välja NGTS-i rakendamise mõjusid. NGTS-i rakendamise kvaliteeti võib uuringumeeskonna hinnangul positiivselt mõjutada ka regulaarne NGTS-i seire, sh kulutõhususe hindamine: ajend noorte toetamist tõsiselt võtta, tehtava mõju parem nägemine.

J3. Ühele täiskoormusega töötajale on optimaalne töökoormus keskmiselt 125 noorega nimekiri. Juhtumikorraldaja töökoormus sõltub reaalsest abivajajate arvust ja menetluse kestvusest ehk NGTS-i tulemuslikuks ja jätkusuutlikuks rakendamiseks on vaja, et keegi toetaks vajaduse korral juhtumikorraldajat, kui tuge vajavaid noori on rohkem ja töökoormus on suurem.

J3.1. Väiksemates KOV-ides võiks sõltuvalt töökorraldusest kaaluda palgata mitme KOV-i peale üks juhtumikorraldaja.

J4. Peamised probleemid, miks ei kasutata NGTS-i järjepidevalt, on rahapuudus töötaja palkamiseks, töötajate sagedas vahetumine, sobiva töötaja puudumine või sobiva inimese leidmise keerukus. Põhjused, miks NGTS-i edasi ei kasutata, on ka nimekirjade kvaliteet; juhtumikorraldajate liiga suured ootused nimekirjale; STAR-i kasutamise ebamugavus, tõstmaks noorte toetamise efektiivsust; see, et ei mõisteta NEET-noortega järjepidevalt tegutsemise vajadust ega NGTS-i väärtust.

J4.1. Järjepidevale rakendamisele aitaks kaasa teadlikkuse kasv, noortega tegelejate töö suurem väärtustamine, nimekirjade kvaliteedi ja STAR-i kasutusmugavuse kasv, tugevate koostöövõrgustike olemasolu ja sobilik töökorraldus KOV-ides, mis toetab NGTS-i elluviimist ning eesmärke.

J5. STAR-i ebakvaliteetne täitmine annab valearusaama NGTS-i rakendamisest ja selle mõjudest. Tagamaks jätkusuutlikkuse hindamise tõenduspõhisust, on väga oluline toetuda eri allikatest kogutud kvaliteetsetele andmetele.

J6. Nimekirjadega mitte-eesmärgipärane tegelemine ja NGTS-i madal mõju mõjutab Andmekaitse Inspektsiooni otsust, kas noorte andmete töötlemine on põhjendatud, mõjutades omakorda nimekirjade tekitamise võimaluse ning seega ka NGTS-i kui terviku jätkusuutlikkust.

Soovitused

1. Jätkata NGTS-iga riikliku rahastuse toel ja Sotsiaalministeeriumi koordineerimisel.

NGTS on asjakohane ja tulemuslik, et toetada NEET-noorte haridustee jätkamist ja tööturule suundumist, ehk seda tasub edasi rakendada. Kuna praegune süsteem toimib ja Sotsiaalministeerium vastutab sotsiaalvaldkonna eest, võiks Sotsiaalministeerium NGTS-i koordineerimist jätkata. Tulemuslikumaks ennetustegevuseks (mõjutab noorte toetamise tulemuslikkust) ja noorte toetamiseks tuleks kaasata teisi partnereid, sh Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Haridus- ja Noorteametit.

2. Suunata 50% NGTS-i rakendamisega seotud lisa-maksutulust tagasi NGTS-i toimimise toetamiseks.

Aastatel 2021–2023 oleks see 0,3 miljonit eurot aastas. Summat võib vähendada välisfinantseerimise mahu võrra. Sellise põhimõtte vastuvõtmine tagaks ka sujuva ülemineku rahastamises, kui välisfinantseering lõpeb.

3. Suurendada seirete arvu aastas praeguselt kahelt kolmele-neljale seirele.

See võimaldab noori toetades kasutada sagedamini uuendatud ja monitooritud andmeid ning aitab kaasa, et noor jõuaks mitteaktiivsuse korral võimalikult kiiresti seirenimekirja.

Kui nimekirjade tekke järel tegutseda järgneva loogika kohaselt, ei tohiks lisaseired juhtumikorraldajate koormust märkimisväärselt tõsta. Küll aga suureneks noorteni jõudmise ja nende käekäigu parema jälgimise tõenäosus: 1) kohe kõigile noortele ilma suuremate kohendusteta e-kiri välja saata, 2) alustada noortega kontakteerumist paari päeva, mitte kahe nädala pärast, 3) kajastada noorte toetamine STAR-is menetlusena, et noor uues seires ei kajastuks, 4) kirjale mittevastanutele saata uus kiri ülejäärmises seires, kui nad jätkuvalt nimekirjas kajastuvad, 5) kolmes järjestikus seires kajastunud kirjale mittevastanute ja ei-öelnutega proovida koostöövõrgustiku abil ühendust saada, 6) muude kirjale mittevastanute ja ei-ütlejatega tegeleda siis, kui aega on.

4. Läbi STAR-i kasutusmugavuse parandamise ja NGTS-i rakendajate koolitamise tõsta nimekirjadega tegelemise ning STAR-i täitmise kvaliteeti.

Noorte toetamise asjakohasuse, tulemuslikkuse ja tõhususe hindamine eeldab noorte toetamise protsessi kirjeldamist, sh mis teenusteni noort suunatakse. Tegevuste parem jäädvustamine toetaks ka juhtumikorraldajat, et kvaliteetsemalt noort toetada, sh juhul kui juhtumikorraldaja vahetuma peaks või kui noorel tekib usalduslik kontakt mõne teise KOV-i töötajaga, kellele ennast avab.

STAR-is nimekirjadega tehtu kvaliteetsem kajastamine suurendab võimalusi STAR-i andmeid regulaarselt jälgides juhtumikorraldajaid paremini toetada ning annab tõesema ülevaate NGTS-i rakendamisest ja selle mõjudest, aidates ka õigete NEET-noori puudutavate otsuste langetamist ning suurendades NGTS-i jätkusuutlikkust. Kuna vigastele andmetele on oht viidata kui tõe, soovitame STAR-i andmeid ja nende põhjal koostatud andmestikke rohkem mitte analüüsida, enne kui STAR-i andmete kvaliteet ei parane.

5. Hinnata kulutõhusust regulaarselt.

Regulaarsem hindamine annab parema ülevaate NGTS-i rakendamise kvaliteedist, võimaldades õigel ajal sekkuda. Regulaarne hindamine võib aidata ka noori kvaliteetsemalt abistada ja tõsta noorte toetamise motivatsiooni, kui tehtava positiivset mõju sagedamini kinnitatakse. See võimaldaks regulaarselt korrigeerida riigi ja KOV-i lisa-maksutulu prognoosi. Kui STAR-i täiendada ja selle täitmise meetodeid ühtlustada, saaks nn vahehindamisi teha regulaarsemalt, ilma suurte lisakuludeta.

6. Suurendada kõigi osaliste teadlikkust NEET-noortest, nende toetamise olulisusest ja võimalustest.

Teadlikkust, NEET-noorte toetamise kvaliteeti ja seega ka NGTS-i rakendamise jätkusuutlikkust mõjutaks riiklik tugi nt koolituste, regulaarsete kohtumiste ja kogemuste vahetamise, koostööürituste, üleriigiliste võrgustike, mentorite vms kaudu. Teadlikkust NEET-noortest, nende toetamise lisavõimalustest ja olulisusest on võimalik suurendada ka süsteemselt ja regulaarselt toimuvate valdkonda terviklikult kajastavate kesksete kampaaniate ja infopäevade ning eri sihtrühmi arvestava kommunikatsiooni abil. Kommunikatsiooni rõhuasetus peab olema ennekõike NEET-noorte sihtrühmal ja selle eripäradel. NGTS-i tuleb selles kontekstis kommunikeerida kui toetavat ja abistavat meetet.

7. Tõsta juhtumikorraldajate (ja teiste noortega tegelejate) teadlikkust noortele suunatud teenustest, nende pakkujustest ja koostöö võimalustest.

Nt riigi tasandil olulisemate osaliste kaardistamine, koostöövõrgustike kogemuste jagamine, riiklike kohtumiste korraldamine (koolitused, infopäevad, vms), et soodustada kogemuste jagamist, juhtumikorraldajate toetamine kohalike koostööpartnerite kaardistamisel. Koostöö tegemisel on oluline pöörata tähelepanu ka isikuandmete kaitse seaduse piirangutele.

8. Mõelda läbi kommunikatsiooni eesmärgid ja võimalused, arvestades kõiki võimalikke sihtrühmi, noore NGTS-i jõudmise trajektoori, noore toetamise protsessi ning kommunikatsiooni võimalikku lisakasu.

Jätkata valdkonda terviklikult kajastavate kesksete kampaaniate, infopäevade, koolituste ja personaalsete kohtumistega, mis peale NGTS-i tutvustamise suurendavad ka teadlikkust NEET-noortest, nende toetamise lisavõimalustest ja olulisusest. Lisaks tuleb tõsta noortega tegelejate oskust oma tegevusi kommunikeerida ja keskset teavitamist võimendada (SoM-i väljatöötatu piirkonnas levitamine ning võimalusel piirkonna näidetega täpsustamine). Noorteni jõudmiseks ja paremaks toetamiseks on vajalik kõikide noortega tegelevate osaliste teadlikkuse kasv, sh peale oma teenuste parem teadlikkus teistest pakutavatest teenustest, et iga noor jõuaks või suunataks talle sobiva teenuseni.

See eeldab, et kommunikatsioonitegevused on suunatud nii KOV-idele, lapsevanematele, juhtumikorraldajatele, teistele noortega tegelejatele kui ka noortele. Lähtuvalt sihtrühmast ja võimalikust teavitustegevuse kasust tuleb formuleerida sõnumid ning valida täpsemad edastusmeetodid. Noorte puhul arvestada, et 16–26-aastaste puhul võivad noored olla erinevates eluetappides ning vajada eri sõnumeid ja meetodeid, et info nendeni jõuaks. Noortele suunatud kommunikatsioonitegevused võiksid olla planeeritud koostöös teiste

teenuste pakkujatega ja rõhuda NGTS-i asemel pigem sellele, et probleemide tekkides on võimalik tuge saada ja kust seda tuge saada võiks.

Väga oluline on anda teavet poliitikakujundajatele ja rahastajatele, et NEET-noortega tegelemise tähtsust mõistetak ja selleks ressursse eraldataks (sh pädevuse tõstmine). Noortega tegelejatele suunatud kommunikatsioonitegevused peavad keskendumas mh erinevate teenusepakkujate mitmekesisusele ning koostöö tegemise olulisusele. Sellele võib aga eraldi teavitamise asemel suuremat tähelepanu pöörata näiteks koolitustel.

9. Pöörata kommunikatsioonis rohkem tähelepanu selge keele põhimõtetele ja sõnumite selgusele.

Kommunikatsioonitegevuste planeerimisse ning sõnumite seadmisesse on mõistlik kaasata NEET-noorte temaatikat tundvat ja lihtsale keelele keskenduvat kommunikatsioonieksperti ja/või keeleteimetajat. Sõnumite läbimõeldus ja keeleline lihtsus aitavad kaasa, et esimene kontakt sihtrühmaga oleks selge ja tekitab huvi. Äärmiselt oluline on üle vaadata noortele saadetavate e-kirjade põhjad.

Kuigi väga kehva sõnumiga kommunikatsiooni tuli uuringu käigus ette suhteliselt harva, tuleb üldise põhimõttena noortega ühendust võttes ja teavitamiseks sõnumeid välja töötades ka tulevikus jälgida ja vältida nn probleemikeskset lähenemist (näiteks, et noorel on tõsine probleem ja ametnik tuli seda lahendada), ning selle asemel näidata, et riik/KOV/teenuseosutaja hoolib ja soovib ka tegelikult noort aidata. Üks võimalikke lähenemisi võib olla edastada noortele sõnum ja kinnistada paremini arusaama, et abi küsimine ja vastuvõtmine on normaalsus.

10. Kohendada NGTS-i ja juhtumikorralduse juhiseid nii, et need arvestaksid senisest enam NEET-noortega ja toetaksid juhtumikorraldajat rohkem.

Tuua esile enam selgitusi, põhjuseid ja näiteid, miks NEET-noorte toetamine vajalik on, kuidas seda teha ja mis kasu sellest noored, KOV ja riik saavad. Rõhutada suuremat paindlikkuse ja noorest lähtumise vajadust noore toetamisel. Nt ei pruugi kõigi noorte puhul olla mõistlik 6 kuu jooksul järjepidevalt ühendust võtta. E-kirja saatmise järel ei pruugi olla mõistlik oodata 14 päeva enne uut kontakteerumist. Tõhusam on noortele suunatud teenuste ühine kommunikatsioon ja koostöö, et noort aidata. Integreerida praegused erinevad juhised üheks juhiseks või lisada viited sinna, kust rohkem infot leiab.

11. Selgitada välja võimalused isikuandmete kaitse seaduse kohendamiseks, et noori tõhusamalt toetada.

Praegu on noore andmed näha vaid juhtumikorraldajale ja nende andmete jagamine ning kolmepoolsete kohtumiste võimalus on vaid noore nõusolekul. Noortega tõhusamaks kontakti loomiseks, abivajaduse selgitamiseks ja noore toetamiseks võiks olla võimalus käia nimekirjad läbi juhtumikorraldaja ja koostööpartnerite koostöös (noore nõusolek puudub, sest temaga ei ole veel kontakti saada üritatud või ei ole noor vastanud). Lisaks võiks noore nõusolek NGTS-i kaudu abi saada hõlmata võimalust koostöös partneritega noore olukorda arutada või tema andmeid edasi anda, ilma et selleks eraldi nõusolekut peaks küsima.

12. Toetada juhtumikorraldajaid noorte toetamisel ja piirkondlike võrgustike tekitamisel ning nende arendamisel (soovitus KOV-i poliitikakujundajatele).

Vaja on võrgustikku nii KOV-i sees kui ka piirkonna KOV-ide vahel. Piirkonna KOV-ide võrgustiku loomisel on üks võimalus teha koostööd omavalitsuste liitudega. NGTS-i juhtumikorraldajal on potentsiaali olla piirkondliku võrgustiku eestvedaja. Suurendada juhtumikorraldajate teadlikkust võrgustikutöö võimalustest ja toetada neid võrgustike loomises ning sisulise tegevuse kavandamises, sh nt noorte abivajaduse tuvastamises ja noorteni jõudmises.

13. Tagada NEET-noortele tugiteenuse ühtlane kvaliteet üle-eestiliselt ja vähendada regionaalseid erinevusi teenuste kättesaadavusel, noorte toetamisel ja teenusteni jõudmisel.

Oluline on NEET-noortest teadlikkuse tõstmise ja NGTS-i kvaliteedi suurendamise abil kaasata NGTS-i kõik KOV-id: paraneb kulu-tulu vahekord, samuti NGTS-i rakendamise kvaliteet, teadlikkus NEET-noortest ja nende toetamise vajadusest ning võimalustest.

14. Väärtustada ja toetada noortega tegelejaid, et ennetada noorte NEET-staatusesse jõudmist ja tõsta NEET-noorte toetamise tulemuslikkust.

Noortega tegelejate (sh sotsiaaltöötajad, noorsootöötajad, NGTS-i koostööpartnerid, juhtumikorraldajad) tehtavat tuleb väärtustada nii sõnade, töötingimuste parandamise kui ka töötasu suurendamisega. See aitaks kaasa vastava eriala valikule ning selles ametis tööle asumisele, suurendades nõustamiste ja muude toetavate teenuste kättesaadavust ning tulemuslikkust.

LISAD

Aruande lisad on eraldi dokumentides.

Lisa 1 – Intervjuude küsimustikud

Lisa 2 – Joonised ja tabelid

Lisa 3 – Lihtmenetlused ja juhtumiplaanid

Lisa 4 – Hõivemäära ja töötasu muutumist kirjeldavad dünaamilised joonised ja tabelid

Lisa 5 – Noorte vajadused ja probleemid ning NEET-staatuse ennetamine

Lisa 6 – Koostöö eri osalistega

Lisa 7 – Kulu-tulu mudel